İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

VALİDEBAĞ KORUSU DOĞAL SİT ALANININ TARİHİ SİT OLARAK TANINMASI VE KORUNMASI İÇİN ÖNERİLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Kübra YÜCEL KARABAŞ

Mimarlık Anabilim Dalı

Restorasyon Programı

HAZİRAN 2022

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

VALİDEBAĞ KORUSU DOĞAL SİT ALANININ TARİHİ SİT OLARAK TANINMASI VE KORUNMASI İÇİN ÖNERİLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Kübra YÜCEL KARABAŞ
(502171205)

Mimarlık Anabilim Dalı

Restorasyon Programı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Zeynep ERES ÖZDOĞAN

HAZİRAN 2022

İTÜ, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nün 502171205 numaralı Yüksek Lisans Öğrencisi Kübra YÜCEL KARABAŞ, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı "VALİDEBAĞ KORUSU DOĞAL SİT ALANININ TARİHİ SİT OLARAK TANINMASI VE KORUNMASI İÇİN ÖNERİLER" başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Danışmanı : **Doç. Dr. Zeynep ERES ÖZDOĞAN** .....
İstanbul Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri : **Doç. Dr. Işıl POLAT PEKMEZCİ** .....
İstanbul Teknik Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Ceren GÜLER .....
Özyeğin Üniversitesi

Teslim Tarihi : 23 Mayıs 2022
Savunma Tarihi : 22 Haziran 2022

Anneme ve anneanneme,

ÖNSÖZ

"Validebağ Korusu Doğal Sit Alanının Tarihi Sit Olarak Tanınması ve Korunması İçin Öneriler" isimli yüksek lisans tezim süresince, bilgi ve deneyimleri ile yoluma ışık tutan, sabrı ve anlayışı ile desteğini her daim hissettiren kıymetli hocam, tez danışmanım Doç. Dr. Zeynep Eres Özdoğan'a teşekkürü borç bilirim.

Değerli katkıları ve yol gösterici fikirleri için Doç. Dr. Işıl Polat Pekmezci ve Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Ceren Güler'e, bilgilerini ve arşivlerini benimle paylaşma cömertliği gösteren değerli hocalarım Dr. Halil Onur, Öğr. Gör. Barış Ayberkin ve Öğr. Gör. Yeşim Erdal'a, Validebağ arşivini benimle paylaşan Y. Mimar Deniz Alkan'a ve Osmanlıca metinlerin çevirilerinde destek veren Ergün Hasanoğlu'na teşekkür ederim.

Saha çalışmalarım boyunca bana teknik destek gösteren ve kahrımı çeken kardeşim Büşra Yücel'e, mesafeleri sıfırlayıp hep yanımda olan dostum Kübra Yeşilyurt Çalışkan'a ve koruma alanına yönelme yolunda bana ilham olan Duygu Göçmen'e minnetarım.

Pandemide süregelen tüm zorluklarda motivasyonlarını esirgemeyen, fikirleri ile zihnimde kıvılcımlar oluşturan Cansu Eser ve Gonca Bayır'a, uzaktan da olsa süreci yan yana deneyimlediğim ve manevi desteğini hep hissettiğim Zeynep Yılmaz'a ve bir nefes alma durağım olan çocukluk arkadaşım Ayşe Gülen Eyi'ye çok teşekkür ederim.

Beni dünyaya getirdiği günden beri her kararımda yanımda duran ve beni cesaretlendiren, eşsiz karakteri ile bir rol model olan en yakın arkadaşım annem Aysel Yücel'e, sekiz yıldır yalnızca var olarak beni mutlu edebilen kedim Portakal'a ve hayatın yükünü benimle birlikte sırtlayan, bilgeliği ile dünyayı anlamlandıran, her daim elimi tutan sevgili eşim Doğan Karabaş'a sonsuz teşekkür ederim.

Son olarak Validebağ Korusu'nun koru olarak varlığını sürdürmesi için onlarca yıldır mücadele veren herkese, özellikle de Validebağ Gönüllüleri Derneği ve Validebağ Savunması gönüllülerine teşekkürlerimi sunarım.

Haziran 2022

Kübra Yücel Karabaş
(Mimar)

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ ..... **vii**
İÇİNDEKİLER ..... **ix**
KISALTMALAR ..... **xiii**
ÇİZELGE LİSTESİ ..... **xv**
ŞEKİL LİSTESİ ..... **xvii**
ÖZET ..... **xxv**
SUMMARY ..... **xxixix**
1. GİRİŞ ….. ..... **1**
1.1 Çalışmanın Amacı 1
1.2 Çalışmanın Kapsamı ve Yöntemi 3
2. İSTANBUL'DA KORULAR VE TARİHİ BAHÇELER **5**
2.1 Türk Bahçesinin Tarih İçindeki Değişimi 5
2.2 Saray Bahçeleri, Kasır Bahçeleri ve Sayfiyeler 10
2.3 Saray Dışı Hasbahçeler, Mesire Alanları ve Korular 17
2.4 Millet Bahçeleri 20
3. VALİDEBAĞ KORUSU **23**
3.1 Coğrafi Konumu ve Ulaşımı 23
3.2 Fiziksel ve İklimsel Özellikleri 23
3.3 Validebağ Florası 24
3.4 Validebağ Faunası 26
3.6 Validebağ Korusunun Tarihsel Süreci 27
3.6.1 18. ve 19. yüzyıllarda sayfiye alanı, saray ve avcılık dönemi 28
3.6.2 Birinci Dünya Savaşı sonrası darüleytam dönemi 30
3.6.3 Cumhuriyet ve veremle mücadele dönemi 32
3.6.5 1980 askeri darbesi sonrası 36
3.6.6 Doğal sit alanı ilan edilme süreci 37
3.6.7 21. yüzyılda yaşanan gelişmeler 37
3.7 Validebağ Korusu'nun Kültürel Peyzaj Değerleri 38
4. VALİDEBAĞ KORUSU DOĞAL SİT ALANINDAKİ KÜLTÜR VARLIKLARI VE ÖZELLİKLERİ **41**
4.1 Tescilli Kültür Varlıkları 41
4.1.1 Adile Sultan Kasrı Öğretmenevi ve Akşam Sanat Okulu 41
4.1.2 Öğretmenevi Oteli 49
4.1.3 Abdülaziz Av Köşkü Müzesi 53
4.1.4 Adile Kafe 55
4.1.5 Güvercinlik Köşkü ve su deposu 58
4.1.6 Mustafa Necati Bey Öğretmen Huzurevi 58
4.1.7 Çamlı Köşk 60
4.1.8 Validebağ Araştırma Parkı 61
4.1.9 Masal Okulu 64

4.2 Tescile Önerilen Kültür Varlıkları ... 65
4.2.1 Nişan taşları ... 66
4.2.2 Valide Otel ... 66
4.2.3 Acil servis istasyonu ... 68
4.2.4 Hastane arşivi ... 68
4.2.5 Merkez kalorifer dairesi ... 68
4.2.6 Depo yapısı ... 68
4.2.7 Sanatoryum çeşmesi ve merdiveni ... 69
4.2.8 Çeşme ... 70
4.2.9 Çeşme ... 71
4.2.10 Su kulesi ve su deposu ... 71
4.2.11 Dekovil hattı ... 72
4.3 Tescile Önerilmeyen Yapılar ... 73
4.3.1 Haydarpaşa Numune Hastanesi Ek Hizmet Binası ... 73
4.3.2 Validebağ Fen Lisesi ... 73
4.3.3 Haydarpaşa Lisesi ... 74
4.3.4 Diğer yapılar ... 74
4.4 Validebağ Deresi ... 75
5. VALİDEBAĞ KORUSU'NDA YAPILAN ANALİZLER ... 77
5.1 Ulaşım Durumu Analizi ... 77
5.2 Mülkiyet Durumu Analizi ... 79
5.3 İşlev Analizi ... 79
5.4 Malzeme ve Yapım Sistemi Analizi ... 80
5.5 Kat Adedi Analizi ... 81
5.6 Yapım Dönemi Analizi ... 81
5.7 Kullanım Durumu Analizi ... 83
5.8 Strüktürel Durum Analizi ... 84
5.9 Korunmuşluk Durumu Analizi ... 86
5.10 Tescil Durumu Analizi ... 88
5.11 Çevresel Değerlilik-Somut Olmayan Kültürel Miras Analizi ... 90
6. VALİDEBAĞ KORUSU KORUMA SORUNLARI ... 95
6.1 Yasal Sorunlar ... 95
6.2 Koru Ölçeğinde Sorunlar ... 98
6.3 Tek Yapı Ölçeğinde Sorunlar ... 101
6.4 Ekonomik ve Toplumsal Sorunlar ... 102
7. VALİDEBAĞ KORUSU KORUMA ÖNERİLERİ ... 105
7.1 Yasal Öneriler ... 105
7.1.1 Alanın doğal sit bağlamında değerlendirilmesi ... 105
7.1.2 Alanın tarihi sit bağlamında değerlendirilmesi ... 105
7.1.3 Alanın kültürel peyzaj bağlamında değerlendirilmesi ... 106
7.1.4 Alanın yönetim planı bağlamında değerlendirilmesi ... 109
7.2 Koru Ölçeğinde Öneriler ... 111
7.3 Tek Yapı Ölçeğinde Öneriler ... 113
7.3.1 Mevcut işlevini sürdürmesi önerilen yapılar ... 114
7.3.2 Yeniden işlevlendirilmesi önerilen yapılar ... 114
7.3.3 Ekonomik ömrünü tamamlaması önerilen yapılar ... 115
7.4 Ekonomik ve Toplumsal Öneriler ... 116
8. SONUÇ ... 117
KAYNAKLAR ... 119
EKLER…… ... 125

ÖZGEÇMİŞ..... 401

KISALTMALAR

BOA : T. C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı

ÇvŞB : Çevre ve Şehircilik Bakanlığı

ICOMOS : International Council on Monuments and Sites (Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi)

IFLA : International Federation of Landscape Architects (Uluslararası Peyzaj Mimarları Federasyonu)

ISCCL : International Scientific Committee on Cultural Landscapes

IUCN : International Union for Conservation of Nature (Uluslararası Doğa Koruma Birliği)

İBB : İstanbul Büyükşehir Belediyesi

KANİP : Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı

KAUİP : Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı

KTVKK : Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu

KUDEB : Koruma Uygulama ve Denetim Bürosu

KVKBK : Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu

m : metre

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

UNESCO : United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu)

yy : yüzyıl

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge A.1 : Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivi(BOA)'nde bulunan Validebağ'da bağcılık-bahçecilik işleri ile ilgili belgelerin listesi…..**……303**
Çizelge A.2 : Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivi'nde bulunan Validebağ'da çalışanlar ile ilgili belgelerin listesi **……..……..319**
Çizelge A.3 : Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivi'nde bulunan Validebağ'da inşa faaliyetleri ile ilgili belgelerin listesi **……..325**
Çizelge A.4 : Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivi'nde bulunan Validebağ'da tamirat işleri ile ilgili belgelerin listesi **…….……..329**
Çizelge A.5 : Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivi'nde bulunan Validebağı su yolları ve su işleri ile ilgili belgelerin listesi **…….……..334**
Çizelge A.6 : Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivi'nde bulunan Validebağı'nda hayvancılık ile ilgili belgelerin listesi **…….....336**
Çizelge A.7 : Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivi'nde bulunan Validebağ Darüleytamı ile ilgili belgelerin listesi **……..……..337**
Çizelge A.8 : Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivi'nde bulunan Validebağ Kasrı ile ilgili belgelerin listesi **……..341**
Çizelge A.9 : Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivi'nde bulunan prevantoryum ve sanatoryum yapıları ile ilgili belgelerin listesi **…….……..351**
Çizelge A.10 : Validebağ Kasrı'nda mevcut bulunan eşyanın listesinin transkripsiyonu 1……...……**……..366**
Çizelge A.11 : Validebağ Kasrı'nda mevcut bulunan eşyanın listesinin transkripsiyonu 2……...……**……..369**
Çizelge A.12 : Validebağ Kasrı'nda mevcut bulunan eşyanın listesinin transkripsiyonu 3……...……**……..371**
Çizelge A.13 : Validebağ Kasrı'nda mevcut bulunan eşyanın listesinin transkripsiyonu 4……...……**……..374**

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1 : Kağıthane'de Kır Sefası **9**
Şekil 2.2 : Eski Saray ve bahçesi, Matrakçı Nasuh **11**
Şekil 2.3 : Topkapı Sarayı yerleşimi, İlban Öz çizimi..... **12**
Şekil 2.4 : Kağıthane mesiresi, kartpostal **18**
Şekil 2.5 : Tepebaşı Millet Bahçesi vaziyet planı **20**
Şekil 3.1 : Korunun güneydoğu yamaçlarına doğru bir bakış ……..**24**
Şekil 3.2 : Validebağ Korusu'ndaki Ağaç Türleri **26**
Şekil 3.3 : 1776 tarihli Kauffer Haritası **29**
Şekil 3.4 : 1920'li yıllara ait bir fotoğraf **30**
Şekil 3.5 : Kür alanında tedavi gören çocuklar **32**
Şekil 3.6 : 1934 tarihli Osman Nuri Ergin Şehir Haritası, 28 numaralı pafta……**33**
Şekil 3.7 : Koruda sürdürülen ekim faaliyetlerine bir örnek **34**
Şekil 3.8 : Sırasıyla 1946 ve 2015 yılı haritaları **34**
Şekil 3.9 : 1976 tarihli Harita **36**
Şekil 3.10 : Validebağ İllüstrasyonu **40**
Şekil 3.11 : Validebağ Korusu Çevresel Değerlilik Analizi-Somut Olmayan Kültürel Miras **42**
Şekil 4.1 : Adile Sultan Kasrı zemin kat planı **42**
Şekil 4.2 : Adile Sultan Kasrı giriş cephesi **43**
Şekil 4.3 : Validebağ-ı Kasr-ı Hümayun, 1919 ..... **44**
Şekil 4.4 : Validebağ Prevantoryumu, Kadınlar yatak kısmı **46**
Şekil 4.5 : Adile Sultan Kasrı ön cephesi, prevantoryum cönemi **47**
Şekil 4.6 : Adile Sultan Kasrı ön cephesi, güncel durum **48**
Şekil 4.7 : İki dönem cephesinin çakıştırılması **48**
Şekil 4.8 : Hababam Sınıfı, 1975 ..... **49**
Şekil 4.9 : A Blok zemin kat planı **50**
Şekil 4.10 : B Blok zemin kat planı **50**
Şekil 4.11 : A Blok kat yükseltilmesine ilişkin çalışma **51**
Şekil 4.12 : Kalfa Çeşmesi Sokak Girişi, iki yanda Öğretmenevi Oteli'ne ait A Blok(solda) ve B Blok(sağda) **52**
Şekil 4.13 : Validebağ Hastanesi Prevantoryum ve Sanatoryumu İdare Binası, A Blok **53**
Şekil 4.14 : Abülaziz Av Köşkü kat planları **54**
Şekil 4.15 : Abdülaziz Av Köşkü, arka cephesi **55**
Şekil 4.16 : Adile Kafe, kat planı **55**
Şekil 4.17 : Kızlar Pavionu Solariumu **56**
Şekil 4.18 : Kum Havuzu **57**

Şekil 4.19 : Huzurevi kat planları **59**
Şekil 4.20 : Validebağ Prevantoryumu-Erkekler Bölümü **60**
Şekil 4.21 : Çamlı Köşk, ön cephesi **61**
Şekil 4.22: Validebağ Araştırma Parkı, üstte bodrum kat planı, altta zemin kat planı **62**
Şekil 4.23 : Yapının arka cephesi **62**
Şekil 4.24 : Validebağ Sanatoryumu **63**
Şekil 4.25 : Sanatoryum terasından yarım daire kütleye bakış **64**
Şekil 4.26: Masal Okulu plan çizimi **65**
Şekil 4.27 : Valide Otel zemin kat planı **66**
Şekil 4.28 : İhsan Mermeci Çocuk Prevantoryumu **67**
Şekil 4.29 : Depo yapısına Adile Sultan Kasrı'ndan bakış **69**
Şekil 4.30 : Çeşme **70**
Şekil 4.31 : İkiz kurnalardan bir diğeri, Validebağ Fen Lisesi arka duvarı **70**
Şekil 4.32 : Çeşme **71**
Şekil 4.33 : Solda dekovil hattının korunun parçası, sağda Huzurevi **72**
Şekil 4.34 : 1776 tarihli Kauffer Haritası **76**
Şekil 4.35 : Derenin günümüzde yer üstünde kalan bir kısmı **76**
Şekil 5.1 : Koru ve çevresinin haftaiçi öğleden sonra trafik durumu **77**
Şekil 5.2 : Atıl merkez kalorifer dairesi **83**
Şekil 5.3 : Atıl durumdaki sera **84**
Şekil 5.4 : Mustafa Necati Bey Öğretmen Huzurevi, kuzeybatı köşesi kapısı **85**
Şekil 5.5 : Hastane arşivi-eski merkez mutfak yapısı **86**
Şekil 5.6 : Öğretmenevi A Blok kuzeydoğu cephesi eski ve yeni çakıştırılması **87**
Şekil 5.7 : Su Kulesi **88**
Şekil 5.8 : Abdülaziz Av Köşkü'nün mermer havuzunun sağ ve sol kenarlarında yer alan nişan taşları **90**
Şekil 5.9 : Abdülaziz Av Köşkü'nün mermer havuzunun sağ ve sol kenarlarında yer alan nişan taşları **90**
Şekil 5.10 : Koru içerisinde pitoresk değeri olan bir yol **93**
Şekil 6.1 : Abdülaziz Av Köşkü önünde fotoğraf çektiren bir çift **100**
Şekil 6.2 : Çocuk Pavyonu yapısında 2018 yılındaki güçlendirme çalışmaları **102**
Şekil 7.1 : Validebağ Korusu Çevresel Değerlilik Analizi-Somut Olmayan Kültürel Miras **108**
Şekil A.1 : Koru genel görünümü **127**
Şekil A.2 : Koru genel görünümü **127**
Şekil A.3 : Koru genel görünümü **128**
Şekil A.4 : Koru genel görünümü **128**
Şekil A.5 : Korunun doğu yamacından Marmara Denizi'ne bakan manzara **129**
Şekil A.6 : Korunun doğu yamacından Acıbadem Hastanes'ne doğru bakış **129**
Şekil A.7 : Koru içerisindek sık ormanlık alanda bir patika **130**
Şekil A.8 : Korunun köpekleri ile birlikte kendi köpek arkadaşı ile yürüyüş yapan bir kişi **130**
Şekil A.9 : Adile Sultan Kasrı'ndan Av Köşkü'ne doğru giden yol **131**
Şekil A.10 : Korunun Kalfa Çeşmesi Sokak üzerinden Öğretmenevi girişi **131**
Şekil A.11 : Korunun Kalfa Çeşmesi Sokak üzerinden Lisa ve Hastane yapıları araç girişi **132**
Şekil A.12 : Korunun Tophanelioğlu Caddesi üzerinden Güvercinlik Köşkü girişi **132**
Şekil A.13 : Korunun Pasinler Sokak üzerinden girişi **133**

Şekil A.14 : Korunun Gonca Sokak üzerinden girişi **133**
Şekil A.15 : Korunun Haydarpaşa Lisesi girişi **134**
Şekil A.16 : Öğretmenevi A Blok yapısı arka cephesi **134**
Şekil A.17 : B Blok ve Kalfa Çeşmesi Sokak girişi **135**
Şekil A.18 : B Blok günümüz girişi ……..**……..135**
Şekil A.19 : B Blok üst katından A Blok'a ve Altunizade yönüne giden yola doğru bakış **……...136**
Şekil A.20 : B Blok üst katından A Blok giriş kapısına ve Kalfa Çeşmesi Sokak girişine doğru bakış **136**
Şekil A.21 : A Blok zemin katta bulunan dinlenme salonu **137**
Şekil A.22 : A Blok üst katta bulunan dinlenme salonu **137**
Şekil A.23 : A Blok üst katta bulunan odalardan biri **138**
Şekil A.24 : A Blok zemin kattan üst kata çıkan merdiven **138**
Şekil A.25 : Günümüzde kafeterya olarak kullanılan Açık Hava Kür Alanı-Kadınlar kısmı ……..……**139**
Şekil A.26 : Açık hava kür alanının karşısında bulunan Kum Havuzu ve güneşlenme alanı **139**
Şekil A.27 : Açık hava kür yapısının atölye olarak kullanıldığı döneme ait bir fotoğraf **140**
Şekil A.28 : Atölye binalarının hastane araçları park alanı olarak kullanıldığı döneme ait bir fotoğraf **……..…140**
Şekil A.29 : Adile Sultan Kasrı, ilave kat ve kırma çatının olduğu döneme ait bir fotoğraf **141**
Şekil A.30 : Adile Sultan Kasrı, prevantoryum yatakhanesi, üst kat **141**
Şekil A.31 : Adile Sultan Kasrı, kuzey cephesi..... **142**
Şekil A.32 : Adile Sultan Kasrı, ana giriş cephesi **142**
Şekil A.33 : Adile Sultan Kasrı, cephe detayı **143**
Şekil A.34 : Adile Sultan Kasrı, üst kat **143**
Şekil A.35 : Adile Sultan Kasrı, giriş kat, Hababam Sınıfı Müzesi girişi **144**
Şekil A.36 : Günümüzde Validebağ Araştırma Parkı olarak kullanılan Sanatoryum binası, arka cephe **144**
Şekil A.37 : Sanatoryum yapısı, yarı açık güneşlenme alanında dinlenen hastalar **145**
Şekil A.38 : Validebağ Araştırma Parkı, arka cephe detayı **145**
Şekil A.39 : Ön cepheye devam eden yol, Validebağ Araştırma Parkı **146**
Şekil A.40 : Validebağ Araştırma Parkı, ön giriş cephesi, sağda Huzurevi'ne giden yol **146**
Şekil A.41 : Validebağ Araştırma Parkı, teras **147**
Şekil A.42 : Validebağ Araştırma Parkı, iç merdiven **147**
Şekil A.43 : Validebağ Araştırma Parkı, giriş **148**
Şekil A.44 : Önde huzurevi, arkada Adile Sultan Kasrı **148**
Şekil A.45 : Mustafa Necati Bey Huzurevi, arka cephe **149**
Şekil A.46 : Mustafa Necati Bey Huzurevi, ön cephe **149**
Şekil A.47 : Çamlı Köşk **150**
Şekil A.48 : Günümüzde Çamlı Köşk, arka cephe **150**
Şekil A.49 : Günümüzde Çamlı Köşk, ön cephe **151**
Şekil A.50 : Abdülaziz Av Köşkü **151**
Şekil A.51 : Abdülaziz Av Köşkü, havuz cephesi (doğu) **152**
Şekil A.52 : Abdülaziz Av Köşkü, yapılmış olan cephe restorasyonundan detay . **152**
Şekil A.53 : Abdülaziz Av Köşkü, nişan taşından yapıya bakış **153**
Şekil A.54 : Av Köşkü havuz yönünden Masal Okulu'na giden sarmaşıklı yol **153**

Şekil A.55 : Güvercinlik Köşkü ve su deposu **154**
Şekil A.56 : Masal Okulu ……**154**
Şekil A.57 : Çocuk Pavyonu, güney cephesi önünde oyun oyanayan çocuklar **155**
Şekil A.58 : Çocuk Pavyonu, 'Öğretmen nezaretinde yapılan pedagojik çalışma' **155**
Şekil A.59 : Çocuk Pavyonu, günümüzün Valide Oteli, restorasyon sonrası kuzey cephesi **156**
Şekil A.60 : Çocuk Pavyonu, günümüzün Valide Oteli, restorasyon sonrası **156**
Şekil A.61 : Hastane Arşivi ……..……**157**
Şekil A.62 : Hastane Arşivi, giriş kapısı **157**
Şekil A.63 : Acil Yardım İstasyonu **158**
Şekil A.64 : Sanatoryum binası kuzey cephesinin giriş kapısı karşısında yer alan Çeşme ve korunun sık ormanlarına giden merdiven **158**
Şekil A.65 : Sanatoryum binası kuzey cephesinin karşısında yer alan Çeşme **159**
Şekil A.66 : Sanatoryum binası karşısındaki merdivenin sağ kolu ve dökme mozaik merdiveni **159**
Şekil A.67 : Sanatoryum binası karşısındaki diğer merdiven **160**
Şekil A.68 : Abdülaziz Av Köşkü'nün karşısında bulunan atıl çeşme **160**
Şekil A.69 : Validebağ Öğretmenler Hastanesi, günümüzde Haydarpaşa Numune Hastanesi Ek Hizmet Binası **161**
Şekil A.70 : Haydarpaşa Numune Hastanesi, Ek Hizmet Binası **161**
Şekil A.71 : Validebağ Fen&Anadolu Lisesi **162**
Şekil A.72 : Hastane Kafeteryası ……..……**162**
Şekil A.73 : Eski kum havuzunun olduğu alanda bulunan depo yapısı **163**
Şekil A.74 : Adile Sultan Kasrı önünde kafeterya **163**
Şekil A.75 : Adile Sultan Kasrı arka cephesinin karşısında bulunan soğuk depo yapısı **164**
Şekil A.76 : Adile Sultan Kasrı arka cephesinin karşısında bulunan depo yapısı .. **164**
Şekil A.77 : Fen Lisesi Binası'nın arkasında, Sanatoryuma giden yolda bulunan atıl yapı ……..……**165**
Şekil A.78 : Tıbbi Atık Deposu **165**
Şekil A.79 : Lise Kantini ……..……**166**
Şekil A.80 : Av Köşkü girişinde bulunan konut **166**
Şekil A.81 : Su Kulesi **167**
Şekil A.82 : Masal Okulu yanında bulunan kafeterya birimi **167**
Şekil A.83 : Korunun kuzeyinde, Masal Okulu'nun üst kesimlerinde yer alan konut birimi ……..……...……...**168**
Şekil A.84 : Haydarpaşa Lisesi'nin arkasında, kümeslerin konumlandığı alanda bulunan boş yapı **168**
Şekil A.85 : Kuzeyde, kümeslerin olduğu alanda bulunan Marangozhane **169**
Şekil A.86 : Atıl durumda olan Sera **169**
Şekil A.87 : Kümesler **170**
Şekil B.1 : T.01 Numaralı Envanter Fişi……..……...**171**
Şekil B.2 : T.02 Numaralı Envanter Fişi……...…..……**172**
Şekil B.3 : T.03 Numaralı Envanter Fişi……..**173**
Şekil B.4 : T.04 Numaralı Envanter Fişi……...…**174**
Şekil B.5 : T.05 Numaralı Envanter Fişi……..…**175**
Şekil B.6 : T.06 Numaralı Envanter Fişi……...…**176**
Şekil B.7 : T.07 Numaralı Envanter Fişi……..……**177**
Şekil B.8 : T.08 Numaralı Envanter Fişi……..……**178**
Şekil B.9 : T.09 Numaralı Envanter Fişi……..……**179**

Şekil B.10 : T.10 Numaralı Envanter Fişi……..……..……**180**
Şekil B.11 : TÖ.01 Numaralı Envanter Fişi……..……...**181**
Şekil B.12 : TÖ.02 Numaralı Envanter Fişi……...…..……**182**
Şekil B.13 : TÖ.03 Numaralı Envanter Fişi……..……...**183**
Şekil B.14 : TÖ.04 Numaralı Envanter Fişi……**184**
Şekil B.15 : TÖ.05 Numaralı Envanter Fişi……**185**
Şekil B.16 : TÖ.06 Numaralı Envanter Fişi……**186**
Şekil B.17 : TÖ.07 Numaralı Envanter Fişi……**187**
Şekil B.18 : TÖ.08 Numaralı Envanter Fişi……**188**
Şekil B.19 : TÖ.09 Numaralı Envanter Fişi……**189**
Şekil B.20 : TÖ.10 Numaralı Envanter Fişi……**190**
Şekil C.01 : Validebağ Korusu Anahtar Pafta..... **193**
Şekil C.02 : Validebağ Korusu Zemin Kat Rölövesi **195**
Şekil C.03 : Ulaşım Durumu Analizi. **197**
Şekil C.04 : Mülkiyet ve İşletme Durumu Analizi..... **199**
Şekil C.05 : İşlev Analizi. **201**
Şekil C.06 : Malzeme ve Yapım Sistemi Analizi..... **203**
Şekil C.07 : Kat Adedi Analizi..... **205**
Şekil C.08 : Yapım Dönemi Analizi..... **207**
Şekil C.09 : Kullanım Durumu Analizi..... **209**
Şekil C.10 : Strüktürel Durum Analizi..... **211**
Şekil C.11 : Korunmuşluk Durumu Analizi..... **213**
Şekil C.12 : Tescil Durumu Analizi **215**
Şekil C.13 : Çevresel Değerlilik-Somut Olmayan Kültürel Miras Analizi..... **217**
Şekil D.01 : Öğretmenevi A Blok Zemin Kat Planı **221**
Şekil D.02 : Öğretmenevi A Blok Birinci Kat Planı **223**
Şekil D.03 : Öğretmenevi A Blok Eski Güneybatı ve Kuzeydoğu Cepheleri..... **225**
Şekil D.04 : Öğretmenevi A Blok Güneybatı Cephesi Eski ve Yeni Cephe Çakıştırması Eski Güneybatı ve Kuzeydoğu Cepheleri..... **227**
Şekil D.05 : Öğretmenevi B Blok Zemin Kat Planı **229**
Şekil D.06 : Öğretmenevi B Blok Birinci Kat Planı **231**
Şekil D.07 : Adile Kafe (Eski Atölye Yapısı-Kür Alanı) Zemin Kat Planı **233**
Şekil D.08 : Valide Otel (Çocuk Pavvyonu) Zemin Kat Planı **235**
Şekil D.09 : Valide Otel (Çocuk Pavyonu) Ara Kat Planları **237**
Şekil D.10 : Valide Otel (Çocuk Pavyonu) Üçüncü Kat ve Bodrum Kat Planları .. **239**
Şekil D.11 : Adile Sultan Kasrı Bodrum Kat Planı **241**
Şekil D.12 : Adile Sultan Kasrı Zemin Kat Planı **243**
Şekil D.13 : Adile Sultan Kasrı Birinci Kat Planı **245**
Şekil D.14 : Adile Sultan Kasrı Eski Ön Cephesi **247**
Şekil D.15 : Adile Sultan Kasrı Güncel Ön Cephesi **249**
Şekil D.16 : Adile Sultan Kasrı Eski ve Yeni Cephe Çakıştırması **251**
Şekil D.17 : Mustafa Necati Bey Öğretmen Huzurevi (Eski Prevantoryum Yapısı) Kat Planları **253**
Şekil D.18 : Validebağ Araştırma Parkı (Eski Sanatoryum Yapısı) Kat Planları ... **255**
Şekil D.19 : Validebağ Araştırma Parkı (Eski Sanatoryum Yapısı) Kat Planları ... **257**
Şekil D.20 : Abdülaziz Av Köşkü Kat Planları..... **259**
Şekil D.20 : Masal Okulu (Abdülaziz Av Köşkü Müştemilatı) Kat Planı **261**
Şekil E.01 : 1776 Tarihli Kuaffer Haritası **265**
Şekil E.02 : 1819 Tarihli Kuaffer Haritası **267**
Şekil E.03 : 1836 Tarihli Joseph de Hammer Haritası **269**

Şekil E.04 : 1851 Moltke Haritası **271**
Şekil E.05 : 1918 Necip Bey Haritası **273**
Şekil E.06 : 1922 Şehir Haritası **275**
Şekil E.07 : 1923 Topografya Haritası **277**
Şekil E.08 : 1930 Jacques Pervititch Haritası **279**
Şekil E.09 : 1934 Osman Nuri Ergin Haritası **281**
Şekil E.10 : 1946 Yılı Haritası **283**
Şekil E.11 : 1950 Yılı Haritası **285**
Şekil E.12 : 1966 Yılı Haritası **287**
Şekil E.13 : 1970 Yılı Haritası **289**
Şekil E.14 : 1976 Yılı Haritası **291**
Şekil E.15 : 1982 Yılı Haritası **293**
Şekil E.16 : 2006 Yılı Haritası **295**
Şekil E.17 : 2015 Yılı Haritası **297**
Şekil E.18 : 1930 Pervititch Haritası ile Güncel Durumun Çakıştırılması **299**
Şekil E.19 : 1976 Krokisi ile Güncel Durumun Çakıştırılması **301**
Şekil F.01 : Adile Sultan Kasrı'nın inşasına yönelik belge **353**
Şekil F.02 : Adile Sultan Kasrı'nın inşasına yönelik belgenin transkripsiyonu **354**
Şekil F.03 : Adile Sultan Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı **355**
Şekil F.04 : Adile Sultan Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı belgesinin transkripsiyonu **356**
Şekil F.05 : Maslak Kasr-ı Hümayun ile Validebağ ve Ayazağa Kasr-ı Hümayunları bahçelerinin daha iyi bir şekilde işletilebilmesi için Zakaryan Efendi'nin görevlendirildiği **357**
Şekil F.06 : Maslak Kasr-ı Hümayun ile Validebağ ve Ayazağa Kasr-ı Hümayunları bahçelerinin daha iyi bir şekilde işletilebilmesi için Zakaryan Efendi'nin görevlendirildiği belgenin transkripsiyonu **358**
Şekil F.07 : Üsküdar'da Validebağı'nda emlak-i padişahiden olup hazienece icra edilen 300 dönüm arazi dahilinde, zahireler ve hayvanların muhafazasına mahsus olmak üzere üstü samanlıklı bir ahır inşa ettirilmesi **359**
Şekil F.08 : Üsküdar'da Validebağı'nda emlak-i padişahiden olup hazienece icra edilen 300 dönüm arazi dahilinde, zahireler ve hayvanların muhafazasına mahsus olmak üzere üstü samanlıklı bir ahır inşa ettirilmesine ilişkin belgenin transkripsiyonu **360**
Şekil F.09 : Validebağı Kasrı'nda bulunan bağa yerli bağ çubuğu dikilmesi **361**
Şekil F.10 : Validebağı Kasrı'nda bulunan bağa yerli bağ çubuğu dikilmesi hakkındaki belgenin transkripsiyonu **362**
Şekil F.11 : Üsküdar'da Hazine-i Hassa'ya devredilen Validebağı Kasrı'nın Altınizade Vakfı'na iade edilmesi talebi hakkında belge **363**
Şekil F.12 : Üsküdar'da Hazine-i Hassa'ya devredilen Validebağı Kasrı'nın Altınizade Vakfı'na iade edilmesi talebi hakkında belgenin transkripsiyonu **364**
Şekil F.13 : Validebağı Kasrı'nda mevcut bulunan eşya listesi **365**
Şekil F.14 : 1. Darüleytam şubelerinin tek bir mahalle toplanarak idare edilmesi 2. Validebağı Kasr-ı Hümayunu'nun tamir edilerek Daruleytam'a tahsisi **376**
Şekil F.15 : 1. Darüleytam şubelerinin tek bir mahalle toplanarak idare edilmesi 2. Validebağı Kasr-ı Hümayunu'nun tamir edilerek Daruleytam'a tahsisi hakkındaki belgenin transkripsiyonu **377**

Şekil F.16 : 1. Darüleytam şubelerinin tek bir mahalle toplanarak idare edilmesi 2. Validebağı Kasr-ı Hümayunu'nun tamir edilerek Daruleytam'a tahsisi hakkındaki belgenin transkripsiyonu **378**
Şekil F.17 : 1. Darüleytam şubelerinin tek bir mahalle toplanarak idare edilmesi 2. Validebağı Kasr-ı Hümayunu'nun tamir edilerek Daruleytam'a tahsisi hakkındaki belgenin transkripsiyonu **379**
Şekil G.01 : Müdahale Önerisi **383**
Şekil G.02 : 1 Numaralı Müdahale Alanı **385**
Şekil G.03 : 2 Numaralı Müdahale Alanı **387**
Şekil G.04 : 3 Numaralı Müdahale Alanı **389**
Şekil G.05 : 4 Numaralı Müdahale Alanı **391**
Şekil G.06 : 5 Numaralı Müdahale Alanı **393**
Şekil H.01 : Koruma Önerisi **397**
Şekil H.02 : Ekolojik ve Kentsel Hafıza Rotaları **399**

VALİDEBAĞ KORUSU DOĞAL SİT ALANININ TARİHİ SİT OLARAK TANINMASI VE KORUNMASI İÇİN ÖNERİLER

ÖZET

İstanbul'un yeşil alan yoğunluğunun günden güne azaldığı bir dönemde, şehir içinde bir vaha etkisi yaratan Validebağ Korusu, sahip olduğu doğal ve kültürel miras niteliklerinden ve kültürel peyzaj değerlerinden ötürü kentlilere bir gözlem ve gezinti alanı sağlamaktadır. Kentin sıkışık dokusunda, E-5 güzergahından çok kısa sürede ulaşılabilecek bir yer ve doğal bir alan oluşu ile kentliler için oldukça kıymetli bir bölge olarak varlığını sürdürmekte ve 1999 yılında birinci derece doğal sit alanı ilan edildiği günün çok öncesinden itibaren korunması için çeşitli mücadelelere sahne olmaktadır. Bu doğal alanının sahip olduğu kültür varlıklarının kimi tescilli olarak korunur durumda olsa da, alan sistematik ve bütüncül şekilde değerlendirilmediğinden; koruda bulunan kültür varlıklarının mimari anlamda belgelenmesine, tarihsel süreçte koru olarak gelişiminin ortaya konulmasına, kültürel peyzaj değerlerinin, somut ve somut olmayan kültürel miras değerlerinin tanımlanmasına ve kapsamlı bir yaklaşım ile değerlendirilerek kamusal alan niteliklerinin vurgulanıp kuvvetlendirilmesine ihtiyaç duymaktadır.

Üsküdar Bağları'nın bir parçası olan bu alan, on sekizinci yüzyılda saray eşrafının Çamlıca ile birlikte bu bölgeyi de bir sayfiye ve avlak yeri olarak tercih etmeye başlaması ile ünlenmiştir. Alanda bir yapının varlığına ilişkin ilk bilgilere Sultan III. Selim döneminde rastlanmaktadır. Sultan III. Selim, buradaki araziye bir bağ köşkü yaptırmış ve annesi Mihrişah Valide Sultan'a hediye etmiştir. Daha sonra imparatorluğun başına geçen Sultan Abdülmecit bu bağlık alanı ve alanda Sultan Selim tarafından inşa ettirildiği söylenen köşkü, annesi Bezmialem Valide Sultan'a tahsis etmiştir. Bezmialem Valide Sultan'ın, dönemin Hekimbaşısı Salih Efendi ile yaptığı çalışmalar sonucunda alan bir bahçe niteliği kazanmıştır. Beş yüzün üzerinde tohum türünün ekimi ile zengin bir meyve bahçesine dönüşmüştür.

1860'lı yıllarda Altunizade ailesinin alanı satın alması ile bu aileye mensup İsmail Zühdü Efendi alana bir bağ köşkü inşa ettirilmiş, daha sonra kendisi bu köşkü ve bağlık yeri Sultan Abdülaziz'e vermiştir. Sultan Abdülaziz, av seyahatleri için sıklıkla bölgeyi ziyaret etmiş, kendisine burada bir Av Köşkü inşa ettirmiş ve kız kardeşi Adile Sultan da kendisine tahsis edilmiş olan bağ köşkünde uzun yıllar konaklamıştır. Bu köşk, Birinci Dünya Savaşı'na kadar da pek çok Osmanlı saray eşrafına ev sahipliği yapmıştır.

Alandaki bağ köşkü, Birinci Dünya Savaşı'nın yarattığı yıkımlar ve yoksullukla birlikte, bir dönem savaşta hayatını kaybeden kişilerin çocukları için yetim yurdu ihtiyacına hizmet vermiştir. Savaş sonrası giderek artan verem vakaları sonucu 1920'li yıllarda sağlık kurumuna duyulan ihtiyaca yönelik hizmet vermesi için alanda çalışmalar başlamış, var olan yapılar bu bağlamda dönüşüm geçirmiştir. Alanda bulunan tüm yapılar, veremin yıkıcı etkisine bir önlem ve tedavi amaçlı olarak dönüştürülmüş ve sağlık tesisi haline gelmiş, ihtiyacın geçen yıllar boyunca artışı ile birlikte yirminci yüzyılın ikinci çeyreği boyunca alana prevantoryum, sanatoryum gibi yeni yapılar inşa edilmiştir. Yalnızca tedavi değil, bir eğitim ve araştırma merkezine de dönüşen Koru; adeta büyük bir sağlık kampüsü gibi işlemeye başlamıştır. Geçen zaman içerisinde de alana yeni ağaç dikimleri yapılmış, bitki örtüsü çeşitlenerek gelişmiş ve bu çeşitlilik hayvan populasyonunda da doğru orantılı olarak etkili olmuştur. Sağlık kurumlarına hizmet edecek biçimde alanda tarım ve hayvancılık faaliyetleri sürdürülmüş, kendi kendine yeten bir mekanizma ve döner sermaye oluşturulmuştur. Bir zamanlar Valide Sultan'ın bahçesi olan bu sayfiye alanı, yirminci yüzyılın ikinci ve üçüncü çeyreği boyunca, insan eli ile bir Koru niteliği kazanmıştır. Bu kapsamda değerlendirildiğinde Türkiye'de döneme tanıklık etmiş bir örnek olmakta ve kentsel hafıza mekanı olarak günümüze ulaşmaktadır.

1970'li yıllarda salgının kontrol altına alınması ve hastalığın yayılımının azalması ile birlikte Koru içerisinde bulunan ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın idaresinde olan yapıların bir kısmı sağlık hizmeti vermeye devam ederken bir kısmı da sağlık eğitimine hizmet edecek şekilde dönüştürülmüştür.

12 Eylül 1980'de yaşanan askeri darbe, Koru için bir dönüm noktası olmuştur. Koru, bu kez farklı bir bakış açısı ile değerlendirilirken işlevsizleştirme ve yapılaşmaya açmaya yönelik birtakım kararlar alınmıştır. Korunun tüm tarım ve hayvancılık faaliyetlerini sağlayan döner sermayesi yok edilmiş ve bu kapsamda kullanılan

makinelerine el koyulmuştur. O dönemde kimi kaynaklarda yaklaşık yedi yüz dönüme yayıldığı belirtilen arazi üç yüz elli dört dönüm ile sınırlandırılmıştır. Elden giden bu yaklaşık üç yüz elli dönümlük arazi ise çeşitli eğitim kurumlarına, askeri lojmanlara tahsis edilmiş ve bazı kısımlarda yapılaşmaya açılmıştır. Yalnızca koruya ayrılan alanın küçülmesi değil, çevresinde şekillenmeye başlayan bu yapılaşma da koruda bulunan doğal yaşamı tehlikeye atan bir etmen olmuştur.

Yapılaşma faaliyetleri devam ederken 1999 yılında İstanbul III numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu (KTVKK) tarafından birinci derece doğal sit alanı olarak tescillenmiştir. Fakat çeşitli tehlikelere karşı görece daha korunaklı bir alan olsa da, bu tarihten süregelen yirmi üç yıl boyunca çok sayıda yapılaşma tehdidi ile karşı karşıya kalmış ve bu tehditler bölge halkı ile çeşitli sivil toplum kuruluşlarının mücadeleleri sonucu büyük oranda engellenmiştir.

Bu kapsamda korunun doğal ve kültürel nitelikleri, yapılan saha çalışmaları ile detaylı olarak belgelenmiş; arşiv çalışmaları sonucu elde edilen tarihi haritalar ile karşılaştırılarak son yüz elli yıldaki değişimi ortaya konulmuştur. Koruda yer alan ve güncel plan çizimleri olmayan yapıların rölöve çalışmaları yapılarak tek yapıdan koru ölçeğine kadar tüm veriler belgelenmiş ve bu kapsamda üst ölçekte ve alt ölçekte koruma önerileri geliştirilmiştir. Korunun tek bir parsel olarak tescilli ve Hazine mülkiyetinde olmasına karşın işletimsel açıdan karmaşık ve değişken bir yapıya sahip olmasının yarattığı sorunlar incelenmiş ve korudaki sorunlar ile çözümleri yasal bağlamda, koru ölçeğinde, tek yapı ölçeğinde ve kamusal ölçekte ele alınmıştır. Dönemin hafızasını barındıran yapılar kendi ölçeğinde korunmaları kapsamında değerlendirilirken, Koru bir doğal sit olmasının yanı sıra tarihi sit özelliği ve kültürel peyzaj alanı değeri ile de vurgulanmış ve bütüncül bir yaklaşım ile değerlendirilip planlanmıştır. Yalnızca kültürel nitelikleri ile değil; bir ekosistem barındırması, flora ve fauna çeşitliliği ile bir yaşam alanı olması özellikleriyle de doğal sit olarak var olması ve korunmasına yönelik fikirler geliştirilmiştir.

Bu kapsamda çalışmanın koruma ekosistemine ve Validebağ Korusu'na katkı sağlaması ve dikkat çekmesi ümit edilmektedir.

RECOMMENDATIONS FOR THE RECOGNITION AND CONSERVATION OF VALİDEBAĞ GROVE NATURAL SITE AS A HISTORICAL SITE

SUMMARY

At a time when the density of green spaces in Istanbul is decreasing day by day, Validebağ Grove, which creates an oasis effect in the city, provides an observation and sightseeing area for the citizens due to its natural and cultural heritage qualities and cultural landscape values. Being a natural area and a place that can be reached in a very short time from the E-5 route in the congested texture of the city, it continues to exist as a very valuable region for the citizens and has been the scene of various struggles for its protection since the day it was declared a first-degree natural site in 1999. Although some of the cultural assets of this natural area are protected as registered, the area is not evaluated in a systematic and holistic way; It is necessary to document the cultural assets in the grove in the architectural sense, to reveal the development as a grove in the historical process, to define the cultural landscape values, tangible and intangible cultural heritage values, and to emphasize and strengthen the public space qualities by evaluating them with a comprehensive approach.

This area, which is a part of Üsküdar Vineyards, became famous in the eighteenth century when the notables of the palace started to prefer this region as a summer resort and hunting ground along with Çamlıca. The first information about the existence of a building in the area is encountered during the reign of Sultan Selim. Sultan Selim had a vineyard mansion built on the land here and gave it to his mother Mihrişah Valide Sultan. Sultan Abdülmecit, who later became the head of the empire, allocated this vineyard area and the mansion, which is said to have been built by Sultan Selim, to his mother, Bezmialem Valide Sultan. As a result of the work of Bezmialem Valide Sultan with the Chief Physician of the time, Salih Efendi, the area became a garden. It has turned into a rich orchard with the cultivation of over five hundred seed species.

In the 1860s, after the Altunizade family bought the area, İsmail Zühdü Efendi, a member of this family, had a vineyard mansion built in the area, and later he gave this mansion and the vineyard to Sultan Abdülaziz. Sultan Abdulaziz frequently visited the region for his hunting trips, had a Hunting Lodge built here, and his sister Adile Sultan stayed in the vineyard mansion allocated to her for many years. This mansion housed many Ottoman court dignitaries until the First World War.

The vineyard mansion in the area served the need of an orphanage for the children of those who lost their lives in the war, together with the devastation and poverty caused by the First World War. As a result of the increasing cases of tuberculosis after the war, studies were started in the field in order to serve the needs of the health institution in the 1920s, and the existing structures were transformed in this context. All the buildings in the area have been converted to prevent and treat the devastating effect of tuberculosis and have become a health facility, and with the increase in need over the years, new structures such as preventorium and sanatorium were built in the area during the second quarter of the twentieth century. The grove, which is not only a treatment center but also an education and research center; it started to function like a big health campus. In the course of time, new trees have been planted in the area, the vegetation has diversified and developed, and this diversity has been directly proportional to the animal population. Agricultural and animal husbandry activities were continued in the area to serve health institutions, and a self-sufficient mechanism and revolving fund were established. During the second and third quarters of the twentieth century, this summer resort, which was once the garden of the Valide Sultan, became a grove by human hands. When evaluated in this context, it becomes an example that has witnessed the period in Turkey and reaches today as a place of urban memory.

With the epidemic being brought under control and the spread of the disease decreased in the 1970s, some of the structures in the grove, which are under the administration of the Ministry of National Education, continued to provide health services, while others were transformed to serve health education.

The military coup on September 12, 1980 was a turning point for the grove. While the grove is being evaluated from a different perspective this time, some decisions have been taken to render it dysfunctional and open to construction.

At that time, the land, which was stated to have spread to approximately seven hundred acres in some sources, was limited to three hundred and fifty-four acres. This abandoned land of approximately three hundred and fifty acres has been allocated to various educational institutions, military lodgings and has been opened for construction in some parts. Not only the shrinkage of the area allocated to the grove, but also this structuring that started to take shape around it, has also been a factor that endangered the natural life in the grove.

While the construction activities were continuing, it was registered as a first degree natural protected area by the Istanbul Cultural and Natural Heritage Preservation Board the 3rd (KTVKK) in 1999. However, although it is a relatively sheltered area against various dangers, it has faced many construction threats during the twenty-three years since this date, and these threats have been largely prevented as a result of the struggles of the people of the region and various non-governmental organizations.

In this context, the natural and cultural characteristics of the grove have been documented in detail with field studies; by comparing with the historical maps obtained as a result of archival studies, the change in the last hundred and fifty years has been revealed. Buildings in the grove that do not have up-to-date plan drawings were surveyed, and all data were documented, from a single building to a grove scale, and in this context, protection proposals were developed at upper and lower scales. Despite the fact that the grove is registered as a single parcel and is owned by the government, the problems caused by its operationally complex and variable structure are examined and the problems and solutions in the grove are discussed in the legal context, grove scale, single building scale and public scale. While the buildings that contain the memory of the period are evaluated within the scope of their preservation, the grove has been emphasized with its historical site feature and cultural landscape area value as well as being a natural site, and it has been evaluated and planned with a holistic approach. Not only with its cultural qualities; with the features of hosting an ecosystem, diversity of flora and fauna and being a habitat, ideas have been developed for its existence and protection as a natural site.

In this context, it is hoped that the study will contribute to the conservation ecosystem and Validebağ Grove and draw attention.

1. GİRİŞ

1.1 Çalışmanın Amacı

Kültür varlıkları ve doğal yaşamın zenginliği ile Boğaziçi'ndeki korular içerisinde özel bir yere sahip olan Validebağ Korusu, üç yüz elli dört dönümlük alanı ile Anadolu Yakası'nda bulunan en geniş ikinci yeşil alan özelliği taşımaktadır. 1999 yılında birinci derece doğal sit alanı ilan edilmiştir ve günümüzde de bu karakterini sürdürmektedir. On dokuzuncu yüzyılın üçüncü çeyreğinde kurulması için temelleri atılan Validebağı, inşa edilen ilk bağ köşkü ile birlikte saray eşrafının uğrak yeri haline gelmiş ve Birinci Dünya Savaşı'na kadar bu kişilere hizmet etmiştir. Birinci Dünya Savaşı sürecinin neden olduğu dönüşümler ile birlikte koruda yer alan Adile Sultan Kasrı bir dönem savaşta ölenlerin çocukları için yetim yurdu olarak hizmet vermiş, sonrasında ise verem hastalığının yaratmış olduğu çöküşe, tedavi amaçlı hizmet vermek üzere büyük bir dönüşüm geçirmiştir. 1920'li yıllardan itibaren koruda verem önleyici hizmet veren prevantoryum ve verem tedavisi hizmeti veren sanatoyum yapıları inşa edilmiş, bu amaca hizmet etmek üzere çeşitli servis yapıları da eklenmiş ve Validebağı, 1970'lere yani verem salgınının kontrol altına alınabildiği döneme kadar bu amaçla dönüşümden geçmiştir. Bu dönüşüm, alanda oluşturulmuş olan döner sermaye sistemi ile de desteklenmiştir. Koru içerisinde yer alan meyve ve sebze yetiştiriciliği ile birlikte hayvancılık faaliyetleri de yürütülmüş, alandaki dekovil hattı ile elde edilen ürünlerin sağlık birimlerine ulaştırılması sağlanmıştır. Bu süreç içerisinde alanda çok sayıda ağaç dikimi de yapılmış, böylelikle günümüzdeki koru karakterinin ortaya çıkması sağlanmıştır.

1980 darbesi sonrasında yaşanan tahsis dağılımı ile birlikte Validebağ'daki döner sermaye de kaldırılmış, böylelikle alanda devam eden tarım ve hayvancılık faaliyetleri de sona ermiştir. Validebağı'nın kendi kendini çeviren düzeni bu tarihten itibaren sona ermiştir. Sonraki yıllarda öncesinde Validebağı içinde yer alan sınır alanlarda yapılaşmalar başlamış, içeride ve sınır alanlarda betonarme karakterli birtakım yapılar inşa edilmiştir.

Sivil toplum kuruluşlarının çalışmaları ve çabaları sonucunda, 1999 yılında Validebağ Korusu'nun birinci derece doğal sit alanı ilan edilmesi ve içerisinde yer alan bazı kültür varlıklarının tescillenmesi ile, günümüze kadar kültür varlıklarını ve koru niteliğini korumayı başarmıştır. Korunun barındırmakta olduğu doğal ve kültürel varlıklar, kültürel peyzaj ögeleri ve çok katmanlı yapısı, kentsel bellekteki yeri de bağlama alınarak incelenmesi gerekmektedir.

Koruda yer alan tescilli ve tescilli olmayan kültür varlıkları ile korunun barındırmakta olduğu zengin doğal yaşam; farklı uzmanlık alanları tarafından ayrı ayrı çalışılmış olsa da, tüm bu çalışmaları bir araya getiren ve analitik bir bakış açısı ile irdeleyen, kültürel peyzaj değerlerini ve tarihi sit niteliğini öne çıkaran bir çalışma yapılmadığı saptanmıştır.

Tescilli yapıların bir kısmı çeşitli işlevler ile yaşatılmakta ve genel anlamda bakımlı durumda olsalar da, tarihi yapılara uygun olmayan işlevler yüklenmesi ve koruma bilinci ile yaklaşılmamasından ötürü risk altında oldukları tespit edilmişitr.

Validebağı, on sekizinci yüzyılda kazandığı Osmanlı hanedanlığına hizmet eden sayfiye alanı niteliğinden yirminci yüzyılın ilk çeyreğinin sonlarına doğru veremle mücadeleye yönelik bir sağlık merkezine dönüşmüş, yirminci yüzyılın üçüncü çeyreğinin sonuna kadar bu amaca hizmet vermiştir. Bu süreçte, alanda bulunan ve inşa edilen tüm yapılar sağlık alanında hizmet vermiş, bu işlevi destekleyen eğitim, araştırma, konaklama, servis amaçlı yeni yapılaşmalar ve tarım-hayvancılık faaliyetleri ile Validebağı adeta bir sağlık kampüsü gibi işlemiştir. Bu da Koru'nun kendine özgü dokusunun oluşmasını sağlamıştır.

Validebağ Korusu'nun değişimini inceleyerek belgeleyip günümüzdeki durumunu saptamak, alanın koruma ilkelerini belirlemek, kamusal bağlamda nasıl değerlendirileceğini önermek, yapı ölçeğinden sit ölçeğine kadar mevcutta var olan sorunların tespitini sağlayıp bunlara çözüm önerileri geliştirmek, Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi (ICOMOS)'nin 2008 tarihli Kültürel Miras Alanlarının Algılanması ve Sunumu Tüzüğü çerçevesinde alanın kültürel değerlerinin topluma aktarılması için sunum alternatifleri üretmek, kültürel peyzaj değerlerinin tanımlamak, yüz elli yıllık geçmişinde kazanılmış olan doğal alan niteliklerinin vurgulanmasını sağlamak tezin ana amaçlarıdır. Ayrıca, sahip olduğu kültürel varlıklar ile Osmanlı tarihi, savaş tarihi, Cumhuriyet ile birlikte gelişen sağlık tarihi, modern bakımevi ve izcilik tarihi,

Hababam Sınıfı filmlerine mekan olma değeri gibi somut ve somut olmayan kültürel değerleri ile birlikte doğal sit özelliğinin yanı sıra çok boyutlu tarihi sit özelliğinin de tanımlanması ve vurgulanması tezin bir diğer amacını oluşturmaktadır.

1.2 Çalışmanın Kapsamı ve Yöntemi

Validebağ Korusu, 1999 tarihinde 11088 sayılı karar ile İstanbul III numaralı KTVKK tarafından birinci derece doğal sit alanı olarak tescillenmiştir.

Çalışma alanı, Tophanelioğlu Caddesi'nin doğu ve batısında yer alan üç farklı parselden oluşmaktadır. Caddenin doğusunda yer alan 1313 ada 15 parsel, günümüzde Validebağ Korusu olarak anılan, kültür varlıkları barındıran alandır ve detaylı çalışma bu bölgede yapılmıştır. Caddenin batısında yer alan ve birinci derece doğal sit sınırlarının içerisinde yer alan 11 ada, 148 ve 150 parselde herhangi bir kültür varlığı değeri taşıyan ya da taşımayan yapı bulunmamaktadır. Yoğun ağaç dokusu barındıran bu alan tel ile çevrili olduğundan, tez kapsamında içerisinde herhangi bir çalışma yapılamamış; yalnızca çevresinden gözlem yapılabilmiştir. Bu üç parsel, bütünüyle tescillenmiş ve 'Validebağ Korusu 1. Derece Doğal Sit Alanı' olarak ilan edilmiştir.

Bölgede alan ölçeği ve yapı ölçeği olmak üzere iki farklı ölçekte çalışmalar yapılmıştır. Validebağ Korusu'nun güneyinde yer alan Kalfa Çeşmesi Sokak girişinden başlayarak, kuzeyde Altunizade istikametine doğru tüm yapılara envanter numarası verilmiştir. Günümüzde tescilli olan on adet kültür varlığı ile birlikte toplam otuz sekiz adet yapı tespit edilmiş ve sit ölçeğinde incelemeler yapılmıştır. Üsküdar Belediyesi halihazır haritasının güncel tarihli olmaması nedeniyle sahada harita güncelleme çalışmaları yapılmıştır. Basit rölöve teknikleri ile birlikte hava fotoğrafları da kullanılarak alana ilişkin 1/2000 ölçekli güncel harita hazırlanmıştır. Hazırlanan harita üzerinden 1/5000 ölçekli analitik rölöve çalışmaları yapılmıştır.[1]

Alana dair tarihsel sürecin daha iyi anlaşılabilmesi için belgeleme çalışmaları esnasında Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivi, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Salt Araştırma Arşivi, Alman Arkeoloji Enstitüsü İstanbul Şubesi Fotoğraf Arşivi, İstanbul 6 numaralı Koruma Bölge Kurulu Arşivi ve çeşitli kişisel arşivler ile internet kaynaklarına başvurulmuştur. Bu arşivlerden edinilen çizim, fotoğraf, harita,

[1] Detaylı bilgi için bkz. Ek C. Analitik rölöve çizimleri

resmi yazışmalar ve raporlar ile alana dair daha fazla veri toplanabilmiş ve bu sayede çalışmanın kapsamı genişletilebilmiştir. Arşiv belgelerinin analitik dökümü ve bunun sorgulanması ile alanın bağ geçmişi, ekim dikim faaliyetleri ortaya konmuştur.

Arşiv araştırmalarından elde edilmiş olan tarihi haritalar ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB) hava fotoğrafları günümüze dair oluşturulmuş olan plan ile çakıştırılarak alandaki kültür varlıklarının ve doğal ortamın 19., 20. ve 21. yüzyıl boyunca yaşadığı değişim tespit edilmiştir.[2]

Çalışmada kullanılan tarihi haritalar 1776 tarihli ve 1819 tarihli Kauffer Haritası, 1836 Joseph de Hammer Haritası, 1851 Moltke Haritası, 1908 Mehmed Eşref Haritası, 1918 Necip Bey Haritası, 1922 Şehir Haritası, 1923 tarihli Topografya Haritası, 1930 Jaques Pervititch Haritası, 1934 İstanbul Şehir Rehberi Haritaları ve İBB 1946, 1966, 1970, 1982, 2006, 2015 hava fotoğrafları ve 1976 tarihli krokidir. Haritalar ve hava fotoğrafları dijital ortama aktarılıp güncel durum ile karşılaştırılarak Koru'nun yeşil dokusunun, sokak ve caddelerin, çevredeki yapılaşmanın ve koru içerisinde yer alan kültür varlıklarının ve yapılaşmanın dönüşümü saptanmıştır.

Üst ölçekte yapılmış olan belgeleme ve tespit çalışmaları çeşitli sentezler oluşturularak alanın bütüncül kapsamda korunmasına ilişkin kararlar alınmasına uygun hale getirilmiştir.

Sahada yapılan belgeleme çalışmaları ile alanda mevcut durumda bulunan otuz sekiz yapı tek tek ele alınarak güncel sınırları ve yapısal özellikleri belirlenmiştir. Kalfa Çeşmesi Sokak girişinden Altunizade çıkışına doğru giden istikamet baz alınarak yapılar bir sıralama ile tescilli ve tescile önerilen kültür varlıkları ile tescile önerilmeyen yapılar olmak üzere üç ayrı kategoride incelenmiş ve belgelenmiştir.[3]

Tescilli yapılar ve tescile önerilen yapılar için mimari belgeleme çalışmaları yapılmıştır. Bu yapıların bir kısmına ait eski tarihli plan verilerine ulaşılmış ve alan çalışması ile güncellenmiştir. Hiçbir plan çalışması bulunmayan yapıların ise ölçüm çalışmaları yapılarak güncel rölöve çizimleri oluşturulmuştur. Rölöve çalışmalarında lazer metre ve analog yöntemler kullanılmıştır.

[2] Haritalar ile ilgili ayrıntılı inceleme için bkz. Ek E. Tarihi haritalar
[3] Detaylı bilgi için bkz. Ek B. Envanter fişleri

2. İSTANBUL'DA KORULAR VE TARİHİ BAHÇELER

2.1 Türk Bahçesinin Tarih İçindeki Değişimi

Türklerin doğa ile kurduğu ilişki, göçebelik ve gezginlik kültürünün yaratmış olduğu fiziksel bir temelsizlik ile şekillenmiştir. Gezginliğin bir getirisi olarak doğaya olan bakış açıcı yalnızca bir bahçe ile değil; doğanın tümüyle, ovalar ve ırmaklarla, dağlar ve yaylalarla sınırları aşmıştır. Toprakla olan ilişkileri çok uzun süre kışlak ve yaylak düzenindeki iki dönemsel yerleşim ile var olmuştur. Yaylak alanlar, Türkler için bağ, bahçe kavramına denk düşmüştür. Doğanın bolluk ve bereketini sunduğu, iklimi tarıma daha elverişli bu yaylak alanlar, toprakla ve su ile uğraşının kökenini oluşturur (Evyapan, 1972, 9-10).

Ancak yerleşik düzene geçtikten sonra benimsenebilen toprağın düzenli şekilde bakımı ve uğraşı, mevsimsel düzene bağlı kalmaya uzun süre devam etmiş; yaylak ve bağlık kültürü sürdürülmüştür. Asmaların ve meyve ağaçlarının süslediği, suyun önemli bir öge olarak görüldüğü bağlıklarda setler düzenlenmiş ve sebze ekimi yapılmıştır. Kimisi günümüze de ulaşan köşk, konak bahçeleri bu düzenden etkilenerek şekillenmiştir (Sürer, 2012).

İstanbul'un bitki örtüsünü tanımlanırken iki gruplandırma yapmak mümkündür. Bunlardan biri doğal bitki örtüsü olarak maki ve orman, diğeri insanlar tarafından oluşturulmuş olan bahçe, koru, park, konut bahçesi gibi alanlardır. Asıl bitki dokusunu ormanlar oluşturmakta; Avrupa yakasında Belgrad Ormanı, Asya yakasında ise Alemdağ ormanları, iki büyük orman parçası olarak öne çıkmaktadır. Ormanların büyük bir kısmı meşe sahası olarak tanımlanabilir ve bu durum Validebağ Korusu'nda da görülmektedir. Ormanların kuzey yamaçları genellikle nemli sahalar olurken, güney yamaçlarını kuru sahalar oluşturmaktadır. Nemli orman sahalarının bitki çeşitliliğini doğu kayını, saplı meşe, Istranca meşesi, çınar yapraklı akçaağaç, doğu gürgeni ve anadolu kestanesi gibi bitkiler oluştururken, kuru orman sahasında mazı meşesi ve maki öne çıkmaktadır (Aktaş ve Sönmez, 2011). Belgrad Ormanı'nı diğer

yeşil alanlardan ayıran özelliği ise İstanbul'a su sağlayan zengin bir kaynak olmasıdır. Osmanlı döneminde yapılmış olan yedi bent ile toplanan su, su kanalları ve kemerleri ile kente ulaştırılmaktadır.

Orman formasyonunu destekleyen ikincil bitki örtüsünü ise maki ve pseudomaki oluşturmaktadır. Pek çok alanda orman ile iç içe ya da bir arada-komşu biçimde bulunmaktadır. Maki formasyonuna daha çok güney kesimlerde rastlanmakta iken, pseudomaki formasyonuna kuzey kesimlerde rastlanmaktadır.[4]

En eski Türk bahçelerinin izini Orta Asya'nın ortak bahçecilik kültüründen yola çıkarak İran, Hindistan, Çin bahçelerinde aramak mümkün iken; zamanla bu dönüşüm konut ve saray bahçelerinde sefa bahçelerinin işlevsellikle birleşimine doğru olmuştur. Osmanlı Devleti'nin on dört ve on beşinci yüzyıllar süresince pek çok kentte Semerkand'da yapıldığı gibi çeşitli bahçeler inşa ettiği ve bu bahçeleri su ile ilişkilendirdiği bilinmektedir. Bu dönemde yapılmış olan bahçelerde çiçek yetiştiriciliği ön plana çıkarken; iki yanı ağaçlı uzun yolların yapıldığı, asma ve meyve ağaçlarının da bahçelerde yer aldığı belirtilmektedir. Bahçe sanatında bir gelişim görülmemekte ve bahçe tasarımında binalar önem taşımamaktadır. Bu dönemin bahçeciliğinde öne çıkan nitelikler işlevsellik, sadelik, serinlik ve doğallık olmuştur (Yaltırık ve diğ, 1997).

Bahçe sanatının en belirgin ilerlemelerinden biri İstanbul'un fethinden sonra, yükselme döneminde görülmektedir. Topkapı Sarayı bahçesi ve Üsküdar saray bahçeleri bu dönemin önemli bahçe sanatı eserleridir. Bizans'ın ulaşım güçlüğü nedeni ile çok önem atfetmediği ve rağbet göstermediği Boğaziçi, Osmanlı ile birlikte ilgi çekmeye başlamış ve özellikle Anadolu yakası ve kıyısı boyunca yazlık saraylar inşa edilmiştir (Atasoy, 2015).

Bu süreçteki en önemli gelişmelerden birini Boğaz'daki ilk bahçe oluşturmaktadır. Fatih Sultan Mehmet'in 1458'de Beykoz'da avlak seyahati esnasında Mahmut Paşa'nın Tokat'ı almasının haberi üzerine büyük bir sevinç ile bulunduğu yere Tokad

[4] Maki formasyonu kuru ormanların tahrip edilmiş sahalarında da sıkça rastalanan bir vejetasyondur. (Yaltırık ve diğ, 1997)

Bahçesi denmesini buyurması üzerine bahçe içerisinde bir köşk, şadırvan, hamam ve havuz gibi diğer ögelerle birlikte Boğaz'ın ilk bahçesi kurulmuştur. Peşinden gelen bazı padişahların da bu bahçeyi çok sevdiği ve burada vakit geçirdiklerini Evliya Çelebi anlatmıştır (Atasoy, 2015, 534-571).

On altıncı yüzyılda meydana gelen çok sayıda deprem ile özellikle tarihi yarımadada yaşanan yıkımlar sonrası, yeni inşa edilen konutlar geniş bahçeler içerisinde planlanmış ve yapılmıştır (Yaltırık ve diğ, 1997). Bahçeli konutların yanı sıra varlıklı kişilerin yaptırmış olduğu geniş bahçe içerisinde ve deniz kıyısındaki yalılar; genellikle iki harem ve bir selamlık bahçesi, zemin katında ise bir iç ve bir dış taşlık içermektedir. Büyük bahçelerde meyve ağaçları ve süs ağaçları yer alırken, küçük bahçeleri çiçekler sarmıştır. Portakal ve limon yetiştirmek için yapılan sera özellikli limonluklar ve saz alemlerinin yapıldığı selamlıklar bu bahçelerin özelleşen detaylarıdır.

On beşinci yüzyıldan on yedinci yüzyıla kadar Osmanlı'nın bahçe kültürü çevre coğrafyaları da etkilemiştir. Bahçenin en önemli niteliği doğaya duyulan saygı olmuştur. Bireyin iç dünyasına yolculuk yapmasını olanaklı kılacakmış gibi görünen bahçede her şey, Tanrı'nın yansıması olarak görülmüştür (Karaöz, 2022). On yedinci yüzyıla gelindiğinde padişahların yaptırmış olduğu köşklerin ve yalıların bahçeleri düzenli ve geniş bahçeler olarak öne çıkmaktadır. Bahçelerin içerisinde havuzlar, çardaklar, setler ve merdivenler, çiçek tarhları, çeşmeler ve fıskiyeler yer almaktadır. Evliya Çelebi'nin aktarımına göre Tersane Bahçesi'ne II. Mahmud zamanında dikilen satrançvari servi ağaçlarının uygulaması on dokuzuncu yüzyıla kadar pek çok hassa bahçesinde uygulanmıştır (Yaltırık ve diğ, 1997). Bauider ise bu dönemde Üsküdar ve Kadıköy yerleşimlerinde sebze, meyve ve çiçek yetiştirilen bahçeler olduğundan bahsetmektedir (Atasoy, 2002: 333).

Sedad Hakkı Eldem'in yapmış olduğu kapsamlı çalışmada ise bahçeler doğal ve formel olarak iki kategoride incelenmiş ve belgelenmiştir. Eldem, Osmanlı'nın İstanbul bahçelerinin kendine özgü bir üslubu olduğunu ve doğaya müdahelenin en aza indirgenerek setler, merdivenler, rampalar gibi elemanlar kullanıldığını

aktarmaktadır (Eldem, 1976).[5] İstanbul'da yer alan bahçeler ve mesire alanları manzaraya yönelerek yerleşmekte ve köşk, çeşme, havuz gibi mimari elemanlar ile ağaç grupları ya da anıtsal nitelikli ağaçlar ile özel alanlar yaratılmaktadır. Çayırlık alanlarda talimler, çeşitli eğlenceler ve yarışlar düzenlenirken tepelerde gezinti yapılması için kurgulanmış patikalar bulunmaktadır. Bahçelerin alanı küçüldükçe içerisinde kullanılan geometri artmakta ve simetrik düzen gözlemlenmektedir. Eldem'in de formel bahçe olarak nitelendirmiş olduğu bu bahçe düzenleri bir eksen etrafına simetrik düzende ve genellikle saray ve köşk bahçelerinde görülmektedir. Bazı kasır bahçelerinde ise iki biçimin de (formel ve informel) birlikte uygulandığı örnekler bulunmaktadır.

Su genellikle formel bahçede kullanılan en önemli elemanlardan biri olarak öne çıkmaktadır. İlk dönemlerinde dikdörtgen formlu havuzlar uygulanırken on sekizinci yüzyıl ile birlikte bu form yuvarlak, oval biçimleri ya da kesik kıvrımlı biçimi almış, on dokuzuncu yüzyıla doğru ise yapay göl olarak öne çıkmıştır (Yaltırık ve diğ, 1997).

İstanbul bahçeleri Doğu ve Batı'ya ait ögeleri kimi zaman direkt kullanmış ya da yeniden yorumlamıştır; fakat zaman içerisinde başkente özel bir sentez oluşturarak tüm imparatorluğun örnek alarak uyguladığı yeni bir model doğurmuştur. Avlanma, sportif faaliyetler düzenleme ve eğlence için kullanılan büyük doğa parçaları içerisinde aynı zamanda çiçek ve sebze yetiştiriciliği yaparak bostanların oluşmasına da olanak sağlamıştır. Bunların bir kısmı yalnızca saray eşrafının kullandığı bahçeler iken bazıları halka da açılarak mesire yerlerine dönüşmüştür.

On sekizinci yüzyılda, Sultan III. Ahmed ve Sadrazam İbrahim Paşa'nın Fransa ziyaretleri süresince ziyaret etmiş oldukları saray bahçelerinden çok etkinlenmeleri sonucunda, imparatorluk topraklarına döndüklerinde Boğaziçi ve Haliç boyunca çok sayıda saray, köşk ve bahçeler yaptırmışlardır. 1703'ten 1730 yılına kadar süren ve Lale Devri olarak adlandırılan bu dönem, Osmanlı bahçelerinin en parlak dönemlerine tanık olmuştur. Daha önceleri halkın kullanmakta olduğu Kağıthane Mesiresi, çeşitli

[5] Eldem, bu çalışmasında halka açık mesire yerleri ve doğal parklar, setli mesireler ve özel parklar, asma bahçeler, parterler, iç avlu ve meydanlar, iç bahçeler ve yalı bahçelerini ayırt edici tipler olarak saptamış ve bunları belgelemiştir (Yaltırık ve diğ, 1997).

kır şenliklerine sahne olmuştur. Yapımının altmış bir gün sürdüğü söylenen Sadabad Sarayı ve onun bahçesi yine Lale Devri'nin en ünlü bahçelerindendir (Şekil 2.1).

Şekil 2.1 : "Kağıthane'de Kır Sefası" (Atasoy, 2002).

Bizans'tan beri sayfiye olarak kullanılan bu alanların pek çoğu, Osmanlı saray eşrafı için de özellikle şehir merkezinden uzak olmaları ve yaz meltemleri ile serinlik sağlamaları nedeni ile öne çıkmıştır.[6] Kanuni Sultan Süleyman döneminde çok sayıda yazlık ve dinlenme konutları yapılmıştır. Sultan IV. Murad'ın Üsküdar ile Kadıköy arasında yaptırmış olduğu Kavak Sarayı, döneminin önemli örneklerinden biridir. Bunu takip eden dönemde Kağıthane deresinin iki yanı boyunca da yazlık evler görülmeye başlanmış, özellikle Sultan III. Ahmed döneminde kendisinin deniz korkusu nedeniyle bu bölgedeki yazlık sayısı artmıştır. Ancak 1730'daki yeniçeri ayaklanmasında, yine dere kenarındaki yazlıkların hemen hemen hepsi yok edilmiştir (Yaltırık ve diğ, 1997).

On sekizinci yüzyıldan başlayan ve on dokuzuncu yüzyılda oldukça yaygınlaşan sayfiye alanları dönemin varlıklı kişilerinin, saray eşrafının ve elçiliklerin gözdesi olmuştur.

[6] G. V. İnciciyan, Boğaziçi Sayfiyeleri'nde Bizans Dönemi yazlıklarını listelemektedir (İnciciyan, 2018, 81).

2.2 Saray Bahçeleri, Kasır Bahçeleri ve Sayfiyeler

Bizans döneminde yerleşimler ağırlıklı olarak sur içinde olurken, Boğaziçi'ne duyulan ilgi de oldukça az olmuştur. Burada güvenlik ön plana çıkmaktadır. Fakat bu dönemde dahi Boğaz'ın güzelliği impratorların ve halkın dikkatini çekmiş ve çeşitli yazlıklar inşa edilmiştir. Yedinci yüzyılda İmparator Constantin Heraclius, vücudundaki ağrıları hafifletmek maksadı ile daha ılıman bir havası olan Kadıköy'de 'Kalkedonya Sarayı'nda' oturmuştur. On birinci yüzyılda yaşamış Nicatas Choniates, yazmış olduğu kitapta bir yazlık saraydan[7] bahsetmektedir ve imparatorların on bir ve on ikinci yüzyıllarda yazlıklarda keyif sürmeye başladıkları bilinmektedir (İnciciyan, 2018, 80).

Bu dönemde yapılmış olan tüm yazlık saraylar ve köşkler, genellikle kente yakın konumlarda yapılmış ve hava değişimi, eğlence gibi amaçlar için kullanılmışlardır. Bizans imparatorlarının bu saraylara gidişleri tören eşliğinde yapılmış ve bu törenlere 'prodos' ya da 'prohorisis' denmiştir (İnciciyan, 2018, 92). Bu sözcükler 'öne gidiş' anlamına gelmektedir.

Osmanlı devrinin bahçeleri ile ilgili verilere ulaşmak için ise Evliya Çelebi, Eremya Çelebi ve G. V. İnciciyan'ın eserleri ile pek çok yabancı gezginin notlarına bakmak gerekmektedir. Dönemin Osmanlı minyatürleri de yine birçok bahçenin resimlenmiş olmasını sağlamıştır.İmparatorluğun çok farklı yerlerinde bulunan saray ve evlerdeki duvar resimleri ve tablolar da bahçe kültüründeki değişime kaynaklık etmektedir. Özellikle on sekizinci yüzyıldan itibaren soylu evlerinde ve saraylarda yer alan yağlı boya manzara çalışmalarında doğaya bakış açısındaki değişimi ve bahçe kültürünün gelişimini izlemek mümkündür (Renda, 2022).

Halkın kendi ölçüsüne uyarlamaya çalıştığı saray bahçeleri genellikle hasbahçe olarak nitelendirilen bahçelerden ve hassa bostanlardan oluşmaktadır. Bu bostanların ve

[7] "Keşke Rigionea'da (İstanbul'un Yedikule kapısı ve Silivrikapı arasında kalan ovalık bölge) olup Zafame'yi (Yazlık Saray) seyredebilseydik. Kutsal İstanbul'u selamlayıp Propontis'te denizin üzerinde olsaydık. Orada kuzey rüzgârı bol ve tatlı eser, orada balıklar taze ve canlı, orada deniz hamamları insanı neşelendirir. Bol sulu derelerin akışları gönülleri etkiler ve kırlangıç vb. gibi türlü kuşların sesleri dinleyenleri mest eder."

bahçelerin sorumluluğu bostancılarda olmakla birlikte bostancı ocakları kurulmuş ve bostancıbaşı tarafından yönetilmesi sağlanmıştır. Bostancılar aynı zamanda bahçe ile birlikte sarayın da güvenliğinden sorumlu tutulmuşlardır (Atasoy, 2015). Hasbahçelerde meyve, sebze ve çiçek yetiştirilmiş; aynı zamanda satışa sunulmuş ve geliri padişah hazinesine aktarılmıştır.

Topkapı Sarayı'ndan önce Beyazıt'ta yaptırılan ve sonraları Eski Saray olarak anılan ilk Osmanlı sarayının Kanuni devrinde geçirdiği yangından sonra inşa edildiği bilinmektedir. Saray, Matrakçı Nasuh'un çizimlerinden anlaşıldığı üzere iki çevre duvar içerisine alınmış ve iki duvar arasında bahçe bırakılmıştır (Şekil 2.2). Bu bahçede selvi ağaçları, çiçek açmış ağaçlar ve zeminde çiçekler bulunmaktadır. Bu saray ve bahçesi ile ilgili detaylı bilgi çoğu kaynakta yer almamakta, elçilik ziyaretçilerinin notlarında da çok az yer verilmektedir.

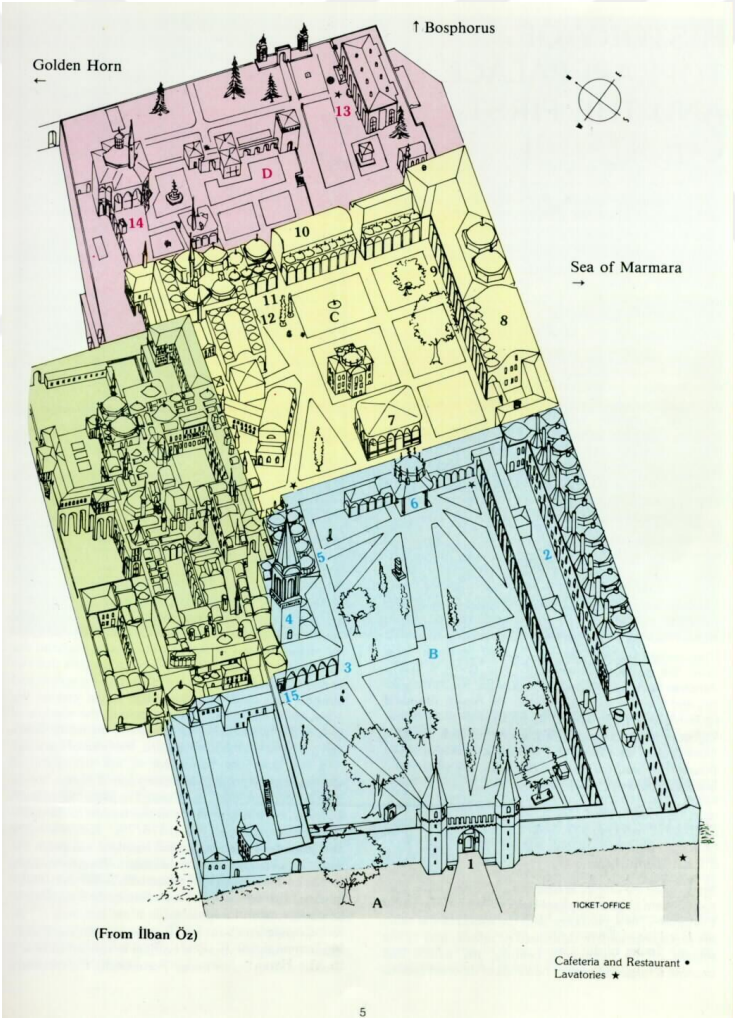

Şekil 2.2 : Eski Saray ve bahçesi, Matrakçı Nasuh.

Sarayburnu'nda inşa edilen yeni saray olan Topkapı Sarayı etrafı sur duvarı ile çevrili geniş bir alana yerleşmiştir. Bahçesi, bir eksen doğrultusunda birbirini izleyen geniş

avlular şeklinde düzenlenmiştir. En dıştaki kısım çok geniş bir bahçe şeklindedir ve bugün Gülhane Parkı olarak halka açık şekilde hizmet vermektedir (Atasoy, 2015).

Fatih Sultan Mehmed'in bahçelere özen gösterdiği ve saray bahçesine çok sayıda ağaç türü diktirdiği bilinmektedir. Saray'ın birinci avlusu özel bir nitelik taşımamakta, ikinci avlu zemini yeşil ve yer yer çiçek ve ağaçlar ile resmedilmiştir (Şekil 2.3). Yolun iki yanında selvi ağaçları dizilidir. Üçüncü avlunun ortasında ise bir havuz yer almakta ve çiçek tarhları görülmektedir. Avluların dışında kalan eğimli alanlar ise set şeklinde düzenlenmiştir. Bu geniş setlerle çevrili bölgelerde meyve, sebze ve çiçekli bahçeler yer almaktadır. Evliya Çelebi, yalnızca bu saray için sekiz bin bahçıvanın olduğunu belirtmektedir (Atasoy, 2015).

Şekil 2.3 : Topkapı Sarayı yerleşimi, İlban Öz çizimi.

Fatih Sultan Mehmed, yalnızca Topkapı Sarayı'nı değil Kasımpaşa-Sütlüce'de bir tersane kasrı ve bahçesini de yaptırmış ve burada meyve-sebze yetiştirilmesini sağlamıştır. Kendi elleri ile yedi selvi diktiği kaynaklarda geçmektedir. Sonraarı aynalıkavak bahçesi adını alan bu yere hükümdarlak gelmekte ve sonra Okmeydanı'na çıkarak cirit-çevgan oynamaktadırlar (Erdoğan, 1958).

On altıncı yüzyılda sarayların ve önemli yapıların hasbahçelerinden olasılıkla mimarların sorumlu olduığu kanısına varılabilmektedir (Renda, 2022). Padişahlara ve üst düzey görevlilere ait bahçelerin bakım ve onarımından Bostancı Ocağı sorumludur. Hasbahçelere ilişkin arşiv belgeleri ve buna en önemli kanıttır (Erdoğan, 1958).

Beşiktaş ve Dolmabahçe sarayları ve onların bahçeleri ayrı biçimde inşa edilse de sonradan birleşik şekilde anılmaya başlanmıştır. Evliya Çelebi, denize kazık çakılarak taş döküldüğü için buraya 'Beşiktaş' dendiğini ifade etmektedir. Raşid Tarihi'nde on sekizinci yüzyıl başında yazlık saraya göçten bahsedilirken Beşiktaş Bahçesi'nin fevkalade güzelliği ve korusunun letafetiyle hasbahçelerin hepsinden üstün olduğunu ifade etmiştir. III. Selim, kız kardeşi için mimar Melling'e bu sarayı onartmış ve bahçesinin düzenlenmesini istemiştir. Melling'in yaptığı gravüre göre bahçe labirentli biçimde düzenlenmiş ve arka bahçesinin ağaçlar ile kaplı olduğu görülmektedir (Atasoy, 2015).

III. Selim'in yine bu dönemde, daha sonradan Validebağ Korusu olarak nitelendirdiğimiz, Üsküdar'ın yüksek kesimlerine rast gelen bağlık alanda bir bağ köşkü yaptırdığı ve bu köşkü annesi Bezmialem Valide Sultan'a hediye ettiği bilinmektedir. Bezmialem Valide Sultan'ın bu köşkü ve bahçesini nasıl dönüştürdüğü üçüncü bölümde detaylıca açıklanmıştır (Bölüm 3.6.1). Günümüzde Koru olarak nitelik kazanmış olan bağlık bölge, çevre dokusu ile birlikte bağlık bir arazi ve tarlalardan oluşan, Üsküdar civarındaki yerleşim hariç bölgede yalnızca bağlık köşklerin olduğu bir alan olarak haritalar üzerinden de okunmaktadır (Şekil E.01). Tarihi haritaların çoğunda da üzerinde detaylı çalışma yapılmayan bu bölge ile ilgili bilgilere kaynaklarda da rastlamak pek mümkün olmamıştır.

On yedinci yüzyılda Sultan IV. Murad tarafından namı duyulmuş Kazancıoğlu Bahçesi ve burada yapılmış olan sahil sarayı, Çırağan Sarayı'nın alt yapısını oluşturmuştur.

Sonraları bu bahçeye büyük bir saray yapılmış ve ünlü çırağan alemlerine sahne olmuştur. Sarayın etrafında büyük bir bahçe ve bu bahçede büyük bir kameriye, limonluklar, çok sayıda çınar ağacı ve kısa bir dönem bir hayvanat bahçesi bile yer almıştır (Atasoy, 2015).

Yıldız Sarayı, planlı şekilde yapılan diğer sarayların aksine daha önce II. Mahmud'un yaptırmış olduğu Yıldız Köşkü'nden adını almış ve devasa büyüklükteki bir avlak alanın üzerinde gelişmiştir. Sultan Abdülhamit, yaşamakta olduğu Dolmabahçe Sarayı'ndaki güvenlik endişesi nedeni ile daha sonra bu saraya taşınmıştır. Çevreye eklenen yeni yapılar ile oldukça genişleyen bu saray bahçesi havuzlar, çağlayanlar ve bahçe köşkleri ile büyüyüp güzelleşmiştir. Burada, diğer saraylardaki gibi bir eksen üzerinde yerleşen avlular görülmemekte; onun yerine harem ve selamlık bahçeleri ve bu bahçelerin ardında gelişen korular ve doğaya fazla müdahale etmeden gelişen ve şekillenen, sonradan Türk bahçesinin karakterini de belirleyen karakteri oluşmaktadır.

Kanuni Sultan Süleyman, 1550'lerde Kavak Sarayı olarak bilinen ve tarihi haritalarda genellikle bu şekilde ifade edilen Üsküdar yazlık sarayı ve onun bahçesini Mimar Sinan'a yaptırmıştır. Stephan Gerlach anılarında bu saray bahçesinin üç bahçe dizisinden oluştuğundan bahsetmektedir.[8] On sekizinci yüzyılda bu saray ve bahçeyi gören Carbognano; Üsküdar'ı, sarayı ve bahçesini anlatmıştır.[9]

Evliya Çelebi'nin notlarına göre bugün Beylerbeyi Sarayı olarak bilinen alanda, on yedinci yüzyılın ilk çeyreğinde alanı çok seven Sultan I. Ahmed tarafından bir bahçe ve bahçe içerisinde kasır, mescit vb. yapılar inşa edilmiştir. İstavroz Bahçesi olarak anılan alan çeşitli dönemlerde padişahlar tarafından kullanılmıştır. Eremya Çelebi bu bahçeden bahsederken içerisinde köşk, konak, bahçe ve mescit yer aldığından bahsetmektedir. Daha sonraları burası fıskiyeli havuzlar ve rengarenk çiçekler ile tasvir edilmiştir. 1864 yılında Sultan Abdülaziz tarafından eski parlaklığını yitiren bu

[8] "Düzenli bir şekilde ekilmiş kokulu bitkiler, çiçekler ve her türlü ağaçla dolu bahçe, adeta erken gelmiş bir cennetti. Özellikle kırmızı, beyaz, sarı ve sarı-kırmızı benekli çiçekler açan soğanlar gördük. Bu bahçe bir kale gibi, başka binalar ve kapıları olan yüksek bir duvarla çevrilmişti… Bu duvarlar içindeki ikinci bahçeden, … üçüncü bahçeye giriliyordu."

[9] "Üsküdar evler arasına serpiştirilmiş çok sayıda bahçeyle süslenmiştir… Bu kentten biraz uzakta Kavaksaray vardır. Bu yapı, birkaç adım uzaklıktaki Hermagoras su kaynağının yanında çok güzel bir yerdedir ve çeşmeler, köşkler, bol yapraklı yüksek selvilerle dolu bahçelerle süslenmiştir."

alana Beylerbeyi Sarayı inşa ettirilmiştir. Bir duvar ile birbirinden ayrılan selamlık ve harem bahçeleri bulunmaktadır ve bu bahçeler setli şekilde kurgulanmış, çiçek tarhları ve hayvan heykelinden figürler ile süslenmiştir. Sultan Abdülaziz bu bahçeyi, yabancı uyruklu bahçıvanlara yaptırdığı için daha formel bir bahçe olarak öne çıkmakta, ayrıntılarında türk bahçesi özelliklerini göstermektedir (Atasoy, 2015).

1839 yılında yayınlanan Tanzimat Fermanı ve 1856 yılında yayınlanan Islahat Fermanı ile İstanbul yeni bir çehreye bürünmeye başlamış ve Avrupa'ya ve Batılı kentlere yönelik ilginin artmasına neden olmuştur. Yabancı uyruklulara yönelik mülk edinme imkanının önü açılırken gayri müslim cemaat ve levanten halk, Batı biçimli yapılaşma ve yaşam tarzının öncüsü olmuşlardır. Avrupa'da dönemin mimari dili barok, rokoko, neogotik, ampir üsluplar İstanbul'da da benimsenmiş ve yeni inşa edilen büyük saray ve köşklerde uygulanmaya başlanmıştır.

1860'lı yıllara doğru İstanbul'da sayfiye (yazlık) ve şitaiye (kışlık) yerleşim biçimi, yani kış ve yaz mevsimlerini iki farklı konutta geçirmek; özellikle saray eşrafı, levanten halk ve varlıklı kişilerce benimsenen bir yaşam biçimi olmuştur. Tarihi Yarımada ve Beyoğlu kışlık yerleşim semtleri olarak tercih edilirken; Kadıköy, Adalar, Üsküdar, Beykoz, Boğaziçi yazlık semtler olarak öne çıkmıştır. Padişahın ilkbaharda fermanı yayınlandıktan sonra yazlık alanlara göçmek bir adet biçimini almıştır. Levanten halk, çok kısa sürede yaptırdıkları köşk ve bahçeler ile, sanat ve zevk sahibi oluşları ile, İstanbul'un çehresini değiştirmişlerdir (Yaltırık ve diğ, 1997).

1861 yılında tahta çıkan Sultan Abdülaziz, kendinden önce yapılmış olan Batı'ya yönelim girişimlerini desteklemiş ve sürdürmüştür. 1867'de gerçekleştirmiş olduğu Avrupa seyahati kendisini çok etkilemiş ve ülkesine döndüğünde çok sayıda girişimde bulunma arzusuna kapılmıştır. Kendisinden önce yapımına başlanan ancak bir türlü tamamlanmayan Çırağan Sarayı ve Beylerbeyi Sarayı, kışlalar, postahane binaları, Harbiye Mektebi, demiryolları ve Beyoğlu Tüneli gibi büyük yatırımların yanı sıra çok sayıda köşk, yalı, konak ve onların bahçeleri de bu girişimlerin arasında yer almıştır.

Hem bu yapıların üslubu hem iç mekan planlama ve mobilya tercihlerinde hem de bahçe düzenlemesi ve yeni ağaç dikiminde Avrupa'dan ilham almıştır.

Sultan Abdülaziz'in bu tarihlere tekabül eden dönemde, III. Selim'in bağ köşkünün bulunduğu arazide, İsmail Zühdü Paşa'nın köşkünü alarak yıktırıp yerine Agop Balyan tarafından inşa edilecek bir köşk yaptırdığı; bu köşkün de günümüzde Validebağ Korusu'ndaki Adile Sultan Kasrı olduğu bilinmektedir (Bölüm 3.6.1).

Bu dönemde bahçeli veya avlulu yapıların yanı sıra, varlıklı kişilerce ya da Levanten kesim tarafından çok sayıda bahçeleri ile ön plana çıkan konaklar, köşkler ve kasırlar inşa ettirilmiştir. Köşk ve kasır bahçeleri genellikle mesire alanlarına yakın yerlerde kurgulanmıştır. Osmanlı padişahlarının ve ailelerinin bu dönemde yazlık saraya gidişleri 'göç' ile adlandırılmakta ve ayrıca padişahın ailesi olmadan yaptığı yolculuğa da 'biniş' denmektedir. İnciciyan padişahların Kavak Sarayı'ndan sonra genellikle Aynalıkavak ve Beşiktaş'ın tercih ettiğinden bahsetmektedir.[10]

Kasırlar, Lale Devri'nde öne çıkan bir yapı biçimi olmuş ve gittikçe yaygınlaşmıştır. Kağıthane Mesiresi'nde inşa edilen Sadabad Kasrı, mesire alanındaki yüz yetmiş adet köşk ve kasırdan yalnızca biri olurken, kasrın bahçesi Fransa saray bahçelerinin etkisi ile yapılması nedeniyle önemli bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. Fransa'daki gibi aksiyel bir düzen ve simetri yaklaşımı olmayıp informel bir düzene ve doğa ile sıkı bir ilişkiye sahiptir.

Avrupa etkisiyle gelen barok, rokoko ve ampir üslupların da etkisi ile bahçelerde geleneksel çizginin biraz kırıldığı ve Fransız tarzı formel biçimlerin de yumuşatılarak uygulandığı görülmüştür. On dokuzuncu yüzyılın sonu itibarı ile 'İngiliz Bahçe Stili' etkisi görülmeye başlanmış ve çok sayıda stilin bir arada kullanılmasından ötürü eklektik biçimde bahçeler ortaya çıkmıştır. İngiltere'nin pitoresk yaklaşımı, rastlantı sonucu oluşmuş izlenimi veren manzara etkisi yaratan bahçe anlayışının da izlerinin görülmeye başlandığı ve etkisini Emirgan Korusu ve Yıldız Korusu gibi alanlarda gördüğümüz bir yaklaşım olmuştur.

[10] Boğaziçi Sayfiyeleri, G.V. İnciciyan'ın 1794 yılına kadar olan incelemelerini kapsamaktadır ve kitabın orijinal adı Bizans Sayfiyeleri'dir. Fakat kitapta bahsedilen alanın Boğaziçi tarihi ve coğrafyasını kapsaması nedeniyle basımevi tarafından 'Boğaziçi Sayfiyeleri' olarak çevrilmiştir.

2.3 Saray Dışı Hasbahçeler, Mesire Alanları ve Korular

İstanbul'da yer alan saray bahçeleri, saray dışı bahçeleri ve bahçelerin zenginliği birçok kaynakta yer almaktadır. Evliya Çelebi'ye göre göre on yedinci yüzyılda bahçeler çam, selvi, kestane ağaçlarıyla çevrelenmiştir ve aralarda düzgün tarhlar içerisinde çiçekler yer alır. Boğaz'daki bahçeleri listeleyen Evliya Çelebi, Çamlıca, Çubuklu, Kandilli, Üsküdar, Çengelköy bahçelerini, Beykoz'daki Sultaniye ve Tokat bahçelerini özellikle vurgulamaktadır (Renda, 2022). Osmanlı kültüründe bahçenin bir meşruiyet kaynağı olduğu söylenmektedir (N. Tezcan ve S. Tezcan, 2011).

İstanbul'un Avrupa Yakası'nda yer alan saray dışındaki hasbahçelerden Florya Bahçesi, Eremya Çelebi'nin "Filurya adlı güzel bir padişah bahçesi vardır, Ağustos ayı içinde Urucu Meryem Yortusu gününde, şehrin Rum ve Ermenileri oraya giderler." diye anlatmaktadır. Yine de bu bahçe, Evliya Çelebi'nin listesinde yer almamaktadır (Atasoy, 2015).

Langa Bahçesi ya da Langa Bostanı ise Bayrampaşa Deresi'nin Marmara Denizi'ne getirmiş olduğu kum ve çakıllarla zaman içinde dolarak dönüştüğü bir limandır. Matrakçı Nasuh'un tasvirlerinde bu alanı görmek mümkündür. Kare biçimli sur duvarı içerisinde iki çiçekli ağacın olduğu bir sarı zeminde sınırları belirlenmiştir. Evliya Çelebi bu alandan bahsederken 'Langa Bahçesi' olarak anmakta ve seçkinler ile halkın serbestçe gezindikleri bir yer olarak bahsetmektedir (Atasoy, 2015).

Kabataş'ta olduğu tahmin edilen Karabali Bahçesi, Kanuni'nin son dönemlerinde hizmet vermeye başlamış ve sonraki padişah için de görevini sürdürmüş bir devlet adamı olan Karabali'den adını almaktadır. Bahçenin Salomon Schweigger tarafından çizilen planına göre dört bölüme ayrılmış ve üzerinde İran bahçelerinin etkisinin görülebildiği tek Osmanlı bahçesi olma özelliği taşımaktadır (Atasoy, 2015).

Kağıthane ve Alibeyköy derelerinin bulunduğu alanda, İstanbul'un en geniş sefa mekanları olarak nitelendirilebilecek Kağıthane mesiresi yer almaktadır (Şekil 2.4). Saraylı kesimin ve halkın bir arada kullandığı bu alan önemli bir yere sahiptir. Hıdırellez'in de burada kutlandığı bilinmektedir. III. Ahmed zamanında tüm çehresi değişen alan, 'cetvel-i sim' diye de anılan düz bir kanal biçimine sokulmuş, sular

kanalın iki bendinden akarak çağlayanlar oluşturmuştur (Atasoy, 2015). On sekizinci yüzyılda, padişahların bu alanın ağaçlandırılması hususunda çalışmalar yaptıkları belgeler aracılığı ile okunmaktadır.

Haliç'te bulunan Karaağaç bahçesi, Evliya Çelebi'nin aktarımına göre 1672 yılında IV. Mehmed tarafından yaptırılmıştır. Üst kısımlarında İmrahor Köşkü bulunmaktadır.

Yıldız Tepesi'nde yer alan Ihlamur bahçesi ve mesire alanı, padişahların dinlenmek, spor yapmak ve hayvan dövüşleri yaptırmak için geldiği bir yer olarak bilinmektedir.

Şekil 2.4 : Kağıthane mesiresi, kartpostal (İBB Atatürk Kitaplığı).

Boğaz'ın en önemli ve güzelliği meşhur bahçelerinden biri Bebek Bahçesi'dir. Bahçenin setlerle yükselerek yamaca kadar uzandığı, servili bir mezarlık boyunca devam edip eski hisara ulaştığı söylenmektedir. Bu alan aynı zamanda diplomatik görüşmeler için de kullanılmıştır.

Devlete ait olan Emirgan bahçesi, on altıncı yüzyılın önemli figürlerinden olan Nişancı Feridun Paşa'ya verilmiş ve kendisi tarafından içerisine bazı köşkler yaptırılmıştır. Feridun Bahçesi olarak da anılan Emirgan Bahçesi, ilerleyen dönemlerde çok sayıda devlet adamı tarafından da kullanılmıştır; 1778 yılında yeniden devlete ait bir arazi

olmuştur. I. Abdülhamit tarafından buraya bir cami, meydan çeşmesi ve çarşı hamamı inşa ettirilmiştir (Atasoy, 2015).

Anadolu Yakası'nda bulunan Fener Bahçesi de gezginlerin notlarında karşımıza çıkmaktadır. On altıncı yüzyıldan itibaren kaynaklarda rastlanılan bu bahçeden; İstanbul'da çizimler yapmış olan Grelot da çok düzenli yolları, ağaçları ve çiçek tarhları ile diğer bahçelerden farklı olduğuna yönelik bahsetmektedir (Renda, 2022). Bu alan, Fatih Sultan Mehmed tarafından da kullanılmıştır. On altıncı yüzyılda Mimar Sinan'ın bahçeyi yeni baştan inşa etmesi ile içerisinde bulunan fener yenilenmiştir.[11]

Anadoluhisarı'nın hemen yanından denize inen Göksü ve Küçüksu, içerisinden geçtikleri çayırlık alanlara isimlerini vermiştir. Kağıthane'ye benzeyen bu mesire alanları IV. Murad zamanında düzenlenerek konaklar ve değirmenlerle zengileştirilmiştir. Küçüksu Çayırı'nda meydan çeşmesinin yakınında on dokuzuncu yüzyılda Sultan Abdülhamit tarafından yaptırılmış olan Küçüksu Kasrı bulunur. Bu iki mesire alanı, on dokuzuncu ve yirminci yüzyıl boyunca çok sayıda Avrupalı ressam tarafından resmedilmiştir (Atasoy, 2015).

Evliya Çelebi tarafından Kanuni Sultan Süleyman'ın kurduğu iddia edilen Çubuklu Bahçesi içerisinde hassa köşk, avlu, ambar, kayıkhane, su yolu onarımlarından söz edilmektedir. Eremya Çelebi, Çubuklu'nun bir padişah bahçesi olduğundan söz etmektedir. Sultan Abdülmecid döneminde alanda Batı tarzı eklemeler yapılmış, bahçe çeşmeleri, havuzlar ve heykeller süslenmiştir.

Daha önce bahsedilmiş olan Tokad Bahçesi'nden (Bölüm 2.1) güneyde, sekiz yüz haneli bağ ve bahçelerle süslü Sultaniye Bahçesi çok yüksek boylu selvilerle süslü, avlanmanın da gerçekleştirildiği, içerisinde padişah köşkünün bulunduğu bir alandır. Günümüzde Paşabahçe ile Beykoz arasında kalan bölgede olduğu bilinen bu alandan Eremya Çelebi Kanuni Sultan Süleyman'ın çok sevdiğinden bahsetmektedir. Çok

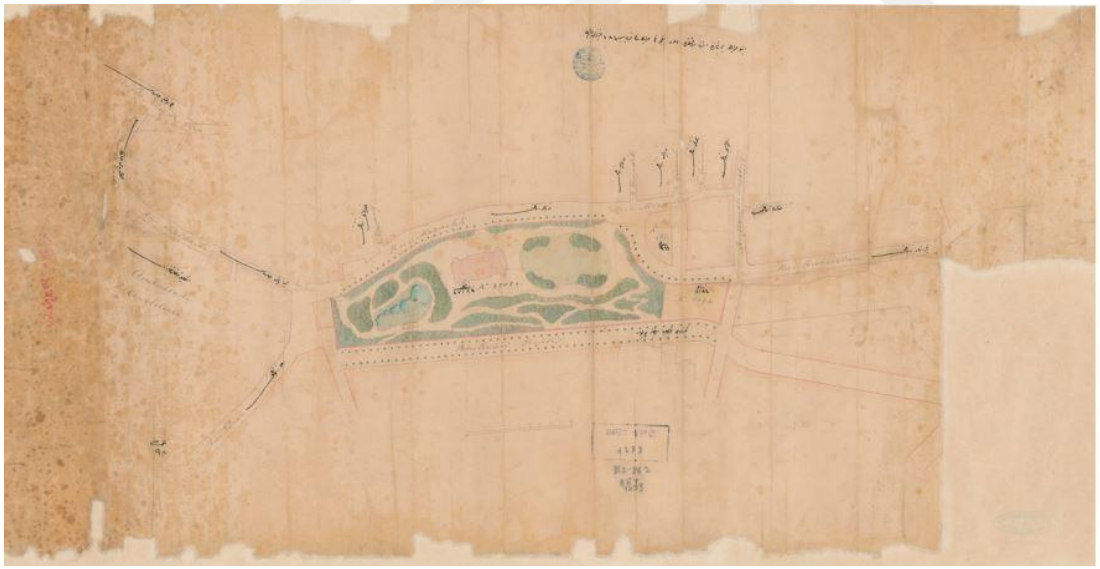
[11] İnciciyan bahçeyi şöyle tasvir etmektedir: " Kalamış'tan sonra Fener Bahçesi gelir ki, önünde, büyük taşlar üzerinde yapılmış, geceleri yakılan bir kule yükselir. Dil şeklinde denizin içine uzamış, çınar ve selvi ağaçları ile süslü Fener Bahçesi'nin içinde bir padişah köşkü vardır. Padişah arzu edince buraya biniş yapar. Bir ustanın ve maiyetindeki bostancıların muhafazası altında bulunan bu güzel yer, garbe, şimale ve cenuba nazır vaziyette olduğundan, oradan Akdeniz, İstanbul ve İzmit'ten gelen gemiler daima iyice görülür."

uzun yıllar süresince en üst tabakadan halka kadar her kesimin kullandığı; bir eğlenme, dinlenme, spor ve tarımsal üretim alanı olan Sultaniye Bahçesi, günümüzde üzerinde yer alan okul, stadyum, park, fabrika va sahil ile bu işlevini kısmen de olsa yerine getirmekteye devam etmektedir (Yıldız, 2014).

Mesire alanları ile has bahçeler arasındaki ayrım çok keskin değildir ve halk ve saray eşrafının bir arada bulunmasına izin verilerek bahçe kültürünün yeni bir boyut kazandığı döneme geçilmiştir.

2.4 Millet Bahçeleri

Halkın yalnızca kendi konutlarının bahçelerini değil de çeşitli mesire alanlarını kullanmaya başladıkları Lale Devri'ni takriben on dokuzuncu yüzyılda yeniden halk parklarının kurulması söz konusu olduğunda ilk halk parkı olarak anılacak olan 'Millet Bahçesi', 1870 yılında Kısıklı'da kurulmuştur (Şenyurt, 2018).

Şekil 2.5: Tepebaşı Millet Bahçesi vaziyet planı (İBB Atatürk Kitaplığı, HRT_004253).

Bu bahçenin kuruluşunun bir kent alanı dönüşümü sonrasında olduğunu söylemek mümkündür. Alanda biriken çöplerin neden olduğu kokular sonucu halkın şikayetleri

üzerine, belediyenin devletten alanın devredilmesini talep etmesi ve devamında gelen dönüşüm ile kurulmuştur.

Bazı kaynaklarda ise kurulan ilk park olarak Taksim Bahçesi gösterilmektedir (Çelik, 1998). Taksim'deki Hıristiyan mezarlıklarının Şişli'ye taşınması ile birlikte bu arada boşalan alana bahçe yapılması düşünülmüş ve takip eden beş yıllık süreçte Taksim Bahçesi tamamlanmıştır. Çelik'e göre kusursuz bir dikdörtgen olarak ifade edilen bahçe, merkezinde simetrik ve Beaux-arts ilkelerine uygun düzenlemeler, kenarlarına doğru ise daha esne ve pitoresk biçimler ile tasarlanmıştır (Şenyurt, 2018).

Bunu takip eden dönemde Emirgan'da Mirgün millet bahçesi, Haliç'te Fener iskelesinde millet bahçesi, Tepebaşı millet bahçesi (Şekil 2.5), Bakırköy millet bahçesi, Sultanahmet millet bahçesi açılmıştır. Bu bahçeler, Osmanlı'nın Tanzimat ile birlikte Batı'ya yönelimini daha görünür kılmasını sağlamıştır. Avrupa kültürüne ait eğlence ve gezinti anlayışı ile geleneksel Osmanlı eğlence kültürü bir araya getirilmiştir. Bahçe içerisinde yazlık ve kışlık tiyatro mekanları, gazinolar, yeme içme mekanları gibi çok sayıda işlevsel unsur bulunmuş ve bahçelerde konserler, mitingler, ziyafetler, gösteriler, balolar, şenlikler, sirk gösterileri düzenlenmiştir.

3. VALİDEBAĞ KORUSU

3.1 Coğrafi Konumu ve Ulaşımı

Adile Sultan Korusu ya da günümüzdeki adıyla Validebağ Korusu, Üsküdar ilçesinin doğusunda ve Kadıköy ilçesinin batısında, Koşuyolu ve Altunizade semtlerinin kesişiminde bulunmakta ve toplam üç yüz elli dört dönümlük bir alana yayılmaktadır. Koru güneyde Kalfa Çeşmesi Sokak ve batıda Tophanelioğlu Caddesi sınırlanırken, diğer alanlarda apartman tipi yapılaşma ile çevrili durumdadır.

Alanın komşuluğunda ve kuzeybatısında 1865 tarihli Altunizade Camii ve onun çevresinde gelişmiş olan mahalle ile; Kalfa Çeşmesi Sokak karşısında, alanın güneyinde, yirminci yüzyılın ortalarında ucuz konut ihtiyacını karşılamak amacıyla inşa edilen ve bir sosyal konut projesi olan Koşuyolu Mahallesi yer almaktadır (Erdal ve diğ, 2020, s. 6-17).

Koruya ulaşım, Kadıköy ve Üsküdar üzerinden özel araç ile yaklaşık yaklaşık yirmi dakikalık sürede sağlanabilirken; toplu taşıma ile bu süre, metrobüs ya da metro ile gelinen Altunizade durağından yaklaşık on dakikalık bir yürüme sonucunda korunun kuzeybatı Güvercinlik Köşkü girişinden ya da minibüs yolu kullanılarak Kalfa Çeşmesi Sokak girişinden sağlanabilmektedir.

3.2 Fiziksel ve İklimsel Özellikleri

Seyit Ahmet Deresi'nin doğu ve batıda yer alan iki yamacına doğru uzanmakta olan Validebağ Korusu, genel itibariyle çok dik olmayan eğime sahip bir topografya yapısından oluşmaktadır. Eğimin %25'ten fazla olduğu bir alana rastlanmamakta ve büyük oranda %5 ile %10 arasında eğime sahip yüzeylerden meydana gelmektedir.

Alanın yıl içerisinde ortalama sıcaklığı 20 derece civarında seyrederken en yüksek sıcaklığı 40 dereceye ulaşmaktadır. Bölgeye düşen ortalama yağış miktarı yıllık 700 kg civarlarında seyretmektedir. Alana hakim olan rüzgar, kuzeydoğudan gelen

poyrazdır. İkinci düzey baskın rüzgar olarak ise lodosun hakimiyeti görülmektedir. Korunun sık ve yoğun ağaç dokusu ve zengin bitki örtüsü çeşitliliği (Şekil 3.1) sebebiyle mikroklima alanları oluşmakta ve ısı adası etkisi düşmektedir. Kışın güneye ve batıya dönük yamaçlar korunun geneline oranla daha ılımandır ve bu durum, korunun geçmişte hizmet ettiği ana işlev olan sağlık tesislerine uygun bir yer oluşunun sebebi olarak değerlendirilebilir.

Şekil 3.1 : Korunun güneydoğu yamaçlarına doğru bir bakış (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2019).

3.3 Validebağ Florası

Validebağ Korusu'nun günümüzdeki bitki örtüsünün oluşmasının temellerini atmış olan Bezmialem Valide Sultan, dönemin Hekimbaşısı Salih Efendi'nin Anadoluhisarı'nda bulunan kendi meyve bahçesinin methini duyup onunla birlikte çalışarak, bölgede bir bağlık kurmaya karar vermiş ve bunu başarmıştır (Haskan, 2001).

Bezmialem Valide Sultan alana Osmanlı İmparatorluğu'nun çeşitli bölgelerinden ve yabancı ülkelerden getirttiği tohumları ektirmiş ve yeni aşılama yöntemleri deneyerek yalnızca Validebağ'a özgü meyve türlerinin dahi oluşmasını sağlamıştır.

Şehsuvaroğlu'nun aktarımına göre bağda yetişen armut cinsi bile tek başına iki yüz adedi bulmaktadır (Şehsuvaroğlu, 1952).

Sultan II. Mahmud'un kızı ve Sultan Abdülaziz'in kız kardeşi Adile Sultan, bu bölgede yaşadığı dönemde bağ ve bahçe için Avrupa'da zirai eğitim almış bir ekibin kurulmasını sağlayarak istihdam alanı açmıştır. Zakaryan Efendi gibi eğitimli ve uzman kişiler tarafından (BOA, Y.PRK.HH 15/48) bağlığın verimliliği arttırılmış ve Validebağı, saray mensuplarına layık bir bahçe halini almıştır.

Koruda mevcutta da kısmen var olan Seyit Ahmet Deresi ve bununla birlikte 1923 Topografya Haritası'ndan da seçebileceğimiz çok sayıdaki su kuyusu ve su yapısının varlığı, alandaki bitki çeşitliliğini ve zenginliğini arttırmış ve bölgeyi istisnai bir şehir içi korusuna dönüştürmüştür.

Koruda ağaçların tespitine yönelik ilk çalışma 1999 yılında Orman Yüksek Mühendisi Hüsamettin Akkök başkanlığındaki bir ekip tarafından yapılmış ve bu çalışmanın sonucu olarak toplam 3419 adet ağaç kayıtlara geçirilmiştir. Koruda yer alan ağaçların içinde en fazla sayıya sahip ağaç meşedir. 774 adet meşe ağacı kayda alınmıştır. Toplam 81 adet nadir görülen bitki türü bulunduğu da Koruma Amaçlı İmar Planı (2021)'nın notları arasındadır.

Dünya genelinde yeşil alanlar için bütünleşik ve sürekliliği sağlanabilir yeni yaklaşımlar geliştirilmekte ve planlanmakta iken, İstanbul'da kişi başına düşen aktif yeşil alan miktarı 2016 yılındaki veriler baz alındığında yasal olarak olması gereken minimum miktarın yarısından daha azdır ve bu istatistik ile İstanbul, büyükşehirler statüsünde Dünya sıralamasında en sonda yer almaktadır. Validebağ Korusu şehrin merkezinde büyük bir yeşil alan niteliği taşımaktadır ve koru için kapsamlı bir koruma planı geliştirilmesi şarttır.

Üsküdar Belediyesi'nin 81 tür olarak (Şekil 3.2) tespit ettiği ağaçlar, kaynaklarda 101 tür olarak geçmektedir. 6000 civarındaki ağaçtan 12 tanesi anıt ağaç olarak tescillenmiştir (Kurşuncu, H., Ozar, Y., 2021). Bu ağaçlardan en yaşlısı eski atölye binalarının arkasında Tophanelioğlu Caddesi'ne yakın bir konumda yer alan 271 yaşındaki sakız ağacıdır ve gövdesi yaklaşık 4.5 metre çapındadır. 2015 yılında yapılan bir çalışmada 'korunmaya değer ağaç' statüsünde 61 adet ağaç tespit

edilmiştir. Ağaçların çoğunluğunu meşe ve sakız ağacı türleri oluşturmaktadır. Kayıtlı en yaşlı korunmaya değer ağaç, 241 yaşındaki fıstık çamı ağacıdır (Url-1).

Validebağ Korusu'ndaki Ağaç Türleri			
1	Kermes Meşesi	41	Erguvan
2	Dişbudak Yapraklı Akaçaağaç	42	Defne
3	Yalancı Çınar Yapraklı Akçaağaç	43	Zakkum
4	Ova Akçaağacı	44	Yaprağını Dökmeyen Kartopu
5	Çınar Yapraklı Karaağaç	45	Kuşkonmaz
6	Menengiç	46	Mavi Servi
7	Çınar	47	Şimşir
8	Akasya	48	Yasemin
9	Güvey Kandili	49	Taflan
10	Kokar Ağaç	50	Pitosporum
11	Katalpa	51	Alıç
12	Sofora	52	Fıstık Çamı
13	Gürgen Yapraklı Karaağaç	53	Sahil Çamı
14	Kanada Kavağı	54	Karaçam
15	Ceviz	55	Kızılçam
16	Zeytin	56	Doğu Mazısı
17	Dişbudak	57	Himalaya Sediri
18	Ihlamur	58	Doğu Ladini
19	Erik	59	Gül
20	Kiraz	60	Servi
21	Filbahri	61	Porsuk
22	Ayva	62	Glediçya
23	Elma	63	İspirya
24	Maklura	64	Orman Sarmaşığı
25	Leylak	65	Asma
26	Hanım Parmağı	66	Adi Kurtbağrı
27	Çitlenbik	67	Top Akasya
28	Kurtbağrı (Japon)	68	Akdut
29	Armut	69	Büyük Çiçekli Manolya
30	Palmiye	70	Lübnan Sediri
31	Muşmula	71	Meşe
32	İncir	72	At Kestanesi
33	Laz Kirazı	73	Ak Söğüt
34	Akçakesme	74	Lale Ağacı
35	Badem	75	Ateş Dikeni
36	Çoban Püskülü	76	Karadut
37	Hint Leylağı	77	Şeftali
38	Fındık	78	Ortanca
39	Japon Ayvası	79	Herdem Yeşil Cehri
40	Kelebek Çalısı	80	Thopsis
		81	Böğürtlen

Şekil 3.2 : Validebağ Korusu'ndaki Ağaç Türleri (Üsküdar Belediyesi, 2021).

Korudaki bu zenginlik şehrin trafik ve yapılaşmasının yoğun olduğu bu bölgede ısı adası etkisinin düşmesini sağlamakta ve mikroklima etkisi yaratmaktadır. Bölgede aynı zamanda yıllık yaklaşık 3000 tonun üzerinde karbon ve 1000 ton civarında toz tutma kapasitesi ile ekolojik döngüye katkı sağlayarak doğal bir klima etkisi oluşmaktadır.

3.4 Validebağ Faunası

Zengin florası, sık orman dokusu ve Seyit Ahmed Deresi gibi önemli bir su kaynağı havzasında olması sebebiyle Validebağ Korusu, bitkiler kadar hayvanlar için de oldukça elverişli bir yaşam ortamı olmuştur. Kent içi yaban hayatı açısından kaynak

zenginliği ele alındığında kuşların, çeşitli sürüngenlerin, sincapların ve kurbağaların yaşam alanı olmuş ancak hızlı ve yoğun kentleşmenin yarattığı sorunlar ile birlikte bu çeşitlilik azalmış ve yok olma tehlikesine girmiştir.

Koruda çeşitli gözlem ekiplerinin yaptığı çalışmalara göre yaklaşık 130 kuş ve 31 kelebek türü bulunmaktadır. Bunun yanı sıra sincap, kurbağa, kirpi, yarasa gibi çeşitli türlerin de varlığına rastlanmıştır.

Korunun yaban hayat için en önemli niteliklerinden biri, göçmen kuşlar için bir dinlenme yeri niteliği taşımasıdır. Özellikle leyleklerin göç esnasında duraklayarak beslendikleri ve yollarına devam ettikleri ve bu nedenle halk tarafından 'Leylek Tepesi' olarak isimlendirilmiş olan bir alanı bulunan Koru, aynı zamanda gözlemcilerin yaptığı tespitlere göre yaz atmacası, ibibik, arıkuşu ve ebabil gibi türlere de mesken olmaktadır.

Yakın zamanda Seyit Ahmet Deresi'ndeki suyun niteliğinin bozulması, kimyasal açıdan tehlikeli hale gelmesi ve debisinin azalmasıyla birlikte; çevredeki yapılaşmanın yarattığı gürültü, kirlilik, insan kullanımındaki artış gibi faktörlerle Koru, özellikle göçmen kuşların neredeyse alana hiç inmemesine ve koruda barınan diğer canlı türlerinin ise sayılarında ve çeşitliliğinde azalmalara sebep olmuştur. Pandemi döneminde doğada meydana gelen birtakım küçük iyileşmeler, uzun zaman sonra 2021 senesinde koruda yeniden leyleklerin göründüğü müjdesinin alınmasını sağlamıştır (Url-2).

3.5 Validebağ Korusunun Tarihsel Süreci

On sekizinci yüzyıldan günümüze kadar Validebağ Korusu'nun geçirmiş olduğu dönüşümü anlamak adına, arşiv ve literatür araştırmalarının yanı sıra; tarihi haritalar, hava fotoğrafları ve ortofotolar üzerinden ve eski krokiler aracılığı ile sürece dair değişim belgelenmiş ve karşılaştırma ile çakıştırmalar yapılmıştır. Bu kapsamda 1776 tarihli Kauffer haritası, 1819 tarihli Kauffer haritası, 1836 tarihli Joseph de Hammer haritası, 1851 tarihli Moltke haritası, 1918 tarihli Necip Bey haritası, 1922 tarihli Şehir haritası, 1923 tarihli Topografya haritası, 1930 tarihli Jacques Pervititch haritası ve 1930 tarihli Osman Nuri Ergin haritası dijitalleştirilerek haritalandırılmıştır. Ayrıca 1946, 1950, 1966, 1970 tarihli hava fotoğrafları, 1976 tarihli Nihat Çiçek tarafından

çizilmiş kroki, 1982, 2006 ve 2015 tarihli hava fotoğrafları üzerinden dönem durumları belgelenmiştir. Bu bağlamda korunun geçirmiş olduğu dönüşümü, işlev değişiklikleri de göz önünde bulundurularak çeşitli dönemlere ayırıp incelenme ihtiyacı doğmuştur.

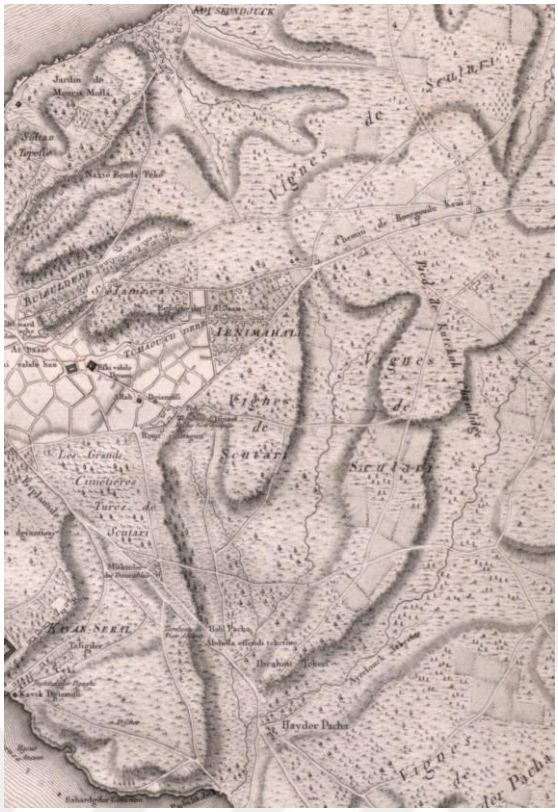
3.5.1 18. ve 19. yüzyıllarda sayfiye alanı, saray ve avcılık dönemi

Çamlıca'nın tamamlayıcı bir parçası olarak kabul edilen Validebağ'ın da içerisinde bulunduğu arazi, III. Selim döneminde şehre yakın olması ve temiz havası nedeni ile Osmanlı padişahlarının ve saray eşrafının ilgisini çekerek bir sayfiye alanına dönüşmeye başlamıştır. Bu dönemde 1776 tarihli Kauffer haritasında (Şekil 3.3) da Üsküdar Bağları'nın bulunduğu yerde 'Vignes de Scutari'[12] yazısını görmekteyiz (Şekil E.01). Genel olarak bağlık yerleşimlerin varlığı 1850'li yıllara kadar süregelmiştir.

Validebağ'ın bulunduğu bölge aynı zamanda Tophanelioğulları ile anılmaktadır. Günümüzde de korunun kuzeye doğru ilerleyen caddesi bu isimle anılmaya devam etmektedir. Tophanelioğullarının bu bölgede bulunan çeşmesi yol çalışmaları esnasında buradan kaldırılarak Kısıklı Millet Bahçesi'ne taşınmıştır (Kolay&Memiş, 2017).

Sultan III. Selim tarafından bu araziye bir bağ köşkü yaptırıldığı ve bu köşkün annesi Mihrişah Valide Sultan tarafından kullanıldığı Şehsuvaroğlu'nun notları arasında yer almaktadır (Şehsuvaroğlu, 1952). Daha sonra imparatorluğun başına geçen Sultan Abdülmecid, bağ köşkü ile birlikte araziyi annesi Bezmialem Valide Sultan'a hediye etmiştir. Bezmialem Valide Sultan, dönemin hekimbaşısı Salif Efendi ile birlikte imparatorluğun çeşitli yerlerinden çok sayıda meyve tohumu ve fidesi getirerek koruda dikimlerinin gerçekleşmesini sağlamıştır. Bu dönemde alanda 573 adet meyve cinsi bulunmaktadır (Gülenaz, 2017, 106).

[12] "Türkler tarafından Üsküdar biçimine sokulmuş olan Scutaris adının, kalkan kenti anlamına gelen Scutarium'dan gelmiş olduğu düşünmüştür Gyllius. Rumlar zamanında burada kalkan taşıyan askerler vardı. Zaman zaman Bizans'a egemen olan Franklar da kalkan kullanırlardır. Chryson sözü de Scutum, yani kalkan olarak çevrilebiliyor." (İnciciyan, 2018, 163).

Şekil 3.3 : 1776 tarihli Kauffer Haritası.

1850'li yıllarda bu bağlığı Altunizade ailesine mensup İsmail Zühdü Efendi satın almış ve buraya daha sonra güzelliği dillere destan olan bir köşk yaptırmıştır. Kaynakların bir kısmında anlatıldığı üzere, Sultan Abdülaziz İsmail Zühdü Efendi'yi çağırarak köşkün kendisine verilmesini istemiştir ya da bazı kaynaklara göre köşk kendisine hediye edilmiştir. Fakat köşkün hala Altunizade ismi ile birlikte anılmasından hoşnut olmayan Sultan Abdülaziz, köşkü yıktırarak burada yeni bir köşk inşa edilmesini sağlar. Günümüzde Adile Sultan Kasrı olarak anılmakta olan yapı, 1860'lı yılların sonunda, Agop Balyan tarafından inşa edilmiştir (Şekil F.02).

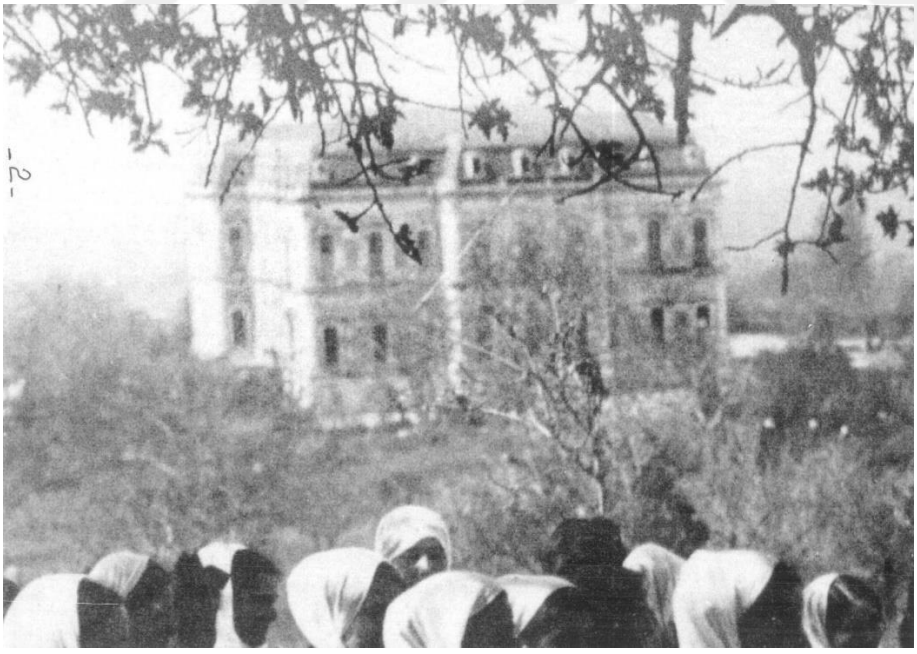
Sultan Abdülaziz, Kasrı kız kardeşi Adile Sultan'a hediye etmiş ve Adile Sultan bu yapıda 1899'da vefat ettiği döneme kadar yaşamıştır. Ölümünden sonra kısa dönemli olarak saray eşrafınca ve bazı şehzadeler tarafından yapı kullanılmaya devam etmiştir. Bu dönemde bağlık alan içerisinde ne şekilde bir faaliyet olduğuna ilişkin herhangi bir arşiv kaydı ya da haritalar üzerinden saptanabilen bir durum olmamıştır.

3.5.2 Birinci Dünya Savaşı sonrası Darüleytam dönemi

Savaş sırasında şehit olanların çocuklarına sahip çıkmak amacıyla başlatılmış olan Darüleytam Projesi kapsamında Adile Sultan Kasrı'nın değerlendirilmesine karar verilmiştir. 1917 yılının sonuna doğru açılan Validebağı İnas Sınai Darüleytamı, eğitim kalitesinden ötürü ön plana çıkan bir kurum olmaya başlamıştır (Kolay&Memiş, 2017).

1920 yılında, Sultan Vahdeddin'in emri ile tüm darüleytam şubelerinin tek bir alanda, Validebağ'da toplanmasına karar verilmiştir. Hazine-I Hassa Müdürlüğü'ne bağlı olan kurum, bu kapsamda hizmet verebilmesi için yirmi beş yıl süre için darüleytamlara tahsis edilmiştir (Şekil 3.4).

1923 yılında, BOA'dan temin edilmiş olan, Darüleytamlar Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanmış olan Validebağ haritası, alanın o döneme ilişkin durumunu belgemiş olması açısından günümüze ulaşmış olan tek harita içerikli belgedir ve bu sebeple çok önemli bir değer taşımaktadır (Şekil E.07).[13]

Şekil 3.4 : 1920'li yıllara ait bir fotoğraf (6 numaralı KVKBK Arşivi).

[13] Detaylı bilgi için bkz. Ek E: Tarihi haritalar

Haritanın bir kısmı günümüze ulaşamamış olsa da restore edilmiş olan parçalar üzerinden okuma yapmak mümkündür.

Kalfa Çeşmesi Sokak girişinde yer alan ve günümüze de ulaşan Öğretmenevi bloklarının o dönemde A bloğun ahır ve motor dairesi, B Bloğun ise mekteb idaresi olarak hizmet vermekte olduğunu görmek mümkündür. İki yapı arasından kuzey yönünde devam eden ve günümüzde de kullanılmakta olan yolun sol tarafında ve Tophanelioğlu Caddesi kesişiminde işlevinin ne olduğu belirsiz olan bir yapı grubu bulunmakta, sağda ise bir tulumba yer almaktadır. bu yol belli bir açı ile kıvrılıp dümdüz devam ederken, bu kıvrılma noktasında yine günümüze de ulaşmış olan duvar görünmektedir. Günümüzde kafeterya olarak hizmet sunan ancak döneminde kür alanı sonrasında ise atölye mekanı olarak kullanılan yapıya ulaşılmaktadır. Bu yapının sağ çaprazında ise eski kum havuzunun olduğu alanda 'harab havuz' ibaresi ile dairesel bir havuz formu yer almaktadır (Şekil E.07).

Validebağ-ı Kasr-ı Hümayun ibaresi ile haritada yer alan ve günümüze de ulaşan kasrın karşısında özgün hali günümüze kadar muhafaza edilmiş olan dört yapraklı yonca formuna benzeyen süs havuzu yer almaktadır. Havuzun karşısında, cadde girişinde 'koltuk kapı' ibaresi yer alır. Kasrın arka kısmında iki küçük yapı bulunmaktadır ve bu yapıların üzerinde 'hamam' ve 'çamaşırhane' yazıları yer almaktadır.

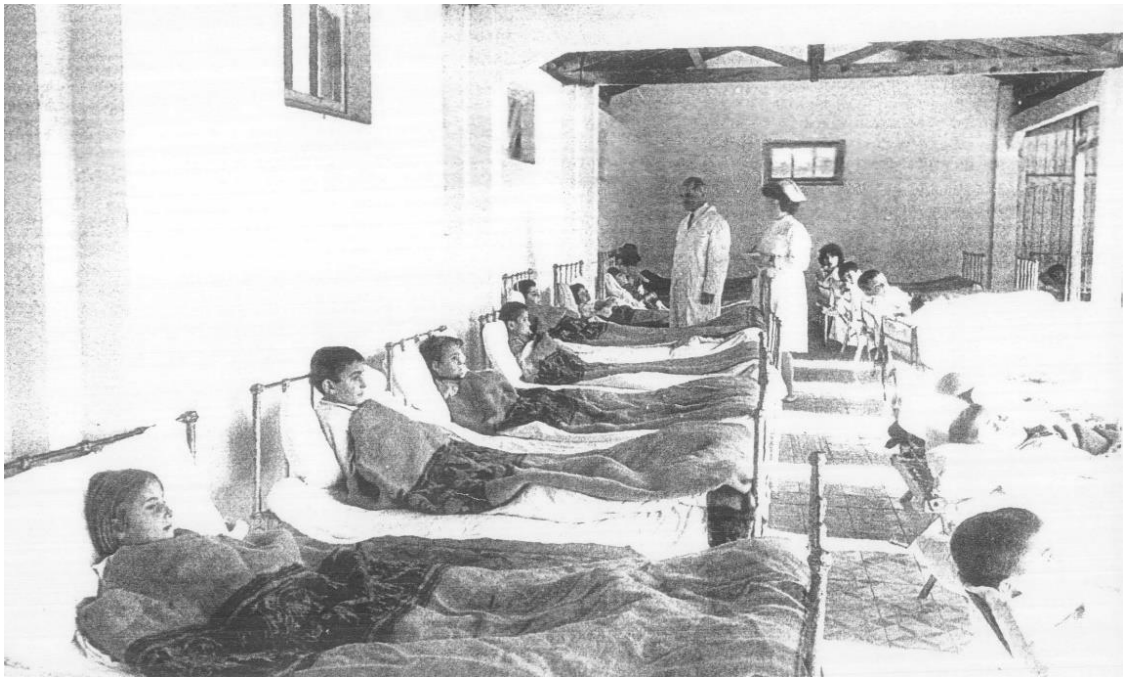
Kasrı geride bırakarak yola devam edildiğinde günümüzde kafeterya ve çay bahçesinin bulunduğu alana denk düşen yerde siyah bir iz şeklinde ve kasırdan nerdeyse iki kat daha büyük bir yapı çizimi göze çarpmaktadır. Bu çizimlerin, darüleytamları birleştirme projesi kapsamında koruya eklenmesi planlanan yapı olduğu düşünülmektedir (Kolay&Memiş, 2017). Bu noktadan sonra yol ikiye ayrılmaktadır. Biri Av Köşkü'ne doğru ilerlerken diğeri yollara ayrılarak korunun içerisine girmektedir.

Haritanın en üstünde hala varlığını sürdürmekte olan Abdülaziz Av Köşkü yapısı 'gazino', Güvercinlik Köşkü ve su deposu olan yapı ise 'su terazisi' ibareleri ile yer almaktadır.

Haritanın diğer bir parçasında ise arazinin yükselti eğrilerinin olduğu ve su kanalları ile çeşitli noktalarda maslakların olduğu görülmektedir. Haritanın üst kısmında 'Aşağı Bahçe' yazısı ve onun hemen üzerinden 'bahçıvan kulübesi' görülmektedir.

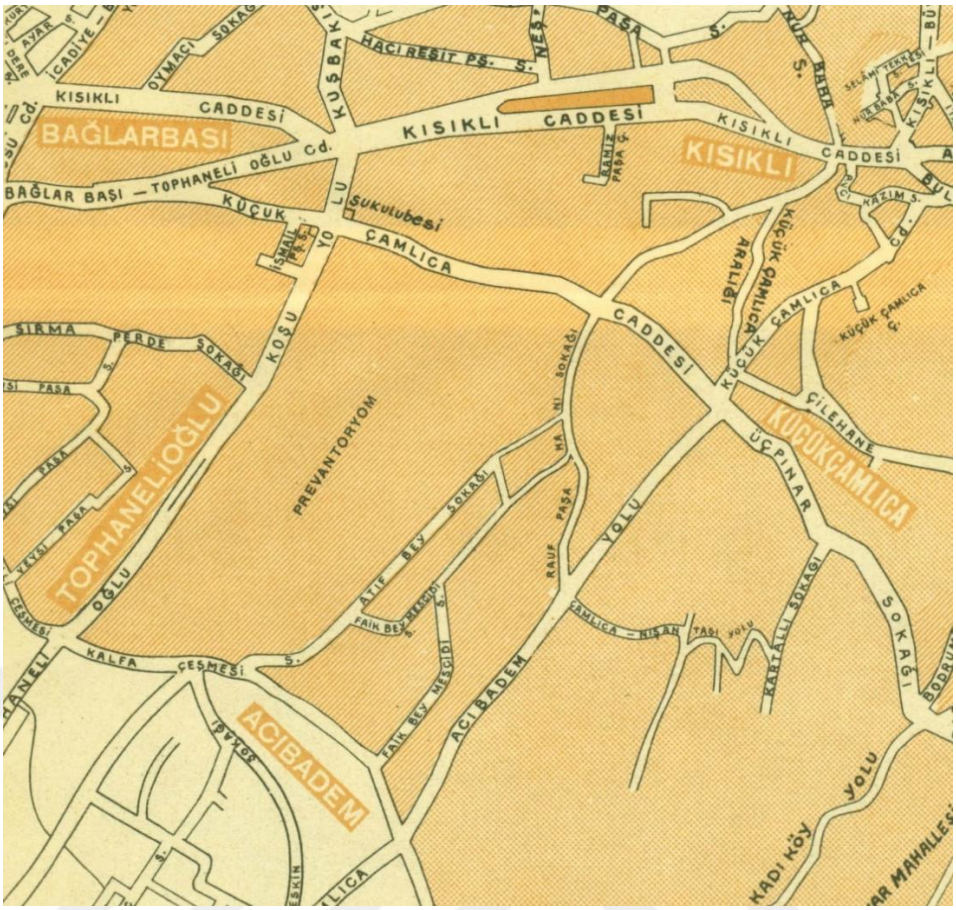
3.5.3 Cumhuriyet ve veremle mücadele dönemi

Yirminci yüzyılın başında başlayan ve ciddi bir yayılım gösteren verem hastalığının ölüm oranı 1918'de yüzde onlara kadar yükselmiştir (Tuğluoğlu, 2012). Cumhuriyetin ilanı ile birlikte hem eğitim hem de sağlık alanında yeni yapılaşma başlamış ve 1927 yılında hastalara tedavi sunmak amacı ile Adile Sultan Kasrı ve Abdülaziz Av Köşkü prevantoryum olarak hizmet vermeye başlamıştır.

Şekil 3.5 : Kür alanında tedavi gören çocuklar (6 numaralı KVKBK Arşivi).

Birinci Dünya Savaşı'nın da yıkıcı etkisi ile verem tüm dünyada yayılım gösterirken, Türkiye'de de vereme karşı tedavi sağlayacak sağlık kuruluşu ihtiyacı artmıştır (Armağan, 2015). Maarif Vekili Mustafa Necati Bey'in talepleri ile çocuklar için kür alanı (Şekil 3.5) ve öğretmenler için tedavi hizmeti verecek seksen yataklı yapının yapımına başlanmıştır. Bu yapı, Necati Bey Pavyonu adı altında 1928'de hizmet vermeye başlamış olan günümüzün Huzurevi yapısıdır.

Şekil 3.6 : 1934 tarihli Osman Nuri Ergin Şehir Haritası, 28 numaralı pafta.

Daha sonra Validebağı içerisinde sanatoryum binası, çocuk pavyonu, prevantoryum yapısının ek kısmı, kum havuzu, çamaşırhane, mutfak, ambar gibi çeşitli yapılarak eklemlenerek alanı on beş-yirmi yıl kadar kısa bir sürede bütünüyle bir veremle mücadele merkezine dönüşmüştür (Şekil 3.6).

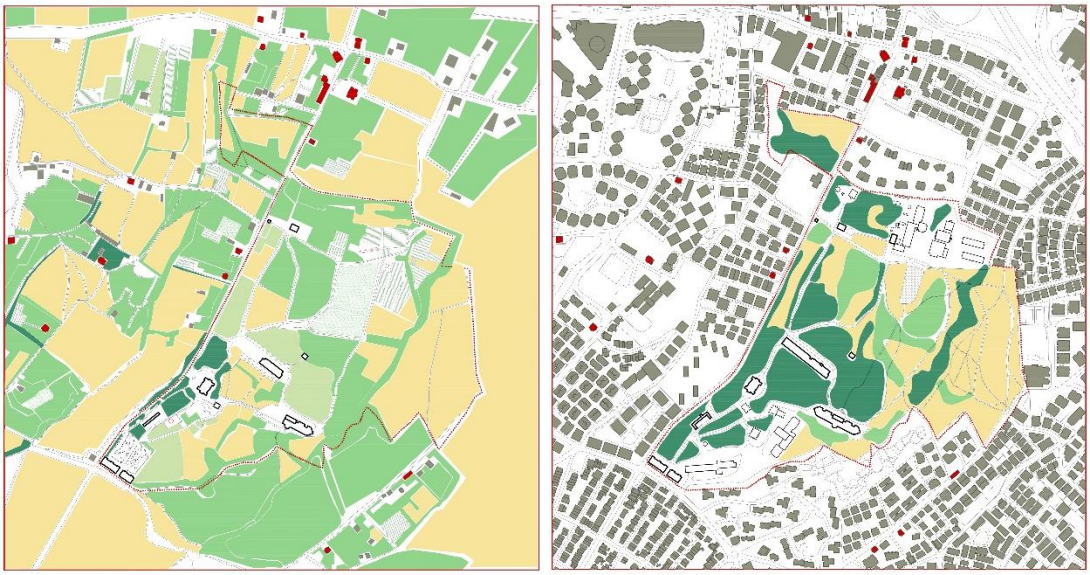
1950'li yılların başında, Validebağı'nın güneyinde yer alan Koşuyolu Mahallesi tek parti dönemi sonrasında koşulların değişmesi ve şehrin kalabalıklaşması ile birlikte konut ihtiyacının artması nedeni ile belediyenin ucuz işçi evleri kurma girişimi ile Koşuyolu Mahallesi adıyla bir 'tasarlanmış mahalle' ve sosyal konut projesi olarak hayat bulmuştur (Erdal ve diğ, 2020).

1959 yılında (Şekil E.12), Validebağ'da yer alan yatak kapasitesi altı yüz otuza ulaşmış durumdadır (Kolay&Memiş, 2017).

Şekil 3.7 : Validebağı'nda sürdürülen ekim faaliyetlerine bir örnek (6 numaralı KTVKBK).

1970'li yılların başına kadar süren bu tedavi odaklı hizmet süresince koruda döner sermaye modeli kurulmuş, koru içerisinde sebze ve meyve üretimi ile küçükbaş hayvancılık ve mandıracılık faaliyetleri gerçekleştirilmiştir (Şekil 3.7). Böylelikle Koru, kendi kendine yeten bir organizmaya dönüşmüştür (Kolay&Memiş, 2017).

Şekil 3.8 : Sırasıyla 1946 ve 2015 yılı haritaları (Yazar tarafından üretilmiştir. Şekil E.10 ve Şekil E.17).

Mevcut hava fotoğrafları üzerinden üretilmiş olan dijital haritalar karşılaştırıldığında, Validebağı'nda 1940'lı yılların başında çok daha az miktarda ağaç bulunurken, yıllar içerisinde yapılan dikim faaliyetleri sonucunda koruya dönüşümün başladığı anlaşılmaktadır. Validebağı insan eli ve doğanın iş birliği ile, yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren koruya dönüşmüştür (Şekil 3.8).

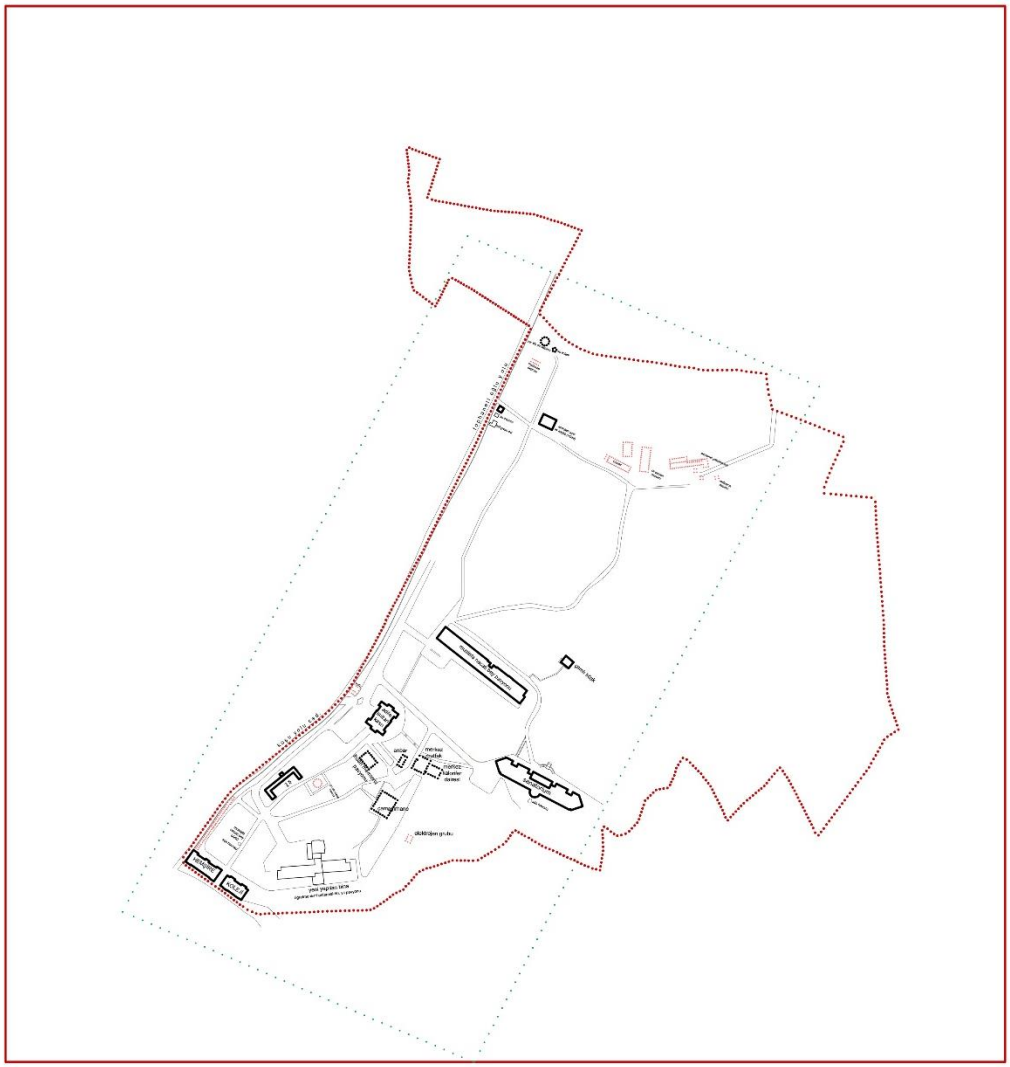
Veremle mücadelede önemli yollar kat edilmesi ve hastalığın azalması ile birlikte artık koru olarak nitelendirebileceğimiz bu alanda bulunan yapılar bir dönüşüme girmiştir. 1973 yılında 50. Yıl Binası 1974 yılında Öğretmen Hastanesi olarak hizmet vermeye başlamıştır. Kasır bir süre boş kalmış ve bu süreç içerisinde de bakımsızlıktan hasar meydana gelmiştir.

1974 yılında verem hastalığının etkisini yitirmesi ve tedavisinin yapılabiliyor olması sebebiyle dönemin sağlık politikasının yönlendirmesi ile 1978 yılında "Milli Eğitim Bakanlığı Validebağ Toplum Hizmetleri ve Sağlık Eğitimi Kurumu" olarak hastanenin hizmet alanı genişletilmiş ve altı temel birim oluşturulmuştur. Bunlar;

- Sağlık Eğitim Hastanesi
- Sağlık Meslek Lisesi
- Rehberlik Araştırma ve Rehabilitasyon Merkezi
- Yaşılar Dinlenme ve Bakımevi
- Öğretmenler Evi
- Beslenme Eğitimi ve Üretim Merkezi ile Kreş Yuva-Anaokulu olarak belirlenmiştir.

Oluşturulmuş olan kuruluşun niteliklerinden de anlaşılacağı üzere Validebağ Toplum Hizmetleri ve Sağlık Kurumu'nun iki temel görevi vardır. Bunlar topluma hizmet etmek ve sağlık eğitimi vermektedir. Yönetmelik kapsamında oluşturulan Hastane eğitim-öğretim kurumlarında görev yapan idari personel ile öğretmenlere ve onların ailelerine, kurumlarda eğitim gören öğrencilere hizmet etmiştir. Validebağ bünyesinde bulunan prevantoryum ve sanatoryum da yine aynı şartları sağlamakta olan kişilere tedavi uygulamıştır.

Ayrıca bu yeni yönetmelikte kurumda bir kütüphane olmasının altı çizilmiş ve Bakanlık'ın kitap temini konusunda destek vereceği belirtilmiştir. Döneminde bu kütüphanenin kurulduğu yer ile ilgili bilgilere ulaşılamamaıştır fakat günümüzde Huzurevi bünyesinde hizmet vermektedir (Kolay&Memiş, 2017).

Şekil 3.9 : 1976 tarihli Harita (Yazar tarafından üretilmiştir. Şekil E.14).

3.5.4 1980 Askeri Darbe sonrası

1980 senesinde gerçekleşen askeri darbe sonrası, korunun çevresinde ve içerisinde yer alan alanların bir kısmı çeşitli kuruluşlara ya da inşaat şirketlerine verilmiştir. Korunun kuzeyinde yer alan alanda Haydarpaşa Lisesi şantiyesi başlarken, çeperlerde de sitelerin yapımına başlanmıştır. Korunun döner sermayesi kaldırılarak kendini çeviren organizması yok edilmiştir (Şekil E.15).

Daha önce 1956 yılında Milli Eğitim Bakanlığı'na tahsisi gerçekleştirilmiş olan korunun tahsisi askeri yönetim tarafından kaldırılmıştır (Kolay&Memiş, 2017).

1990'lı yılların başında Adile Sultan Kasrı'nın Öğretmenevi olarak kullanılması yönünde kararlar alınmış, çeşitli onarımlardan geçerek bugünkü halini almıştır.

3.5.5 Doğal sit alanı ilan edilme süreci

1990'lı yılların başından itibaren yerel yönetimlerin Validebağ üzerinde hak isteme girişimleri oluşmaya başlamıştır. Bunlardan ilki 13.08.1991 tarihli 1/1000 Altunizade Uygulama İmar Planı ile olmuştur. Bu plana göre birinci derece doğal sit alanı olan koru için halka açık bir milli park projesi öngörülmüştür. Planda kısmen hastane, bölge parkı, kültürel tesis ve yol alanları bulunmaktadır. Havuzlı bir restoran, botanik bahçesi, tarih müzesi ve üç yüz metrekarelik bir mescit yapılması önerisi geliştirilmiş ancak gelen tepkilerin yasal mercilere aktarılması sonucunda uygulama sokulmamıştır (Kolay&Memiş, 2017).

1998 yılında korunun elli bin metrekarelik bölümünün Marmara Üniversitesi'ne hastane yapılması için tahsis edilmesi üzerine, mahalle sakinleri ve yurttaşlar bir araya gelerek toplantılar düzenlemişlerdir. Bu süreç içerisinde mahallelinin ve sivil toplum insiyatiflerinin toplamış olduğu altı bin kişilik imza listesi ile Koruma Kurulu'na başvurulması sonucunda 16.7.1999 tarih ve 11088 sayılı karar ile İstanbul 3 numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından Validebağ Korusu bütünüyle tescillenmiş ve 1. derece doğal sit alanı ilan edilmiştir.

3.5.6 21. yüzyılda yaşanan gelişmeler

Yirmi birinci yüzyılın ilk yıllarında koruya inşa edilmiş olan tek yapı Validebağ Fen Lisesi binasıdır. İlerleyen süreçte Üsküdar Belediyesi ile imzalanmış olan protokol itirazlar sonucunda iptal edilmiştir. 2009 yılında askıya çıkarılan 1/5000 KANİP, yürütmenin durdurulması yönündeki başvurular sonucunda iptal edilmiştir. 2014 yılında kasrın çevresinin mermer malzeme ile kaplanması ve otoparkın genişletileceğine yönelik kararlara, gönüllüler ve çevre mahalle sakinleri direniş göstermiştir.

Sonraki yıllar boyunca, koruda yer alan kültür varlıkları ve ekolojik değerler, çok sayıda tehlikeye maruz kalmış ancak sivil toplum insiyatiflerinin aldığı sorumluluklar sayesinde, daha az hasarla çözümlenmiştir.

Son bir yıldır korunun bakım ve onarımından sorumlu Üsküdar Belediyesi ile yurttaşlar ve gönüllüler arasında korunun bakım faaliyetlerine ilişkin konularda anlaşmazlıklar yaşanmış ve çeşitli protestolar gerçekleşmiştir. Koruda nöbet tutulmaya

başlanmıştır ve güncel durumda bu dayanışma ve mücadele halen devam etmektedir (Url-2).

3.6. Validebağ Korusu'nun Kültürel Peyzaj Değerleri

Uluslararası Doğa Koruma Birliği (IUCN) tarafından kültürel peyzaj *"kültürel ve doğal kaynakları ve bu bağlamda yaban hayatı ve evcil hayvanları içeren, tarihi bir olay ve bir etkinlikle birlikte olan ya da çeşitli küşlürel ve estetik değerler sergileyen coğrafi alanlar"* olarak tanımlanmaktadır. Güler (2018)'e göre de "*doğa ve kültürün zaman içerisinde karşılıklı etkileşimleri sonucu oluşan ve doğal çevrenin getirdiği belirli fiziksel şartlar altında sosyal, ekonomik ve kültürel etkiler ile birlikte, kültür ve yerleşmelerin gelişim süreçlerini anlatan alanlar*"dır.

Konu ile ilgili çeşitli yaklaşımlar ve tanımlamalar on dokuzuncu yüzyıl sonunda ilk defa Friedrich Ratzel'ın *"insan faaliyetleri ile değiştirilmiş peyzaj"* olarak tanımlaması ile başlamış (Jones, 2003) ve yirminci yüzyıl boyunca kavram, kendisine çeşitli karşılıklar bulmuştur. Alman asıllı coğrafyacı Carl Orwin Sauer'in araştırmaları kültürel peyzaj çalışmalarının da başlangıcı olarak kabul edilmektedir (Fowler, 2003, s. 18). Sauer, bir başka Alman asıllı bilim adamı Otto Schülter'in daha çok somut ögeleri kültürel peyzaj olarak tanımladığı fikirden etkilenmiş ve bu fikri 1930'lu yıllarda geliştirerek doğal peyzajlar ile kültürel peyzajlar arasındaki ayrımı tanımlamıştır. Sauer'e göre (1925); iklim, bitki örtüsü ve jeoloji gibi etkenlerin ilişkileri doğrultusunda şekillenen doğal peyzajlar sadece belirli bir bölge veya alanda insan faaliyeti olmadan önce var olabilir.

Konu ile ilgili yasal çerçeve UNESCO'nun "Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşime"sine 1992 yılında "kültürel peyzaj" tanımlamasının eklenmesi ile birlikte başlamış ve kavrama yönelik ilgi artmıştır (Güler, 2018). İlerleyen süreç içerisinde çok sayıda uluslararası kuruluş kavrama açıklamalar getirmiş ve literatüre kazandırmıştır. UNESCO Dünya Mirası Uygulama Rehberi'nde kültürel peyzaj alanları *"doğa ve insanın ortak eseri"* olarak ifade edilmektedir. (UNESCO, 2015)

UNESCO, kültürel peyzajı üç kategoride sınıflandırmaktadır. Bunlar açıkça tanımlanabilen kültürel peyzaj alanları, organik olarak gelişmiş peyzaj alanları ve

yardımcı kültürel peyzaj alanlarıdır. IUCN bu sınıflandırmayı altı farklı başlık altında yapmaktadır (IUCN, 1994).

2011 yılında UNESCO tarafından kabul edilen "Tarihi Kentsel Peyzajlar Hakkında Tavsiye Kararı" ile birlikte kavramın kapsamı daha da genişlemiş ve *"kültürel doğal değerlerin ve niteliklerin, tarihsel bir katmansallaşması sonucu oluşan kentsel alanlar"* olarak tanımlanmıştır.

1993 yılından beri kültürel peyzaj alanları üstün evrensel değer taşıyan alanlar olarak Dünya Mirası Listesi'ne alınmaya başlanmış, 2020 yılına kadar listeye 30 kültürel peyzaj alanı girebilmiş ve bunların büyük bir kısmını organik olarak gelişmiş ve gelişimi devam eden alanlar oluşturmuştur (Güler, 2018).

Son yıllarda yapılmış olan yeni ve güncel yaklaşımlarda peyzaj ve kimlik arasındaki bağlantı öne çıkarılmaya başlanmıştır ve toplumsal hafıza vurgusu yapılmaktadır. Peyzajın insanı çevreleyen ve dışında olan nesneler değil insanın parçası olan hatta insanın peyzaj olduğu üzerine bir yaklaşım geliştirilmiştir (Durrel, 2015).

Yirmi birinci yüzyıl ile birlikte kültürel peyzaj kavramı koruma litaratürünün gündeminde yer alsa da Türkiye'de yasal ve yönetsel yapıda henüz karşılığını ve yerini inşa edememiştir. ICOMOS'un gerçekleştirdiği 2012 tarihli *Kapadokya Bildirgesi*'nde ve 2019 tarihli *Türkiye Mimari Mirası Koruma Bildirgesi*'nde kültürel peyzaj tanımlamalarına yer verilmiştir.

İstanbul, kültürel peyzajın tüm alt türlerinden örnekler barındıran ve coğrafyası ile bütüncül bir kültürel peyzaj özelliği sergileyen bir şehirdir (İstanbul Planlama Ajansı, Validebağ Korusu Politika Belgesi, 2021). Validebağ Korusu ise bu noktada on sekizinci yüzyıldan günümüze kadar geçen süreçte insan etkisi ile gelişen ve organik bir biçimde büyüyen bir şehir içi korusu olarak çok katmanlı tarihsel ve kültürel değerleri, doğal ve hassas ekolojik çevresi, tez kapsamında da tanımlanmış olan somut olmayan kültürel ve çevresel değerleri (Şekil C.12) ile kültürel peyzaj alanı niteliği ile öne çıkmaktadır.

Şekil 3.10 : Validebağ İllüstrasyonu (Validebağ Politika Belgesi (2021), İPA).

Korunun kültürel peyzaj değerlerine ilişkin değerlendirmeler Bölüm 7.1.3'te alanın kültürel peyzaj bağlamında değerlendirilmesi kapsamında ele alınmıştır.

4. VALİDEBAĞ KORUSU DOĞAL SİT ALANINDAKİ KÜLTÜREL VARLIKLAR VE ÖZELLİKLERİ

Tez çalışmasının bu bölümünde, 1313 ada 15 parselde bulunan Validebağ Korusu'nda yapılan saha ve literatür araştırmaları sonucu tespit edilmiş olan 38 adet yapıya ilişkin verilere yer verilmiştir. Yapılar, analizlerde ve envanter çalışmalarında da belirtildiği gibi tescilli kültür varlıkları, tescile önerilen kültür varlıkları ve tescilli olmayan yapılar olmak üzere 3 ayrı başlıkta incelenmiştir.

4.1 Tescilli Kültür Varlıkları

Validebağ Korusu, İstanbul 3 numaralı Koruma Kurulu tarafından 2.04.1996 gün ve 8006 sayılı karar ile tümü ile tescil edilmiş, 16.07.1999 günlü 11088 sayılı karar ile içinde bulunduğu tüm parsel itibarıyla 1. derece doğal sit alanı olarak belirlenmiştir.

Koru içerisinde bulunan on adet kültürel varlık da farklı zaman dilimlerinde alınan kararlar ile kültür varlığı olarak tescillenmiştir. Envanter numarası sıralaması, korunun Kalfa Çeşmesi Sokak girişinden Tophanelioğlu Caddesi'ndeki son çıkışına kadar olan güzergah üzerinden düşünülerek yapılmıştır.

4.1.1 Adile Sultan Kasrı Öğretmenevi ve Akşam Sanat Okulu [Envanter No: T.04]

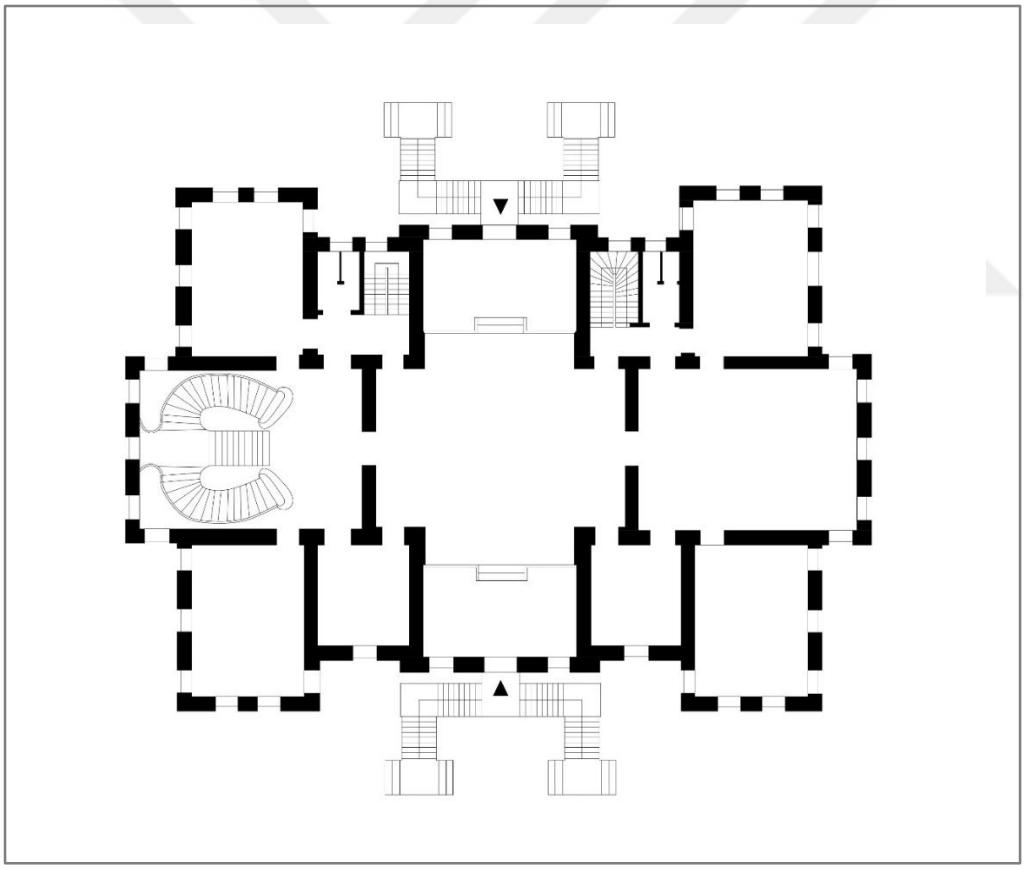
Yapı, korunun 2 numaralı girişinin karşısında, Adile Kafe'nin önünden kuzeye doğru giden yolun sonunda bulunur. 3 numaralı KVKBK'nin 12.07.1991 tarih ve 3381 sayılı kararı ile 1. derece kültür varlığı olarak tescillenmiştir.

1923 yılına tarihlenen Vahdeddin Topografya Haritası'nda da 'Koltuk Kapı' olarak gösterilen (2 numaralı giriş) ve Tophanelioğlu Caddesi'nden ön bahçesine açılan bir kapısı ve yine aynı haritada yer alan havuzu bulunmaktadır. Bu cepheden (kuzeybatı) simetrik bir aksta yer alan iki kollu bir merdiven ile giriş katına ulaşılmaktadır. Aynı giriş merdiveni, simetrik olan bu yapının arka cephesinde de yer almaktadır.

Yapı plan özellikleri bağlamında incelendiğinde dikdörtgen, simetrik bir plan şemasına sahip olup kargir olarak inşa edildiği söylenebilmektedir (Şekil 4.1). Her iki eksende de simetrik olan plan; Sedad Hakkı Eldem'in de belirttiği, dönemin pek çok saray ve kasır yapısında uygulanmış olan orta sofa ve eyvanlı şemanın bir benzer örneğidir (Eldem, 1986). Plan kurgusu özünde Osmanlı-Türk Evi kurgusu baz alınarak tasarlanmış fakat dönemin mimari eserlerine yansıyan Batı etkisi bu yapıda da Barok izlenimler ile etkisini göstermiştir.

Günümüzde giriş katında idari ofisler, restoran ve Hababam Sınıfı Müzesi yer almaktadır.

Giriş katı birinci kata bağlayan iki kollu ve kavisli merdiven Neo-Barok üsluptadır. Bu görkemli merdiven daha önemli olan bir kata yani Adile Sultan'ın özel dairesine ulaşmaktadır (Gülenaz, 2017, s. 120).

Şekil 4.1 : Adile Sultan Kasrı zemin kat planı (Yazar tarafından üretilmiştir)[14].

Birinci katta günümüzde fotoğraf çekimi için birtakım mekanlar, idari birimler ve Akşam Sanat Okulu yer almaktadır. Pandemi ile birlikte çatı katında yer alan eğitim

[14] Detaylı inceleme için bkz. Ek D: Yapı rölöve çizimleri, Şekil D.12. Zemin Kat Planı

birimi çevrimiçi eğitim çalışmalarına hizmet etmesi amacı ile düzenlenmiştir. Yapının iki yan cephesinde de bodrum kata erişimi sağlayan birer kapı bulunmaktadır. Bodrum katında mutfak, depo, bulaşıkhane, çamaşırhane gibi birimler bulunurken yer almaktadır. Kasır uzun süredir evlenen çiftler için bir fotoğraf çekim mekanı olurken yapının içerisinde de bu işleve hizmet edecek düzenlemeler göze çarpmaktadır.

Şekil 4.2 : Adile Sultan Kasrı giriş cephesi (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2021).

Yapının özgün cephesi çok sayıda dönüşüm geçirmiş ve orjinal cephesine ait birtakım nitelikleri yitirmiştir. Cephede yükseltilen bir bodrum kat üzerine yerleşen iki kat ve onun üzerinde çok sayıda pencere bulunan bir çatı katına ait mansard çatı görünmektedir (Şekil 4.2). Tüm cephede korniş, pilastr ve silmeler yer almakta ve çok sayıda pencere düzenlemesi göze çarpmaktadır. Ön ve arka cephede yer alan simetrik çift kollu merdivenin Selçuklu ve Osmanlı izleri taşıyan sekizgen yıldız motifli korkuluğu dışında cephedeki tüm elemanlar Batı mimarisine aittir. Tüm cephelerde yer alan pencereler yere kadar olup birinci kat pencereleri yuvarlak kemerli iken ikinci kat pencereleri basık kemerlidir ve kemerlerin kilit taşlarında bitki bezemeleri yer almkatdır (Gülenaz, 2017, s. 108). Kat geçişleri silmeler ile vurgulanmıştır.

Cephe çok sayıda üsluba dair esintiler barındırsa da cepheye genel itibarıyla bir ritim hakimdir ve Neo Klasik üsluba temellendirilebilmektedir.

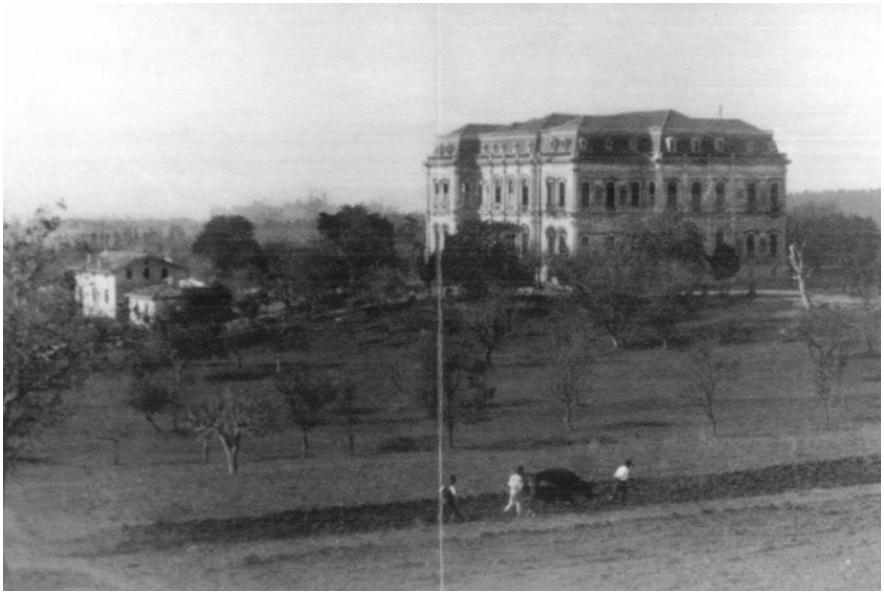
Döneminde Validebağ-ı Kasr-ı Hümâyûnu olarak anılan ve günümüzde Korunun simgesi olan Adile Sultan Kasrı'nın bulunduğu alana on sekizinci yüzyılın sonlarında Sultan Selim bir bağ köşkü inşa ettirmiş ve annesi Mihrişah Sultan'a hediye etmiştir. Sonraları ölümünün ardından köşk ve bağ, dönemin padişahı olan Sultan Abdülmecit'e devredilmiştir. Sultan Abdülmecit ise bu av ve sayfiye alanı olan bölgedeki köşkü, annesi Bezmialem Valide Sultan'a tahsis etmiş, böylece 'Validebağı' adının ilk tohumları atılmıştır.[15]

Bezmialem Valide Sultan'ın ölümünü takriben Validebağı'nın ve köşkün mülkiyetinin Altunizade ailesine geçtiği, çeşitli kaynaklardan anlaşılmaktadır. Önemli bir ticaret filosuna sahip olan Altun Varakçılar Kethüdası İsmail Zühdü Efendi'nin babasına, 2. Mahmud tarafından 'Altunizade' lakabı verilmiş ve İsmail Zühdü Efendi de dönemin padişahı 2. Abdülmecit döneminde çok sayıda idari görevler yürütmüştür (Buzpınar, 2007). 1850'li yıllarda Validebağı arazisini satın aldıktan sonra 1860 yılında bu araziye bir köşk inşa ettirdiği kaynaklarda yer almakta olup köşkün akıbetine ilişkin çeşitli iddialar da bulunmaktadır.

Kendisinin bina emini olarak çalıştığı Küçüksu Kasrı'na benzerliği ile dikkat çeken ve saray eşrafınca çok övülen bu köşkün, dönemin padişahı Sultan Abdülaziz tarafından satın alındığı iddialardan biridir. Bir diğer iddia ise bu köşkün direkt İsmail Zühdü Paşa tarafından dönemin yeni padişahına hediye edildiği ve bir diğeri de el konulduğu yönündedir (Turgut, 2005).

Bağlık alan ve köşk, Sultan Abdülaziz'e devredildikten sonra mevcut köşkü yıktırıp yeni bir köşk yaptırdığı bilinmektedir (Şekil 4.3). Günümüzde kasrın giriş katında bulunan levhada ve bazı kaynaklarda işaret edildiği gibi (Batur, 1993) yapının 1853 yılında, Nigoğos Balyan tarafından inşa edildiği yazmakta olup bu bilgilerin doğruluğu şüphelidir. Bu dönemde henüz Abdülaziz padişah değildir (1861-1876) ve Nigoğos Balyan bu tarihte çoktan vefat etmiştir (1858). Burada yer alan ve yanlış olması muhtemel bilginin H. Konyalı'nın 1975 yılında Kasra yaptığı gezide gördüğü tabelayı doğru kabul etmesinden kaynaklanmaktadır (Gülenaz, 2017, s. 106).

[15] Detaylı bilgi için bkz. Bölüm 2

Şekil 4.3 : Validebağ-ı Kasrı Hümayun, 1919 (6 no'lu Koruma Kurulu Arşivi, 167133 sayılı belge).

Çeşitli kaynaklarda yapının 1860 yılında İsmail Zühdü Efendi'nin yaptırmış olduğu bağ köşkü olduğu ve bir şekilde bu köşkün Sultan Abdülaziz'e geçtiği düşünülmektedir. Pars Tuğlacı'nın ve Kevork Pamukciyan'ın yaptığı çalışmalarda yer alan 'Koşuyolu Valide Sultan Köşkü' ibaresi nedeniyle yapının mimarının Agop veya Sarkis Balyan olduğunu düşünmek de mümkündür (Gülenaz, 2017, s. 107).

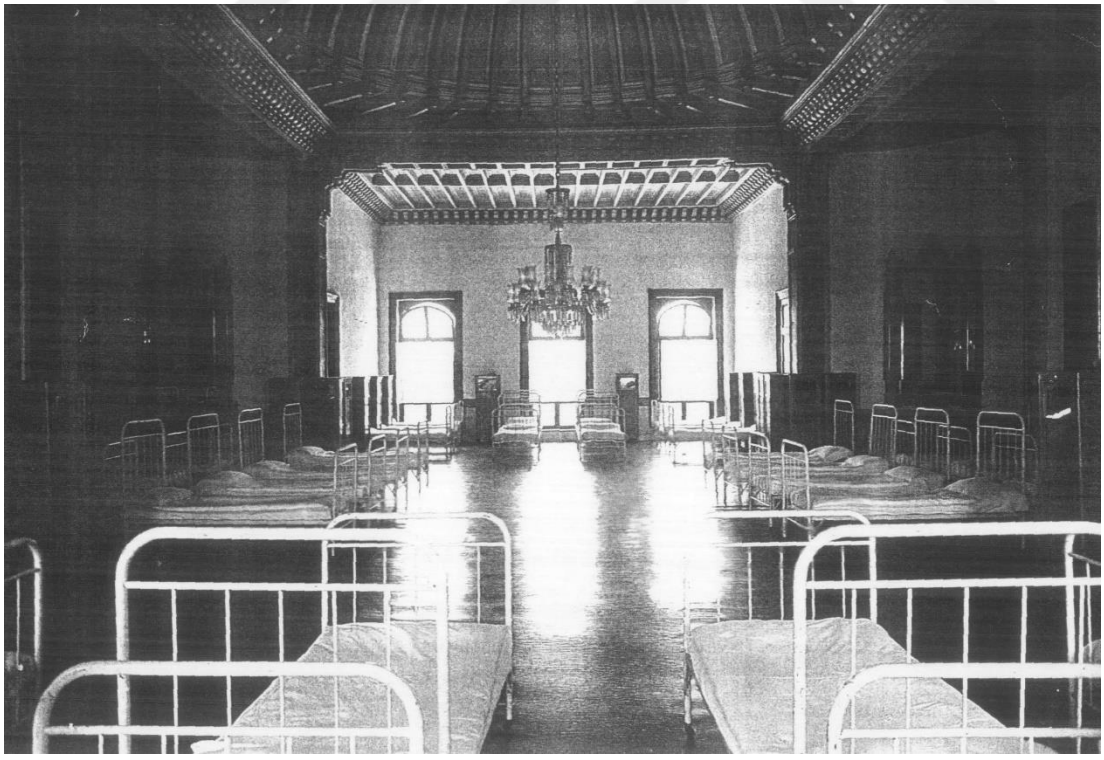
Ancak, Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri (BOA)'nde yapılan araştırmalarda elde edilmiş olan belgeye göre yapının Agop Kalfa (Agop Balyan) tarafından yapılmış olduğu ve 1869 yılında inşaatın sürmekte olduğu anlaşılmaktadır (Şekil F.01 ve Şekil F.02).

Sultan Abdülaziz bu gözde sarayı, vakfıyesi olan tek sultana, kız kardeşi Adile Sultan'a yazlık saray olarak hediye etmiş ve Kasır uzun süre bu işlevini sürdürmüştür. Sultan'ın 1899 yılındaki ölümüne kadar eşi Mehmet Ali Paşa ile bu yapıyı kullandığı bilinmektedir. Ölümünden sonra boş kalan yapı, 1909 yılında padişah olan Mahmud Reşad'ın eşi Darrüalem Kadın tarafından hava değişimi maksadı ile kullanılmış fakat kısa süre sonra vefat etmesiyle köşk, yine kaderine terk edilmiştir.

Maarif Vekaleti Prevantoryum Müdürlüğü tarafından hazırlanmış olan Prevantoryum afişinde 1. Dünya Savaşı döneminde yapının kısa bir süre dönemin padişahının oğlu tarafından kullanıldığı bilgisi yer almaktadır (Halil Onur (kişisel) Arşivi).

Savaş dönemi savaşta ölenlerin çocuklarına sahip çıkmak niyeti ile Darüleytam Projesi hayata geçirilmiş ve bu kapsamda Validebağ Kasrı da 1917 yılında Kız Sınai Darüleytamı olarak hizmet vermeye başlamıştır. 1920 yılında Sultan Vahdettin tüm Darüleytamların tek bir yerde toplanmasına karar vermiş ve hanedanlık mülkü olan Validebağ Kasrı'nın ek hizmet binaları ile birlikte 25 yıl gibi bir süre için tahsis edilmesini sağlamıştır. Cumhuriyet döneminde 1926 yılında bütçe kanunu sonucunda yapı, Şehir Yatı Mektebi ismini almış, 1927 yılında ise bu mektep Maarif Vekili olan Mustafa Necati Bey tarafından kapatılmıştır.

Yirminci yüzyılın başlarında tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de Birinci Dünya Savaşı'nın getirdiği yoksulluk, yetersiz beslenme ve sefaletin tetiklediği verem hastalığı yayılmaya başlamıştır. Ülkenin çeşitli yerlerinde göğüs hastalıklarının tedavisi için hizmet veren sanatoryumlar açılmaya başlamıştır. Mustafa Necati Bey'in de öncü olduğu girişim ile Adile Sultan Kasrı, verem tedavisi için önleyici hizmet verecek olan prevantoryuma dönüştürülmüştür (Şekil 4.4). Öğrenciler için hizmet vermek üzere, altmış yataklı olarak dönüştürülen Kasır, 1927'de prevantoryum olarak hizmet vermek üzere açılmıştır.

Şekil 4.4 : Validebağ Prevantoryumu, kadınlar yatak kısmı (Validebağ Prevantoryumu Broşürü, Halil Onur Arşivi, 1933).

Kasır, çocuk prevantoryumu olarak hizmet vermeye başlarken bir yandan da koru içerisinde sanatoryum hizmeti verecek yeni yapılar inşa edilmeye başlanmıştır.

Bu süreç içerisinde yapının mansard çatısı yıkılmış ve ihtiyaç kaynaklı olarak ilave bir kat eklenmiştir (Şekil 4.5). Yapı, kırk dört yıl süresince prevantoryum olarak hizmet vermiş ve ihtiyacın bitmesi sonucu 1974 yılında boşaltılmıştır. İlave katın yapıda oluşturduğu yük fark edildiğinde yine yetmişli yıllarda yıkılmış ve dört yöne eğimli bir çatı eklenmiştir. Son restorasyon çalışmalarında ise yapının orijinal mansard çatısı yeniden inşa edilmiştir (Şekil 4.6).

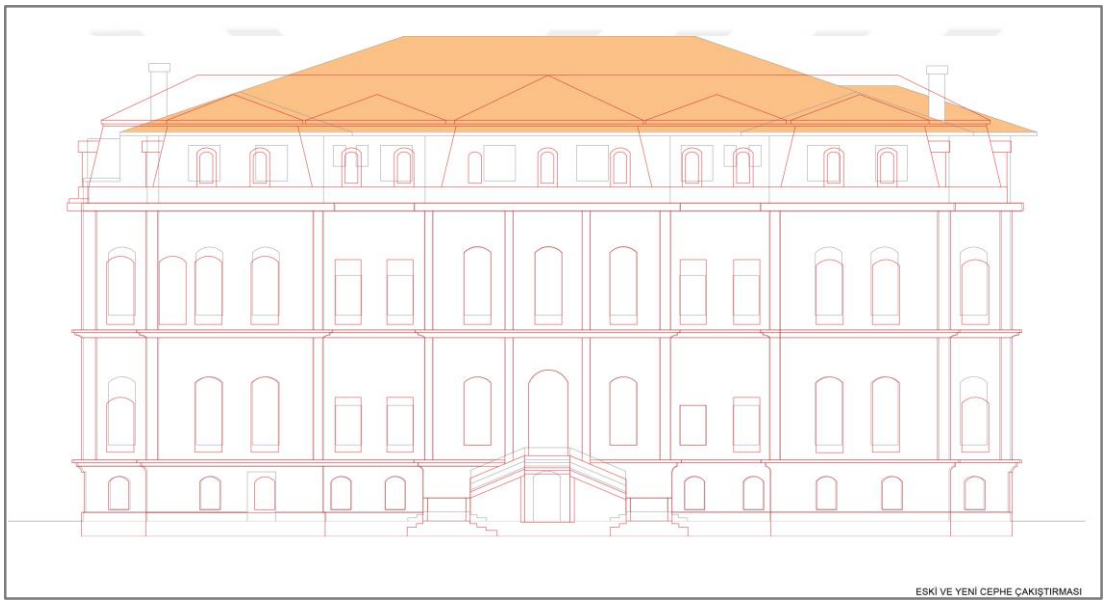

Şekil 4.5 : Adile Sultan Kasrı ön cephesi, prevantoryum dönemi (Yazar tarafından üretilmiştir).

80'li yıllara kadar boş kalan ve koruda yeni açılmış olan hastaneye depo olarak hizmet eden yapının, 1978'de Öğretmenevi olarak kullanılmak üzere Bakanlık tarafından tahsis edilse de 12 Eylül Darbesi sonrası koruda yaşanan büyük değişimler sonucu yapı çeşitli kamu kuruluşları tarafından kullanılmıştır. 1989'da Marmara Üniversitesi'ne verilmiş, 1992 yılında ise milli park yapılmak maksadı ile çeşitli protokoller hazırlansa da tepkiler sebebi ile hiçbir gerçekleştirilmemiş ve 1991 yılında Adile Sultan Kasrı Öğretmenevi ve Kültür Merkezi olarak kullanımı onaylanarak 1992 yılında hizmete sunulmuştur. Kasrın uzun süre atıl durumda kalmasından ötürü ihtiyaç duyduğu onarım kısmi olarak sağlansa da ilk kapsamlı onarım İl Özel İdaresi tarafından gerçekleştirilmiş ve 2010 yılında yapı yeniden hizmete girmiştir.

Şekil 4.6 : Adile Sultan Kasrı ön cephesi, güncel durum (Yazar tarafından üretilmiştir).

Şekil 4.7 : İki dönem cephesinin çakıştırılması (Yazar tarafından üretilmiştir).[16]

Kasra ait önemli detaylardan biri yapının bir dönem Rıfat Ilgaz'ın eserlerinden uyarlanan Hababam Sınıfı film serisine ev sahipliği yapmış olmasıdır. 1975 yılında gösterime giren ilk Hababam Sınıfı filmi ile birlikte serinin sonraki sekiz filminden üçüne daha ev sahipliği yapmış ve 1978'den sonra seri, yeni mekanında macerasını sürdürmüştür (Şekil 4.8). Daha sonraları birtakım televizyon dizisi, sinema filmi ve müzik kliplerine mekan edinilmiş olsa da hiçbiri Hababam Sınıfı serisinin yarattığı etkiyi yaratamamış, bu kült film yapıda kendine müze işlevi ile hatırasını bırakmıştır.

[16] 1970'li yıllara ait rölöve çizimi ile 2010'lu yıllarda yapılmış olan rölöve çizimleri çakıştırıldığında zemin ve birinci kat pencerelerinde bir değişim olmadığı halde farklı görülmektedir. Bu durum olasılıkla rölöve hatası kaynakladır.

Mekanın giriş katında bulunan bir oda bu işleve hizmet vermeye ve günümüzde hala yoğun miktarda ziyaretçi ağırlamaya devam etmektedir.

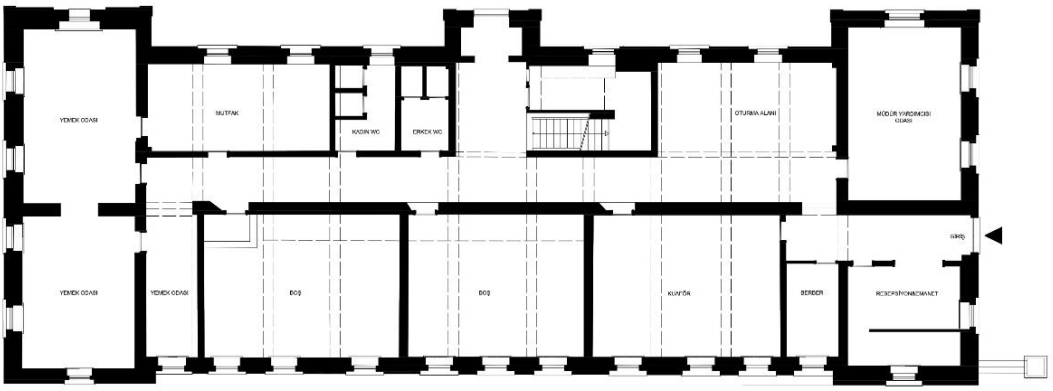
Şekil 4.8 : Hababam Sınıfı, 1975 (Adile Sultan Kasrı önünden görüntü).

4.1.2 Öğretmenevi Oteli [Envanter No: T.01 ve T.02]

Validebağ Korusu'na Kalfa Çeşmesi Sokak üzerinden, 1 no'lu girişten[17] girildiğinde hemen doğu ve batıda bulunan Öğretmenevi'ne ait A Blok ve B Blok olarak adlandırılan ve T.01 ile T.02 envanter numaraları[18] ile incelenmiş olan iki yapı bulunmaktadır.

Yapılara giriş Kalfa Çeşmesi Sokak girişinden girildiğinde hemen doğu ve batı yanlarda kalan cephelerden sağlanmaktadır. A Blok giriş katında bir koridor etrafında çeşitli işlevlere hizmet eden mekanlar bulunmakta ve yapının ortasında yer alan merdiven ile üst kata ve bodrum katına erişim sağlanabilmektedir (Şekil 4.9). Taş temel üzeri tuğla yığmadır. Giriş katta resepsiyon, kuaför, idari ofisler, yemekhane gibi fonksiyonlar yer alırken üst katta odalar bulunmaktadır.

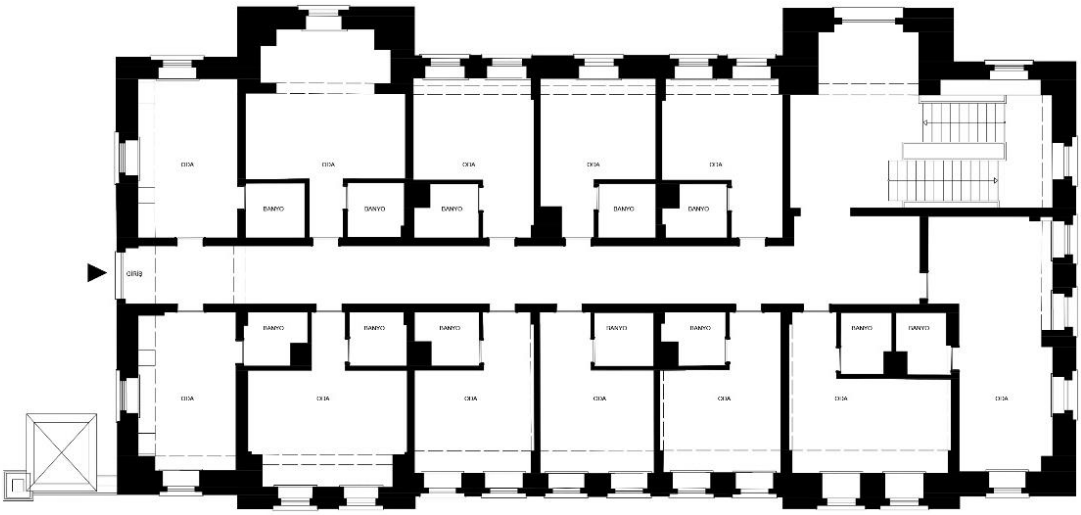
[17] Koruya girişler, Ek C'de yer alan 1/2000 ölçekli rölöve paftasında yer almaktadır.
[18] Detaylı bilgi için bkz. Ek B. Envanter Fişleri

Şekil 4.9 : A Blok zemin kat planı (Yazar tarafından üretilmiştir, Ek D, Şekil D.01).

B Blok giriş katında ve birinci katında ise oda birimleri bulunmaktadır (Şekil 4.10). Her iki blok da bodrum kata sahip olup çamaşırhane, mutfak, tesisat birimleri gibi hizmetler barındırmaktadır.

İki yapı da strüktürel açıdan iyi durumda olup sürekli hizmet veren alanlar olması itibariyla bakım ve onarımı süreklilik içerisinde yapılmakta ve bu sayede yapıların sürdürülebilirliği sağlanmaktadır. Yapılar geçirdikleri onarımlar sebebi ile korunmuşluk kapsamında değerlendirildiğinde özgün yüksekliğini, cephe özelliklerini ve doğrama elemanlarını kaybetmiş olup plan ölçeğinde daha korunmuş durumdadır.

Şekil 4.10 : B Blok zemin kat planı (Yazar tarafından üretilmiştir, Ek D, Şekil D.05).

Şekil 4.11 : A Blok kat yükseltilmesine ilişkin çalışma (Yazar tarafından üretilmiştir, Ek D, Şekil D.04).

Günümüzde Öğretmenevi Oteli'ne ait üç konaklama biriminden ikisini oluşturan yapılar, ilk olarak Adile Sultan Kasrı'na ait ahır yapıları olarak hizmet vermiştir. Yapım yılı kesin olarak bilinmemekle birlikte 1923 tarihli Vahdettin Haritası'nda yer almaktadır.

İki yapı için de GEEAYK tarafından 20.12.1975 tarih 8836 sayılı karar ile yapıların dış cephesinin korunmasının gerekliliğine ve döneminde yapılara yüklenmek istenen okul fonksiyonlarının çatı örtüsü kaldırılarak mimari özelliklere zarar vermeden iki katlı hale getirilebileceğine karar verilmiştir (Şekil 4.11). İstanbul 6 numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından da 24.06.2009 tarih ve 1851 sayılı karar ile 2. derece kültür varlıkları olarak tescil edilmişlerdir (6 no'lu Koruma Kurulu Arşivi, 607291 sayılı belge).

Çeşitli kaynaklarda Sultan Abdülaziz tarafından yaptırıldığı ve döneminde ahır ile seyislerin konaklaması için hizmet verdiği bilgisi bulunan bu yapılar Sultan Abdülaziz'in tavlası olarak da bilinmektedir. Bu iki yapının Validebağ Kasrı

darüleytam olarak hizmet verirken mektep idaresi ve ahır yapısı olarak 1910'lu yıllarda kullanılmaya devam edildiği görülmektedir (Şekil 4.13). 1923 tarihli Topografya Haritası'nda bu iki binadan günümüzde A Blok olarak hizmet veren yapıda 'Ahır ve Motor Dairesi', B Blok olarak hizmet veren yapıda ise 'Mekteb İdaresi' ibareleri yer almaktadır (Şekil E.07).

1927 yılında Adile Sultan Kasrı'nın prevantoryuma dönüşümü sonrası bu iki yapı da prevantoryuma hizmet etmiştir.

İki yapı da 1974 yılına kadar çeşitli işlevler ile kullanılmış (genellikle Kasrın müştemilatı olarak), 1974 yılında Validebağ Sağlık Meslek Lisesi Binası olarak yeni bir işlev kazanmıştır.

Şekil 4.12 : Kalfa Çeşmesi Sokak Girişi, iki yanda Öğretmenevi Oteli'ne ait A Blok(solda) ve B Blok(sağda) (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2020).

1970'li yıllarda Sağlık Meslek Lisesi olarak hizmet vermeye başladığı zaman A Blok eğitim işlevi, B Blok ise yatakhane işlevi için kullanılmıştır. Eğitimin ardından Validebağ Hastanesi'nde bir yıllık staj yapma şartı koşan Sağlık Meslek Lisesi, 1978 yılında ilk mezunlarını vermiştir. Koruya yeni bir Sağlık Meslek Lisesi inşa edilmesi ile birlikte 2002 yılında yapılar yeniden boşaltılmış ve 2006 yılında Risk Altındaki Çocuklar İlköğretim Okulu olarak kullanılmak üzere tahsis edilmiş, bu kapsamda büyük bir onarım planlanmış ve Koruma Kurulu'ndan basit onarım izni alınmış olsa da yapılar bu kapsamda değerlendirilmemiştir. Öğretmenevi ve Kültür Merkezi Müdürlüğü'nün girişimi ile Konukevi olarak kullanılmak üzere onarıma alınan

yapılar, 2011 yılında hizmet vermeye başlamış ve günümüzde de halen aynı işlevini sürdürmektedir (Şekil 4.12).

Şekil 4.13 : Validebağ Hastanesi Prevantoryum ve Sanatoryumu İdare Binası, A Blok (6 no'lu Koruma Kurulu Arşivi, 166489 sayılı belge).

Yapılar, inşa edildiği günden 1974 yılındaki eğitim hizmeti verdiği döneme kadar zemin kat ve çatı katı olarak var olmuş, daha sonra ihtiyaca yönelik çatı yükseltilmiş ve iki katlı yapılar haline getirilmiştir.

4.1.3 Abdülaziz Av Köşkü Müzesi [Envanter No: T.08]

Öğretmen Huzurevi'nden kuzeye doğru devam eden ağaçlıklı yol takip edildiğinde yolun sonunda Av Köşkü ile karşılaşılmakta, aynı zamanda Tophanelioğlu Caddesi üzerinden Altunizade yönüne doğru devam ederken üst kapının yüz metre doğusunda yer almaktadır.

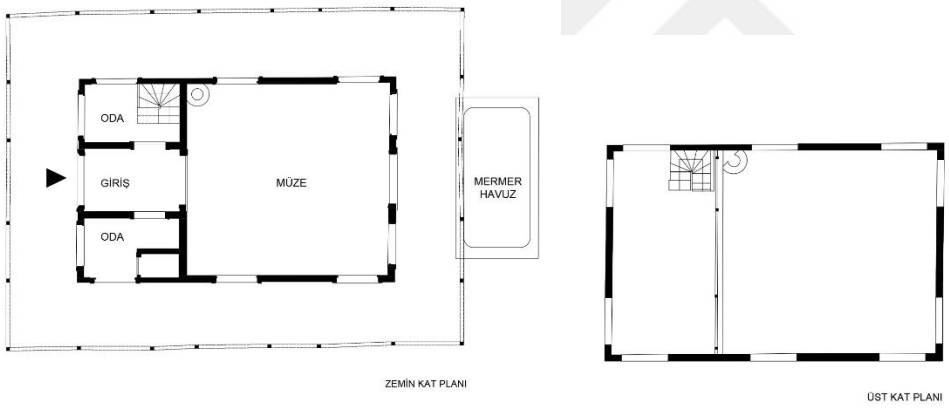
Tek katı tamamlayan şirvan ile, ahşap olarak inşa edilen yapıyı ahşap dikmeler üzerinde kalem işi ile bezeli olan revak tamamlamaktadır. Yapının iki yanında 1980'lerde yok olmuş olan dökme havagazı feneri bulunduğu söylenmektedir (Konyalı, 1976). Yapının yine arka kapısından bir havuza çıkılmaktadır. Bu mermer havuzun iki yanında nişan taşları bulunmaktadır.

Dışı kadar içinde de çok sayıda zenginlik barındıran bu yapı, çini döşeli bir zemine açılarak misafirini karşılamaktadır. Yapının sağında abdesthane, solunda ise şirvana çıkan merdivenler bulunmaktadır. Duvarlar İtalyan çinileriyle bezeli olup bu çiniler

ağırlıklı olarak pembe rengi barındırmaktadır. Konyalı'nın da 'şiir kadar güzel' diye ifade ettiği yapının salonunda sağ köşede bir kahve ocağı, solda ise mermer yalaklı bir çeşmesi bulunmaktadır (Şekil 4.14). Giriş kapısının solunda bir adet kuyu yer almakta ve üzerinde Adile Sultan tarafından açtırıldığına ilişkin bir kitabe bulunmaktadır.

Yapı tüm cephelerinde bulunan çift kademeli pencereler ile aydınlık bir hale bürünmektedir. Üst pencerelerin renkli camlardan oluşuyor olması, güneşli günlerde iç mekanda etkileyici bir atmosfere sebep olmaktadır.

1860'lı yıllarda Sultan Abdülaziz tarafından 'Avlak' seyahatleri için bir dinlenme mekanı olarak yaptırıldığı düşünülen bu Köşk yapısının mimarı bilinmemektedir (Konyalı, 1976). Yapı, 25.04.1996 tarihli ve 8006 sayılı karar ile I. derece kültür varlığı olarak tescillenmiş ve 2010 yılında restitüsyon ve restorasyon projeleri onaylanarak kapsamlı bir onarımdan geçirilmiştir.

Şekil 4.14 : Abdülaziz Av Köşkü kat planları (Yazar tarafından üretilmiştir, Ek D, Şekil D.20).

1923 tarihli Topografya Haritasında Köşk'ün üzerinde 'gazino' ibaresi yer almakta ve dönemin eğlence kültürüne hizmet ettiği anlaşılmaktadır.

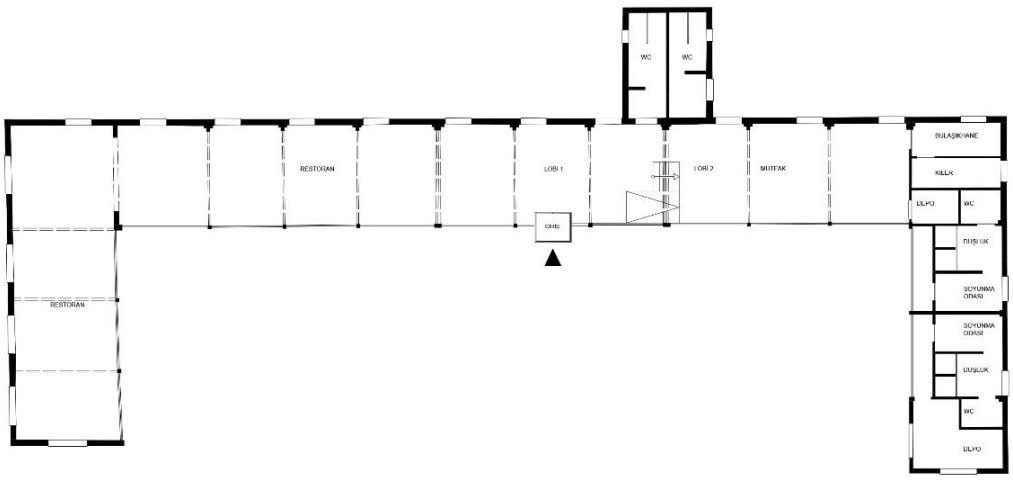
1995 yılındaki yağmalanmadan sonra tescilli eser ilan edilen yapı 1999 yılında İzci Müzesi olarak hizmet vermiş, 2015 yılında 'Yazarlık Atölyesi' olarak İl Mili Eğitim Müdürlüğü tarafından kullanılmış (Armağan&Yılmaz, 2015) ve restorasyonu yapıldığı günden beridir de dönemsel olarak çeşitli toplantılara ev sahipliği yapmanın dışında 'Av Köşkü Müzesi' ismiyle kamuya kapalı şekilde varlığını sürdürmektedir (Şekil 4.15).

Şekil 4.15 : Abdülaziz Av Köşkü, arka cephesi (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2021).

4.1.4 Adile Kafe [Envanter No: T.03]

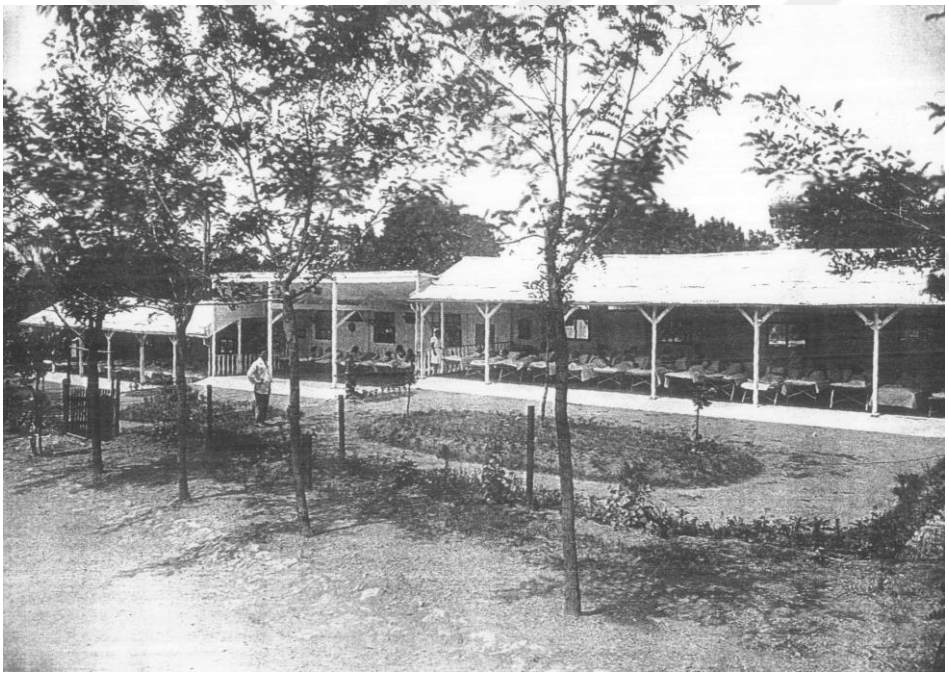
Öğretmenevi bloklarından kuzeye doğru devam eden yol takip edildiğinde, yolun batısında kalan ve günümüzde kafeterya hizmeti veren bu yapı, ahşap iskelet sistemli U formlu tek katlı bir düzene sahiptir.

Şekil 4.16 : Adile Kafe, kat planı (Yazar tarafından üretilmiştir, Ek D, Şekil D.07).

Yapıya giriş ortadan sağlanırken güney kısımda oturma alanları kuzey kısımda ise mutfak hacmi bulunmaktadır (Şekil 4.16).

1923 tarihli Topografya Haritasında U şeklinde bir yapı olarak gözümüze çarpan ve inşa tarihi net bilinmeyen bu tek katlı, ön cephesi açık mütevazi yapı, korunun sağlık alanında yoğun hizmet verdiği verem salgını döneminde, yetişkin kadın hastaların ve çocukların güneşlenmesi için düşünülmüştür (Şekil 4.17). Hastalar bu sayede açık hava tedavisi görmektedirler. Daha sonraları ihtiyacın azalmasına bağlı olarak atölye yapılarına dönüştürülmüştür. 2016 yılında başlanan onarım çalışmaları öncesi yapılan tespitlerde, yapının 3 bölümden oluştuğu ve her bölümün yaklaşık dörder metre uzunlukta olduğu bilgisi verilmekte ve elektrik atölyesi, marangozhane, şoför odası ve depo gibi çeşitli işlevler barındırdığı da belirtilmektedir (Kolay & Memiş, 2017, s. 187).

Şekil 4.17 : Kızlar Pavionu Solariumu (6 no'lu Koruma Kurulu Arşivi, 167212 sayılı belge).

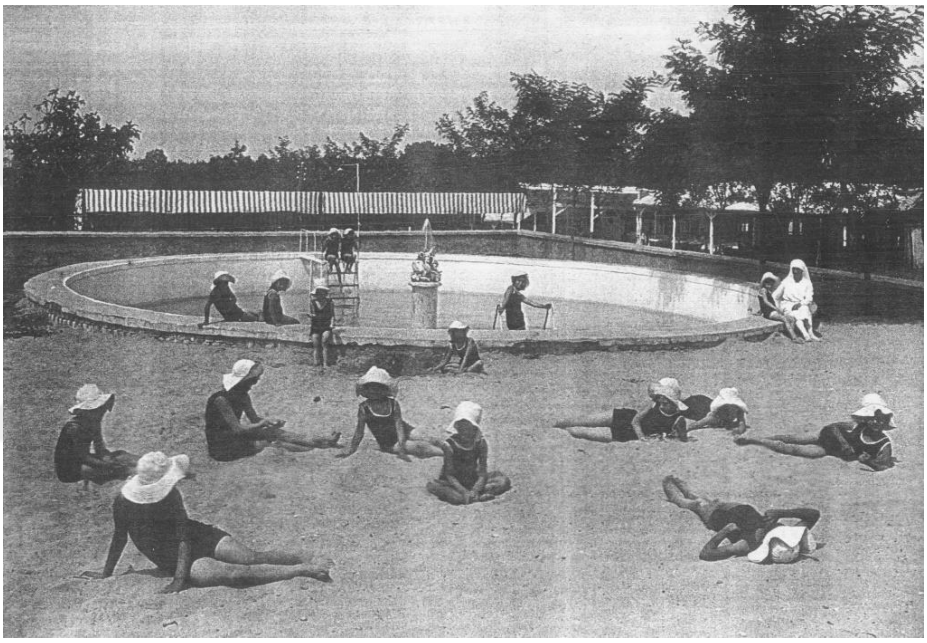
Sanatoryumun işlevini yitirmesiyle yapı, bir dönem Öğretmenler Hastanesi için depo ve atölye, bir dönem ise ambulans garajı olarak kullanılmış ve sonraları uzun süre metruk halde bırakılmıştır.

Yapının birinci dönem restitüsyon çalışmalarında (6 no'lu Koruma Kurulu Arşivi, 639012 sayılı belge) yapı I formlu ve 54 m uzunluklu olarak tespit edilmiş, kargir beden duvarlarının ahşap dikmelerle desteklenmiş olup ahşap makas sistemli bir çatı

örtüsü olduğu belirtilmiştir. İkinci dönem restitüsyon çalışmalarında ise yani yapının atölye binaları olarak kullanıldığı dönemde, yapının U şeklinde bir forma evrildiği görülmektedir.

3 numaralı KVTVKK tarafından 16.07.1999 tarih ve 11088 sayılı karar ile 2. derece kültür varlığı olarak tescillenmiştir ve 2016 yılında restorasyonu yapılan yapının cephesi tamamen değişmiştir.

Yapının kuzeydoğusunda, arşiv belgelerinden ve tarihi haritalardan anlaşılacağı üzere bir kum havuzu bulunmakta ve bu alan verem hastası çocuklar için solaryum merkezi olarak hizmet vermekte idi (Şekil 4.18).

Şekil 4.18 : Kum Havuzu (6 no'lu Koruma Kurulu Arşivi, 167226 sayılı belge).

Etrafında yüksek ağaçlar bulunmadığı için güneşlenmeye oldukça elverişli bir alan olan bu yerin kumları, Zeynep Kamil Hastanesi'nin alt tarafında bulunan kum deposundan traktör vasıtası ile taşınmaktaydı ve rüzgar sebebiyle dağıldığından üç dört ayda bir yenileniyordu.

1954 yılında yayımlanmış olan Maarif Vekaleti Prevantoryum Yönetmeliği'ne göre verem tedavisi için iki önemli aşama bulunmakta ve bahsedilen yapı ve alanlar buna hizmet etmekteydi. Bunlardan biri güneş ile tedavi olup, kum havuzu bu işlevi vermekte idi. Bir diğeri ise açık hava kür tedavisi olarak geçen ve şimdilerde kafeterya olarak kullanılan pavyonda sağlanan tedavi biçimi idi. Öğleden önce ve sonra olmak üzere günde iki defa toplam beş saatlik bir açık hava kürü tedavisi hastalara muhakkak

verilirdi. Günümüzde bu alanda kum havuzunun yerinde daha küçük ölçülerde boş bir havuz bulunmakta ve zemininde kum yerine sert bir döşeme yer almaktadır. Alanda bulunan tek katlı küçük bir ahşap yapı depo işlevi görmekte ve alan iyi değerlendirilmemektedir.

4.1.5 Güvercinlik Köşkü ve Su Deposu[Envanter No: T.09]

Korunun Altunizade yönüne doğru devam eden Tophanelioğlu Caddesi üst girişinin hemen sağında yer alan güvercinlik köşkü ve onun altındaki su deposu yapıları 16.07.1999 tarih ve 11088 sayılı karar ile I. derece korunması gerekli kültür varlığı olarak tescillenmiş ve 2010 yılında restitüsyon ile restorasyon projeleri onaylanarak onarımdan geçirilmiştir.

Yapıya ilişkin kaynaklarda çok fazla bilgiye rastlanmamakla birlikte, 1923 Haritası'nda da belirtilmektedir. Tek katlı, kargir bir yapı olan Köşk, oldukça hareketli ve süslü bir cephe sistemine sahiptir.

4.1.6 T.06 Envanter Numaralı Mustafa Necati Bey Öğretmen Huzurevi [Envanter No: T.06]

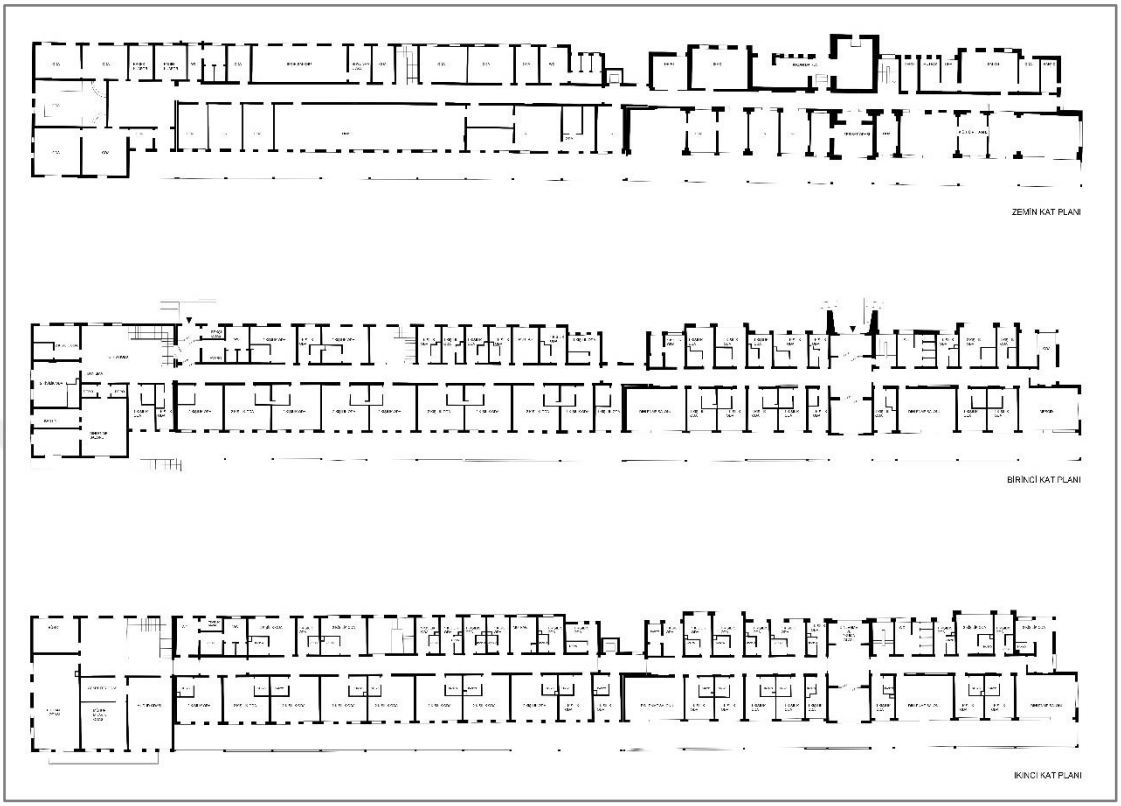
İstanbul 3 numaralı KVTVKBK tarafından 16.07.1999 tarih ve 11088 sayılı karar ile II. derece korunması gerekli kültür varlığı olarak tescillenen yapı, Adile Sultan Kasrı'ndan yukarı doğru devam eden yol takip edildiğinde hemen solda yer almaktadır.

1989 tarihinde 'Mustafa Necati Bey Öğretmen Huzurevi' olarak resmen hizmete giren yapı; günümüzde de aynı işlevini sürdürmektetir. Günümüzde yapının bir kısmı boş ve bakımsızlıktan metruk durumda iken diğer kısmı yaklaşık 30 sakinini barındırmaktadır.

Mimarı bilinmeyen yapının modern cephe ve plan tipolojisine uyumu ile döneminin özgün örneklerindendir. Üç katlı betonarme bir bina olan bu yapı, ön ve arka cephelerinden giriş barındırmakla birlikte esas girişi arka cepheden sağlamaktadır (Şekil 4.19).

Yapının güneybatı cephesi daha düşük bir kotta yer almakta ve bu kottan odalara, çeşitli sivil toplum kuruluşlarının kullanımına sunulmuş ofislere, mutfak birimine giriş mümkün olmaktadır. Üst kata açık bir merdiven ile ulaşılmakta ve bu kottan yine

odalara giriş sağlanabilmektedir. Merdivenle ulaşılan bu alanda bir teras yer almaktadır. Kuzeybatı cephesinde ise kot farkından dolayı giriş birinci kattan sağlanmaktadır. Bu kat aynı zamanda yapının ana girişidir.

Şekil 4.19 : Huzurevi kat planları (Yazar tarafından üretilmiştir, Ek D, Şekil D.17).

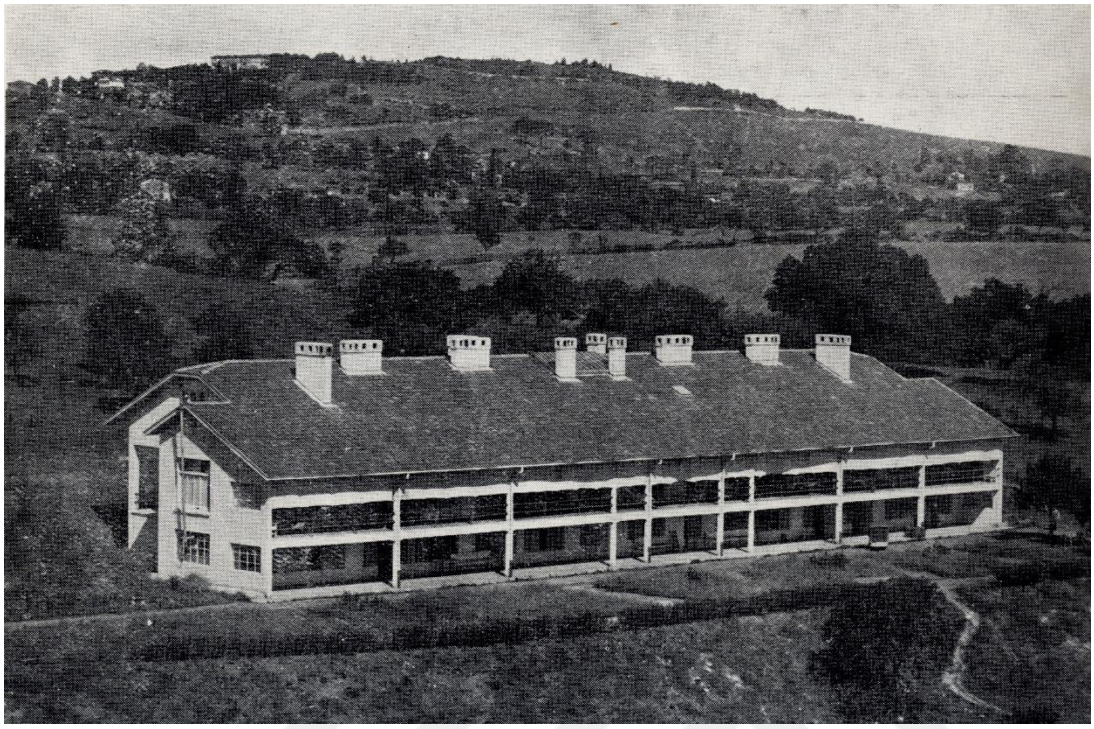
Girişlerin sağlanabilmesi, yapının iki ucunda bulunan köprüler ile mümkün olmaktadır.

1928 yılında dönemin Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati Bey'in talebi ve sözü ile 80 yatak kapasitesi olan prevantoryum binası olarak inşa edilmiştir. Erkek öğretmenlere hizmet veren ve geniş bahçesi ile Marmara Denizi'ne bakarak şifa bulunmasını amaçlayan bir yapıdır. 1949 yılında ek bir yapı daha inşa edilmiş ve yatak kapasitesi iki yüze çıkarılmıştır (Şekil 4.20).

1970'li yıllarda alanın dönüşümü esnasında bu yapı da 'Yaşlılar Dinlenme ve Bakımevi' olarak planlanmış ve esasında yaşlılara yönelik çağdaş bir dinlenme anlayışının temeli Validebağ'da atılmıştır (Memiş, 2017, s. 215).

Bu yapı içerisinde çok daha uzun zaman önce kimsesiz emekli öğretmenlerin bakımına ayrılan bir alan bulunmakla birlikte zaman içerisinde böyle bi dönüşüm göstermesi de yapıyı daha anlamlı kılmaktadır.

Özgün niteliklerini nispeten koruyor oluşu ve modern bakım evi anlayışının öncüsü oluşuyla yapının tescil grubunun ikiden bire yükseltilmesi gerektiği öngörülmektedir.

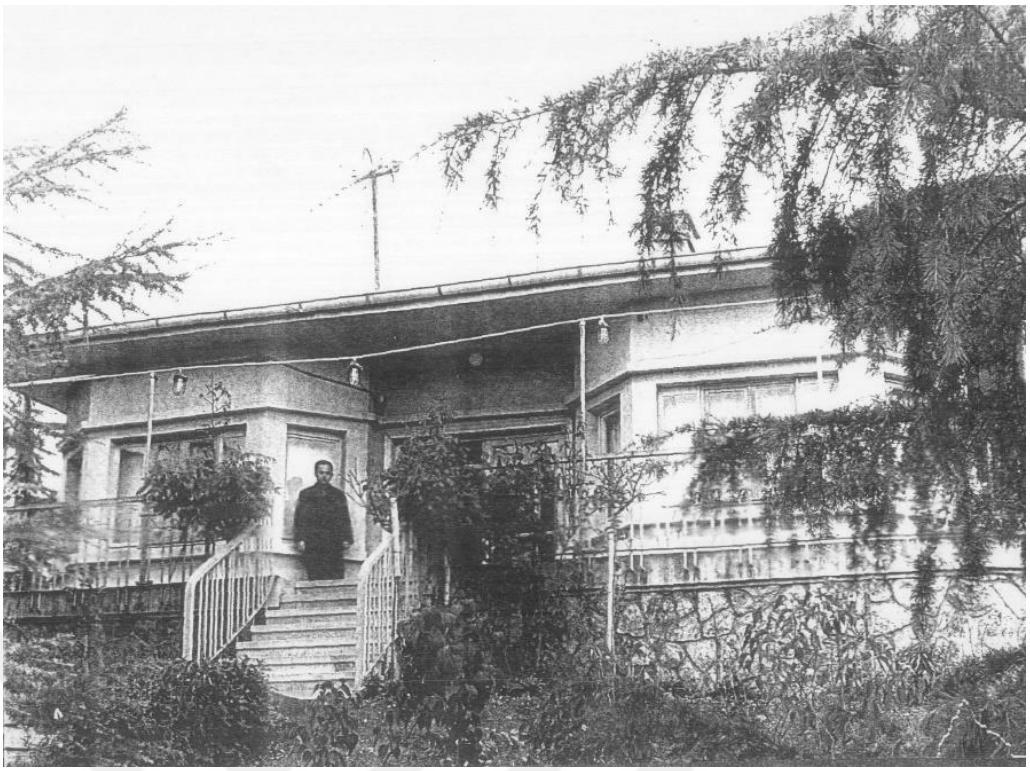
Şekil 4.20 : Validebağ Prevantoryumu – Erkekler Bölümü (Validebağ Prevantoryumu Broşürü, Halil Onur Arşivi, 1933).

4.1.7 Çamlı Köşk [Envanter No. T.07]

Korunun derinliklerinde yer alan ve 2. derece tescilli eser olarak belirlenmiş olan Çamlı Köşk isimli yapı, çam ağaçlarının arasında gözden kayboluşu nedeni ile bu ismi almıştır. Tek katlı kargir bir yapı olan bu birim, konut işlevi ile hayat geçirilmiş, bir dönem hastane başhekiminin konutu olarak kullanılmıştır (Şekil 4.21). Günümüzde hala aynı işlev ile varlığını sürdüren yapı, Öğretmenevi personeli için lojman görevi görmektedir.

Yapıya giriş bir merdiven ile sağlanmakta ve terasa ulaşılmaktadır. Terasın duvarları poligonal örgü olup günümüze ulaşıp ulaşmadığı tespit edilememiştir.

Yapıda izin alınamaması sebebiyle belgeleme çalışması yapılamadığından ve daha önce de belgelenmemiş olduğundan plan özellikleri okunamamıştır. Geçirdiği tadilatlar ile şimdilerde bir kulübe görüntüsü çizse de yapının inşası 1930'lu yıllara dayandırılmaktadır.

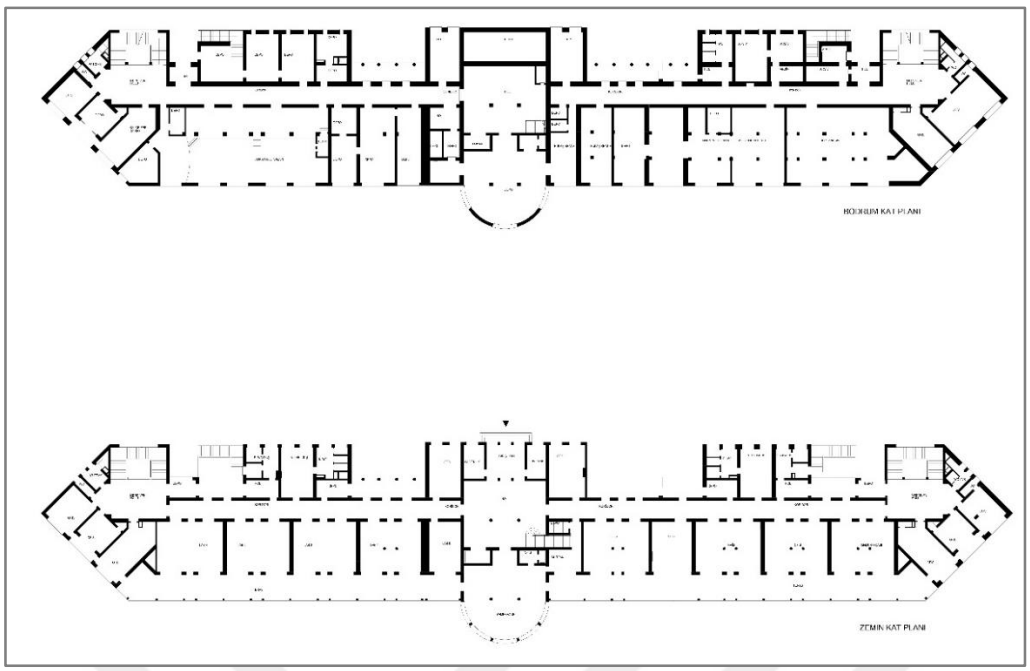
Şekil 4.21 : Çamlı Köşk, ön cephesi (6 no'lu Koruma Kurulu Arşivi, 167331 sayılı belge, tarih bilinmiyor).

4.1.8 Validebağ Araştırma Parkı [Envanter No: T.05]

Adile Sultan Kasrı'nın doğu cephesinden aşağı devam eden merdivenlerden inilip süregelen yol takip edildiğinde Korunun görece sessiz ve ıssız bir bölgesinde kalan Validebağ Araştırma Parkı, Sağlık Bilimleri Üniversitesi tarafından deneysel araştırmalar için laboratuvar olarak kullanılmaktadır.

Zemin kat ve üst katlarda simetrik bir plan kurgusu ile orta aksta bir koridor yer almaktadır. Bu koridora iki yönden açılan çeşitli ofis ve laboratuvar birimleri barındırmaktadır. Bodrum kat henüz onarımdan geçmediğinden kullanılmamaktadır.

İstanbul 3 numaralı KVTVKBK tarafından 16.07.1999 tarih ve 11088 sayılı karar ile II. derece korunması gerekli kültür varlığı olarak tescillenen yapı, dikdörtgen formlu betonarme bir yapı olup bodrum kat, zemin kat ve üzerinde yükselen bir kat ve teras katından oluşmaktadır (Şekil 4.22). Ana girişi güneydoğu cephesinde orta noktadan sağlanmaktadır. Aynı hizada, yapının güneybatı cephesinde ise yarım daire formlu bir kütle yükselmektedir (Şekil 4.23). Yapının kuzeydoğu cephesinden zemin kata giriş sağlanabiliyorken, kot farkı nedeniyle güneybatı cephesinden bodrum kata erişim sağlanabilmektedir.

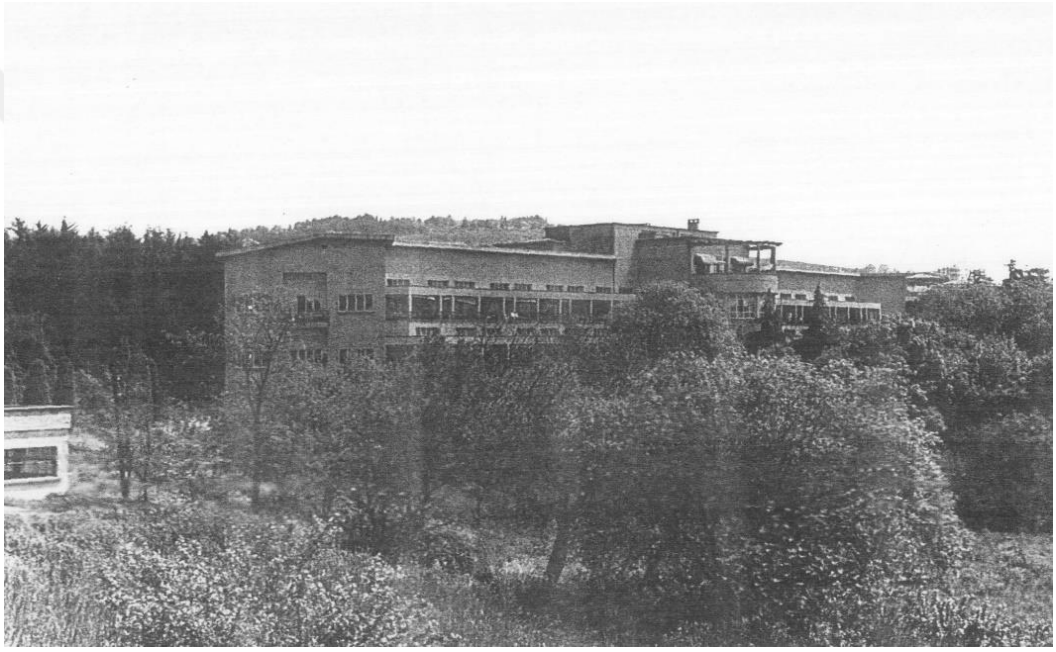
Şekil 4.22 : Validebağ Araştırma parkı, üstte bodrum kat planı, altta zemin kat planı (Yazar tarafından üretilmiştir, Şekil D.18).

Şekil 4.23 : Yapının arka cephesi (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2022).

Korunun sağlık kampüsüne dönüştüğü bir zamanda kuzey rüzgarlarına da görece korunaklı olan bu bölgede Sanatoryum yapısı olarak hizmet vermek üzere inşa edilmiştir. 1936 yılında Mustafa Kemal Atatürk'ün de onayıyla ihalesi yapılan projenin birinci kısmı 1939'da tamamlanmış ve yapı hizmete girmiştir. 150 yataklı birinci kısma ek yapılan 2. kısmın bitişi ise İkinci Dünya Savaşı'nın yarattığı ekonomik sorunlar sebebi ile ancak 1947 yılında mümkün olmuştur (Şekil 4.24).

İlk sağlık hizmeti verilişinin üzerinden geçen on beş yıl içerisinde Validebağı'nın dönüşümü esnasında sanatoryum içerisinde 'Sosyal Hemşire Okulu' ismi ile bir eğitim modeline başlanmış ve böylelikle eğitim işlevi de hayatta geçmiştir.

Şekil 4.24 : Validebağ Sanatoryumu (6 no'lu Koruma Kurulu Arşivi, 167238 sayılı belge).

1970'li yıllarda veremin kontrol altına alınması ile birlikte koruda başlayan değişimden Sanatoryum binası da etkilenmiş ve 1974 yılında prevantoryum ve sanatoryum olarak hizmet veren yapılar tek bir merkezi yapı içerisinde, 'Validebağ Öğretmenler Hastanesi' ismi altında birleştirilmiştir. Sanatoryum yapısı, Sağlık Bakanlığı'nın bünyesinde tüm sağlık kurumlarının birleştirilmesine yönelik karardan sonra Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Sağlık Bakanlığı'na devredilmesiyle birlikte 'Validebağ Öğretmenler Devlet Hastanesi'ne bağlı bir birim haline gelmiş ve 2009 yılına kadar bu işlevini korumuştur. 2009 yılında 'Üsküdar Devlet Hastanesi' ile birleşen Öğretmen Hastanesi'nin bir ek yapısı haline gelmiştir ve birkaç sene önce tamamen boşaltılarak 'Sağlık Bilimleri Üniversitesi Deneysel Tıp Uygulama ve

Araştırma Merkezi' adı altında 'Validebağ Araştırma Laboratuvarı' olarak yeniden işlevlendirilmiştir.

Şekil 4.25 : Sanatoryum terasından yarım daire kütleye bakış (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2022).

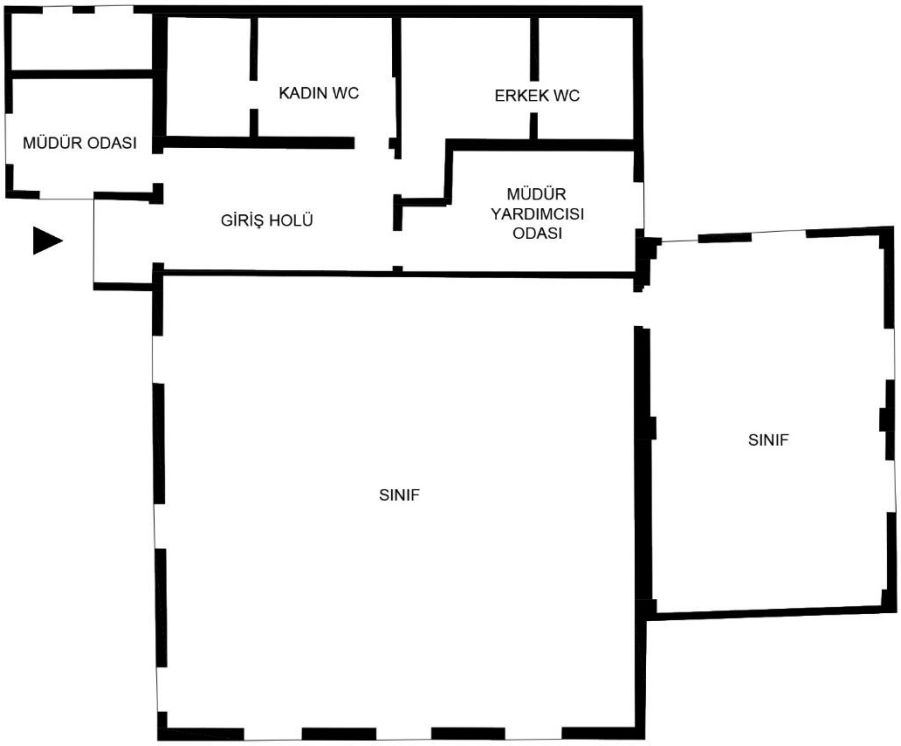
Yapının girişini sağlayan büyük kapının hemen karşısında kültür varlığı niteliği taşıyan ve tescillenmesi gereken bir çeşme bulunmaktadır.

Yapının cephe ve plan özelliklerinde bir değişiklik olmamakla birlikte doğramalar, günümüz yaygın kullanımına göre değiştirilmiştir ve yapı bunun dışında korunmuşluk bağlamında iyi olarak değerlendirilebilecek durumdadır. Döneminin önemli bir tarihsel sürecine tanıklık etmesi ve barındırdığı mimari nitelikler nedeni ile tescil grubunun I olarak değerlendirilmesinin daha uygun olacağı öngörülmüştür.

4.1.9 Masal Okulu [Envanter No: T.10]

Abdülaziz Av Köşkü'nün ön cephesinden doğuya devam eden patika yol takip edildiğinde solda kalan yapıdır. Çevresinde çok sayıda müştemilat bulunmakta ve yapının kendisi günümüzde Masal Okulu olarak hizmet vermektedir.

Betonarme nitelikli tek katlı olan bu yapı, içerisinde eğitime hizmet edecek sınıf ve ofis birimleri bulundurmaktadır (Şekil 4.26).

Şekil 4.26 : Masal Okulu plan çizimi (Yazar tarafından üretilmiştir, Ek D, Şekil D.21).

Bulunduğu konumda Av Köşkü'ne ait ahır binaları bulunmaktadır ve bu binalar 1999'da yapılan restorasyon sonrası izcilere tahsis edilmiştir (Akyıldız&Armağan, 2022). Şevki Aktalay İzci Evi olarak faaliyete geçen yapı, 2009 yılında 6 numaralı KVKBK tarafından 2227 sayılı karar ile II. derece tescilli eser kabul edilmiş, aynı karar ile yapı ve çevresinin izci müzesi olarak kullanımı da uygun bulunmuş fakat bu karara ilişkin Validebağ Gönüllüleri Derneği tarafından açılan dava ile 22.02.2012 tarih ve 399 sayılı karar ile 'işlemin iptaline' ilişkin kararın uygulanmasına karar verilmiştir.

Günümüzde bu yapı ikinci derece tescilli eser durumunda olup Masal Okulu olarak faaliyetlerini sürdürmektedir.

4.2 Tescile Önerilen Kültür Varlıkları

Validebağ Korusu, eğitim ve sağlık alanında bir kampüs gibi işleyen sistemi ile olağandışı bir teşkilatlanma ve hizmet anlayışına sahip bir alandır. Alan içerisinde

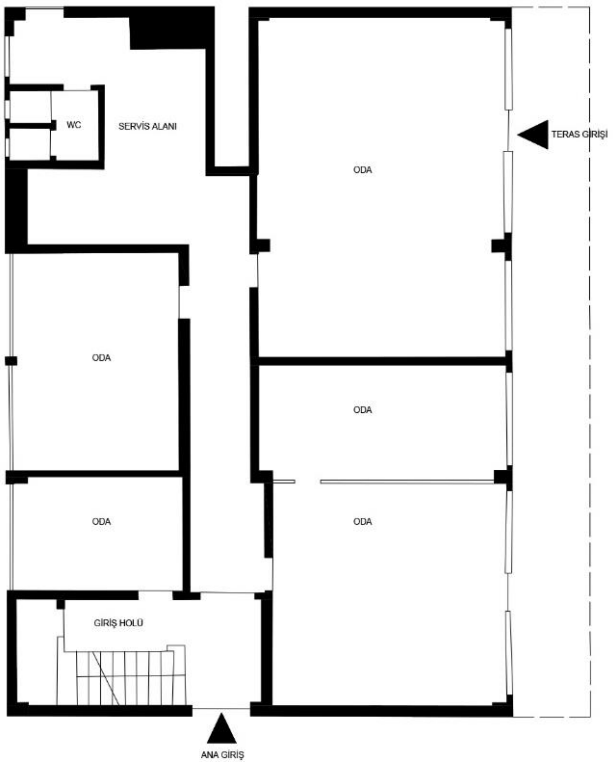
bulunan 10 tescilli kültür varlığının dışında, aynı döneme tarihlenen ve aynı amaca hizmet eden birtakım yapılar ve mimari elemanlar bulunmakta olup, gerek tarihsel süreçte almış oldukları rol sebebi ile gerek sahip oldukları mimari özellikler sebebiyle kültür varlığı olarak kabul edilmelidirler. Bu yapılar yine tescilli yapıları aktarmada kullanılan sıralama yöntemi ile aktarılmıştır.

4.2.1 Nişan Taşları [Envanter No: TÖ.08]

Nişan taşları, okçulukta rekor kırıldığı takdirde menzili belgelemek için yapılmaktadır. Abdülaziz Av Köşkü'nün doğusundaki mermer havuzun iki köşesinde yer alan ve günümüze ulaşmış olan nişan taşları önem arz etmektedir. Günümüzde iki nişan taşının da üzerinde güvenlik kamerası bulunmaktadır (Şekil B.18).

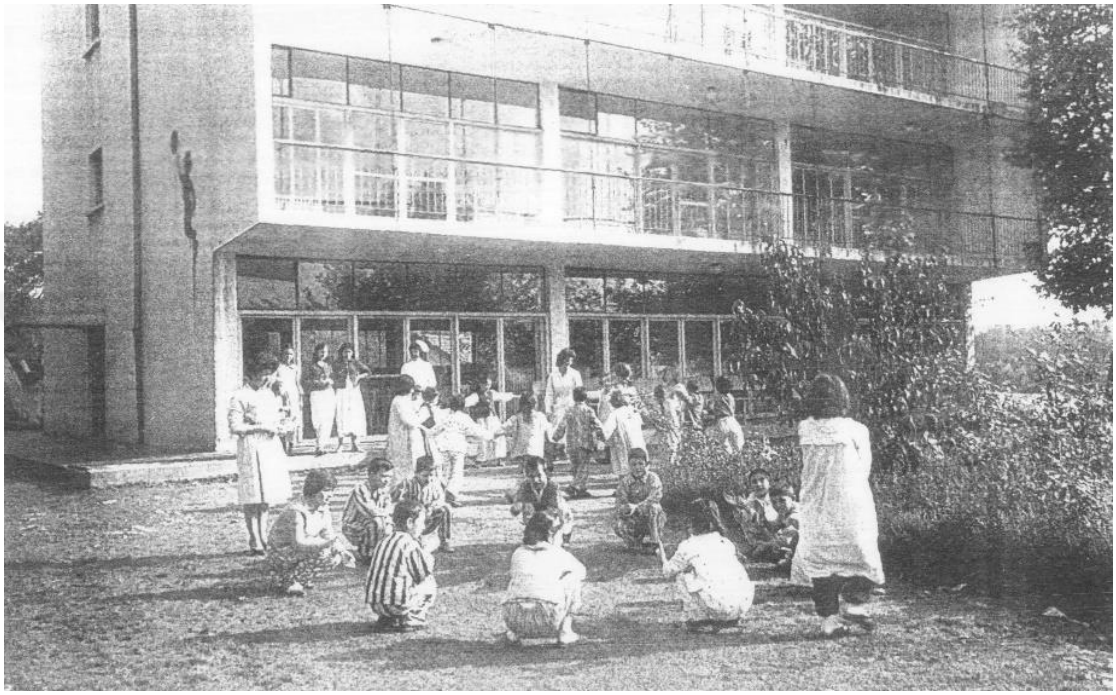
4.2.2 Valide Otel [Envanter No: TÖ.01]

Atölye binalarından yani günümüzün kafeterya olarak kullanılan küçük yapısından kuzeye doğru devam ettiğimizde bizi karşılayan dört katlı betonarme yapı, 1954 yılında İhsan Mermerci adlı hayırsever tarafından yaptırılmıştır (Şekil 4.27).

Şekil 4.27 : Valide Otel zemin kat planı (Yazar tarafından üretilmiştir, Ek D, Şekil D.08).

Çocuk prevantoryumu olarak önleyici bir sağlık birimi olarak hizmet vermesi amaçlanan yapının inşasına, 1952 yılında dönemin Milli Eğitim Bakanlığı'na yapılan müracaatı takriben başlanmış ve 1964 yılında tamamlanmış; fakat gerekli personel tahsis edilemediğinden uzun süre boş kalmıştır (Kolay&Memiş, 2017, s. 159).

Şekil 4.28 : İhsan Mermerci Çocuk Prevantoryumu (6 no'lu Koruma Kurulu arşivi, 167216 sayılı belge).

Yıllarca çocuk pavyonu olarak hizmet veren yapının (Şekil 4.28), Koruma Kurulu arşivindeki tarihi belirtilmemiş rölövelerinden edinilen bilgi ile bir dönem Öğretmenevi servis binası olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Yapı bir süre restorasyon çalışmasında kalmış ve çeşitli kaynaklar tarafından risk altındaki çocuklar için bir eğitim işlevine hizmet edeceği söylenmiştir. Bu restorasyon çalışmaları süresince cepheye asılı tabelada 'İstanbul Valiliği İstanbul Proje Koordinasyon Birimi tarafından okulumuz depreme karşı güçlendirilerek hizmete açılmıştır.' ibaresi yer almıştır. Fakat iki yıl süren işlevsizliğinin ardından 2021 yılının Kasım ayında 'Valide Otel' tabelası cepheye eklenmiştir.

Henüz bir tescil grubuna dahil edilmemiş olan bu yapı, döneminin önemli tarihsel olaylarına tanıklık etmesi, bir dönemin Validebağ Korusu'nun verem ile mücadelede başrol oynamasına destek vermesi, mimari özellikleri açısından bazı özgün değerlerini

kaybetmiş olsa da plan ve cephe bağlamında düşünüldüğünde yakın dönemde inşa edilmiş olan Sanatoryum, Huzurevi ve Çamlı Köşk yapılarına benzer bir dil taşıyor olması ve modern dönem mimarlığına uygun ögeler barındırıyor olması sebepleri ile birinci derece tescilli eser olarak belirlenmelidir.

4.2.3 Acil Yardım İstasyonu [Envanter No: TÖ.02]

Adile Sultan Kasrı'nın doğu cephesinden aşağı kota inen merdivenden devam edildiğinde karşılaşılan ve günümüzde Acil Yardım İstasyonu olarak hizmet veren yapı, tek katlı kargir bir binadır ve 1960'lı yılların hava fotoğraflarından itibaren görünmektedir. 1976 tarihli krokide yapı çamaşırhane olarak belirtilmiştir (Şekil E.14). Kasra hizmet eden prevantoryum dönemi yapılarından olması nedeni ile ikinci derece grup tescilli yapı olarak önerilmektedir.

4.2.4 Hastane Arşivi [Envanter No: TÖ:03]

1970'li yılların ortasına doğru hizmete giren Sağlık Meslek Lisesi'nin, günümüzün Validebağ Fen&Anadolu Lisesi binalarının önünde yer alan arşiv binası; kaynaklarda prevantoryuma hizmet eden mutfak yapısı ile benzer cephe detaylarına sahip olmakla birlikte, büyük bir tadilat geçirdiği tahmin edilmektedir (Kolay&Memiş, 2017, s. 188). 1976 tarihli krokide (Şekil E.14) yapı merkez mutfak yapısı olarak ifade edilmiştir ve döneminin önemli bir hizmet birimi olması sebebi ile ikinci derece kültür varlığı olarak tescillenmesi önerilmektedir.

4.2.5 Merkez Kalorifer Dairesi [Envanter No: TÖ:04]

Merkez mutfak yapısına bitişik nizamlı şekilde duran ve günümüzde kullanımda olmaması ve bakımsızlığından ötürü oldukça atıl durumda olan merkez kalorifer dairesi, kargir bir yapı olup içerisinde bulunduğu yapı grubunun önemi nedeni ikinci derece kültür varlığı olarak tescile önerilmektedir. Yapıya 1960'lı yılların hava fotoğraflarında ve 1976 tarihli krokide rastlamak mümkündür (Şekil E.14).

4.2.6 Depo Yapısı [Envanter No: TÖ:05]

Adile Sultan Kasrı'nın doğu cephesinin karşısında bulunan ve eski ambar yapısı ile aynı konumda olduğu tespit edilen depo yapısı kargir özellikli olup, mütevazi

boyutlarda bir yapıdır (Şekil 4.29). İçerisinde olduğu yapı grubunun önemi nedeni ile ikinci derece kültür varlığı olarak tescile önerilmektedir.

Şekil 4.29 : Depo yapısına Adile Sultan Kasrı'ndan bakış (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2022).

4.2.7 Sanatoryum Çeşmesi ve Merdiven [Envanter No:TÖ.06]

Sanatoryum binasının kuzey cephesindeki büyük giriş kapısının karşısında yer alan simetrik iki kollu merdiven, içerisinde bulunduğu peyzaj ile pitoresk bir değer oluşturmaktadır. Merdivenin kendisi yığma taş olup harpuştası betonarmedir. Basamakları dökme mozaiktir. Merdivenin ön cephesindeki duvarda poligonal duvar örgüsü tekniği kullanılmıştır.

Merdivenin altında bulunan çeşme, inşası tarihlendirilememekte olup nitelikli bir üsluba sahiptir. Çeşmenin dayandığı beden duvarı kargir olup ayna taşı ve yalağı, bezemeli ve süslemeli mermerden oluşmaktadır (Şekil 4.30). Çeşmenin musluğu günümüze ulaşmamış ve bütünü atıl durumdadır. Kurnasının, Adile Sultan Kasrı bodrum katındaki Hünkar Hamamı'ndan geldiği belirtilmektedir (Akyıldız&Armağan, 2022).

Şekil 4.30 : Çeşme (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2019).

4.2.8 Çeşme [Envanter No: TÖ.07]

Validebağ Fen Lisesi kuzey duvarında bulunan ve sanatoryum çeşmesinin bire bir aynısı olan bu çeşme (Şekil 4.31), Adile Sultan Kasrı Hünkar Hamamı'ndan getirilen kurnalardan bir diğeridir.

Şekil 4.31 : İkiz kurnalardan bir diğeri, Validebağ Fen Lisesi arka duvarı (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2020).

4.2.9 Çeşme [Envanter No: TÖ.10]

Abdülaziz Av Köşkü'nün önünde, Tophanelioğlu Caddesi girişinden gelen yol üzerinde bulunan küçük çeşme yapısı, kaynaklarda da belirtildiği üzere bir dönem doğal kaynak suyunun da geldiği (Kolay&Memiş, 2017) bir çeşmedir (Şekil 4.32). Şimdilerde atıl durumda olan çeşme bağımsız bir çeşme olup musluğu mevcut durumdadır.

Şekil 4.32 : Çeşme (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2019).

Kapsamlı restorasyondan geçirilerek kültür varlığı olarak tescil edilmesi önerilmektedir.

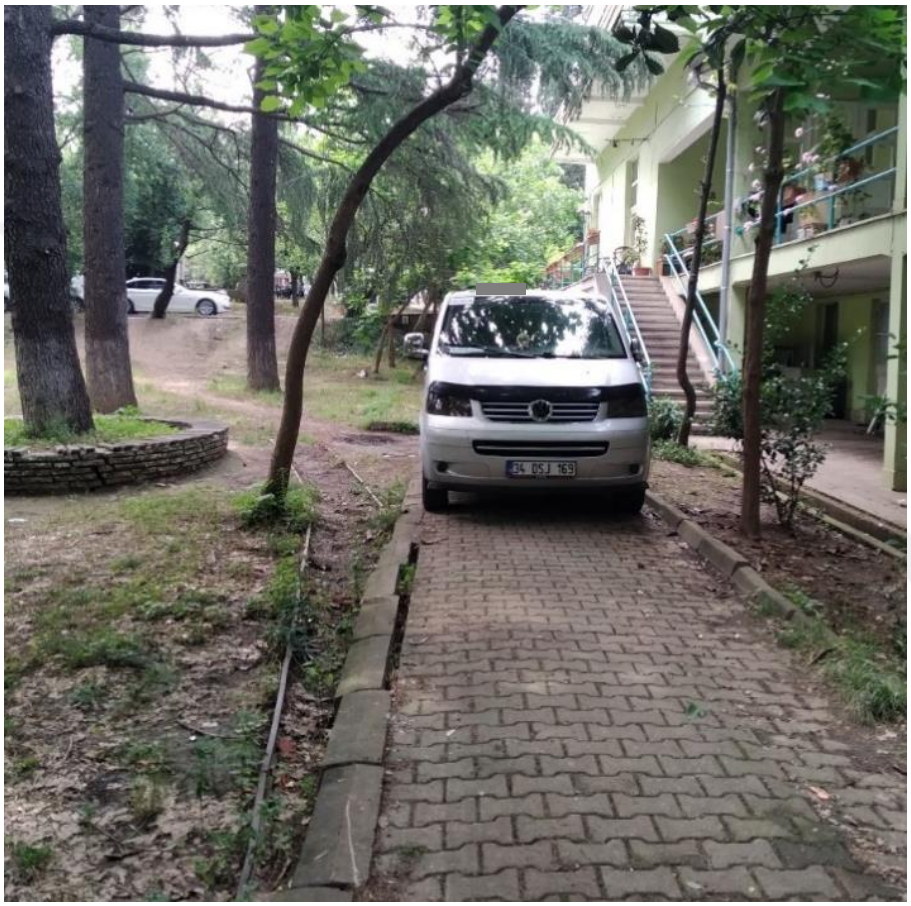
4.2.10 Su Kulesi ve su deposu [Envanter No: TÖ.09]

Abdülaziz Av Köşkü'nün batı cephesinden kuzey yönüne devam eden yol takip edildiğinde karşılaşılna betonarme su kulesi yapısı ve onun yanındaki su deposu, korunun maslaklar ve su kuyuları ile dolu varlığının günümüze ulaşan ve onu simgeleyen küçük bir kısmıdır. Sahip olduğu ve günümüzde de artık rastlanmayan tipolojik özelliği, pitoresk bir görüntü sunuşu ve su yollarını temsil etmesi nedeni ile beraberindeki su deposu ile birlikte ikinci grup kültür varlığı olarak tescil edilmesi önerilmektedir (Şekil B.19).

4.1.11 Dekovil Hattı [Envanter No: TÖ.11]

Geniş bir araziye yayılmış olan Validebağı içerisinde hizmet işlerinin sürdürülebilmesi ve kolaylaşması için bir dekovil hattı kurulduğu, kaynaklarda yer almakta ve günümüze ulaşan küçük bir kısmı sayesinde tanımlanabilmektedir (Şekil 4.33).

Adile Sultan Kasrı'nın alt katındaki yemekhaneden huzurevine, oradan da Av Köşkü'ne kadar giden bu hat, çoğunlukla yemek ve Koru bahçesinden elde edilen

Şekil 4.33 : Solda dekovil hattının korunan parçası, sağda Huzurevi (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2021).

meyvelerin taşınması için kullanılmakta idi. Atlar ile çekilen tekerlekli araçlar ile korunun yemek ve ürün ihtiyacı karşılanmakta ve nakil işlemi sağlanabilmekteydi.

Günümüzde yalnızca Huzurevi bahçesinin merdivenlerine doğru olan kısmında muhafaza edilmiş olup diğer kısımlar çevre düzenlemelerine kurban gitmiş ya da büyüyen ağaçların altında yok olmuştur.

Mevcutta korunmuş olan küçük parçanın dönemin önemli bir kültürel niteliği olması nedeni ile koruma altına alınması gerekmektedir.

4.3 Tescile Önerilmeyen Yapılar

Validebağ Korusu içerisinde yer alan irili ufaklı çok sayıda yapı, müştemilat nitelikli veya niteliğini kaybetmiş/dönüştürülmüş/mutasyona uğramış özelliktedir. Aşağıda yer alan kısımlarda bu yapılara dair bilgiler verilecektir.

4.3.1 Haydarpaşa Numune Hastanesi Ek Hizmet Binası [Envanter No: TD.01]

Kalfa Çeşmesi Sokak girişinden girip iki Öğretmenevi bloğunu geçtikten sonra hemen kuzeydoğudan devam eden ağaçlıklı yol kullanılarak yapının girişine erişilebilmekte, ayrıca yine sokağın kuzeydoğusunda yer alan araç girişi ile de bu erişim sağlanabilmektedir. Yapı betonarme olup, bodrum kat üzerine inşa edilmiş dört kattan oluşmaktadır.

Sağlık politikasında değişimlerin yaşandığı 1970'lerde Validebağ'da yer alan sağlık odaklı yapıların aynı zamanda birer eğitim yapısı da olması amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı'nın başlattığı dönüşümler ile 50. Yıl Hastanesi olarak da bilinen ve bir eğitim hastanesi olarak açılan Validebağ Sağlık Eğitimi Hastanesi'nin inşasına 1971 yılında başlanmış ve 100 yataklı kısmı 1973 yılında tamamlanmıştır. Validebağ Öğretmenler Hastanesi olarak, 1974 yılında hizmet vermeye başlayan yapının 200 yatağa tamamlanacak olan kısmı İhtilal sebebi korunun döner sermayesinin de kaldırılması sonucu gecikmeli olarak inşa edilebilmiştir.

İşlevinde hiçbir değişikliğe uğramadan, çeşitli kurumların adı altına girerek devam ettirdiği varlığını, 2015 yılında Haydarpaşa Numune Hastanesi bünyesine ek hizmet binası olarak dahil etmiştir ve hala aynı işlevini sürdürmektedir.

4.3.2 Validebağ Fen Lisesi [Envanter No: TD.02]

1974 yılında eski ahır binalarının dönüşümü ile eğitim-öğretim hayatına başlayan Sağlık Meslek Lisesi'nin yeni bina ihtiyacına yönelik olarak 2002 yılında inşa edilmiş olan betonarme yapı, daha sonra aldığı ekler ile büyümüştür ve günümüzde Fen Lisesi'ne hizmet vermeye devam etmektedir. 1974 yılından sonra farklı isimler ile faaliyet göstermiş olan yapı, bu faaliyetlerini Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü'nün bünyesinde gerçekleştirmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın 27/06/2018 tarih ve 12368202 sayılı kararı ile kademeli olarak Validebağ Fen Lisesine dönüştürülmesi kararıyla 2018 yılından itibaren bu isimle hizmet vermeye başlamıştır.

4.3.3 Haydarpaşa Lisesi [Envanter No: TD.03]

Korunun en kuzeyinde yer alan ve çok sayıda birimden oluşan Haydarpaşa Lisesi, 1990 yılında, Askeri Darbe sonrası Korunun arazisinin bir kısmının okul yapımına verilmesinin bir sonucu olarak hayat bulmuştur. 1934 yılında Haydarpaşa'da kurulan okul taş kargir bir binadır. Daha sonra bu binadan ayrılarak yeni yerleşkesine, Validebağı'na taşınmıştır yerleşmiş ve günümüzde de varlığını sürdürmektedir.

Betonarme olarak inşa edilen yapılarda yönetim birimleri, kütüphane, revir, spor salonları, öğretmen lojmanları, kültür merkezi ve yemekhane gibi çok sayıda işlev barındırılmaktadır.

16.10.2019 tarih ve 109 sayılı ilke kararda doğal sit alanlarının koruma ve kullanma koşullarının ayrıştırılması doğrultusunda; 1 numaralı Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu komisyon kararı uyarınca 1. derece doğal sit alanı olarak tescillenmiş olan korunun "Nitelikli Doğal Koruma Alanı"[19] olarak tescillenmesi hususunda Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na sunulmuş olması, 28.11.2021 tairihinde de Haydarpaşa Lisesi'nin bulunduğu alanın ise "Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanları" olarak tescillenmesi korunun bütüncüllüğü ve sınırları hususunda büyük bir tehdit oluşturmaktadır.

4.3.4 Diğer Yapılar

Koru içerisinde tescilli olmayan ya da tescile önerilmeyen, nitelikli özellikler barındırmayan çok sayıda yapı bulunmaktadır. Bunların bazıları eski kum havuzunun bulunduğu yerde depolama işlevi veren Kum Havuzu Deposu, Adile Sultan Kasrı'na ait depolama birimleri, Kasrın önünde yer alan kafeterya birimleri, Hastane binasına ait kafeterya birimi, Fen Lisesi Kantini, Av Köşkü Konutu, Masal Okulu çevresinde yer alan müştemilatlar, konut birimleri, atıl durumdaki sera ve kullanımda olan kümes ile arı kovanları, marangozhane, çeşitli servis birimleri gibi yapılar olup bunların dışındaki sökülüp taşınabilir olan tıbbi atık deposu, güvenlik kulübesi gibi mobil birimlere yer verilmemiştir.

[19] 16.10.2019 tarih ve 109 sayılı İlke Kararı gereği, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ve 19.07.2012 tarih ve 28358 saryılı Resmi Gazetede yayımlanan Korunan Alanların Tespit, Tescil ve Onayına İlişkin usul ve Esaslara Dair Yönetmelik çerçevesinde, kesin korunacak hassas alanlar, nitelikli doğal koruma alanları ve sürdürülebilir koruma ve kontrollü kullanım alanları olarak tescil edilen doğal sit alanları için koruma ve kullanma koşulları belirlenmiştir.

4.4 Validebağ Deresi

Bazı kaynaklarda Validebağ Deresi, bazı kaynaklarda ise Seyit Ahmet Deresi ya da Dinlenç Deresi olarak bahsedilen ve korunun doğusu boyunca devam eden ve günümüzde bir kısmı yapılaşma altında kalan dere, Kadıköy sahilinden Marmara'ya dökülmektedir.

Tarihi haritalarda[20] da rahatlıkla okunan bu su yolu, 1920'li yıllarda koru dışında tonoz içerisine alınmış, çevre yolunun yapımından sonra ise kalitesini ve debisini gittikçe kaybetmeye başlamıştır.

Seyid Ahmed Deresi suyunu Büyük Çamlıca'dan toplayıp Valide Bağı'nın bahçelerine su vermekte ve Haydarpaşa civarlarında Marmara Denizi'ne dökülmekte idi. Kasrın batısında tarihi haritalarda gördüğümüz (Şekil 4.34) diğer dere ise, Gülnuş Valide Suyu, bir diğer adı ile Yeni Cami Suyu olarak geçmekte (Çeçen, 1984, s. 166), Koru'nun Seyid Ahmed Deresi'nin üst tarafından yer altından geçerek Karacaahmet Mezarlığı'nın altından İnadiye, Ahmediye ve çarşı bölgesindeki camilere, ibadethanelere ve imaretlere su vermekte idi.

Günümüzde yılın büyük kısmında bir akışı olmamakta, su kalitesi '4. sınıf çok kirlenmiş su' olarak belirtilmekte[21] ve kanalette ciddi düzeyde çökmeler tespit edilmiş durumdadır (Şekil 4.35).

Derenin güzergahı boyunca yoğun bitki örtüsü bulunmakta ve bu bitki örtüsü hayvanlar için bir yaşam alanı oluşturmaktadır. Dere suyunun kirlenmesi, bu sudan beslenen hayvanlar için de bir tehlike arz etmektedir. Dere, ekolojik yaşamın bütüncüllüğünü bozan bir tehlike unsuruna dönüşmüştür.

[20] Detaylı bilgi için bkz. Ek E: Tarihi Haritalar

[21] Bu bilgi, Çevre Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi'nin 2015 yılında yayımlamış olduğu 'Validebağ Korusu Deresi İnceleme Raporu'ndan alınmıştır.

Şekil 4.34 : 1776 tarihli Kauffer Haritası (Salt Araştırma Arşivi).

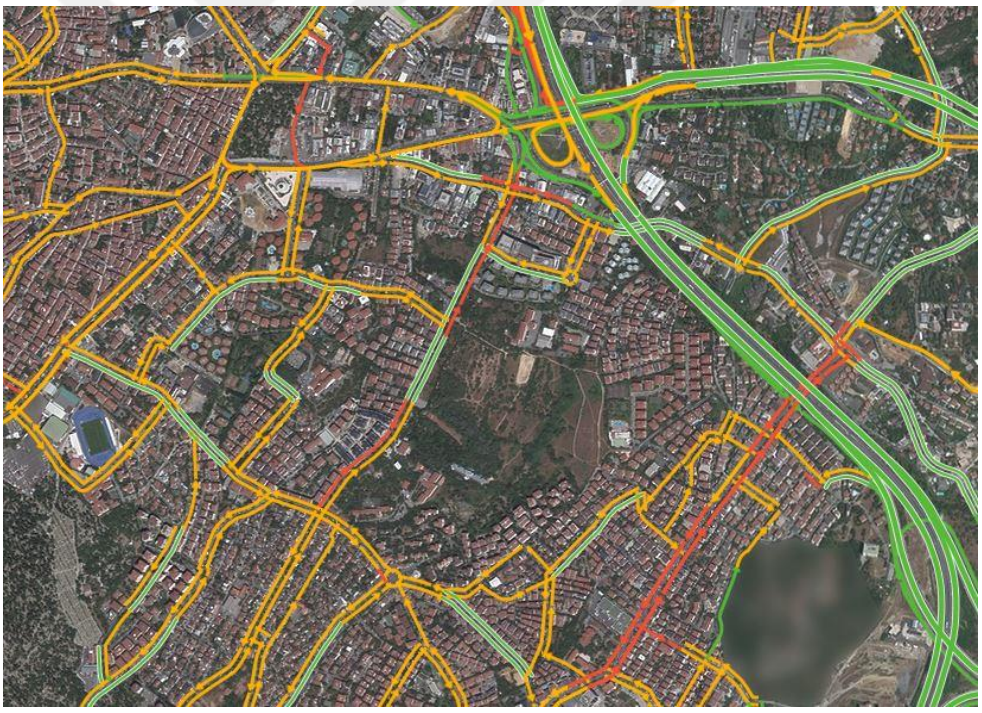

Şekil 4.35 : Derenin günümüzde yer üstünde kalan bir kısmı (Kübra Yücel Karabaş Arşivi).

5. VALİDEBAĞ KORUSU'NDA YAPILAN ANALİZLER

Validebağ Korusu araştırması için Üsküdar Belediyesi halihazır haritası altlık olarak kullanılmış ve arşiv araştırmaları, tarihi haritalar, hava fotoğrafları ve saha çalışmaları doğrultusunda güncel haritası geliştirilmiştir. Bu harita ile korunun kültür varlıkları ile ilişkisi de göz önünde bulundurulmuş ve alanda ölçüme, gözleme ve detaylı çizim çalışmalarına dayanan analizleri yapılarak analitik rölöve çizimleri elde edilmiştir.

5.1. Ulaşım Durumu Analizi

Şekil 5.1 : Koru ve çevresinin haftaiçi öğleden sonra trafik durumu (Yandex Haritalar).

Korunun yer aldığı bölge çevresinde otobüs ve minibüs güzergahları bulunmakta ve çift yönlü trafik akışı gerçekleşmektedir. Günün en yoğun trafik saatinde Tophanelioğlu Caddesi üzerinde belli bir oranda, kısa süreli yoğunluklar yaşanmaktadır (Şekil 5.1).

Koruya giriş dokuz farklı noktadan gerçekleştirilmekte olup bunlarda dört tanesi (1, 3, 4 ve 9 numaralı girişler)[22] araç girişine de açıktır. Bu girişlerden 4 numaralı olan Güvercinlik Köşkü girişi acil durum girişi olarak kullanılmaktadır. Korunun doğusunda kalan girişler gönüllüler tarafından içeri araç girişinin engellenmesi için ahşap saksı elemanları ile engellenmiş; yalnızca yaya kullanımına açık hale getirilmiştir. 2022 süresince de Kasrın karşısındaki 2 numaralı girişin kapalı olduğu izlenmiştir.

Koru içerisindeki yollar incelendiğinde, Kalfa Çeşmesi Sokak yönünden kuzeye doğru gidildiğinde, Huzurevi bölgesine kadar olan zemin sert zemin olarak karşımıza çıkmaktadır (Şekil C.03). 1 numaralı Kalfa Çeşmesi Sokak girişinden araç girişi yapılmakta ve Öğretmenevi Oteli arkasındaki park alanına bırakılmakta olup; araçlar daha ileri bir noktaya ulaşamamaktadır. Bu noktadan sonrası, yoğun yaya kullanımının olduğu ve Adile Sultan Kasrı'na doğru çıkan yoldur. Aynı güzergah, 1923 tarihli Topografya Haritası'nda da izlenmektedir (Şekil E.09). 9 numaralı girişten hastane ve lise yapıları için araç girişi sağlanmaktadır ve yine bu girişin devamında bir park alanı mevcuttur.

Huzurevi'nin olduğu alanda 3 numaralı girişten araç alınmakta ve hemen aynı yerde bulunan park alanına yönlendirilmektedir. Adile Sultan Kasrı'nda gerçekleştirilen evlilik temalı fotoğraf çekimleri için de yine bu alandan araçlar içeri alınmakta ve Kasrın kuzeydoğu girişine kadar geçişlerine izin verilmektedir.

Huzurevinden kuzeye doğru giden ağaçlı yoldan itibaren, korunun geri kalanı toprak zemin olarak devam etmektedir. Yalnızca Av Köşkü'ne ulaşan 4 numaralı acil girişi ve Masal Okulu önündeki bir alanda sert zemin bulunmakta, kalan tüm bölgelerde toprak zemin ve koru için kendiliğinden oluşmuş patika yollar bulunmaktadır.

Kuzey boyunca devam eden ağaçlı yol, koru kullanıcıları, çevre sakinleri ve ziyaretçiler için oldukça keyifli bir yürüyüş yolu oluşturmaktadır. Korunun doğusunda, ormanlık alanda kalan ve çoğunluklu patika biçimli olan yollar ise korunun diğer alanlarına göre daha sakin ve düşük yoğunluklu yürüyüş rotaları sunmaktadır.

[22] Ek C. Analitik Rölöveler üzerinden C.02 numaralı Validebağ Korusu Zemin Kat Rölövesi üzerinden koruya girişler görülebilir.

5.2 Mülkiyet Durumu Analizi

Korunun idari yapısı Osmanlı'dan günümüze kadarki süreçte üzerinde söz hakkına sahip olan kurum sayısının fazlalığı sorunlara neden olmuştur. Bu sorunlar, günümüzde korunun hem bakım ve onarımlarına ilişkin süreçlerin sağlıksız yürümesine hem de korunun bütüncül bir yaklaşımdan uzak bir çerçevede yönetilmesine yol açmıştır.

Validebağ Korusu'nun mülkiyeti Hazineye aittir. 1957 yılında Milli Emlak Müdürlüğü tarafından Milli Eğitim Bakanlığı'na tamamı ile tahsis edilmiştir. 2004 yılında bir protokol ile hastanenin Sağlık Bakanlığı'na devredilmesi sonucu koru içerisinde söz hakkı olan kurum sayısı artmış, bu durum 2006 yılında korunun bakım-onarım sorumluluğunun Üsküdar Belediyesi'ne verilmesi ile alandan sorumlu kurum sayısı üçe çıkmıştır.

Güncel durumda koru içerisinde yer alan ve Sağlık Bakanlığı'na bağlı olan yapılar ile Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olup Öğretmenevi bünyesinde kullanılan yapılar bulunmaktadır (Şekil C.04). Korunun kuzeybatısında, 11 ada 148-150 parsellerde olan ve içerisinde yapı bulunmayan parçası ise Marmara Üniversitesi'ne tahsis edilmiş, üniversite alanda hastane yapmak niyeti ile alanı tel örgü ile çevirmiş ve dönemin milletvekili Yücel Erdener'in çabası ile bu alan da 16.02.2000 tarih ve 11444 sayılı karar ile doğal sit alanı sınırlarına dahil edilmiştir (Akyıldız&Armağan, 2022). Bu bölge de hala tel örgü ile çevrelenmiş ve bakımsız biçimde var olmayı sürdürmektedir.[23] Tüm korunun bakım onarımından sorumlu olan kurum Üsküdar Belediyesi'dir.

5.3 İşlev Analizi

On sekizinci yüzyılda sayfiye alanı olarak değerlenmeye ve saray eşrafının ilgisini çekmeye başlayan bu bölge, günümüze ulaşana kadar tanık olduğu tarihi olaylar ve yaşantılar çerçevesinde çok sayıda işlevle bir araya gelmiştir. Bu noktada, korunun tarihsel süreci de göz önünde bulundurulmalı ve birlikte değerlendirilmelidir.

[23] 148 ve 150 parselin günümüzde Marmara Üniversitesi tahsisinde olup olmadığına ilişkin kesin bir kaynağa ulaşılamamış olup, alanın dışındaki tel örgü üzerinde hala Üniversite alanı olduğuna ilişkin bir tabela yer almaktadır.

Koru içerisinde yer alan yapıların güncel işlevleri incelendiğinde, koruda yer alan kültür varlığı değeri taşıyan ve taşımayan toplam otuz sekiz adet yapının[24] dokuzu tamamen eğitim işlevi için kullanılmaktadır. Bunlar Haydarpaşa Lisesi'ne ait altı bina, Masal Okulu, Validebağ Fen Lisesi ve Sağlık Bilimleri Üniversitesi bünyesindeki Deneysel Tıp Laboratuvarı'dır. İki adet yapı tamamen sağlık işlevine ayrılmıştır. Bu yapılar Haydarpaşa Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi Ek Hizmet Binası ile ona bağlı olan arşiv binasıdır. Lojman olarak kullanılan Çamlı Köşk, korunun üst girişinde yer alan diğer lojman birimi ve Huzurevi; konaklama hizmeti veren yapılardır. Huzurevi içerisinde yakın zamana kadar ticari anlamda bir konaklama hizmeti de sağlanmakta idi. Bu ticari konaklamaya hizmet eden diğer yapılar korunun girişinde yer alan Öğretmenevi Oteli blokları, Valide Otel olarak yakın zamanda dönüşüm geçiren Çocuk Pavyonu binasıdır (Şekil C.05). Korunun en fazla işleve sahip yapısı Adile Sultan Kasrı'dır. Kasrın içerisinde koru yönetimini sağlayan idari yapılanma için ofisler bulunmaktadır. Aynı zamanda Hababam Sınıfı Müzesi, evlilik çekimleri mekanı, özel davetler ve Milli Eğitim Bakanlığı organizasyonları için restoran ve Akşam Sanat Okulu olarak da hizmet vermektedir. Koruda müze hizmeti sağlayan bir diğer yapı ise, günümüzde kullanıma açık olmasa da Av Köşkü'dür.

Tüm bunların dışında koru içerisinde irili ufaklı birtakım depolama ve su depolama birimleri, yeme-içme mekanları, atölyeler, küçükbaş hayvancılık için kümesler, arı kovanları, tesisat mekanları ve kullanımda olmayan boş mekanlar da bulunmaktadır.

5.4 Malzeme ve Yapım Sistemi Analizi

Osmanlı döneminden günümüze ulaşabilmiş yapıların büyük bir kısmı yığma sistem olarak inşa edilmişlerdir. Öğretmenevi Oteli A ve B blokları, Adile Sultan Kasrı, Çamlı Köşk, Güvercinlik Köşkü, kasra ait ek yapılar olan depo (eski ambar), arşiv (eski merkez mutfak) ve atıl yapı (eski kalorifer dairesi) yığma sistem ile inşa edilmiş olan yapılardır (Şekil C.06). Bunun dışında yine Osmanlı döneminde inşa edilen Av Köşkü ile o dönemde inşa edildiği düşünülen Valide Kafe (eski kür yeri ve eski atölye binası) ahşap iskelet olarak inşa edilmiştir.

[24] Alanda yer alan sökülebilir sistemli küçük ölçekli geçici yapılar bu listenin dışında tutulmuştur. Bu yapılar da listeye dahil edildiği takdirde koruda yer alan yapı sayısı elli olmaktadır.

Koruya Cumhuriyet döneminde inşa edilen yapıların çoğu betonarme olarak yapılmıştır. Huzurevi (eski prevantoryum), Validebağ Araştırma Parkı (eski sanatoryum), Numune Ek Hizmet Binası, Validebağ Fen Lisesi ve Haydarpaşa Lisesi, korudaki betonarme yapılardır. Koruda yer alan sökülebilir yapıların büyük bir kısmı konteyner nitelikli olup metal iskeletli yapılar olarak geçici süreli hizmet vermektedirler.

5.5 Kat Adedi Analizi

Korunun alçak yapılarını genellikle geçici strüktürler oluşturmaktadır. Bu yapıların hepsi tek katlı biçimde inşa edilmiştir. Kültür varlığı değeri taşıyan ve tek katlı olan yapılar ise Valide Kafe (atölye ve kür yeri), Kasrın ek binaları, Çamlı Köşk, Av Köşkü, Güvercinlik Köşkü ve Masal Okulu'dur. Bu yapıların hiçbiri bodrum ya da çatı katı bulundurmamaktadır.

Öğretmenevi Oteli blokları ilk inşa edildiklerinde tek katlı ve çatı katı eklenmiş yapılar olsalar da zaman içerisinde çatısı yükseltilerek iki katlı hale getirilmişlerdir (Şekil D.04). Koruda bu nitelikteki tek yapılar bunlardır.

Üç katlı yapılar, koruda yer alan büyük ölçekli yapıların çoğunluğuna denk gelmektedir. Adile Sultan Kasrı, Huzurevi, eski Sanatoryum binası gibi yapılar ve Validebağ Fen lisesi üç kata sahip olan büyük ölçekli yapılardır (Şekil C.07).

Koruda daha yüksek olan yapılardan Çocuk Pavyonu ve Numune Ek Hizmet Binası hariç diğer yapılar 2000'li yıllar sonrası inşa edilmiş olan Haydarpaşa Lisesi'ne ait binalardan oluşmaktadır.

Ayrıca korunun kuzeybatı köşesinde yer alan ve tescile önerilen Su Kulesi'nin yüksekliği bilinmemekle birlikte korunun en yüksek noktalarından birini oluşturmaktadır.

5.6 Yapım Dönemi Analizi

Yapıların dönemlerini saptamak adına tarihi haritalar ve arşiv belgeleri ile birlikte hava fotoğrafları üzerinden yapılan çalışmalarda bu belgelerin tarihleri baz alınarak bir kategorileştirme yapılmıştır (Şekil C.08).

Osmanlı dönemine ait olduğu kesin olarak bilinen yapılar, belirli bir tarih aralığı verilmeden bu dönem içerisinde irdelenmiştir. Adile Sultan Kasrı, Koruda yer alan en eski yapı olmakla birlikte, inşa tarihi BOA belgelerine göre 1869'a tarihlenen Adile Sultan Kasrı'dır (Şekil F.02). On dokuzuncu yüzyılda inşa edildiği kesin olmakla birlikte tarihleri tam olarak saptanamamış yapılardan biri Abdülaziz Av Köşkü, diğeri ise Öğretmenevi oteli blokları olarak kullanılan ve kasra ait ahır binaları olan giriş yapılarıdır.

Birinci Dünya Savaşı öncesi, savaş sonrası yetimler yurdu dönemi ve Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte başlayan dönem 1900-1930 tarih iaralığında incleenmiştir. Yine bu dönemde yapılmış olan 1923 tarihli Topografya Haritası, önemli bir veri kaynağı oluşturmuştur (Şekil E.07).

Alanda inşa edilen yirminci yüzyıla ait ilk yapı Huzurevi binasının ilk kısmıdır. Prevantoryum olarak inşa edilen bu yapının 1945-1960'lı tarihler arasında ikinci kısmı inşa edilmiş ve günümüze kadar bu biçimiyle ulaşmıştır.

Korunun 1930-1945 tarihleri arası olarak belirlenen dönem, arşiv belgeleri ve metinler yardımı ile elde edilmiştir. Korunun veremle mücadeleye odaklanarak gelişmeye ve yapılaşmaya başladığı bu dönem bir önemli aralık olarak seçilmiştir. Bu tarihte koruda Sanatoryum binası ve Çamlı Köşk'ün inşasını görmek mümkündür.

1946, 1950, 1956 ve 1966 tarihli hava fotoğrafları aracılığı ile yine bu döneme ilişkin net bir okuma yapmak mümkündür.[25] Korunun bütüncül biçimde veremle mücadeleye hizmet ettiği, döner sermaye sisteminin oturtulduğu bu dönem, hava fotoğrafları üzerinden net bir biçimde okunabilmektedir. Kasra hizmet veren daha küçük ölçekli ve tek katlı tüm yapılar bu dönem içerisinde inşa edilmiştir. Yeni yapılar ve işlevleri ile birlikte, korunun tüm bileşenleri ile bir sağlık kampüsüne dönüşümü gerçekleşmiştir.

1960 ve 1980 aralığı ise, askeri darbenin hemen öncesi olaran ve yeni yapılaşma sayısının fazla olmadığı bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu dönemde korudaki en büyük müdahale, ölçeği itibariyle de hastane binasıdır. Y. Mimar Deniz Alkan'ın arşivinden elde edilen 1976 tarihli krokide, günümüze ulaşmayan yapılar da okunabilmektedir.

[25] Detaylı bilgi için bkz. Ek E. Tarihi haritalar

1980-2000 tarihler iarasındak idönem, askeri darbe sonrası koruda yaşlanan gelişmeleri ve yeni yapılaşmaları ifade etmek amacı ile seçilmiştir. Bu dönemde korunun çevresinde de ciddi bir yapılaşma yaşanmış, koru içerisinde bir miktar alan Haydarpaşa Lisesi'ne verilmiştir. 90'lı yılların sonunda Sağlık Meslek Lisesi'nin yapımına başlanmıştır. Günümüzde bu iki lise binası hala varlığını sürdürmektedir.

1999'da doğal sit alanı ilan edildiği günden bu yana, koruda yeni bir yapılaşma yaşanmamıştır. Tek katlı, sökülebilir, küçük ölçekli yapılar, geçici olarak destek üniteleri olarak hizmet vermeye devam etmektedir.

5.7 Kullanım Durumu Analizi

Koruda yer alan yapıların büyük bir kısmının kullanımı devam ederken, bazı yapılar ise işlevlendirilmemiş ve kullanım dışıdır (Şekil C.09).

Tescilli yapılar içerisinden Av Köşkü Müzesi, restorasyonu tamamlanmasına rağmen, sha çalışmalarının da sürdüğü üç yıl boyunca herhangi bir faaliyet göstermemiştir.

Huzurevi binasının ilk inşa edilen kısmında, binanın geri kalanında olduğu gibi kullanıcı yoğunluğu gözlemlenmemiştir. Bu da yapının özellikle bu bölgesinde sürekli bakımdan mahrum kalmasına yol açmıştır.

Şekil 5.2 : Atıl merkez kalorifer dairesi (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2020).

Kasrın arka girişinden aşağıda yer alan ve zamanında merkez mutfak ile merkez kalorifer dairesi olarak inşa edilen bitişik nizamlı iki yapıdan mutfak yapısı ise, 2020 ve 2021 senesi içerisinde hastane arşivi olarak hizmet vermek üzere onarımdan geçmiş

ancak yapı bir türlü kullanıma açılmadığı ve doğramaları takılmadığı için çeşitli iklim koşullarına maruz kalarak oldukça kötü bir duruma gelmiştir. Yanında yer alan merkez kalorifer dairesi (Şekil 5.2) ise yıllardır el değmemiş halde koruda varlığını sürdürmekte ve sarmaşıklar ile yabanıllaşmış bitkiler arasında neredeyse gözden kaybolmak üzeredir.

Korunun kuzeyinde, masal okulunun da ilerisinde yer alan ve atıl durumda olan bir sera yapısı bulunmaktadır (Şekil 5.3). Yapının kültür varlığı niteliği taşıyıp taşımadığı, yapıda meydana gelen majör değişimlerden ötürü tespit edilememiştir.

Şekil 5.3 : Atıl durumdaki sera (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2021).

5.8 Strüktürel Durum Analizi

Osmanlı döneminde inşa edilerek çeşitli onarımlar sonrası günümüze kadar ulaşabilmiş ve strüktürel özelliklerini olduğu gibi koruyan ve sağlamlık gösteren yapılar ile, daha yakın tarihli ve sürekli kullanımdan kaynaklı onarım içerisindeki yapılar; strüktürel durum bağlamında iyi durumda kabul edilmiştir. Koruda bulunan yapıların büyük bir kısmı bu kategoride değerlendirilmiştir (Şekil C.10).

Kullanımı devam eden ya da etmeyen, uzun zamandır arka planda kalmış bazı yapılar ise, hava koşullarının da etkisiyle çeşitli yıpranmalara maruz kalmış ve taşıyıcı sistemine kadar hasar görmeye başlamıştır. Henüz acil müdahale durumunda olmayan fakat yakın gelecekte ilgilenilmesi gerek bazı yapılar bu kapsamda değerlendirilmiştir. Huzurevi yapısı, uzunca bir süredir herhangi bir onarımdan geçirilmemiş ve bütçe

kısıtlılığı nedeniyle de az personeli ile içerisindeki emekli öğretmen sakinlerine hizmet vermeye devam etmiştir. Yapıda bu düzenli bakımsızlıktan kaynaklı hasarlar meydana gelmeye başlamıştır. Cephede sıva çatlakları ve kılcal çatlaklar izlenmektedir (Şekil 5.4). Yapının ilk inşa edilen kısmında bazı pencerelerde cam bulunmadığından yapı içerisine hava koşulları doğrudan etki etmektedir. Yapının bu parçası adeta gözden çıkarılmış ve unutulmuş gibidir.

Şekil 5.4 : Mustafa Necati Bey Öğretmen Huzurevi, kuzeybatı köşesi kapısı (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2021).

Koruda hastane arşivi olarak hizmet vermesi için çeşitli onarımlardan geçen eski merkez mutfak yapısı da yine orta derecede strüktürel duruma sahip olan yapılardan biridir (Şekil 5.5).

Şekil 5.5 : Hastane arşivi-eski merkez mutfak yapısı (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2021).

Yapının doğramaları yerleştirilmemiş, dışarıdan tamamen müdahaleye açık hale gelmiş ve evi olmayan kişiler tarafından kullanılan bir mekana dönüşmüştür. Günden güne de taşıyıcı sistemine ilişkin yeterliliğini kaybetmesi muhtemeldir.

Alanda strüktürel durumu kötü olarak nitelendirilen yapılardan biri tescile de önerilmekte olan merkez kalorifer dairesidir. Kullanım durumu analizinde de bahsedilen bu yapı (Şekil C.09) dayanımını ciddi ölçüde yitirmiş ve atıl duruma düşmüştür. Yine kullanım durumunda bahsi geçen sera yapısı ve kültür varlığı niteliği taşımayan ve kümes olarak kullanılan derme çatma ahşap elemanlar da oldukça güçlükle ayakta durabilen birtakım yapılardır.

5.9 Korunmuşluk Durumu Analizi

Kültür varlığı niteliği taşıyan yapılar iyi, orta ve kötü derecede korunmuşluk bağlamında değerlendirmeye alınırken, korudaki diğer yapılar da çevreye uyumlu olması ya da uyumsuz olması bağlamında değerlendirilmiştir (Şekil C.11).

Plan ve cephe bütünlüğünde değişim yaşanmamış ve özgün niteliklerini üyük ölçüde koruyabilmiş olan yapılar ’iyi’ kategorisinde değerlendirilmiştir. Kapsamlı bir restorasyondan geçirilerek kaybettiği özgün nitelikleri yeniden kazandırılan Adile Sultan Kasrı bu bağlamda değerlendirilmiştir.

Doğrama, korkuluk, merdiven detayları gibi yapı elemanlarında değişim yaşandığı ancak cephe ve plan kurgusunun büyük ölçüde korundauğu yapılar 'orta' seviyede korunmuş yapılar olarak değerlendirilmiştir. Tüm ahşap doğramaları değişen Sanatoryum yapısı bu kapsamda değerlendirilen yapılardan biridir.

Şekil 5.6 : Öğretmenevi A Blok kuzeydoğu cephesi eski ve yeni çakıştırılması(Yazar tarafından çizilmiş olan iki farklı tarihteki cephenin çakıştırılması ile elde edilmiştir. (Şekil D.04)).

Cephe oranlarında ya da plan niteliklerinde değişimler yaşanmış olan yapılar ise 'kötü' derecede korunabilmiş yapılar kapsamında değerlendirilmiştir. Öğretmenevi blokları, Kasra ait ahır ve seyis konaklama yapıları olarak kullanıldıkları dönemde tek katlı ve çatı katı eklentisinden oluşan yapılar iken sağlık meslek lisesi olarak kullanıldığı dönemde ihtiyaçtan kaynaklanan kat yükseltmesi ile özgün cephe oranlarını yitirmiş olduğundan bu kapsamda değerlendirilmiştir (Şekil 5.6).

Koruda kültürel varlık niteliği taşımayan diğer yapılar uyumlu ya da uyumsuz olarak iki kategoride incelenirken; hacim ve plan ölçeği, cephe dolu-boş oranları, malzeme ve renk seçimi kapsamında çevre yapılar ile yarışmayan ölçekteki yapılar uyumlu olarak değerlendirilmiş ve bu kriterlere aykırı kurgulanarak inşa edilmiş yapılar uyumsuz olarak değerlendirilmiştir.

Koru içerisinde yer alan çok sayıdaki küçük geçici yapılar genellikle ahşap ya da ahşap görünümlü, tek katlı, metrekaresi onu geçmeyen, mütevazi yapılara olarak kurgulandıkları için çevreye uyumlu olarak değerlendirilmiştir. Ancak koru içerisinde baskın şekilde yer alan ve hacimsel olarak büyük yer kaplayan, korunun tarihi karakterine uygun olamayan yapılar uyumsuz olarak değerlendirimiştir. Haydarpaşa Lisesi ve Validebağ Fen Lisesi bu yapı gruplarını oluşturmaktadır.

5.10 Tescil Durumu Analizi

3 numaralı KvTVKK tarafından 25.4.1996 gün 8006 sayılı karar ile tümü ile tescil edilen parselde bulunan Adile Sultan Kasrı ve Abdülaziz Av Köşkü'nün tescil edilerek koruma grubunun I olarak belirlenmesine karar verilmiştir. 16.7.1999 gün ve 11088 sayılı karar ile koru bütünüyle I. derece doğal sit alanı olarak tescil edilmiş ve parselde bulunan atölye binaları, Sanatoryum, Prevantoryum, Çamlı Köşkün tesciline ve koruma grubunun II olarak belirlenmiş; kuş evinin ise tescil edilerek koruma grubunun I olarak belirlenmiştir (Şekil C.12).

Parselde bulunan Çocuk Pavyonu, sağlık tarihi açısından sahip olduğu değer ve mimari bağlamda Cumhuriyet dönemi yapısı niteliklerine sahip olması nedeniyle tescile önerilmiştir. 1945-1960 dönemi içerisinde inşa edilen ve Kasra ek hizmet sunan küçük ölçekli çamaşırhane, mutfak, kalorifer dairesi, ambar gibi yapılar da yine dönemine tanıklık etmesi, sağlık kampüsüne hizmet etmesi nedeni ile tescile önerilmişlerdir. Ayrıca korunun kuzeybatısında bulunan su kulesi ve su deposu, ayakta kalmış betonarme birer su yapısı olmalarıyla birlikte; önemli bir su yolunun üzerinde bulunmaları, günümüzde sık rastlanmayan bir su kulesi mimari tipografisine sahip olması nedeni ile tescile önerilmişlerdir (Şekil 5.7).

Şekil 5.7: Su Kulesi (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2020).

Koruda yer alan ve tescile önerilen bazı mimari elemanlar da bulunmaktadır. Bunlardan bir kısmı çeşmelerdir. Sanatoryum girişinin karşısındaki merdivenin altında ve Fen lisesi duvarında bulunan ikiz kurnalar, Adile Sultan Kasrı'nın bodrum katındaki hamamdan getirilen kurnalardır (Akyıldız&Armağan, 2022) ve tescile önerilmektedir. Abdülaziz Av Köşkü'nün karşısında bulunan çeşme ile ilgili net bir bilgiye erişilememekle birlikte buradan su çıkarıldığı ve bir çeşme bulunduğuna kaynaklarda rastlanılmaktadır. Burada bulunan çeşmenin bir dönem taşınması ve sonra parçalarının yeniden bir araya getirilerek günümüzeki halini alması muhtemeldir.

Koruda tescile önerilen üç merdiven grubu bulunmaktadır. Bunlardan ilki, altında da çeşme bulunan sanatoryumun karşısındaki merdivenlerdir. Bu merdivenin yapım yılına net bir biçimde rastlanmamakla birlikte, basamaklarının dökme mermer oluşu, taşıyan duvarların bir kısmının yığma tuğla bir kısmının ise taş oluşu, poligonal duvar örgüsünün gözlemlenmesi ve pitoresk bir görüntü sunması nedeni ile tescile önerilmektedirler. Koruda yer alan diğer iki merdivenden biri yine sanatoryumun aynı cephesinin karşısında yer almakta, diğeri ise ambar, mutfak ve kalorifer dairesi yapılarından Adile Sultan Kasrı'na doğru çıkmaktadır. Bu iki merdivenin de mimari bağlamda özgün bir niteliği olmamakla birlikte pitoresk bir değer sunması sebebi ile tescile önerilmişlerdir.

Koruda tescile önerilen bir diğer önemli kültür varlığı, Huzurevi'nin arka bahçesinde günümüze küçük bir parçası ulaşmış olan dekovil hattı kalıntısıdır. Korudaki meyve ağaçlarından ve tarlalardan elde edilen sebze meyvenin dekovil ile mutfağa ve yemekhaneye taşındığı ve korunun döner sermaye modelinin en önemli izi olan bu demir raylar tescillenerek korunmalı ve aynı bölgede arkeolojik kazı yapılarak rayların parçaları aranmalıdır.

Koruda tescile önerilen son iki varlık, Abdülaziz Av Köşkü'nün bahçesinde bulunmaktadır. Havuzun iki yanında bulunan nişan taşları ile nereden taşındığı belli olmayan kuyu bileziğidir (Şekil 5.8, Şekil 5.9).

Şekil 5.8 ve Şekil 5.9: Abdülaziz Av Köşkü'nün mermer havuzunun sağ ve sol kenarlarında yer alan nişan taşları (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2020).

Nişan taşları, okçulukta rekor kırıldığı takdirde menzili belgelemek için yapıldığından özellikle önem arz etmektedir. Günümüzde iki nişan taşının da üzerinde güvenlik kamerası bulunmaktadır. Kuyu bileziğinin ise altında kuyu bulunmaması başka bir yerden taşındığı konusundaki tahmini güçlendirmekle birlikte, koru içerisinde yer alan ve sonradan kapatılan onlarca kuyudan birine ait olması da muhtemeldir (Akyıldız& Armağan, 2022).

5.11 Çevresel Değerlilik-Somut Olmayan Kültürel Miras Analizi

Bu çalışma kapsamında, koruda yapılmış olan tüm analizler göz önünde bulundurularak bir sentez çalışması yapılmak istenmiştir. Öncelikle korunun bütünüyle sahip olduğu somut olmayan değerler tanımlanmıştır:

- Sağlık tarihi açısından önemi: 1920'li yıllardan itibaren yayılmaya başlayan verem hastalığına karşı tedavi amaçlı olarak kurulan prevantoryum ve koruda yer alan Adile Sultan Kasrı, Öğretmenevi binalarının da bu kapsamda kullanılması, sonrasında 1930'lu yıllarda Sanatoryum'un inşası ve takip eden yıllar süresince koruya bu kapsamda yapıların eklemlenmesi ile bütünüyle bir

sağlık tesisine dönüşen, kendi gıdasını üreten ve tüketen döner sermayesini oluşturan, önleyici ve tedavi edici bakım hizmetleri sunan bir sağlık kampüsü oluşu ile sağlık tarihi açısından pek çok yapı önem arz etmektedir. Koruda yer alan yapılar bu bağlamda bir somut olmayan kültürel miras olarak da değerlendirilmiştir (Şekil C.13).

- Eğitim tarihi açısından önemi: Kasra ait ahır ve seyis binalarının sağlık eğitimi vermesi, korunun ilk sağlık eğitimine öncülük eden yerleşkelerden biri oluşu kapsamında eğitim değeri olarak nitelendirilmiştir.
- İzcilik faaliyetleri: Ülkedeki ilk izlerini 1910 yılında Galatasaray Lisesi'nde görmüş olduğumuz izcilik faaliyetleri, 'İngiliz İzci Rehberi'ni esas alan aktiviteler ile ortaya çıkmıştır. Temelinde finansal kaynakları verimli kullanarak küçük yaşlarda askerlik eğitimi vermek ve spora askeri bir yaklaşım aşılamak yatmaktadır. 1938 yılında kabul edilen Beden Terbiyesi Kanunu gereğince kurulan federasyonlara, 1940 yılında izcilik de eklenmiştir. Erken Cumhuriyet dönemi ile birlikte beden terbiyesinin öne çıkması, izciliğin mucidi tarafından da özetlenmiştir.[26] Bu motivasyon, bedenin ve zihnin disipline edilmesi, gençliğin kalkınma ve milli savunma hedefleri doğrultusunda şekillenmesi olarak kendini göstermiştir (Akın, 2004, 125).

  Cumhuriyetin önemli dönemlerine tanıklık eden ve sağlık alanında hizmet veren bir alan için beden terbiyesine yönelik faaliyetlerin yapılmış olması da koruyu bu anlamda özel bir yerde tutmaktadır.

  Koruda bu kapsamda çeşitli izcilik faaliyetlerinin yapıldığı ve Av Köşkü ahır binalarının yerine inşa edilen yapının izci evi olarak kullanıldığı bilinmektedir. İzcilik düsturunda duvarlar ile tanımlı bir mekana ihtiyaç yoktur fakat Cumhuriyet'e yaptığı atıf nedeni ile bu bağlamda kullanılan yapılar somut olmayan bir değer kapsamına alınmak istenmiştir. Koru için geliştirilen öneriler içerisinde izcilik faaliyetleri yapılmasına ilişkin herhangi bir öneri bulunmamakla birlikte, bu kültürel mirasın sergilenerek korunması önerilmektedir.

[26] Sir Baden Powell "Be prepared for work and defense" diyerek izcilik eğitimin düsturunu özetlemiştir.

- Bakımevi tarihi açısından önemi: 1928 yılında prevantoryum olarak hizmet vermeye başlayan yapı, 1963 yılında "İstanbul Validebağ Toplum Hizmetleri ve Sağlık Eğitimi Kurumu" altında yaşlılar dinlenme ve bakımevi üniteleri olarak hizmet vermeye başlamış ve 1989 yılında yetmiş beş yatak kapasitesi ile öğretmene huzurevine dönüştürülmüştür. Çağdaş bakımevi anlayışının ilk örneklerinden biri olan bu yapı, bakımevi tarihi açısından önem arz etmektedir.
- Hababam Sınıfı mirası: İlk filminin çekimlerine 1974 yılında başlanan ve 1975'te gösterime giren, sonradan üç filmin daha çekimlerinin gerçekleştiği Adile Sultan Kasrı ve Validebağ Korusu, sinema tarihi içerisinde kıymetli bir yere sahiptir.
- Pitoresk değeri: Pitoresk[27] değer sınırlandırması yapmak Koru özelinde neredeyse imkansızdır. Tüm patikalarıyla, tanımladığı anlık mekansal vurgulamalarıyla (Şekil 5.10) koruda bulunan pek çok yapı, nokta ve yol pitoresk değer taşımaktadır (Şekil C.13).
- Bu konu ile ilgili ayrıca çeşitli bakı noktaları tespit edilmiş ve müdahale çizimlerinde de sunulmuştur.[28] Göç yolları değeri: Korunun bütünü göç yolları bağlamında değerli olmakla birlikte, halk arasında Leylek Tepe olarak alınan, leyleklerin göç esnasında duraklayarak dinlendikleri ve yollarına devam ettikleri tepe olan bu alan özel olarak bu somut olmayan değer kapsamına alınmıştır (Şekil C.13).
- Osmanlı tarihi açısından konaklama değeri (kasır, köşk vs.): Adile Sultan Kasrı, on dokuzuncu yüzyılda inşa edildiği günden günümüze kadar önceleri saray eşrafına, sonraları yetim çocuklarına ve talebelere ve devamında da uzunca bir süre verem hastalarına yuva olmuştur. Osmanlı döneminde Adile Sultan'ın ardından da çok sayıda sultan ve şehzadeye konak olan (Şekil F.13) bu mekan; seyislerin kalmış olduğu Öğretmenevi blokları, hastane başhekiminin konutu olan Çamlı Köşk ve Abdülaziz'in av seyahatleri

[27] Oxford Sözlüğü'ne göre "durumu, görünüşü bir tablo konusu olmaya değecek güzellikte olan (görünüm)" anlamı taşıyan kelime.
[28] Detaylı bilgi için bkz. Ek H: Müdahale Önerisi Çizimleri

esnasında dinlenme mekanı olarak kullanmış olduğu köşk bu kapsamda konaklama değerine sahip olduğu yönünde değerlendirilmiştir.

Şekil 5.10 : Koru içeirsinde pitoresk değeri olan bir yol (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2022).

- Osmanlı tarihi bağcılık-bahçecilik faaliyetleri açısından değeri: Koruda gerçekleştirilen bağcılık ve bahçecilik faaliyetleri anlatılmış olup, günümüzde bu kapsamda değer atfedilecek olan mekanlar yalnızca bahçe sulaması ile ilişkili olması açısından su kulesi ve deposu, bahçelerden getirilen meyve ve sebzelerin taşındığı dekovil hattı ve tarih iharitalar ile hava fotoğraflarında

açıkça görülen düzenli bahçenin günümüze de ulaşan yolu olarak belirlenmiştir.[29]

- Kültür varlığı değeri olmayan yapılar: Koru içerisinde herhangi bir somut değeri veya somut olmayan değeri olmayan yapılar bu kategori içerisine alınmıştır. Ekonomik ömrünü doldurması önerilen yapılar bu kapsamdadır.

[29] 1946 yılına ait hava fotoğrafları üzerinden üretimiş olan çizimlerde, Öğretmenevi bloklarının hemen kuzeyinde düzenli bir bahçe planlaması okunmaktadır. İki yapının ortasından geçen ve bahçenin bir parçası olan bu yol çizimlerde ifade edilmiş olup, günümüzde de aynı izde kullanılmaktadır (Şekil F.10).

6. VALİDEBAĞ KORUSU DOĞAL SİT ALANI KORUMA SORUNLARI

6.1 Yasal Sorunlar

Koru üzerinde hukuki anlamda söz sahibi olan çok sayıda kurum bulunmakta ve bu durum yasal sorunlar başlığı altında irdelenen esas konuyu oluşturmaktadır. Korunun mülkiyeti bütünü ile Milli Emlak Genel Müdürlüğü'ne aittir ancak alanın ve yapıların çeşitli kamu kurumlarına tahsisli olması nedeni ile koru üzerinde çok sayıda kurumun söz hakkı bulunmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı, 75.842 metrekarelik bir alanda yetki sahibidir. Bu alanların içerisinde Öğretmenevi blokları, Adile Sultan Kasrı ve eğitim kurumları olan iki lise yerleşkesi bulunmaktadır.

Sağlık Bakanlığı 17.229 metrekarelik yetki alanı ile MEB'i takip etmektedir. Koru içerisinde bulunan Haydarpaşa Numune Hastanesi Ek Hizmet Binası ve Sağlık Bilimleri Üniversitesi'ne bağlı Deneysel Tıp Uygulama ve Araştırma Merkezi yetki alanını tanımlamaktadır. Hastane binasına ek olarak hizmet veren acil servis istasyonu da yine bu kapsama dahildir.

Bu iki ana yetki sahibi olan kurumun dışında Koru üzerinde en büyük yetkiye sahip olan kurum Üsküdar Belediyesi'dir. Korunun yeşil alanları üzerinde 261.005 metrekarelik yüzölçümde 2020 yılından itibaren iki yıl süre için düzenleme ve bakımından sorumlu olacak şekilde tahsisi gerçekleştirilmiştir.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Koru ile ilgili söz hakkı olan ve çeşitli izin yetkilerini sağlayan kurumlardır. Koru hali hazırda "doğal sit" olarak tescilli olduğu için 1/5000 Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı ve 1/1000 Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı, İBB tarafından hazırlandıktan sonra ÇvŞB tarafından onaylanarak yürürlüğe girebilir.

Ayrıca İstanbul 1 Numaralı Tabiat Varlıkları Koruma Bölge Komisyonu, doğal sit alanlarını etkileyecek her türlü müdahalede söz sahibidir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu, Koru içerisindeki tescilli parsel ve tescilli kültür varlıkları söz konusu olduğunda, her türlü izin konusunda başvurulması gereken kuruluştur.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi de, doğal sit alanı olması sebebi ile ÇvŞB onayına mahsus olarak alan ile ilgili 1/5000 KANİP ve 1/1000 KAUİP dosyalarını hazırlayarak sunmuştur. Koru içerisinde yer alan dere, İSKİ'nin görev almasına, Üsküdar sınırları içerisinde olması vesilesi ile Üsküdar KUDEB yetki alanında olmasına neden olmaktadır.

Bu denli parçalı bir yönetime sahip olan koru, bütüncül ve sistemli bir yönetimden ve koruma anlayışından yoksun kalmaktadır. Koruya ilişkin bir yönetim planının olmayışı da beraberinde çok daha fazla sorunu getirmektedir. Belirli bir koordinasyonun sağlanamamış olması nedeni ile Koru ve içerisinde yer alan kültür varlıkları sağlıksız uygulamalara maruz kalmış, bakım ve onarımdan mahrum bırakılmıştır.

Koruya ilişkin 2021 yılı öncesinde ve 2021'de oluşturulmuş olan 1/500 KANİP ve 1/1000 KAUİP genel itibariyla değerlendirildiğinde öne çıkan konu, kültür varlıkları ve ekolojik değerleri birbirinden bağımsız biçimde değerlendirilmiş ve bu kapsamda bütünleşik çerçevede bir planlama yapılmamış oluşudur. Yüz metrekareye kadar olan sökülebilir yapılara izin veriyor oluşu ile koruda yapılaşmanın önünü açabilecek raddedeki kararlarının da etkisi ile önce İBB meclisinde sonra da ÇvŞB tarafından onaylanmış olan projelere karşı açılan davada 23.06.2021 tarihinde yürütmeyi durdurma kararı verilmiştir. Bu durumda, güncel durumda koru için yapılmış geçerli bir planlama çalışması yoktur. Bu nedenle daha sonra öneriler bölümünde de bahsedilecek nitelikte planların hazırlanması gerekmektedir.

1 numaralı Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu komisyon kararı uyarınca 1. derece doğal sit alanı olarak tescillenmiş olan korunun "Nitelikli Doğal Koruma

Alanı"[30] olarak tescillenmesi hususunda ÇvŞB'na sunulmuş olması, Haydarpaşa Lisesi'nin bulunduğu alanın ise "Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanları" olarak tescillenmesi korunun bütüncüllüğü ve sınırları hususunda büyük bir tehdit oluşturmaktadır (ÇvŞB, 16.10.2019 tarih ve 109 sayılı İlke Kararı).

Bu İlke Kararı ile **kesin korunacak hassas alan,** "*Ulusal ve uluslararası öneme sahip tür, habitat ve ekosistemleri bünyesinde barındıran, biyolojik, jeolojik ve jeomorfolojik özellikleri açısından ekosistem hizmetlerine katkı sağlayan, insan faaliyetleri sonucu bozulma veya tahrip olma riski yüksek olan, bitki örtüsü, topoğrafya ve siluetin korunması ve gelecek nesillere aktarılması gereken ve Cumhurbaşkanı Kararı ile ilan edilen kara, su ve deniz alanları"* olarak tanımlanmıştır ve bu alanlarda herhangi bir madencilik faaliyeti, yapılaşma vb. faaliyetler yapılması mümkün değildir. Birinci derece doğal sit alanı ile benzer nitelikler taşımaktadır.

Nitelikli doğa koruma alanı ise "*Doğal yapısı değişmemiş veya az değişmiş, modern yaşam ve önemli ölçüde insan faaliyetleri tarafından etkilenmemiş, doğal süreçlerin hakim olduğu, koruma amaçlarına uygun olarak yörede yaşayanların alanın mevcut kaynaklarını kullanmasını sağlayarak doğal hayata dayalı geleneksel yaşam şekillerinin korunduğu kara, su, deniz alanları"* olarak ifade edilmiştir. Bu alanlarda madencilik faaliyetleri yapılamazken, tarım ve hayvancılık faaliyetlerine izin verilmektedir. Alan rekreatif amaçlı değerlendirilebilir, mesire alanı olarak kullanılabilir ve bekçi kulübesi, iskele, balıkçı barınağı gibi yapılar eklenebilir. Ayrıca bu alanlarda kamp faaliyetleri yapmak, bungalov nitelikli konaklama birimleri eklemek mümkündür. Yine bu tanım dahilinde şehitlik veya mezarlık uygulamaları, su ürünleri faaliyetleri, aromatik bitki üretimi gibi çeşitli faaliyetler de mümkün kılınmıştır. Eski tanımlamalar göz önüne alındığında ikinci derece doğal sit alanına daha yakın bir tanımlama olmaktadır.

Sürdürülebilir koruma ve kontrollü kullanım alanı *"barındırdığı siluet, jeolojik ve ekolojik değerlerin korunması ve geliştirilmesi amacıyla alanın potansiyeli ve*

[30] 16.10.2019 tarih ve 109 sayılı İlke Kararı gereği, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ve 19.07.2012 tarih ve 28358 saryılı Resmi Gazetede yayımlanan Korunan Alanların Tespit, Tescil ve Onayına İlişkin usul ve Esaslara Dair Yönetmelik çerçevesinde, kesin korunacak hassas alanlar, nitelikli doğal koruma alanları ve sürdürülebilir koruma ve kontrollü kullanım alanları olarak tescil edilen doğal sit alanları için koruma ve kullanma koşulları belirlenmiştir.

kullanım özellikleri göz önünde bulundurularak, doğal ve kültürel bakımdan uyumlu düşük yoğunlukta faaliyetler, turizm ve yerleşimlere izin veren alanlar" olarak açıklanmıştır. Bu alanlar tampon bölge olarak değerlendirilmekte ve düşük yoğunluklu yerleşim yerleri olarak yapılaşmaya açık hale getirilmektedir.

Bu kapsamda değerlendirildiğinde korunun nitelikli doğa koruma alanı olarak tescil statüsünün değiştirilmesi hususunda ÇvŞB'na sunulmuş olması, Haydarpaşa Lisesi'nin bulunduğu alanın ise sürdürülebilir koruma ve kontrollü kullanım alanı olarak tescillenmesi, korunun birinci derece doğal sit statüsünün bozularak ikinci dereceye indirilmesine ve yapılaşma tehdidine açık hale gelmesine neden olmaktadır. Alınmış olan tescil kararı ise zaten birinci derece sit sınırları içerisinde yer alan Haydarpaşa Lisesi'nin de bu kapsamdan çıkarılmasına ve statüsünün de üçüncü derece doğal sit alanı statüsüne düşürülmesine neden olmuştur.

Yine yasal anlamda bir başka tehdit unsuru oluşturan konu Millet Bahçesi projesidir. İBB Park Bahçeler ve Daire Başkanlığı tarafından hazırlanan ve uygun bulunan proje, önce 2018 yılında 6 numaralı KVKBK, sonra 2021 yılında 6. İdare Mahkemesi tarafından yürütmesi durdurulmuştur.

Bu kapsamda değerlendirildiğinde Koru günümüzde hem bir koruma amaçlı imar planından hem de bir ekosistem tabanlı yönetim planından yoksundur.

6.2 Koru Ölçeğinde Sorunlar

Genellikle sürdürülebilir turizm bölgelerinde öne çıkan taşıma kapasitesi kavramı, "kaynaklara negatif etki yapmadan, ziyaretçi tatminini düşürmeden veya yöre toplumu ekonomisi ve kültürü üzerinde istenmeyen etkiye neden olmayan maksimum kullanım" şeklinde tanımlanabilir (Avcı, 2007, 490). Ekolojik taşıma kapasitesi, fiziksel taşıma kapasitesi, psikolojik taşıma kapasitesi ve ekonomik taşıma kapasitesi olmak üzere dört taşıma kapasitesi türünden bahsetmek mümkündür.

Ekolojik taşınma kapasitesi, çevre üzerinde istenmeyen değişimlere neden olabilecek insan faaliyetlerinin üst sınırını ifade eden bir yaklaşımdır. Sınırın aşılması, dönüşü olmayan sonuçlara neden olmaktadır. Fiziksel taşıma kapasitesi, bir alanın

kaldırabileceği en üst seviye kapasiteyi tarif etmektedir. Başka bir tanıma göre bir alana sığabilecek maksimum kullanıcı sayısını ifade etmektedir. Psikolojik taşıma kapasitesi ise deneyim sonucu elde edilebilen tatmin seviyesinin en alt düzeyidir (Avcı, 2007). Fennell ise bu kavramı memnuniyetsizlikten önceki kabul edilebilen kalite seviyesi olarak da tariflemiştir. Son olarak ekonomik taşıma kapasitesi ise ekonominin bu yüke dayanma kapsitesi olarak ifade edilebilmektedir. Bu kapasite türlerinin her birinin çevreye etkisi farklı olmaktadır. Ekolojik kapasitenin aşılması çevreye zarar vermekte, fiziksel kapasitenin aşılması kaynak kullanımında sorunlar yaratmakta, psikolojik kapasitenin aşılması kullanıcıların ya da o alanı kullanan canlıların memnuniyetlerinin azalmasına sebep olmakta ve ekonomik kapasitenin aşılması kaynak kullanımında bir dengesizlik oluşmasına neden olmaktadır (Çeti, 2018). Bu bağlamda Validebağ Korusu ile ilgili olarak doğal hayatın devamlılığını ve ekolojik dengenin sürekliliğini sağlayabilmek, kültürel varlıkların korunmasını sağlamak amacıyla korunun taşıma kapasitelerinin belirlenmiş olması gerekmektedir. Kapasitelerin taşma sınırına ulaşmış olması koruyu kullanan insan profili için de, korunun esas sakini olan bitki ve hayvanlar için de memnuniyetsizlik doğmasına sebep olmaktadır.

Koruya dair bütünleşik ve disiplinlerarası bir çalışma bulunmayışı; flora, fauna ve kültürel miras ögelerinin hasar görmesine neden olmaktadır. Yakın zamanda alana ilişkin bir peyzaj analizi yapılmamış ve ekosistemin sürekliliğine önem gösterilmemiştir. Anıt ağaçlar ve korunmaya değer ağaçlar göz ardı edilmekte ve koruya yapılan çeşitli müdahaleler biyolojik çeşitliliğe zarar vermektedir. Koruda yer alan dere için herhangi bir iyileştirme çalışması yapılmadığından gittikçe kirlenen su, otsu yabanıl bitkiler ve hayvanlar için tehlike arz etmektedir. Koruda bilinçsiz şekilde yapılan dikim ve ekim faaliyetleri ve peyzaj müdahaleleri doğal dengeyi bozmaktadır.

Kültürel peyzaj ve kültürel miras ile doğal sit bilincinin olmayışı, doğal kaynakların sorumsuzca tüketilmesine, kontrolsüz yapılaşmaya ve bütünlüğün bozulmasına sebep olmaktadır.

Koruda gönüllüler ve uzmanlar tarafından tespiti gerçekleştirilen ancak henüz anıt ağaç olarak tescillenmemiş ağaçların varlığı, mevcut anıt ve korunmaya değer ağaçların bakımsız durumda olması ekosistemi tehlikeye atmaktadır.

Koru içerisinde insanların kullanımı ve faaliyetlerinin yoğunluğu, göç yolları üzerinde yer alan korudaki faunayı tehdit eden bir unsur olarak öne çıkmaktadır. İnsan kullanımın kısıtlanmamış oluşu ve tüm koruya yayılmış olan yolların fazlalığı burada bir sorun olarak belirtilebilir. Ayrıca koruda sıklıkla ve yoğun biçimde gerçekleştirilen evlilik çekimleri, dizi ve film setlerinin kurulması, toplu etkinliklerin düzenlenmesi korunun taşıma kapasitesini aşan bir uygulama örneği oluşturmaktadır (Şekil 6.1).

Şekil 6.1 : Abdülaziz Av Köşkü önünde fotoğraf çektiren bir çift (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2020).

Koruda afet toplanma alanı olarak belirlenmiş alanlar ve korunun yangın, deprem gibi durumlarda nasıl kullanılacağına ilişkin bir yönetim planının olmayışı ciddi bir tehlike arz etmektedir. Ayrıca koru içerisinde gerçekleşebilecek bir yangında hem kültür varlıklarının hem de doğal çevrenin en az düzeyde zarar görmesi için geliştirilmiş bir yangın eylem planı bulunmamaktadır. Koruda afet durumlarına karşı risklerin belirlendiği ve bu risklere karşı alınması gereken önlemlere ilişkin kapsamlı bir çalışma yapılmamıştır.

6.3 Tek Yapı Ölçeğinde Sorunlar

Koru içerisinde yer alan tescilli ve tescile önerilen kültür varlıkları ile tescille önerilmeyen yapılar kapsamlı olarak incelenmemiş, bugüne dek yapılmış olan planlama çalışmalarında önceki yılların çalışmaları aynı şekilde kaydedilerek hatalı tespitler sürdürülmüştür. yapılmış olan Koruma Amaçlı İmar Planı için yürütmeyi durdurma karar veriildiğinden koruda bilinçli şekilde ele alınmış güncel bir Koruma Amaçlı İmar Planı ihtiyacı bulunmaktadır.

Tescilli yapıların bir kısmı bakım ve onarımdan yoksun iken bir kısmı da yanlış restorasyon uygulamalar sonucu özgün niteliklerini yitirmiş durumdadır. Yapılar için periyodik kontrollerin gerçekleştirilmiyor oluşu bu bakımsız döngüyü de kuvvetlendirmektedir. Yapılmış olan kapsamlı restorasyon çalışmalarının uygulama süreçlerinin çevresel etki planları hazırlanmadan, doğaya yapılan tahribat düşünülmeden uygulanması hem doğal çevre hem kültürel peyzaj değerleri için tehlike unsuru oluşturmuştur.

Restorasyonu yapılsa dahi yapılara yüklenen ticari işlevlerin, yapıların fiziksel taşıma kapasitelerinin çok üstünde olması nedeni ile yapıların yıpranma payı artmıştır. Birden çok işlevin yüklendiği yapılar, bilinçsiz bir yaklaşım ile günden güne özgün niteliklerini kaybetme tehlikesi ile karşı karşıyadır (Şekil C. 05). Bu kapsamda en belirgin örnek Adile Sultan Kasrı'dır. Yapının kapsamlı restorasyon uygulamaları ve sürekli kullanımdan kaynaklanan düzenli bakımına rağmen müze, yönetim, eğitim, fotoğraf çekimi, restoran, davetler vb. gibi çok sayıda işlevi daimi şekilde sürdürüyor olması yapının fiziksel taşıma kapasitesini aşmaktadır.

Koruda kültür varlığı niteliği taşıyan ancak henüz tescil edilmemiş yapılar bulunmaktadır (Şekil C. 12). Yapılara kültür varlığı niteliği taşıması bağlamında gereken önem gösterilmediği için yanlış işlevler yüklenmektedir. Örneğin, Çocuk Pavyonu olarak inşa edilmiş ve bir dönem Validebağı'nda veremle mücadelede önemli

bir rol oynamış olan prevantoryum yapısı, geçirdiği kapsamlı güçlendirme çalışmalarının ardından otel hizmeti vermek üzere faaliyete girmiştir (Şekil 6.2).

Tescilli ve tescile önerilen tüm yapılarda düzenli bakım ve onarım çalışmaları yapılmamakta, yapılar işletme kullanımı niteliğinde değerlendirilmektedir. Tahribatın önlenmesi için önleyici koruma sağlayacak bir altyapı oluşturulmamıştır.

Tescilli olup da kişilerin tekelinde kullanılan bazı yapılar ise gözlem yolu ile dahi izlenememektedir. Yapılarda özgün dokuya ilişkin kayıplar mevcuttur.

Şekil 6.2: Çocuk Pavyonu yapısında 2018 yılındaki güçlendirme çalışmaları[31] (Kübra Yücel Karabaş Arşivi).

6.4 Ekonomik ve Toplumsal Sorunlar

Validebağ Korusu, on sekizinci yüzyılda sayfiye niteliğinden günümüzdeki kullanımına kadar geçen süreçte, insanın doğa ile iş birliği yapması sonucu şekillenmiş ve mevcut durumuna ulaşmıştır. Çayır ve bağlık alan olarak var olan alan, yapılan ağaç dikim faaliyetleri sonucunda (Şekil F.06 ve F.10) zaman içinde koru niteliğini kazanmış ve var olan kültürel peyzaj değerleri oluşmuştur. Koru, 1999 yılında

[31] Yapı tabelasında eğitim yapısı olarak tanımlansa da günümüzde konaklama hizmeti vermektedir.

özellikle yakın çevrede yaşayanların imzası ve başvurusuyla birinci derece doğal sit alanı niteliğini kazanarak tescillenmiştir. 1999'daki sit alanı kararından beri koruda uygulanması planlanan ya da uygulanan her kararı inceleyen, değerlendiren ve gerektiği durumlarda önlem alan bir katılımcılığa sahne olmaktadır.

Bu şartlar altında korunun katılımcı bir yönetim anlayışı ile yönetilmemesi, sivil toplum kuruluşlarının karar alma süreçlerine dahil edilmemesi ve yerel yönetimlerin şeffaflık ilkesi uyarınca davranış göstermiyor oluşu; bilirkişilerin ve akademisyenlerin, uzmanlar ile çevre sakinlerin planlama süreçlerinin dışında tutuluyor olması koru için üretilen yönetim politikalarının yetersiz, güçsüz ve başarısız olmasına sebep olmakta; kapsamlı ve kavrayıcı, tüm bileşenleri ile irdelenen ve değerlendirilen bir yaklaşımın geliştirilememesine yol açmaktadır.

Türkiye Fransız Elçiliği'nin mali desteği ile Kozalak Derneği tarafından yapılmış olan "Validebağ'ın Hafızası" projesi kapsamında Validebağı'ın ekolojik hafıza, kültürel hafıza ve toplumsal hafıza olarak incelenen ve özellikle toplumsal hafıza bağlamında korunun mücadele ve dayanışma alanı olarak dönüşmesine vurgu yapan ve odağını biyokültürel koruma yaklaşımına[32] yönelten bakış açıları yerel yönetim ve planlama yetkisi olan kurumlar tarafından henüz karşılığını bulabilmiş düşünceler değildir.

Koruda zaman içerisinde başlayan ve gelişen, tüm arazi üzerinde vücut bulan kendi kendine yeten mekanizma olan 'döner sermaye'; ekonomik bağlamda da bütünleştirici yaklaşım bağlamında da etkili bir sistem olarak varlığını uzun yıllar sürdürmüştür. Korunun geçici sakinleri olan verem hastaları ile onlara tedavi hizmeti sunan personelin gıda ihtiyacına cevap veren, bu gıdanın korunun çeşitli alanlarında tarımsal faaliyet ve hayvancılık yapılarak dekovil hattı üzerinden ihtiyaç duyulan alanlara ulaştırılmasına elverişli ortamı kuran bu mekanizma, askeri darbe ile son bulmuştur. Bu durum, korunun ekonomik olarak varlığını sürdürebilmesi için Adile Sultan Kasrı, Çocuk Pavyonu gibi yapıların ticari amaçlarla kullanılmasına neden olmuştur.

Koru, yirmi yılı aşkın süredir sürekli bir var oluş mücadelesi vermektedir. Bu mücadeleyi ise korunun kullanıcıları olan çevre sakinlerinin ve sivil toplum örgütlerinin desteği ile sürdürmektedir. Yurttaşların korudaki canlı yaşamını

[32] Biyokültürel koruma anlayışı doğal varlıkları, ekosistemi, kültürel birikimi ve sosyal sistemleri birbirine bağımlı olgular olarak kabul ederek bu bütünleşik sistemin korunmasına odaklanır (İPA, Validebağ Korusu Politika Belgesi).

bütünüyle ele aldığı ve birbirini besleyen, güçlendiren sistemler olarak var olmasını sağlamaya çalıştığı bu mücadele ortamı, psikolojik taşıma kapasistesinin aşmış durumdadır.

İşletme hakkı elinde olan kurumların ekolojik koruma ve kültürel miras yaklaşımı konusunda bilince sahip olmaması, mekansal kullanımlarda ve ekosisteme yaklaşımda hatalı davranışlara sebebiyet vermektedir. Alanın ‘ender’lik değerinin yönetici paydaşlar tarafından anlaşılmamış ve/veya bilinmiyor oluşu korunun tahrip olmasına yol açmaktadır.

7. VALİDEBAĞ KORUSU DOĞAL SİT ALANI KORUMA ÖNERİLERİ

7.1 Yasal Öneriler

Korunun yasal statüsüne ilişkin getirilen öneriler doğal sit bağlamında, tarihi sit bağlamında, kültürel peyzaj alanı bağlamında ve yönetim planı bağlamında olmak üzere dört başlık altında ifade edilmiştir.

7.1.1 Alanın doğal sit bağlamında değerlendirilmesi

Validebağ Korusu 1. derece doğal sit alanı için öneriler başlığında ele alınan en öncelikli konu, korunun sit statüsünün geliştirilmesidir.

Öncelikle alan için güncel olarak onaya sunulmuş olan "nitelikli doğal koruma alanı" ve Haydarpaşa Lisesi için değiştirilmiş olan "sürdürülebilir koruma ve kontrollü kullanım alanı" kararından kesinlikle vazgeçilmelidir. 1999 tarihinde doğal sit alanı olarak tescil edilmiş olan Validebağı; sahip olduğu flora ve fauna, barındırmakta olduğu ekolojik değerler, hassas bir ekolojik bantta yer alıyor oluşu, göç yolları üzerinde yer alması, çok sayıda bitki ve canlı için bir yaşam alanı olması ve bir kent içi korusu olarak özgün nitelikler barındırması nedeniyle birinci derece doğal sit statüsünün güçlendirilerek korunması gerekmektedir. Bu kapsamda Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın 16.10.2019 tarih ve 109 sayılı İlke Kararı gereğince "kesin korunacak hassas alan" statüsü içerisinde ilan edilerek tescillenmelidir. Koru, yüz elli yıllık varlığını insan emeğinin bir ürünü olarak ortaya koymuştur. Parçalanamaz, dağıtılamaz ve değiştirilemez bir bütün olarak kabul edilmelidir.

7.1.2 Alanın tarihi sit bağlamında değerlendirilmesi

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın 13.03.2012 tarih ve 28232 sayılı 'Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıklarının ve Sitlerin Tespit ve Tescili Hakkında Yönetmelik' Uyarınca **tarihi sit**, *"insanlık tarihi, milli tarihimiz veya askeri harp tarihi açısından*

çok önemli tarihi olayların cereyan ettiği ve bu sebeple korunması gerekli yerleri" ifade etmektedir.

Validebağ Korusu, Osmanlı döneminde saray eşrafının, çeşitli sultanların ve hükümdarların bu bağlık alanda bulunması ve alandaki köşkte konaklaması nedeni ile Osmanlı tarihinin bir dönemine tanıklık etmiş olması ile önem taşımaktadır. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra kısa süreli de olsa yetim çocuklar için barınma imkanı sağlamış, savaştan sonra yayılan verem hastalığına bir tedavi merkezi olarak 1970'li yıllara kadar hizmet vermiştir. Bu nedenle harp tarihi bağlamında da önemli bir yere sahiptir. Cumhuriyet ile birlikte alanda sağlık tarihine ilişkin önemli gelişmeler yaşanmış ve sağlık alanında modernleşme gerçekleşmiştir. Korunun gıda ihtiyacına cevap veren döner sermaye ile özgün bir nitelik kazanmıştır.

Koru, on sekizinci yüzyıldan günümüze kadar gelen süreçte oluşan çok katmanlı yapısı ve barındırdığı kültür varlıkları ve kültürel peyzaj değeri ile; toplumsal, ekolojik ve kültürel hafızaya tanıklık etmesi nedeniyle ve ekolojik değerlerinin yanı sıra tarihi sit değeri bağlamında da değerlendirilmeli ve "doğal sit" değerinin yanı sıra "tarihi sit" olarak da tescillenmelidir.

7.1.3 Alanın kültürel peyzaj bağlamında değerlendirilmesi

Koru'nun sahip olduğu somut ve somut olmayan kültürel miras değerlerinin korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesi bağlamında, bütüncül bir bakış açısı ile değerlendirilmesini sağlayan 'kültürel peyzaj alanı' olarak tanımlanması gerekmektedir.

Henüz Türkiye'de kültürel peyzaj kavramı ve bu alanların tanımlanarak korunması konusu yasal zeminde karşılanamayan bir konudur. UNESCO'nun "Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme"sinde yer almayan kültürel peyzaj tanımını 1992 yılında sözleşmeye eklenmesi ile birlikte kavram uluslarlarası geçerlilik kazanmıştır. ICOMOS Türkiye'nin yayımlamış olduğu 'Kapadokya Bildirgesi' (ICOMOS Türkiye, 2012) ve 'Mimari Mirası Koruma Bildirgesi'nde (ICOMOS Türkiye, 2013) kültürel peyzaj tanımlamalarına yer vermiş olması nedeniyle ve uluslarası anlaşmaların da gerekliliği olarak kültürel peyzaj tanımının yerel bağlamda yasal geçerlilik kazanması gerekmektedir. Gelecekte, yasal bir boyuta ulaşağı

öngörüsü ile birlikte, Validebağ Korusu'nun yeniden değerlendirilerek 'kültürel peyzaj alanı' olarak tescillenmesi ve korunması önerilmektedir.

Korunun kültürel peyzaj değerleri sınıflandırılırken UNESCO (Fowler, 2003), Madran ve Uysal'ın değerlendirmeleri (2019) ve Güler (2018)'in alana özgü sisteminden yararlanılarak koruya özgü bir tanımlama yapılmıştır.

- Çok katmanlı tarihsel doku
  - Osmanlı Dönemi'nde sayfiye ve avlak alan niteliği
  - Osmanlı Dönemi'nde saray eşrafının konaklama alanı olma niteliği
  - Bağcılık faaliyetleri, Validebağı, tarımsal faaliyetler ve döner sermaye
  - Birinci Dünya Savaşı darüleytam işlevi
  - Cumhuriyet Dönemi, prevantoryum-sanatoryum (sağlık kampüsü) işlevi
  - Cumhuriyet Dönemi, toplum hizmetleri ve sağlık eğitimi
  - Askeri darbe sonrası dönüşüm-geçiş dönemi ve döner sermayenin kayboluşu
  - Yeni politikalar ile tahsis ve tasarruf değişiklikleri
  - Birinci derece doğal sit alanı ilan edilişi
- Kültür varlığı niteliği taşıyan tarihi yapılar ve merdiven, duvar, nişan taşı, kuyu gibi mimari bileşenler
- İnsan eli ile doğanın iş birliğinde var olmuş Koru
- Göç yolları üzerinde oluşu sebebiyle kırılgan ekolojik koruma bandı
- Dere, çevresindeki fauna ve flora

- Pitoresklik sunan mimari elemanlar ve manzara
- İzcilik faaliyetleri
- Hababam Sınıfı
- Ender olma özelliği
- Korunan alan olma niteliği

Alanın kültürel peyzaj değerleri tanımlanırken sahip olduğu somut değerlerin yanı sıra somut olmayan kültürel miras değerleri de göz önünde bulundurulmuş ve kültürel peyzaj değeri olarak bu çalışmanın içerisine dahil edilmiştir (Şekil 7.1).

Şekil 7.1 : Validebağ Korusu Çevresel Değerlilik Analizi-Somut Olmayan Kültürel Miras (Yazar tarafından üretilmiştir.[33]).

[33] Detaylı inceleme için bkz. Ek C: Analitik rölöve çizimleri, Şekil C.13: Çevresel Değerlilik Analizi

Yapılmış olan çevresel değerlilik-somut olmayan kültürel miras haritalandırma çalışması (Şekil C.13) aynı zamanda kültürel peyzaj alanı değerini de tanımlayan nitelikleri ve tanımlamaları barındırmaktadır.

7.1.4 Alanın yönetim planı bağlamında değerlendirilmesi

Korunun parçalı yönetim ve idaresinin bütüncül bir koruma bağlamında kurumlar arası koordinasyon ve yönetim sorunlarının da aşılabilmesi amacı ile İstanbul Planlama Ajansı'nın 2021'de düzenlemiş olduğu Validebağ Çalıştayı'nda önerilen ve yakın zamanda da sivil toplum insiyatifleri ve akademisyenlerin iş birliği ile başlanmış olan "ekosistem temelli bir koru yönetim planı"nın hazırlanması gerekmektedir. Bu planlama katılımcı planlama değerleri kapsamında yurttaşların, uzmanların, akademisyenlerin, meslek odalarının, yerel yönetimlerin ve sivil toplum örgütlerinin katılımı ile gerçekleştirilmelidir. Koru, ekolojik değerleri ve kültür varlıkları ayrı biçimde değerlendirilmeden ele alınmalıdır. Kullanıcıların ekosistemde yarattığı tahribatı azaltmak için 'ziyaretçi yönetim planı'[34] hazırlanmalıdır. Bu kapsamda hazırlanmış olan yönetimsel planlar ve korunun sit statüsüne ilişkin kararlar ele alınmış, İPA Çalıştay Raporu (2021)'nda yer alan yönetim planından yola çıkılarak bir sentez oluşturulmuş ve korunun idari yapılanması için şu şekilde bir sistem önerilmiştir.

- Danışma Kurulu ve Koordinasyon Kurulu olarak iki komisyon kurulması önerilmektedir. Danışma Kurulu;
    - alana ilişkin çalışmalar yapmış ya da uzmanlığı bulunan akademisyenler,
    - meslek odası temsilcileri,
    - yerel yönetim ve mahalle muhtarlıklarından temsilciler,

[34] İstanbul Planlama Ajansı, 5.8.2021 tarihli Çalıştay raporu

- Kültür ve Turizm Bakanlığı temsilcileri,
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı temsilcileri,
- sivil toplum örgütlenmeleri temsilcileri,
- AFAD temsilcileri,
- mülkiyet ve tahsis hakkı bulunan kurumların temsilcilerinden oluşmaktadır.

- Koordinasyon Kurulu ise bir Uygulama Kurulu içerecek şekilde yapılanabilir. Koordinasyon Kurulu içerisinden seçilecek olan bu temsilciler, alandaki tüm uygulamaları gerçekleştirmek ve yürütmekten sorumlu olacaktır. Koordinasyon Kurulu;
  - sivil toplum örgütlenmeleri temsilciler,
  - koruma uzmanı mimar, peyzaj mimarı, sanat tarihçisi, tarihçi, orman mühendisi, çevre mühendisi, ziraat mühendisi, biyolog, zoolog, jeolog, iç mimar, doğa gözlemcisi, veteriner, şehir ve bölge planlamacısı uzman temsilciler,
  - yerel yönetimlerden uzman temsilciler,
  - KVKBK ve ÇvŞB temsilcilerinden oluşmaktadır.

Bu iki kurul ve Koordinasyon Kurulu'na bağlı olan Uygulama Kurulu, alana ilişkin üretilmiş olan ekosistem tabanlı çevre yönetim planına, ziyaretçi yönetim planına bağlı kalarak; Koordinasyon Kurulu'nun önermiş olduğu çalışmaların Danışma Kurulu'na sunulduğu, iki kurul tarafındanda oy çokluğu ile kabul edilen çalışmaların Uygulama Kurulu tarafından gerçekleştirildiği bir sistem önerisi yapılmaktadır.

- Koordinasyon Kurulu, Uygulama Kurulu'nun çalışmalarını denetlemekle yükümlüdür.

- Aylık olarak koruda izleme raporları hazırlanarak Danışma Kurulu'na sunulmalıdır.

- Amaçlanan bir husus da, koruda uzun yıllar mücadele etmiş ve korunun varlığını sürdürmesini sağlamış olan sivil toplum insiyatiflerinin korudaki söz hakkını arttırmaktır.

- Koruda öneri olarak sunulmuş olan 'Validebağ Sağlık Tarihi Açık Hava Müzesi' işlevinin işleyişinden de yine bu alt kurul sorumludur. Geçici sergi alanı olarak önerilen mekanlar, sivil toplum örgütlenmelerinin idaresine bırakılmıştır.

7.2 Koru Ölçeğinde Öneriler

Validebağ Korusu kültürel peyzaj değerleri ile birlikte fauna ve florası ile değerlendirilmesi ve yönetilmesi gerekli bir alandır. Floransa Tüzüğü[35] uyarınca alanın tanımlanması, yasal ve idari önlemlerin alınması, muhafaza edilerek kullanım planlaması yapılması sorumluların yetki alanındadır. Bu hususta, fauna ve floraya ilişkin kapsamlı bir güncel analiz çalışması bulunmadığından; öncelikle korunun uzmanları tarafından bu çalışmanın yapılması önerilmektedir. Ekolojik, fiziksel, psikolojik ve ekonomik taşıma kapasiteleri hesaplanarak, kapasiteler aşılmadan kaynak kullanımı planlanmalıdır.

ÇvŞB'nın TS13137 Anıt Ağaçlar Envanter Seçim Kuralları ve İşaretleme Standardı'na göre **anıt ağaç**, *"geçmiş ile günümüz, günümüz ile gelecek arasında köprü kurabilecek uzunlukta doğal ömre sahip olan ağaçlardan yaş, gövde çapı, tepe çapı ve boy itibariyle kendi türünün alışılagelmiş ölçülerinin çok üzerindeki boyutlara ulaşan; ya da, yöre tarihinde, mistik kültüründe ve folklorunda özel yeri bulunan ağaç"*olarak

[35] Madde 23 uyarınca, nitelikli uzmanların tavsiyesi üzerine, tarihi bahçelerin tanımlanması, listelenmesi ve korunması için uygun yasal ve idari önlemleri almak, sorumlu yetkililerin görevidir. Bu bahçelerin muhafaza edilmesi toprak kullanım planları çerçevesi dahilinde sağlanmalı ve bu şart bölgesel ve yerel planlamayla bağlantılı belgelerde tam olarak vurgulanmalıdır (Floransa Tüzüğü, 2014).

tanımlanmaktadır. “Korunmaya değer ağaç” kavramının yasal statüde karşılığı bulunmamaktadır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nin “İBB Anadolu Yakası Anıt ve Korunmaya Değer Ağaçların Tespiti, Tescili, Ağaç Sağlığı ve Devrilme Riskinin Belirlenmesi Projesi” kapsamında Validebağ’da yapmış olduğu envanter çalışmasında koruda anıt ve korunmaya değer nitelikli ağaçların tespiti ve tescili yapılmıştır. Anıt ağaç statüsünde olmayan ancak korunmaya değer nitelikte olan ağaçlar “korunmaya değer ağaç” olarak nitelendirilmiştir.

Korunun anıt ve korunmaya değer ağaçlarının sürekli bakımı sağlanmalı ve anıt niteliğinde olan diğer ağaçlar tespit edilerek tescillenmelidir. Koruda bilinçsiz ve izinsiz yeni ağaç ya da bitki dikimi, otsu bitkilerin kesimi ya da budama faaliyeleri yapılmamalıdır. Floransa Tüzüğü çerçevesince korudaki bakım ve onarımdan sorumlu kişilerin eğitimi için gerekli tedarik sağlanmalıdır.[36] Tüm bu işlemler, alan yönetim planı içerisinde tanımlanmalıdır.

Koruda giriş çıkış sayısının çokluğu ve içeriye araç alınması ekolojik sistemin bütünlüğünü tehlikeye atmaktadır. Bu durum koruya araç girişinin sınırlandırılması ihtiyacını doğurmaktadır. Yapılmış olan müdahale önerilerinde (Şekil G.01) koruya tek araç girişinin 9 numaralı girişten yapılması mümkün kılınmıştır. Bu girişe yakın konumda hastane ve lise yapıları bulunmaktadır. Girişten az ileride bulunan park alanı korunmuş, koruda yer alan diğer tüm araç parklarının kaldırılarak bu alanların ekolojik değerler bağlamında değerlendirilerek koruya dahil edilmesi önerilmiştir. Korunun 3 ve 4 numaralı girişleri acil durumlar anında açılabilecektir. Aynı şekilde korunun batısında yer alan mahalle içi girişler de acil durumlar da kullanılabilecek şekilde planlanmıştır.

Koru içerisinde yer alan yollar değerlendirildiğinde sert asfalt ya da beton malzeme içerikli zemin görülen yerler, yine sert zemin olarak ancak geçirimli ve sürdürülebilir olması göz önünde bulundurulacak bir malzeme seçimi (örneğin polüretan reçine bağlı

[36] Madde 24 uyarınca, tarihi bahçe doğası gereği ayakta kalması eğitimli uzmanlar tarafından yoğun, devamlı bakım gerektiren babadan kalma özelliklerden birisidir. Bu nedenle tarihçi, mimar, çevre düzenleme mimarı, bahçıvan veya bitki bilimcilerden hangisi olursa olsun bu kişilerin eğitimi için uygun tedarik sağlanmalıdır (Floransa Tüzüğü, 2014).

doğal taş zemin kaplaması gibi) ile sürdürülmüş, Huzurevi'nin hizasından itibaren kuzeyde hiçbir alanda sert zemin kullanımı önerilmemiştir.

Koru içerisinde yer alan patika yolların bir kısmına erişim, 'Ziyaretçi Yönetim Planı' çerçevesinde, mevsimsel olarak kuşların göç faaliyetlerine göre kısıtlanmalıdır. Müdahale planında 'ekolojik koruma bandı' olarak önerilmiş olan (Şekil G.01) dere çevresi ve Leylek Tepesi alanları ve çevre dokusunda, insan yoğunluğunun azaltılarak ekosistemin bütünlüğüne zarar gelmemesi önerilmekte ve hedeflenmektedir. Yine fauna ve flora dengesi gözetilerek koruda yer alan derenin 4. seviye kaliteli (Validebağ Korusu Deresi İnceleme Raporu, 2015) olarak belirlenmiş olan suyunun iyileştirilmesi için dereye bağlanan atık su ve yağmur suyu kontrollerinin periyodik biçimde yapılması önerilmektedir.

Korunun bir afet toplanma merkezi olarak kurgulandığı ve bu bölgenin deprem durumunda kullanılacak en geniş yeşil alan varlığı olduğu göz önüne alınarak afet yönetim planı ve afet eylem planı hazırlanmalıdır.

Koru içerisinde kültür varlıklarına ve doğal değerlere yeterince önem göstermeden yapılmakta olan etkinlikler kısıtlanmalıdır. Koruda ve bazı kültür varlığı yapıların içerisinde gerçekleştirilen düğün çekimleri, eğlence organizasyonlarına (düğün, nişan, şenlik, şölen, festival vb.) izin verilmemelidir. Belgesel, dizi, film gibi çekimler için ise belli kısıtlamalar dahilinde ve bir gözlemci eşliğinde izin verilmelidir.

Koru içerisinde halihazırda devam etmekte olan tarımsal faaliyetler, döner sermayenin kentsel hafızadaki yeri bağlamında sürdürülmeli, tarımsal faaliyete uygun alanlar var ise kent içi tarımı kapsamı çerçevesinde değerlendirilerek tespit edilmeli, tüm bu faaliyetlerin denetimi Uygulama Kurulu'na bırakılmalıdır.

7.3 Tek Yapı Ölçeğinde Öneriler

Yapısal bağlamda öneriler işlevsel öneriler ve koruma önerileri alt başlıklarında verilmektedir.

A. İşlevsel öneriler mevcut işlevini sürdürecek olan yapılar, yeni işlev verilecek olan yapılar ve ekonomik ömrünü tamamlayana kadar mevcut işlevini sürdürecek olan yapılar olarak üç kategoride önerilmiştir (Şekil G.01).

7.3.1 Mevcut işlevini sürdürmesi önerilen yapılar

Mevcut işlevini sürdürmesi önerilen yapılar Öğretmenevi blokları, Huzurevi, Adile Sultan Kasrı, Çamlı Köşk, Güvercinlik Köşkü, lojman yapısı, su kulesi ve su deposu ile tarımsal faaliyetin yapıldığı alanda bulunan atölye, depo, kümes, arı kovanı nitelikli geçici yapılardır.

7.3.2 Yeniden işlevlendirilmesi önerilen yapılar

Yeniden işlevlendirilmesi önerilen yapılar şu şekilde sınıflandırılmaktadır:

1. Validebağ Sağlık Tarihi Açık Hava Müzesi'ne hizmet etmesi önerilen yapılar:

   A. Kür Alanı | Yarı açık sergi alanı: Eski kür alanı ve atölye binası günümüzde orijinaline uygun olmayarak geçirdiği restorasyon sonrası ticari faaliyetle yeme-içme mekanı olarak hizmet vermektedir. Yapının özgün formuna dair hiçbir veri gözlemlenemediği ve verem tedaviisine ilişkin açık hava tedavisi aşamasının önemli bir temsilcisi olması sebebi ile burada yeniden yapımı önerilmektedir.

   B. Kum havuzu | Açık sergi mekanı: Günümüzde aynı yerde, çok daha küçük bir formu ile süs havuzu olarak bulunan bu havuzun sağlık tarihine ilişkin aktarımı sağlaması için kazı ile kalıntılarının bulunması, bulunmadığı takdirde tarihi haritalardan elde edilmiş olan izin kullanılarak yeniden inşası önerilmektedir. Çevresinde yer alan kum alanın da aynı kurgu ile yeniden yapılması, bu alanda bilgilendirmeyi sağlayacak olan görsel ve grafik elemanların kullanılması önerilir.

   C. Çocuk Pavyonu | Kapalı sergi alanı: Geçirdiği güçlendirme çalışmalarının ardından otel işlevi ile kullanılmaya başlanan yapının müzeye hizmet eden kapalı bir sergileme mekanı olarak işlevlendirilmesi önerilmektedir.

   D. Çamaşırhane | Kapalı sergi alanı: Acil servis istasyonu olarak kullanılan çamaşırhane yapısının kapalı sergilemem birimlerinden biri olarak hizmet vermesi önerilmektedir.

   E. Ambar | Müze mağazası: Kasrın arkasında bulunan ve soğuk depolama amacı ile kullanılan yapının müze mağazası olarak işlevlendirilmesi önerilmektedir.

F. Merkez Mutfak | Kapalı sergi alanı: Kasrın arka cephesinden inen merdivenlerin karşısında yer alan ve günümüzde atıl durumda olan bu yapının kapalı sergi alanı olarak kullanılması önerilmektedir.

G. Merkez Kalorifer Dairesi | Kapalı sergi alanı: Merkez mutfak yapısı bitişiğinde bulunan ve uzun zamandır atıl durumda olan yapı, kapsamlı bir onarımdan geçirilerek sergileme mekanları içerisinde dahil edilmelidir.

H. Validebağ Araştırma Parkı | Kütüphane, geçici sergi alanı, STK ofisleri: Günümüzde Sağlık Bilimleri Üniversitesi bünyesinde araştırma laboratuvarları olarak kullanılan bu yapının, korunun geçmişinde yer alan kütüphane girişimlerine ithafen, çevrede çok sayıda eğitim kurumunun varlığı da göz önüne alınarak kütüphane olarak işlevlendirilmesi önerilmektedir. Yapının zemin katının geçici sergi mekanı olarak, sivil toplum kuruluşlarının organizasyonunda kullanılması, güney cephesindeki mekanların ise ofis olarak hizmet vermesi önerilir.

2. Müze işlevi verilen diğer yapılar:

   A. Abdülaziz Av Köşkü, geçirmiş olduğu kapsamlı onarıma rağmen kapalı durumda olduğundan yapının yeniden kullanıma açılarak Av Köşkü Müzesi olarak hizmet vermesi,

   B. Günümüzde Masal Okulu olarak faaliyet gösteren eski İzci Evi'nin ise daha önce çevresel değerlilik ve somut olmayan kültürel miras kapsamında bahsedilen değerleri nedeni ile İzci Müzesi olarak faaliyet göstermesi önerilmektedir.[37]

7.3.3 Ekonomik ömrünü tamamladıktan sonra kaldırılması önerilen yapılar

Ekonomik ömrünü tamamladıktan sonra korudan kaldırılması önerilen yapılar ise; koruya sonradan dahil olmuş, büyük hacimli ve büyük ölçekli olan ve herhangi bir kültür varlığı değeri taşımayan Haydarpaşa Lisesi ile Validebağ Fen Lisesi binaları, Haydarpaşa Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi Ek Hizmet Binası, koru içerisinde yer alan diğer sökülebilir nitelikli geçici kafe, depo gibi yapılardır. Bu yapılar ömrünü

[37] Detaylı bilgi için bkz. Bölüm 5.11

tamamladıktan sonra yıkılmalı; arazileri ise yeniden yapılaşmaya sunulmadan, tarihi ve doğal sit bünyesinde korunun doğal ekosistemine dahil edilmelidir.

B. Koruma önerileri başlığında ise basit ve kapsamlı onarım ilkeleri doğrultusunda müdahalede bulunulacak olan yapılar belirlenmiştir. Kür alanı (Adile Kafe), Merkez kalorifer dairesi (Atıl durumdaki yapı), Huzurevi, su kulesi ve deposu, koru içerisindeki merdivenler ve çeşmeler ile dekovil hattıdır. Bu yaklaşım daha çok yapıların strüktürel ya da korunmuşluk durumları orta veya kötü derecelendirilmiş ise alınmıştır.

   Basit onarımdan geçirilmesi gereken yapılar merkez mutfak (arşiv binası) ve çamaşırhane (acil servis istasyonu) yapısıdır.

- Koruda bulunan tescilli yapıların dışında yedi adet yapı tescile önerilmiştir (Şekil C.12). Tescile önerilen yapıların haricinde üç adet merdiven, üç adet çeşme, dekovil hattı kalıntısı, kuyu bileziği, iki adet nişan taşı da tescile önerilen mimari elemanlar arasındadır.

7.4 Ekonomik ve Toplumsal Öneriler

Şeffaf ve hesap verebilir bir yönetim modeli oluşturularak, yurtttaşların ve diğer tüm aktörlerden temsilcilerin yönetimde söz sahibi olduğu bir idari yapılanma ile korunun tüm müştereklerinin ortak bir paydada buluşması mümkün olabilecektir. Doğa ile insan aklının ve emeğinin ortak inşasına dayanan Validebağ Korusu, 90'lı yıllardan beri güçlendirmekte olduğu mücadele ve dayanışma platformunu günümüzde dört yüz günü aşkındır süren bir nöbet ile perçinlemektedir. Sivil insiyatiflerde yer alan ekolojik hafıza, toplumsal hafıza ve kültürel hafıza bilincinin tüm kullanıcı ve yönetici kişilerce edinilmesi; hem korunun sürdürülebilir korunma pratiğini güçlendirecek hem de piskolojik taşıma kapasitesini rahatlatacaktır.

Çevre sakini olan koru kullanıcılarına kültürel mirası koruma bilinci aşılamak, ekosistem ve kültür varlıklarını ayrılmaz bir bütün olarak ele almalarını sağlamak, kültürel peyzaj yaklaşımları hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlamak amacı ile bilinçlendirme toplantıları, seminerler ve çalıştaylar düzenlenebilir ve bu bilincin nesilden nesile aktarımı amaçlanabilir.

8. SONUÇ

Validebağ-ı Kasr-ı Hümayun'un ve bağlık bölgenin bir sağlık ve eğitim kampüsüne dönüşümünün, günümüzde Validebağ Korusu Doğal Sit Alanı olarak varlığını sürdürmesine kadar geçen sürecin, bu süreçte alanın kültürel ve doğal varlıklarının ve bu varlıkların dönüşümünün belgelendiği bu tez çalışması kapsamında, koruya ve barındırdığı kültür varlıklarının korunmasına ilişkin bütüncül bir koruma önerisi getirilmeye çalışılmıştır.

Korunun geçirmiş olduğu dönüşümün, tarihsel olayların ve toplum hafızasına yer edişinin dönemsel olarak detaylıca incelenmesi ve bu süreçte nasıl bir dönüşümden geçtiğinin ortaya konması, bu tez çalışması için büyük önem arz etmektedir. Bu sebeple öncelikle belgeleme çalışmalarına yer verilmiş ve bu bağlamda kapsamlı bir litaratür, arşiv ve saha çalışması yapılmıştır.

Elde edilmiş olan 1776 tarihli ve 1819 tarihli Kauffer Haritası, 1836 Joseph de Hammer Haritası, 1851 Moltke Haritası, 1918 Necip Bey Haritası, 1922 Şehir Haritası, 1923 tarihli Topografya Haritası, 1930 Jaques Pervititch Haritası, 1934 İstanbul Şehir Rehberi Haritaları ve İBB 1946, 1966, 1970, 1982, 2006, 2015 hava fotoğrafları ile sürece dair saptamalar yapılmış ve tarihsel çizelge ortaya çıkarılmıştır. Haritalar karşılıklı olarak çakıştırılarak ve karşılaştırılarak yapılardaki ve dokudaki değişim ile çevre bölgenin dönüşümü ortaya konmuştur.

Alanda bir ekosistemin varlığı, korunun doğal yapısının da incelenmesini ve bu kapsamda su ekosisteminin araştırılmasını gerektirmiştir. Seyid Ahmed Deresi doğu ve batı yamaçlarında varlığını sürdüren Koru; 1923 tarihli Topografya Haritası'nda görünen su kuyusu ve benzer işlevli elemanların varlığı, çevre mahallelerde çok sayıda çeşmenin yer alması ve korunun girişinin yine benzer şekilde adında çeşme olan -Kalfa Çeşmesi Sokak- bir sokaktan sağlanması nedeniyle Üsküdar bölgesi sularına ilişkin kapsamlı bir araştırma yürütülmüş ve Koru'nun bu kapsamda yeri tespit edilmiştir.

Güncel durumda tescilli olan yapıların özgün niteliklerini koruyup korumadıkları ve ne şekilde bir dönüşüme maruz kaldıkları incelenerek rölöve çalışmalarıyla güncel durumları ortaya konmuştur. Alanda yer alan otuz sekiz yapının korudaki konumları ve çevre ilişkileri basit rölöve çalışmalarıyla belgelenmiş, haritalandırılmış ve plan çalışmaları üretilmiştir. Bu yapıların içerisinde mimari nitelikleri ya da tarihe tanıklık etmeleri vesilesi ile tescile önerilenler olmuştur.

Alandaki bu çok katmanlı tarihsel süreç, ortaya konan çalışmalar ile güncel sorunları kapsamında değerlendirilerek bu sorulara cevaplar aranmış ve Koru için bütüncül bir Yönetim ve Koruma planı önerilmiştir. Alanın kısmen kontrollü ve doğal hayatın dengesini bozmayacak koruma kararları alınmış, yapısal ölçekten sit ölçeğine varan öneriler geliştirilmiştir. Doğal sit alanı özelliğine tarihi sit tanımlamasının da eklenmesi ve henüz yasal zeminde karşılığı olmasa da kültürel peyzaj alanı olarak tanımlanması, bu kapsamda koruma kararları alınması önerilmiştir.

Koruda yer alan mimari yapıların kamusal amaçlı kullanımı için öneriler getirilirken, korunun tarihine ışık tutacak kentsel hafıza ve ekolojik hafıza gezi rotaları da önerilmiştir. Yalnızca mevcut hali ile kültürel varlıkların korunması değil; bir kentsel ve ekolojik hafıza mekanı olarak planlanması ve bu planlama yapılırken korunun doğal dengesi göz önünde bulundurularak kararlar alınması, tez çalışmasının temel amaç olarak gördüğü ve topluma aktarmayı hedeflediği noktalardır.

KAYNAKLAR

Akın, Y. (2004), "Gürbüz ve Yavuz Evlatlar" Erken Cumhuriyet'te Beden Terbiyesi ve Spor, İletişim Yayınları, İstanbul

Aktaş, U., Sönmez, S. (2011). İstanbul'un Yeşilliği, Avrupa Kültür Başkenti Ajansı, İstanbul, s. 255

Akyıldız, S. ve Armağan, N. (2022). Osmanlı'dan Günümüze Validebağ Korusu Tarihsel, Kültürel, Ekolojik Müştereğimiz, Nobel Bilimsel Eserler, Ankara

Armağan, N. (2015, 31 Temmuz). Validebağ Korusunda Bir Devrin Veremle Savaşı, *Gazete Kadıköy*, İstanbul

Armağan, N., Yılmaz A. (2015, 7 Ağustos). Abdülaziz Av Köşkü'nün Hazin Hikayesi, *Gazete Kadıköy*, İstanbul

Atasoy, N. (2002). Hasbahçe, Koç Kültür Sanat Tanıtım, İstanbul.

Atasoy, N. (2015). İstanbul Bahçeleri. İçinde *Antik Çağdan XXI. Yüzyıla Büyük İstanbul Tarihi* (Cilt 4, s. 534-571). İSAM&İBB, İstanbul

Atasoy, N. (2015). 15. Yüzyıldan 20. Yüzyıla Osmanlı Bahçeleri ve Hasbahçeler, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, İstanbul

Avcı, N. (2007). Turizmde Taşıma Kapasitesinin Önemi. *Ege Akademik Bakış Dergisi*. *7(2).* (s. 485-501).

Batur, A. (1993). Adile Sultan Kasrı. İçinde *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi* (Cilt 1, s. 82-83). Tarih Vakfı, İstanbul

Buzpınar, T. (2007). Altunizade Ailesi. İçinde *Uluslararası Üsküdar Sempozyumu IV Bildiriler Kitabı* (Cilt 2, s. 488-489). İstanbul: Üsküdar Belediye Başkanlığı Üsküdar Araştırmaları Merkezi

Çeçen, K. (1984). İstanbul'da Osmanlı Devrindeki Su Tesisleri. İTÜ İnşaat Fakültesi Matbaası, İstanbul

Çeçen, K. (1991). İstanbul'un Vakıf Sularından Üsküdar Suları. İstanbul

Çeti, B. (2018). Turizm Politikası ve Planlaması Kapsamında Taşıma Kapasitesi Kavramının Değerlendirilmesi. *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi 1(2).* (s. 1-17).

Çevre Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi. (2015). *Validebağ Korusu Deresi İnceleme Raporu*. İstanbul: TMMOB Çevre Mühendisleri Odası

Çelik, Z. (1998). 19. Yüzyılda Osmanlı Başkenti: Değişen İstanbul, 2.B., Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul

Eldem, S. H. (1976). Türk Bahçeleri, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

Eldem, S. H. (1986). Türk Evi Osmanlı Dönemi, *Turkish houses ottoman period II*, Türkiye Anıt ve Çevre Koruma Vakfı, İstanbul

Erdal, Y., Alatlı, H.İ., Kırbaş, A., Salman, Y. (2020). Kadıköy'ün genişleyen sınırları: Koşuyolu. *Betonart Dergisi, 65,* 6-17

Erdoğan, M. (1958). Osmanlı Devrinde İstanbul Bahçeleri. *Vakıflar Dergisi*, IV, 152-182.

Evliya Çelebi. (2011). *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi IX,* S.A. Kahraman (Editör). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları

Evyapan, G. (1972). Eski Türk Bahçeleri ve Özellikle Eski İstanbul Bahçeleri, ODTÜ Mimarlık Fakültesi (Yayın No: 20), Ankara

Fowler, P. J. (2003). World Heritage Cultural Landscapes 1992-2002. *World Heritage Papers 6*. Paris: UNESCO World Heritage Centre.

Grelot, G. J. (1680). *Relation nouvelle d'un voyage de Constantinople*. Paris: P. Rocolet et ve D. Foucault.

Güler, A. C. (2018). *Gökçeada'nın kültürel peyzaj değerlerinin belirlenmesi ve korunmasına yönelik ilkeler* (Doktora tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Gürgan, M. (2012). Prevantoryumdan Devlet Hastanesine: Validebağ Öğretmenler Hastanesi Tarihçesi, İçinde *Uluslarası Üsküdar Sempozyumu VII Bildiriler Kitabı* (s. 24). İstanbul: Üsküdar Belediye Başkanlığı Üsküdar Araştırmaları Merkezi

Haskan, M. N. (2001). Valide Bağı Kasrı (Adile Sultan Kasrı). *Yüzyıllar Boyunca Üsküdar*, C. 3, Üsküdar Belediye Başkanlığı Üsküdar Araştırma Merkezi Yayını, İstanbul

ICOMOS. (2014). Heritage and Landscape as Human Values. *ICOMOS 18th General Assembly*. Florence, Italy: 9-14 November.

ICOMOS Türkiye (2012). *ICOMOS Türkiye Milli Komitesi Kapadokya Bildirgesi.* Nevşehir: 17 Şubat.

ICOMOS Türkiye (2013). *ICOMOS Türkiye Milli Komitesi Türkiye Mimari Mirası Koruma Bildirgesi.* İstanbul: 12 Aralık.

ICOMOS ve IFLA (2017). *Principles Concerning Rural Landscapes as Heritage*. 1 December 2016. Erişim 31 Ekim 2017, http://www.icomos.org.

İl Milli Eğitim Müdürlüğü. (2007) *"Validebağ Korusu Amenajman-Silvikültür Planı" Raporu*. İstanbul.

İnciciyan, G. V. (2018). Boğaziçi Sayfiyeleri, Alfa Yayınları, İstanbul

İplikçi, M. (2010). Koşuyolu Dünyalar Kadar, Heyamola Yayınları, İstanbul

İskan, M. (2001*). Yüzyıllar Boyunca Üsküdar*. Cilt 3, Üsküdar Araştırmaları Merkezi, İstanbul, s. 1450

İstanbul Planlama Ajansı. (2021). *Validebağ Korusu Politika Belgesi*. İstanbul. Erişim 10 Haziran 2022, https://ipa.istanbul/

IUCN. (1994). *Guidelines for Protected Area Management Categories*. Gland, Switzerland: IUCN.

Jones, M. (2003). The Concept of Cultural Landscape: Discourse and Narratives. H. Palang ve G. Fry (Editörler), *Landscape Interfaces*, (ss. 21-51). Hollanda: Kluwer Academic Yayını.

Kolay, A. (2013). İstanbul'un Yaşam Pınarı: Çekmeköy, Çekmeköy Belediyesi Yayınları, İstanbul, s. 176

Kolay, A., Memiş, Ş. (2017). Maarif'in Hizmetinde 100 Yıl, Osmanlı'dan Günümüze Validebağı, Adile Sultan Kasrı Öğretmenevi ve ASO Yayınları, İstanbul

Konyalı, İ. H. (1976). *Abideleri ve Kitabeleriyle Üsküdar Tarihi*. Cilt 2, Türkiye Yeşilay Cemiyeti Yayınları, İstanbul, s. 152

Kozalak Derneği. (2022). *Validebağ Korusu'nun Ekolojik ve Sosyal Hafızasının Korunması Projesi, Validebağ ile Bağ Kurmak Rehberi*. İstanbul.

Kuban, D. (2004). İstanbul Bir Kent Tarihi, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul

Kurşuncu, H., Ozar, Y. (2021). İstanbul'un Kültürel Peyzajında Bir Odak: Validebağ Korusu. *İstanbul Kent Araştırmaları ve Düşünce Dergisi*, (2021/003), 52-59.

Lawrence Durrel, J. (2015). Foreword. *Conserving Cultural Lanscapes Challenges and New Directions*. K. Taylor, A. St. Clair, N.J. Mitchell (Editörler), Rutles Studies in Heritage. New York: Taylor and Francis.

Maarif Vekâleti Preventorium Müdürlüğü. (1933). *Validebağ Prevantoryumu Broşürü*. Halil Onur'un Kişisel Arşivi. İstanbul

Madran, E. ve Uysal, Z. Ç. (Editörler) (2009). *Korumada Yeni Tanımlar Yeni Kavramlar-Kültürel Peyzaj.* TMMOB Mimarlar Odası Kültürel Mirasın Korunması Komitesi. Ankara: Özdil Basımevi.

Memiş, Ş. (2017). Mustafa Necati Öğretmen Huzurevi. İçinde *Adile Sultan Kasrı, Maarifin Hizmetinde 100 Yıl, Osmanlı'dan Günümüze Validebağı* (s. 215-232). İstanbul: Adile Sultan Kasrı Öğretmenevi ve ASO Yayınları

Müller-Wiener, W. (2001). İstanbul'un Tarihsel Topografyası: 17. Yüzyıl Başlarına Kadar Byzantion-Konstantinopolis-İstanbul (Ü. Sayın, Çev.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Özdemir, H. (2006). Adile Sultan Vakfiyesi, Türkiye İlmi İçtimai Hizmetler Vakfı Yayınları (8). İstanbul

Renda, G. (2022). Odanın İçindeki Bahçe. İçinde *Antik Çağlardan Günümüze Kent Alanı ve Peyzaj Kültürü* (s. 130-143). İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları

Sauer, C. O. (1925). The Morphology of Landscape. Berkeley, Californiya: Californiya University

Sürer, İ. (2012). *XIX. Yüzyıl İstanbul'unda bahçe köşkleri* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Şehsuvaroğlu, H. Y. (1947, 10 Eylül). 19. Asırda Çamlıca'daki Köşkler ve Saraylar, *Akşam Gazetesi*, İstanbul

Şehsuvaroğlu, H. Y. (1947, 17 Eylül). 19. Asırda Çamlıca'daki Köşkler ve Saraylar, *Akşam Gazetesi,* İstanbul

Şehsuvaroğlu, H. Y. (1952). Adile Sultan. *Resimli Tarih Mecmuası, Sayı:26, C.3.*

Şehsuvaroğlu, H. Y. (1952, 30 Kasım). Eski Meyva Bahçeleri. *Akşam Gazetesi,* İstanbul

Şehsuvaroğlu, H. Y. (1986). Boğaziçi'ne Dair, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, İstanbul

Şehsuvaroğlu, H. Y. (2011). İstanbul Sarayları, TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı Yayınları, İstanbul

Şenyurt, O. (2018). Arşiv Belgeleri Işığında Osmanlı'nın Son Dönemlerinde "Gezinti" Mekânları ve Millet Bahçeleri. *Mimarlık ve Yaşam Dergisi 3(2).* 143-167.

Tekkök, B. (2022). Antik Çağlardan Günümüze Kent Alanı ve Peyzaj Kültürü Sempozyumu, Giriş. İçinde *Antik Çağlardan Günümüze Kent Alanı ve Peyzaj Kültürü* (s. 6-14). İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları

Tezcan, N. ve Tezcan, S. (2011). *Doğumunun 400. yılında Evliya Çelebi*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Tuğlacı, P. (1981). Osmanlı Mimarlığında Batılılaşma Dönemi ve Balyan Ailesi, İnkılap Yayınları, İstanbul.

Tuğluoğlu, F. (2012). Cumhuriyet'in ilk döneminde verem mücadelesi ve propaganda faaliyetleri, *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*. (13-14). https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuydta/issue/941/10626

Turgut, N. (2005). Validebağ'ın Değişim Sürecinde: Adile Sultan Kasrı. İçinde *Uluslararası Üsküdar Sempozyumu II Bildiriler Kitabı* (Cilt 2, s. 424-435), İstanbul: Üsküdar Belediye Başkanlığı Üsküdar Araştırmaları Merkezi

UNESCO. (2003). Cultural Landscapes: The Challenges of Conservation. *World Heritage Papers,* 7. Paris: UNESCO World Heritage Centre.

UNESCO (2015). *Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention*. Paris: UNESCO World Heritage Centre.

Vizyon 2050 Ofisi. (2020). *İstanbul Kentsel Analiz Raporu*. İstanbul: İstanbul Planlama Ajansı

Yaltırık, F., Efe, A., Uzun A. (1997). Tarih Boyunca İstanbul'un Park Bahçe ve Koruları Egzotik Ağaç ve Çalıları, İSFALT Yayınları, İstanbul

Yıldız, M. (2014). Osmanlı Hasbahçelerinin Sultanı: Sultaniye Bahçesi. *Belleten,* 78(282), 547-598.

Yıldızcı, A. C. (1978). *İstanbul'da Kentsel Doku ile Yeşil Doku Arasındaki İlişkiler ve İstanbul Yeşil Alan Sistemi İçin Bir Öneri*. (Doktora tezi). İTÜ Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi, İstanbul

Yücel, İ. (1994). Maslak Kasırları, Milli Saraylar Daire Başkanlığı, İstanbul.

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu. (1983). *T.C. Resmi Gazete 18113*, 23 Temmuz 1983.

2872 sayılı Çevre Kanunu. (1983). *T.C. Resmi Gazete 18132*, 11 Ağustos 1983.

2873 sayılı Milli Parklar Kanunu. (1983). *T.C. Resmi Gazete 18132*, 11 Ağustos 1983.

3386 sayılı 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesi Hakkında Kanun. (1987). *T.C. Resmi Gazete 19497*, 24 Haziran 1987.

Url-1 <*http://validebaghaber.blogspot.com/2015/02/validebagin-anit-agaclari.html*> , erişim tarihi 24.04.2020

Url-2 <http://validebaghaber.blogspot.com/2014/11/validebagn-kuslar-kzlgerdan.html>, erişim tarihi 08.03.2022

Url-3 <https://www.cumhuriyet.com.tr/turkiye/validebag-korusunda-yurttaslarin-direnisi-suruyor-1870657**>,** erişim tarihi 21.09.2021

Url-4 <*https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/milli-egitim-ocakbasi-846207*>, erişim tarihi 04.10.2021

Url-5 <*13. http://kultursanat.kadikoy.bel.tr/tr/haberler/doner-sermaye-bitti-ahirlar-gitti*>, erişim tarihi 17.11.2020

Url-6 < *http://www.worldcitiesscultureforum.com/data/of-public-green-space-parks-and-gardens*>, erişim tarihi 10.05.2021

Arşiv Belgeleri

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivi.

(Belgelerin arşivdeki künyeleri için Bkz. Çizelge A.1-A.13)

İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu.

Deniz Alkan (kişisel) Arşivi.

Halil Onur (kişisel) Arşivi.

EKLER

EK A: Koruda bulunan kültür varlıklarının ve kültür varlığı değeri taşımayan yapıların fotoğrafları

EK B: Envanter fişleri

EK C: Analitik rölöve çizimleri

EK D: Yapı rölöve çizimleri

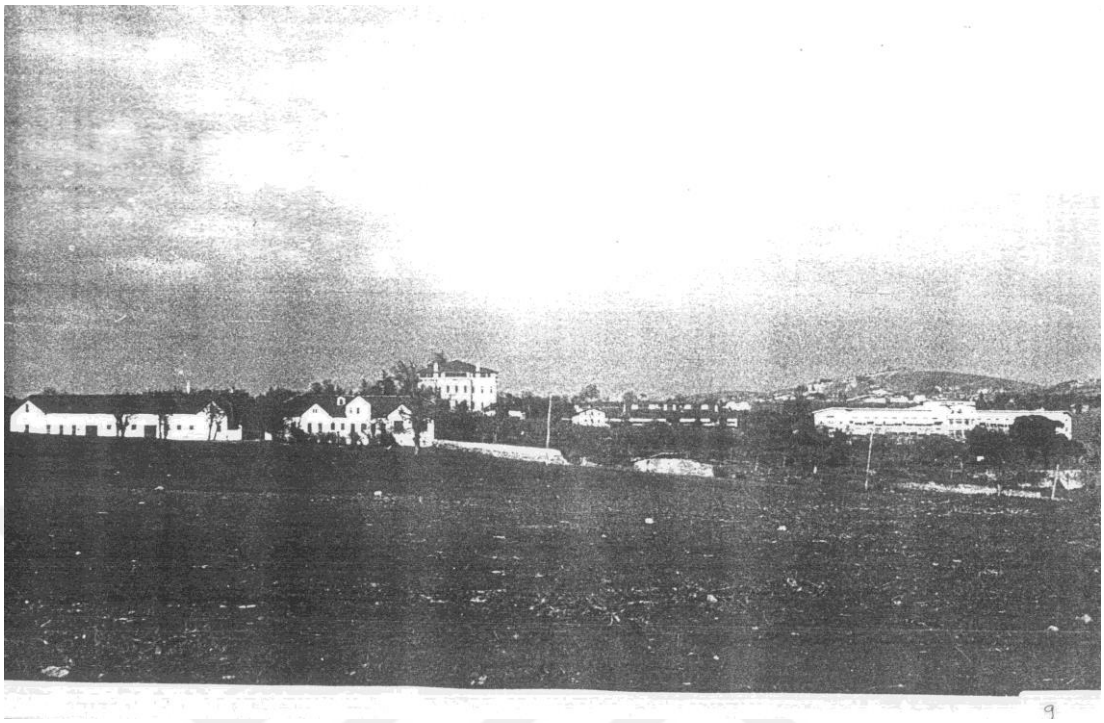
EK E: Tarihi haritalar

EK F: BOA belgeleri transkripsiyonu

EK G: Müdahale önerisi çizimleri

EK H: Koruma önerisi çizimleri

EK A: Koruda Bulunan Kültür Varlıklarının ve Kültür Varlığı Değeri Taşımayan Yapıların Fotoğrafları

Şekil A.1 : Koru genel görünümü (6 no'lu Koruma Kurulu Arşivi, Sayı: 167327).

Şekil A.2 : Koru genel görünümü (6 no'lu Koruma Kurulu Arşivi, Sayı: 167334).

Şekil A.3 : Koru genel görünümü (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2021).

Şekil A.4 : Koru genel görünümü (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2021).

Şekil A.5 : Korunun doğu yamacından Marmara Denizi'ne bakan manzara (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2021).

Şekil A.6 : Korunun doğu yamacından Acıbadem Hastanesi'ne doğru bakış (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2021).

Şekil A.7 : Koru içerisindeki sık ormanlık alanda bir patika (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2021).

Şekil A.8 : Korunun köpekleri ile birlikte kendi köpek arkadaşı ile yürüyüş yapan bir kişi (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2020).

Şekil A.9 : Adile Sultan Kasrı'ndan Av Köşkü'ne doğru giden yol (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2020).

Şekil A.10 : Korunun Kalfa Çeşmesi Sokak üzerinden Öğretmenevi girişi (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2020).

Şekil A.11 : Korunun Kalfa Çeşmesi Sokak üzerinden Lise ve Hastane yapıları araç girişi (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2019).

Şekil A.12 : Korunun Tophanelioğlu Caddesi üzerinden Güvercinlik Köşkü girişi (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2019).

Şekil A.13 : Korunun Pasinler Sokak üzerinden girişi (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2021).

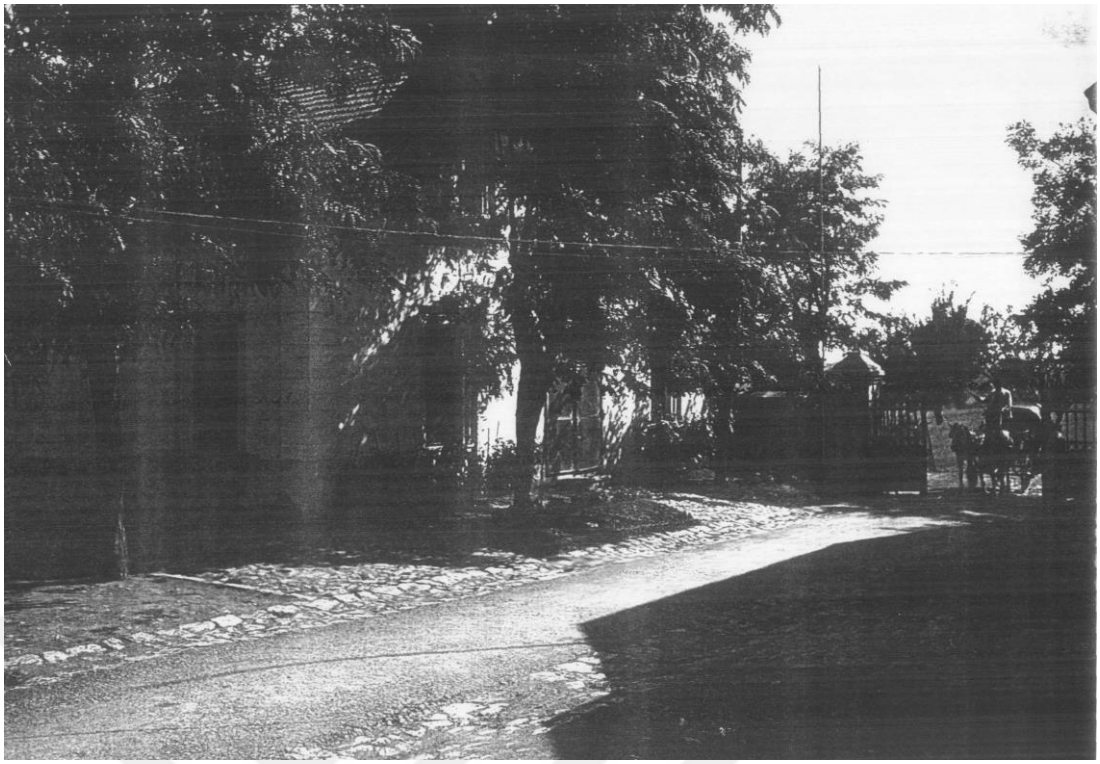
Şekil A.14 : Korunun Gonca Sokak üzerinden girişi (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2021).

Şekil A.15 : Korunun Haydarpaşa Lisesi girişi (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2021).

Şekil A.16 : Öğretmenevi A Blok yapısı arka cephesi (6 no'lu Koruma Kurulu Arşivi, Sayı:166489).

Şekil A.17 : B Blok ve Kalfa Çeşmesi Sokak girişi (6 no'lu Koruma Kurulu Arşvi, Sayı: 167242).

Şekil A.18 : B Blok günümüz girişi (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2020).

Şekil A.19 : B Blok üst katından A Blok'a ve Altunizade yönüne giden yola doğru bakış (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2020).

Şekil A.20: B Blok üst katından A Blok giriş kapısına ve Kalfa Çeşmesi Sokak girişine doğru bakış (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2020).

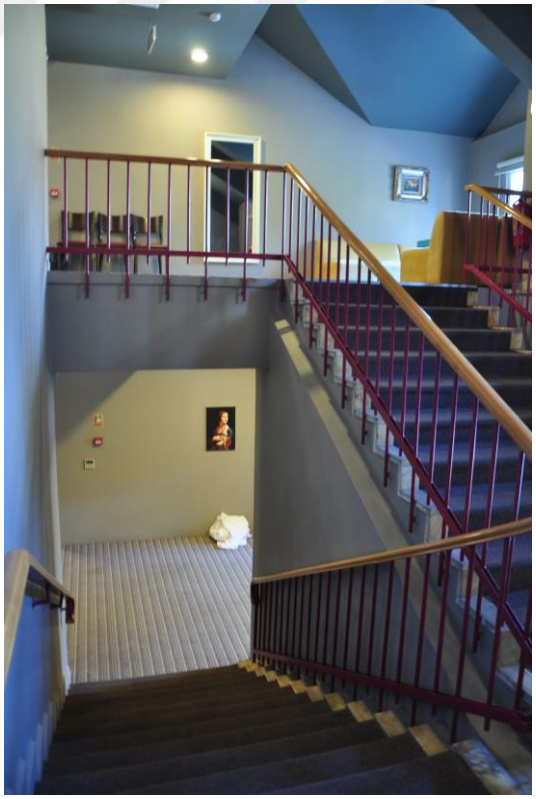
Şekil A.21 : A Blok zemin katta bulunan dinlenme salonu (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2020).

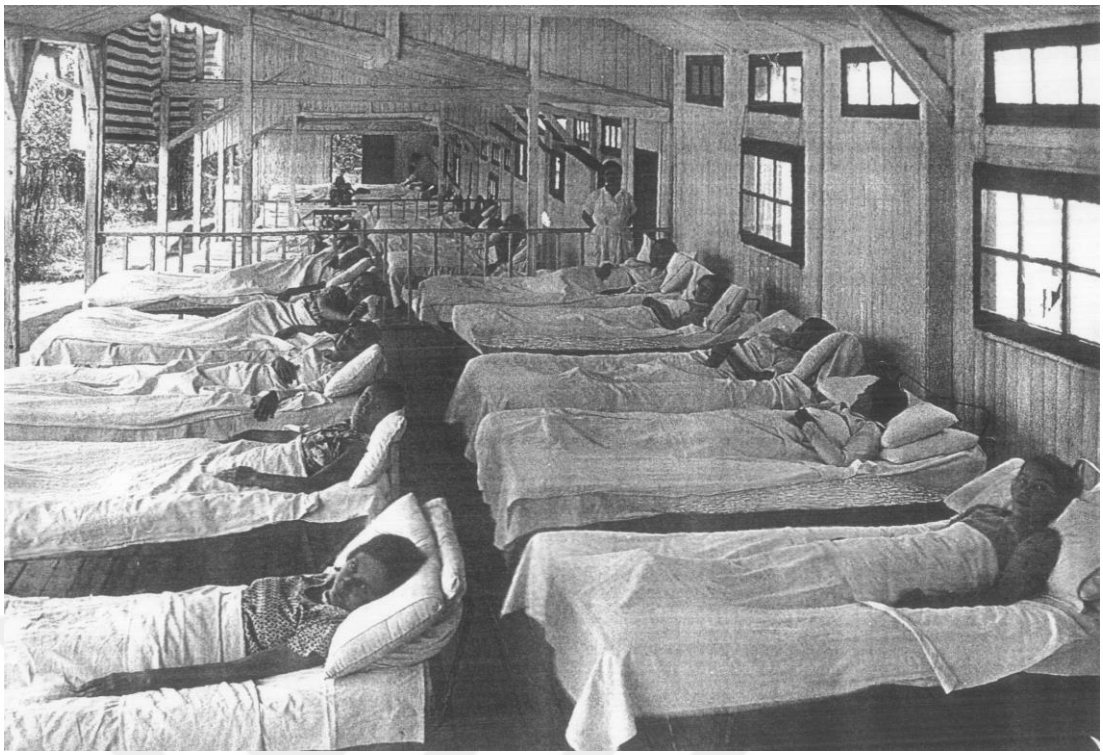
Şekil A.22 : A Blok üst katta bulunan dinlenme salonu (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2020).

Şekil A.23 : A Blok üst katta bulunan odalardan biri (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2020).

Şekil A. 24 : A Blok zemin kattan üst kata çıkan merdiven (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2020).

Şekil A.25: Günümüzde kafeterya olarak kullanılan Açık Hava Kür Alanı-Kadınlar kısmı (6 no'lu Koruma Kurulu Arşivi, Sayı:167221).

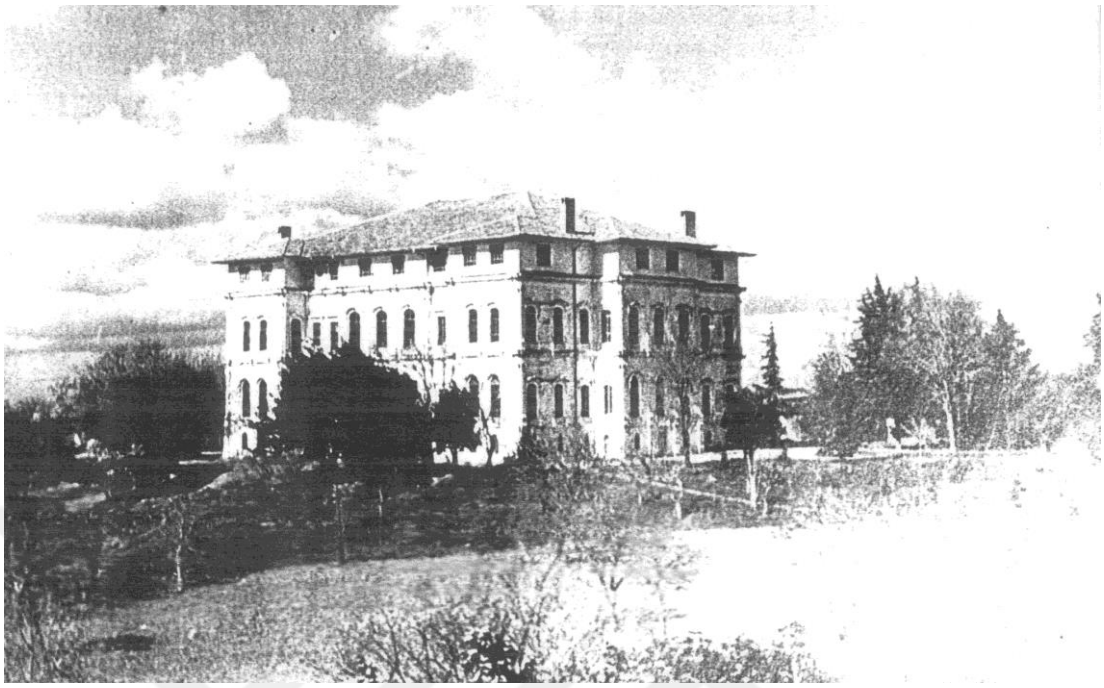
Şekil A.26: Açık hava kür alanının karşısında bulunan Kum Havuzu ve güneşlenme alanı (6 no'lu Koruma Kurulu Arşivi, Sayı: 167229).

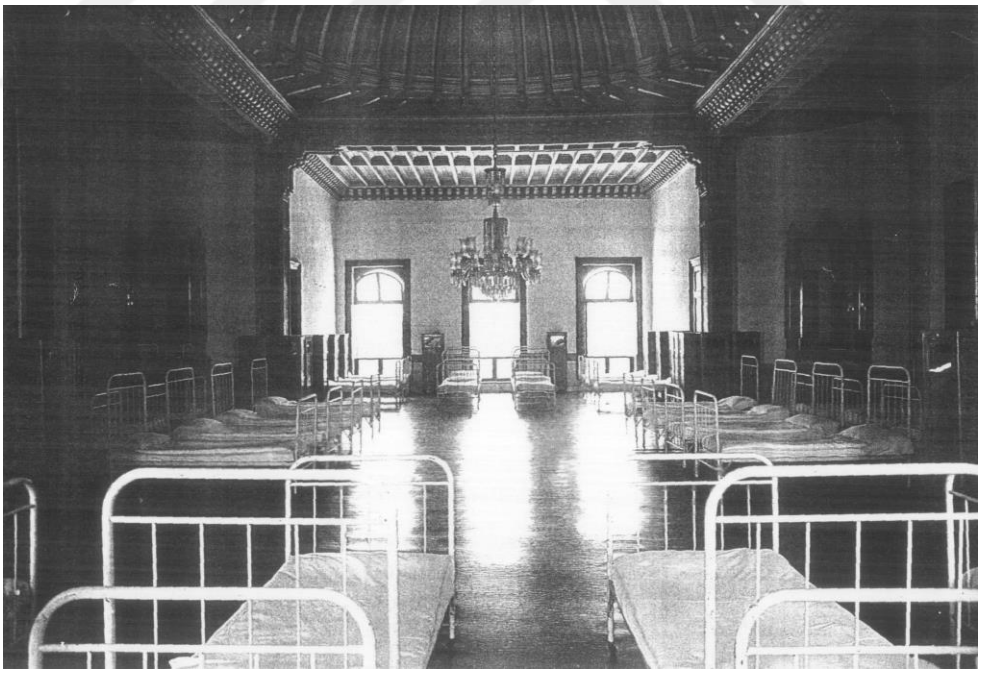
Şekil A.27 : Açık hava kür yapısının atölye binaları olarak kullanıldığı döneme ait bir fotoğraf (6 no'lu Koruma Kurulu Arşivi, Sayı: 167206).

Şekil A.28 : Atölye binalarının hastane araçları park alanı olarak kullanıldığı döneme ait bir fotoğraf (6 no'lu Koruma Kurulu Arşivi, Sayı: 167652).

Şekil A.29: Adile Sultan Kasrı, ilave kat ve kırma çatının olduğu döneme ait fotoğraf (6 no'lu Koruma Kurulu Arşivi, Sayı:167275).

Şekil A.30 : Adile Sultan Kasrı, prevantoryum yatakhanesi, üst kat (6 no'lu Koruma Kurulu Arşivi, Sayı: 167307).

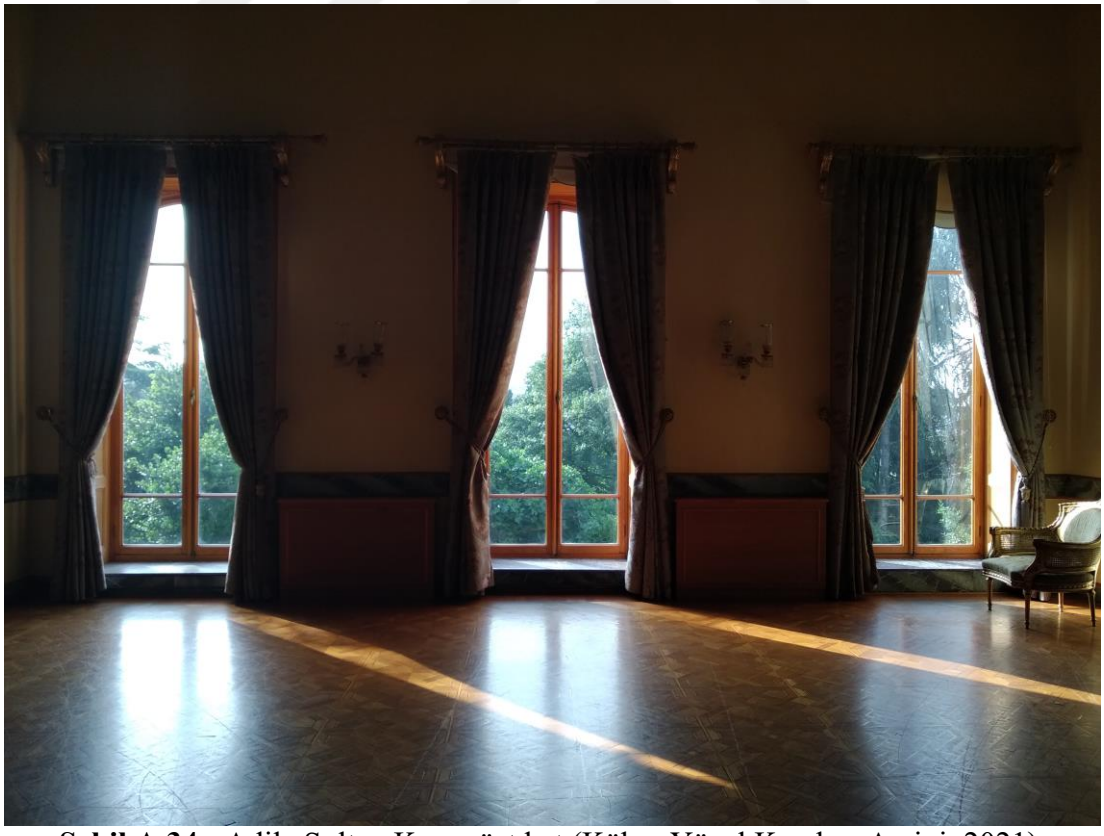
Şekil A.31 : Adile Sultan Kasrı, kuzey cephesi (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2020).

Şekil A.32 : Adile Sultan Kasrı, ana giriş cephesi (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2019).

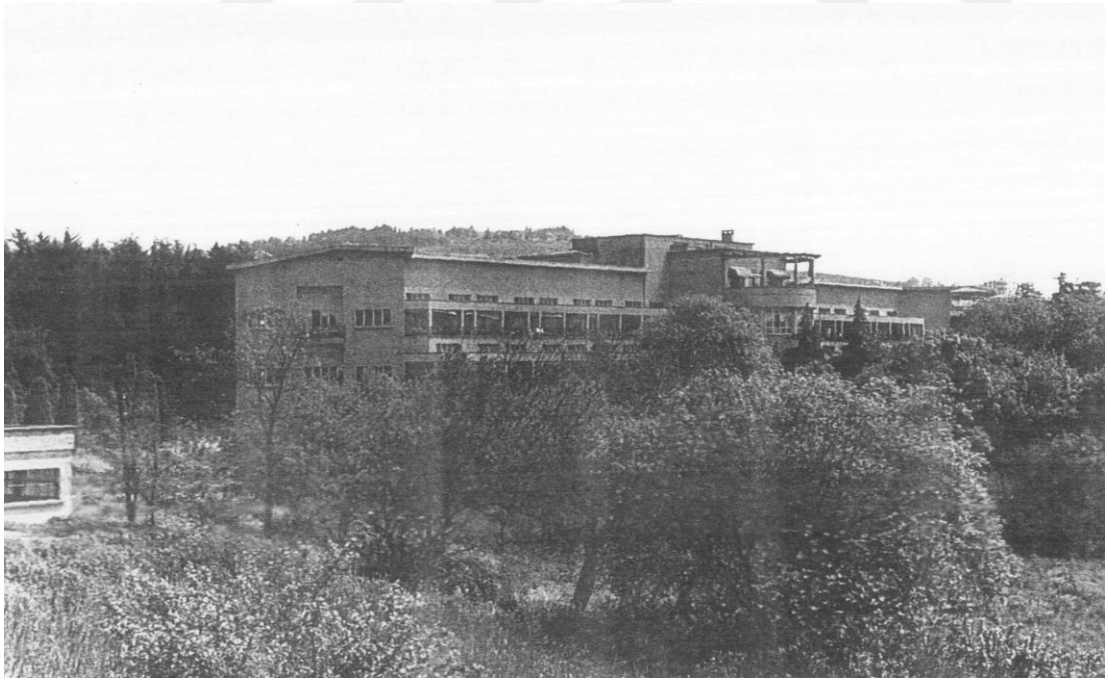
Şekil A.33: Adile Sultan Kasrı, cephe detayı (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2019).

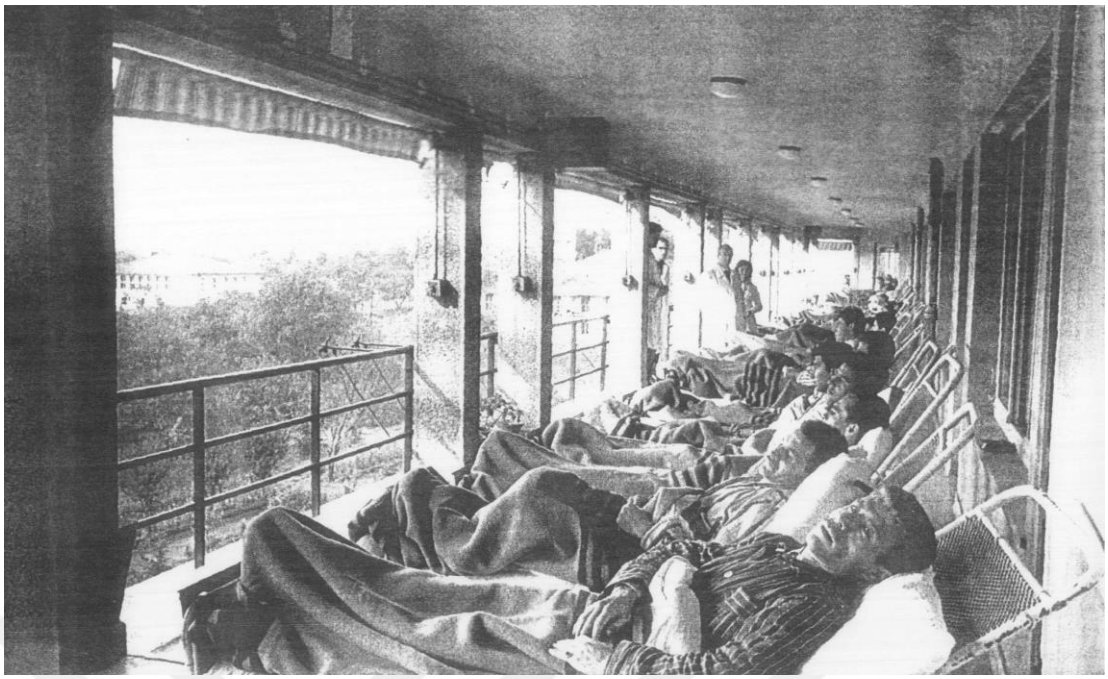
Şekil A.34 : Adile Sultan Kasrı, üst kat (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2021).

Şekil A.35 : Adile Sultan Kasrı, giriş kat, Hababam Sınıfı Müzesi girişi (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2021).

Şekil A.36 : Günümüzde Validebağ Araştırma Parkı olarak kullanılan sanatoryum binası, arka cephe (6 no'lu Koruma Kurulu Arşivi, Sayı: 167238).

Şekil A.37 : Sanatoryum yapısı, yarı açık güneşlenme alanlarında dinlenen hastalar (6 no'lu Koruma Kurulu Arşivi, Sayı: 167237).

Şekil A.38 : Validebağ Araştırma Parkı, arka cephe detayı (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2019).

Şekil A.39: Ön cepheye devam eden yol, Validebağ Araştırma Parkı (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2019).

Şekil A.40: Validebağ Araştırma Parkı, ön giriş cephesi, sağda Huzurevi'ne giden yol (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2019).

Şekil A.41 : Validebağ Araştırma Parkı, teras (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2022).

Şekil A.42 : Validebağ Araştırma Parkı, iç merdiven (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2022).

Şekil A.43 : Validebağ Araştırma Parkı, giriş (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2021).

Şekil A.44 : Önde Huzurevi, arkada Adile Sultan Kasrı (6 no'lu Koruma Kurulu Arşivi, Sayı: 167256).

Şekil A.45 : Mustafa Necati Bey Huzurevi, arka cephe (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2019).

Şekil A.46 : Mustafa Necati Bey Huzurevi, ön cephe (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2019).

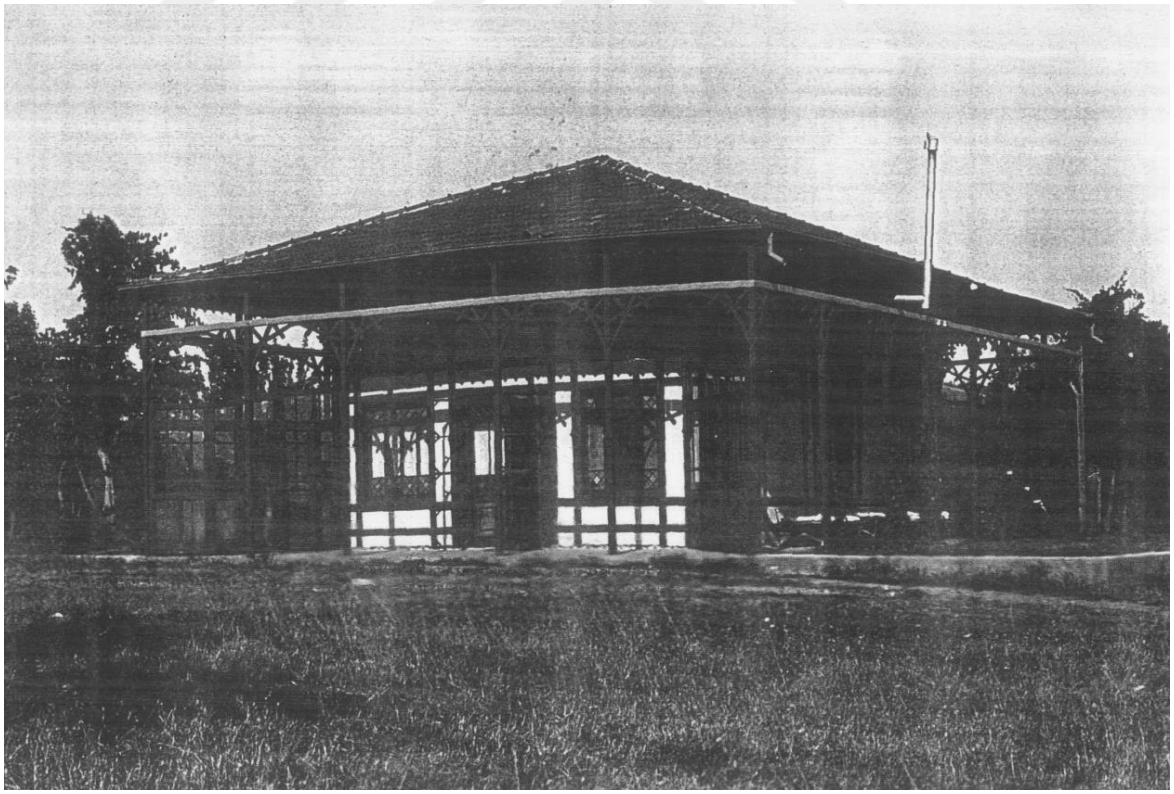
Şekil A.47 : Çamlı Köşk (6 no'lu Koruma Kurulu Arşivi, Sayı: 167330).

Şekil A.48: Günümüzde Çamlı Köşk, arka cephe (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2019).

Şekil A.49 : Günümüzde Çamlı Köşk, ön cephe (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2019).

Şekil A.50 : Abdülaziz Av Köşkü (6 no'lu Koruma Kurulu Arşivi, Sayı:167323).

Şekil A.51 : Abdülaziz Av Köşkü, havuz cephesi (doğu) (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2019).

Şekil A.52 : Abdülaziz Av Köşkü, yapılmış olan cephe restorasyonundan detay (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2019).

Şekil A.53 : Abdülaziz Av Köşkü, nişan taşından yapıya bakış (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2019).

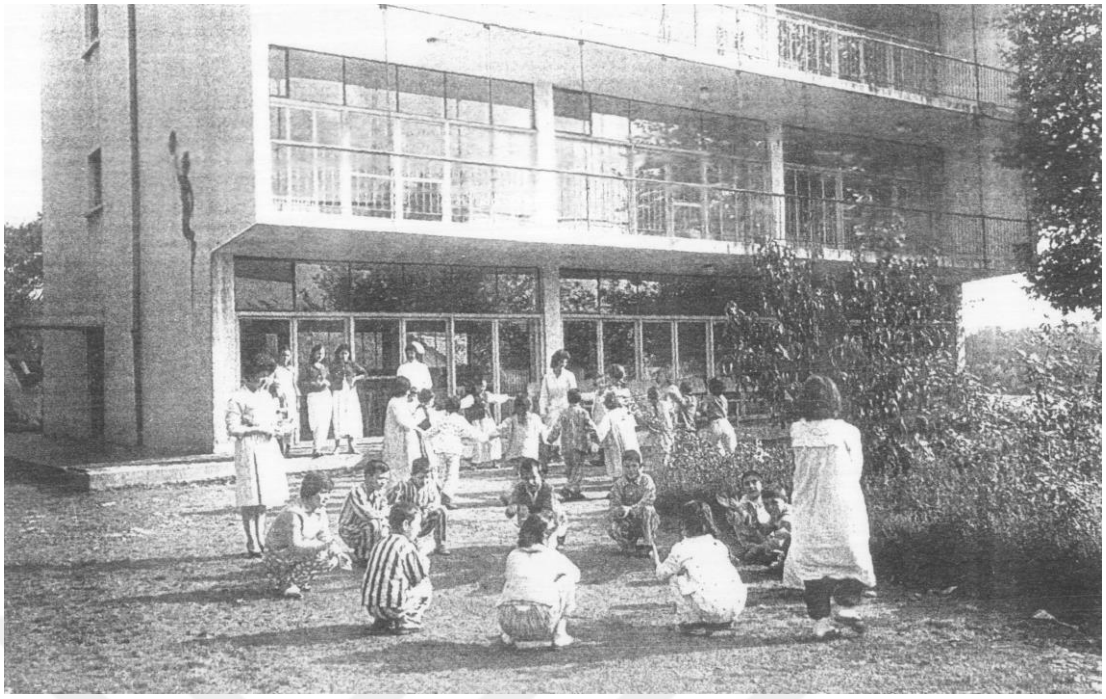
Şekil A.54 : Av Köşkü havuz yönünden Masal Okulu'na giden sarmaşıklı yol (Kübra Yücel Karabaş, 2019).

Şekil A.55 : Güvercinlik Köşkü ve su deposu (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2020).

Şekil A.56 : Masal Okulu (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2020).

Şekil A.57 : Çocuk Pavyonu, güney cephesi önünde oyun oynayan çocuklar (6 no'lu Koruma Kurulu Arşivi, Sayı: 167216).

Şekil A.58 : Çocuk Pavyonu, 'Öğretmen nezaretinde yapılan pedagojik çalışma' (6 no'lu Koruma Kurulu Arşivi, Sayı: 167223).

Şekil A.59 : Çocuk Pavyonu, günümüzün Valide Oteli, restorasyon sonrası kuzey cephesi (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2021).

Şekil A.60 : Çocuk Pavyonu, günümüzün Valide Oteli, restorasyon sonrası (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2021).

Şekil A.61 : Hastane Arşivi (Kübra Yücel Karabaş, 2020).

Şekil A.62 : Hastane Arşivi, giriş kapısı (Kübra Yücel Karabaş, 2022).

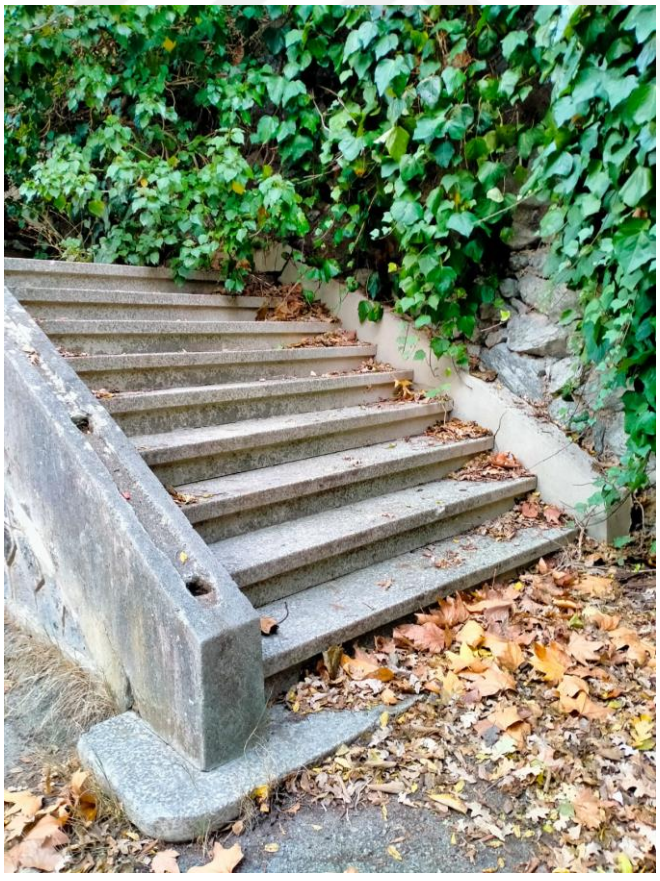
Şekil A.63 : Acil Yardım İstasyonu (Kübra Yücel Karabaş, 2020).

Şekil A.64 : Sanatoryum binası kuzey cephesinin giriş kapısı karşısında yer alan çeşme ve korunun sık ormanlarına giden merdiven (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2019).

Şekil A.65 : Sanatoryum binası kuzey cephesinin karşısında yer alan çeşme (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2019).

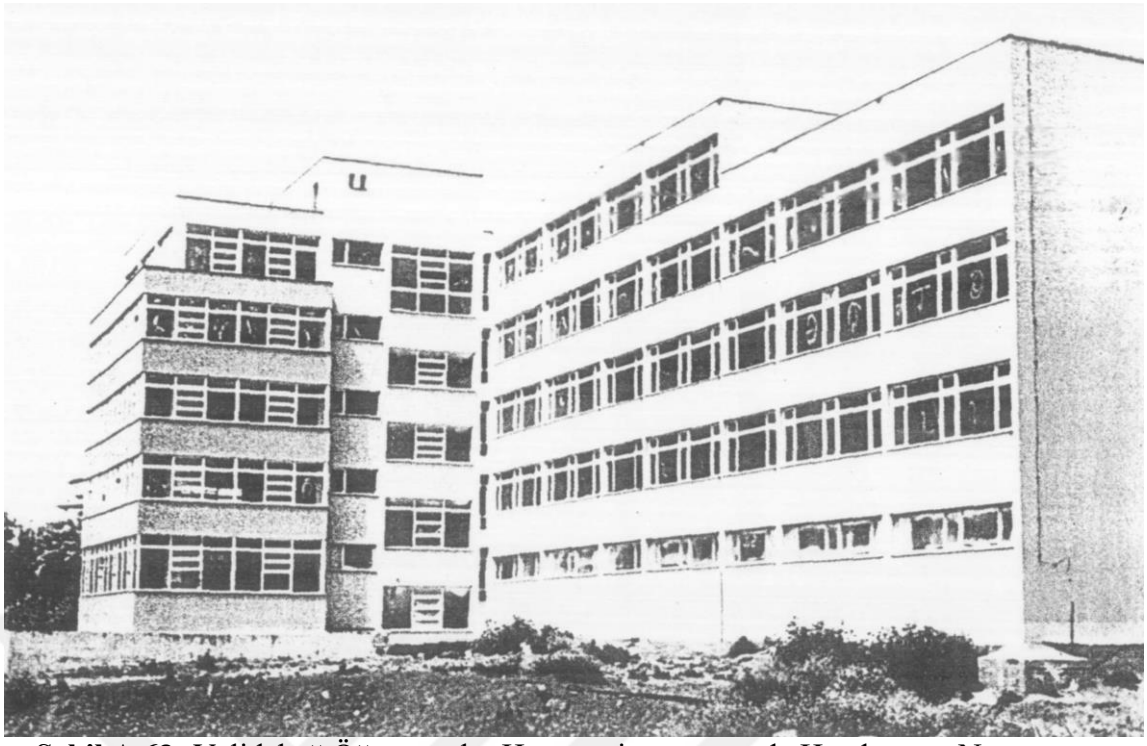
Şekil A.66 : Sanatoryum binası karşısındaki merdivenin sağ kolu ve dökme mozaik merdiveni (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2021).

Şekil A.67 : Sanatoryum binası karşısındaki diğer merdiven (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2021).

Şekil A.68 : Abdülaziz Av Köşkü'nün karşısında bulunan atıl çeşme (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2020).

Şekil A.69: Validebağ Öğretmenler Hastanesi, günümüzde Haydarpaşa Numune Hastanesi Ek Hizmet Binası, 1973 (6 no'lu Koruma Kurulu Arşivi, Sayı:167316).

Şekil A.70: Haydarpaşa Numune Hastanesi Ek Hizmet Binası (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2020).

Şekil A.71: Validebağ Fen&Anadolu Lisesi (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2019).

Şekil A.72: Hastane Kafeteryası (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2020).

Şekil A.73: Eski kum havuzunun olduğu alanda bulunan depo yapısı (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2020).

Şekil A.74 : Adile Sultan Kasrı önünde kafeterya (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2020).

Şekil A.75: Adile Sultan Kasrı arka cephesinin karşısında bulunan soğuk depo yapısı, eski ambar (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2020).

Şekil A.76 : Adile Sultan Kasrı arka cephesinin karşısında bulunan depo yapısı (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2020).

Şekil A.77 : Fen Lisesi Binası'nın arkasında, Sanatoryuma giden yolda bulunan atıl yapı, eski merkez kalorifer dairesi (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2019).

Şekil A.78 : Tıbbı Atık Deposu (Kübra yücel Karabaş Arşivi, 2019).

Şekil A.79 : Lise Kantini (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2019).

Şekil A.80 : Av Köşkü girişinde bulunan konut (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2019).

Şekil A.81 : Su Kulesi (Kübra Yücel Karabaş, 2019).

Şekil A.82 : Masal Okulu yanında bulunan kafeterya birimi (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2021).

Şekil A.83 : Korunun kuzeyinde, Masal Okulu'nun üst kesimlerinde yer alan konut birimi (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2021).

Şekil A.84 : Haydarpaşa Lisesi'nin arkasında, kümeslerin konumlandığı alanda bulunan boş yapı (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2021).

Şekil A.85 : Kuzeyde, kümeslerin olduğu alanda bulunan Marangozhane (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2021).

Şekil A.86 : Atıl durumda olan Sera (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2021).

Şekil A.87 : Kümesler (Kübra Yücel Karabaş Arşivi, 2021).

EK B: Envanter Fişleri

<table>
<tr><td colspan="3">ENVANTER FİŞİ: T.01</td></tr>
<tr><td colspan="3">YAPI ADI: ÖĞRETMENEVİ A BLOK</td></tr>
<tr><td>İL: İSTANBUL</td><td>İLÇE: ÜSKÜDAR</td><td>MAHALLE: ALTUNİZADE</td></tr>
<tr><td>ADA: 1313</td><td>PARSEL: 15</td><td>TESCİL DURUMU: 2. DERECE</td></tr>
<tr><td>YAPIM TARİHİ: 19. YÜZYIL</td><td>BANİSİ: SULTAN ABDÜLAZİZ</td><td>MİMARI: BİLİNMİYOR</td></tr>
<tr><td colspan="2">TANIM:

19. yüzyılda, Adile Sultan Kasrı'nın müştemilatı niteliğinde, ahır binası ve seyisler için konaklama birimi olarak planlanmış ve inşa edilmiştir.</td><td>VAZİYET PLANI:

2022, Güncel Durum</td></tr>
<tr><td colspan="2">FOTOĞRAF:

2020, Kübra Yücel Karabaş Arşivi</td><td>TARİHİ HARİTA:

1923, Vahdettin Topografya Haritası</td></tr>
<tr><td colspan="3">DETAYLAR:

Yapı çok sayıda işlevsel dönüşüm yaşamış ve Sağlık Meslek Lisesi'ne tahsis edildiği süreçte çatı örtüsü değiştirilmeden üst katı yükseltilerek alanı genişletilmiştir. Günümüzde Öğretmenevi'ne ait olup idari birimleri de barındırmaktadır.</td></tr>
<tr><td colspan="3">KAYNAKLAR:

Kolay, A., Memiş, Ş. (2017). Maarif'in Hizmetinde 100 Yıl, Osmanlı'dan Günümüze Validebağı, Monad Baskı, İstanbul</td></tr>
</table>

Şekil B.1 : T.01 Numaralı Envanter Fişi.

ENVANTER FİŞİ: T.02

YAPI ADI: ÖĞRETMENEVİ B BLOK

İL: İSTANBUL	İLÇE: ÜSKÜDAR	MAHALLE: ALTUNİZADE
ADA: 1313	PARSEL: 15	TESCİL DURUMU: 2. DERECE
YAPIM TARİHİ: 19. YÜZYIL	BANİSİ: SULTAN ABDÜLAZİZ	MİMARI: BİLİNMİYOR

TANIM:

19. yüzyılda, Adile Sultan Kasrı'nın müştemilatı niteliğinde, ahır binası ve seyisler için konaklama birimi olarak planlanmış ve inşa edilmiştir.

VAZİYET PLANI:

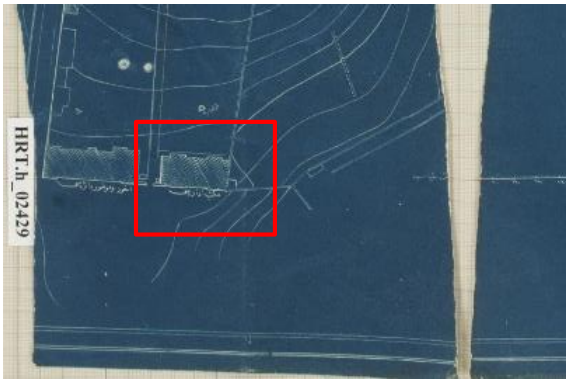
2022, Güncel Durum

FOTOĞRAF:

2020, Kübra Yücel Karabaş Arşivi

TARİHİ HARİTA:

1923, Vahdettin Topografya Haritası

DETAYLAR:

Yapı çok sayıda işlevsel dönüşüm yaşamış ve Sağlık Meslek Lisesi'ne tahsis edildiği süreçte çatı örtüsü değiştirilmeden üst katı yükseltilerek alanı genişletilmiştir. Günümüzde Öğretmenevi'ne ait olup yatak birimlerini barındırmaktadır.

KAYNAKLAR:

Kolay, A., Memiş, Ş. (2017). Maarif'in Hizmetinde 100 Yıl, Osmanlı'dan Günümüze Validebağı, Monad Baskı, İstanbul

Şekil B.2 : T.02 Numaralı Envanter Fişi.

		ENVANTER FİŞİ: T.3
YAPI ADI: VALİDE KAFE		
İL: İSTANBUL	İLÇE: ÜSKÜDAR	MAHALLE: ALTUNİZADE
ADA: 1313	PARSEL: 15	TESCİL DURUMU: 2. DERECE
YAPIM TARİHİ: 20. YÜZYIL BAŞI	BANİSİ: BİLİNMİYOR	MİMARI: BİLİNMİYOR

TANIM:

Öğretmenevi bloklarının ilerisinde kalan bu yapı, veremle mücadele döneminde açık hava kür mekanı olarak kullanılmak üzere inşa edilmiştir.

VAZİYET PLANI:

2022, Güncel Durum

FOTOĞRAF:

2018, Kübra Yücel Karabaş Arşivi

TARİHİ HARİTA:

1923, Vahdettin Topografya Haritası

DETAYLAR:

Kür alanı olarak I şeklinde bir dikdörtgen form olarak inşa edilen, ön cephesi açık bu yapı, sonradan U formuna dönüştürülerek Koru'da bulunan sağlık yapılarına hizmet eden bir atölye binası olmuştur. Hastanelerde kullanılan makinelerin tadilat ve tamiratı, marangozhane gibi birimler barındırmakta; günümüzde ise kafeterya olarak hizmet vermektedir.

KAYNAKLAR:

Kolay, A., Memiş, Ş. (2017). Maarif'in Hizmetinde 100 Yıl, Osmanlı'dan Günümüze Validebağı, Monad Baskı, İstanbul

Şekil B.3 : T.03 Numaralı Envanter Fişi.

ENVANTER FİŞİ: T.04

YAPI ADI: ADİLE SULTAN KASRI ÖĞRETMENEVİ VE AKŞAM SANAT OKULU

İL: İSTANBUL	İLÇE: ÜSKÜDAR	MAHALLE: ALTUNİZADE
ADA: 1313	PARSEL: 15	TESCİL DURUMU: 1. DERECE
YAPIM TARİHİ: 1860	BANİSİ: İSMAİL ZÜHDÜ EFENDİ (?)	MİMARI: AGOP-SARKİS BALYAN (?)

TANIM:

1860 yılında Altunizade ailesine mensup İsmail Zühdü Efendi tarafından yaptırılıp sonraları Sultan Abdülaziz'in himayesine geçen köşkün mimarının Balyan kardeşlerden Agop ve Sarkis olduğu tahmin edilmektedir.

VAZİYET PLANI:

2022, Güncel Durum

FOTOĞRAF:

2019, Kübra Yücel Karabaş Arşivi

TARİHİ HARİTA:

1923, Vahdettin Topografya Haritası

DETAYLAR:

Yapının plan düzeni Osmanlı-Türk evi orta sofalı plan düzenine uygun olup cephede Neo Klasik ögeler bulunmaktadır. Saray kullanımının ardından Darüleytam Yurdu, Prevantoryum gibi çeşitli işlevler yüklenen yapı günümüzde Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde Öğretmenevi olarak hizmet vermektedir.

KAYNAKLAR:

Batur, A. (1993). Adile Sultan Kasrı. İçinde *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi* (Cilt 1, s. 82-83). Tarih Vakfı, İstanbul

Kolay, A., Memiş, Ş. (2017). Maarif'in Hizmetinde 100 Yıl, Osmanlı'dan Günümüze Validebağı, Monad Baskı, İstanbul

Şekil B.4 : T.04 Numaralı Envanter Fişi.

<table>
<tr><td colspan="3">ENVANTER FİŞİ: T.05</td></tr>
<tr><td colspan="3">YAPI ADI: VALİDEBAĞ ARAŞTIRMA PARKI</td></tr>
<tr><td>İL: İSTANBUL</td><td>İLÇE: ÜSKÜDAR</td><td>MAHALLE: ALTUNİZADE</td></tr>
<tr><td>ADA: 1313</td><td>PARSEL: 15</td><td>TESCİL DURUMU: 2. DERECE</td></tr>
<tr><td>YAPIM TARİHİ: 1936</td><td>BANİSİ: BİLİNMİYOR</td><td>MİMARI: BİLİNMİYOR</td></tr>
<tr><td colspan="2">TANIM:

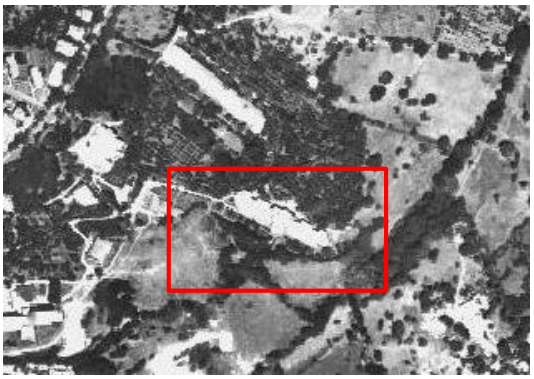
1936 yılında Atatürk’ün de onayı ile koruda Sanatoryum hizmeti vermek üzere 150 yatak kapasiteli olarak yapılmıştır.</td><td>VAZİYET PLANI:

2022, Güncel Durum</td></tr>
<tr><td colspan="2">FOTOĞRAF:

2019, Kübra Yücel Karabaş Arşivi</td><td>TARİHİ HARİTA:

1982, İBB hava fotoğrafı</td></tr>
<tr><td colspan="3">DETAYLAR:</td></tr>
<tr><td colspan="3">KAYNAKLAR:

Kolay, A., Memiş, Ş. (2017). Maarif’in Hizmetinde 100 Yıl, Osmanlı’dan Günümüze Validebağı, Monad Baskı, İstanbul</td></tr>
</table>

Şekil B.5 : T.05 Numaralı Envanter Fişi.

ENVANTER FİŞİ: T.06

YAPI ADI: MUSTAFA NECATİ BEY ÖĞRETMEN HUZUREVİ

İL: İSTANBUL	İLÇE: ÜSKÜDAR	MAHALLE: ALTUNİZADE
ADA: 1313	PARSEL: 15	TESCİL DURUMU: 2. DERECE
YAPIM TARİHİ: 1928	BANİSİ: MUSTAFA NECATİ BEY	MİMARI: BİLİNMİYOR

TANIM:

1928 yılında dönemin Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati Bey'in talebi üzerine 80 yatak kapasiteli prevantoryum olarak inşa edilmiştir. Erkek öğretmenlere hizmet vermiş bir yapıdır. 1949 yılında ek bir yapı daha inşa edilerek yatak kapasitesinin iki yüze çıkması sağlanmıştır.
1970'li yıllarda 'Yaşlılar Dinlenme ve Bakımevi' olarak planlanmış ve dönüştürülmüştür. Yaşlı kişilere yönelik çağdaş bir dinlenme anlayışının temeli burada atılmıştır.

VAZİYET PLANI:

2022, Güncel Durum

FOTOĞRAF:

2020, Kübra Yücel Karabaş Arşivi

TARİHİ HARİTA:

1970, İBB Hava Fotoğrafı

DETAYLAR:

1989 tarihinde 'Mustafa Necati Bey Öğretmen Huzurevi' ismi ile hizmete giren yapı günümüzde halen bu işlevle varlığını sürdürmekte olup yapının bir kısmı Öğretmenevi Oteli C Blok olarak hizmet vermektedir. Huzurevinde yaklaşık 30 sakin konaklarken yapının bir kısmı da metruk durumdadır. İki katlı kargir bir binadır.

KAYNAKLAR:

Kolay, A., Memiş, Ş. (2017). Maarif'in Hizmetinde 100 Yıl, Osmanlı'dan Günümüze Validebağı, Monad Baskı, İstanbul

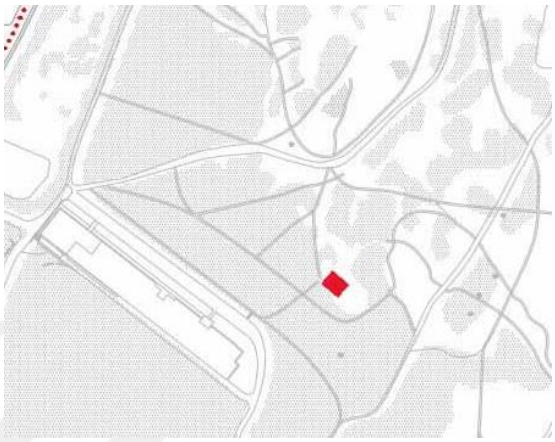
Şekil B.6 : T.06 Numaralı Envanter Fişi.

		ENVANTER FİŞİ: T.07
YAPI ADI: ÇAMLI KÖŞK		
İL: İSTANBUL	İLÇE: ÜSKÜDAR	MAHALLE: ALTUNİZADE
ADA: 1313	PARSEL: 15	TESCİL DURUMU: 2. DERECE
YAPIM TARİHİ: 1930lar	BANİSİ: BİLİNMİYOR	MİMARI: BİLİNMİYOR

TANIM:

Korunun derinliklerinde yer alan bu yapı, adını çam ağaçlarının arasında gözden kayboluşu nedeni ile almıştır. Günümüzde lojman olarak kullanılmakta olup, döneminde hastane başhekimine konut olarak hizmet etmiştir.

VAZİYET PLANI:

2022, Güncel Durum

FOTOĞRAF:

2020, Kübra Yücel Karabaş Arşivi

TARİHİ HARİTA:

1970, İBB Hava Fotoğrafı

DETAYLAR:

Tek katlı kargir bir bina olan bu yapı, günümüzde özgün cephe ve plan özelliklerini yitirmiş durumdadır.

KAYNAKLAR:

Kolay, A., Memiş, Ş. (2017). Maarif'in Hizmetinde 100 Yıl, Osmanlı'dan Günümüze Validebağı, Monad Baskı, İstanbul

Şekil B.7 : T.07 Numaralı Envanter Fişi.

ENVANTER FİŞİ: T.08

YAPI ADI: ABDÜLAZİZ AV KÖŞKÜ MÜZESİ		
İL: İSTANBUL	İLÇE: ÜSKÜDAR	MAHALLE: ALTUNİZADE
ADA: 1313	PARSEL: 15	TESCİL DURUMU: 1. DERECE
YAPIM TARİHİ: 1860lı yıllar	BANİSİ: SULTAN ABDÜLAZİZ	MİMARI: BİLİNMİYOR

TANIM:

1860'lı yıllarda Sultan Abdülaziz tarafından kendisinin 'Avlak' seyahatleri için bir dinlenme mekanı olarak yaptırıldığı düşünülmektedir.
2010 yılında onaylanan restorasyon projesi ile kapsamlı bir onarımdan geçirilmiştir.
Günümüzde 'müze' işlevi ile kamuya kapalı biçimde varlığını sürdürmektedir.

VAZİYET PLANI:

2022, Güncel Durum

FOTOĞRAF:

2019, Kübra Yücel Karabaş Arşivi

TARİHİ HARİTA:

1923, Vahdettin Topografya Haritası

DETAYLAR:

Tek katlı kargir bir bina olup şirvan katı bulunmaktadır. Ahşap dikmeler üzerinde kalem işi ile bezeli olan revak ile tamamlanmaktadır. Yapının iki yanında 1980'lerde yok olmuş olan havagazı feneri bulunduğu söylenmektedir. Arka kapısından bir havuza çıkılmakta ve bu havuzun iki yanında nişan taşları yer almaktadır.

KAYNAKLAR:

Kolay, A., Memiş, Ş. (2017). Maarif'in Hizmetinde 100 Yıl, Osmanlı'dan Günümüze Validebağı, Monad Baskı, İstanbul

Şekil B.8 : T.08 Numaralı Envanter Fişi.

ENVANTER FİŞİ: T.09

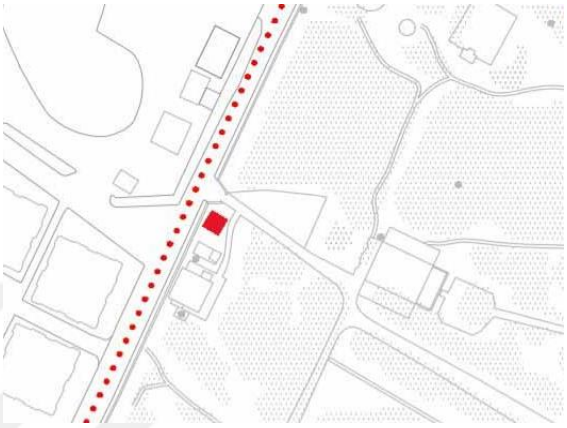
YAPI ADI: GÜVERCİNLİK KÖŞKÜ VE SU DEPOSU

İL: İSTANBUL	İLÇE: ÜSKÜDAR	MAHALLE: ALTUNİZADE
ADA: 1313	PARSEL: 15	TESCİL DURUMU: 1. DERECE
YAPIM TARİHİ: 19. yüzyıl	BANİSİ: BİLİNMİYOR	MİMARI: BİLİNMİYOR

TANIM:

Tophanelioğlu Caddesi'nin üst girişinde hemen sağda yer alan güvercinlik köşkü ve onun altındaki su deposu 1. derece korunması gereken kültür varlığı olarak tescillenmiştir. 2010 yılında projeleri onaylanarak onarımdan geçirilmiştir.

VAZİYET PLANI:

2022, Güncel Durum

FOTOĞRAF:

2019, Kübra Yücel Karabaş Arşivi

TARİHİ HARİTA:

1923, Vahdettin Topografya Haritası

DETAYLAR:

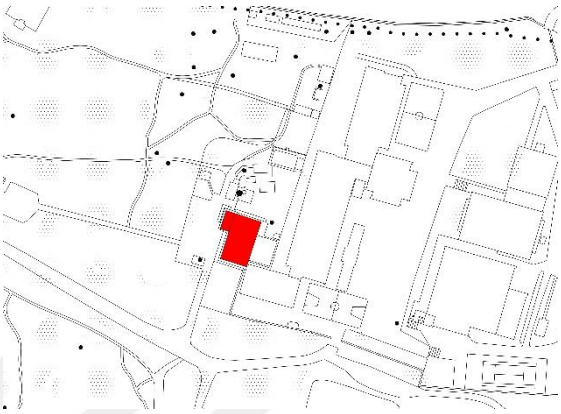
Kaynaklarda yapıya ilişkin çok fazla bilgi yer almamaktadır. Tek katlı, kargir bir yapı olup oldukça hareketli ve süslü bir cepheye sahiptir.

KAYNAKLAR:

Kolay, A., Memiş, Ş. (2017). Maarif'in Hizmetinde 100 Yıl, Osmanlı'dan Günümüze Validebağı, Monad Baskı, İstanbul

Şekil B.9 : T.09 Numaralı Envanter Fişi.

<table>
<tr><td colspan="3">ENVANTER FİŞİ: T.10</td></tr>
<tr><td colspan="3">YAPI ADI: MASAL OKULU</td></tr>
<tr><td>İL: İSTANBUL</td><td>İLÇE: ÜSKÜDAR</td><td>MAHALLE: ALTUNİZADE</td></tr>
<tr><td>ADA: 1313</td><td>PARSEL: 15</td><td>TESCİL DURUMU: 2. DERECE</td></tr>
<tr><td>YAPIM TARİHİ: 21. yüzyıl</td><td>BANİSİ: BİLİNMİYOR</td><td>MİMARI: BİLİNMİYOR</td></tr>
<tr><td colspan="2">TANIM:

Av Köşkü’nün mermer havuzundan devam eden yolda bulunan yapı, Köşke ait ahır binalarının yıkılması sonrası yapılmıştır. 1997’de İzci Evi işlevi yüklenmiş ancak daha sonra kararın iptali gerçekleştirilmiştir. Yapı betonarme olup, günümüzde Masal Okulu olarak hizmet vermektedir.</td><td>VAZİYET PLANI:

2022, Güncel Durum</td></tr>
<tr><td colspan="2">FOTOĞRAF:

2019, Kübra Yücel Karabaş Arşivi</td><td>TARİHİ HARİTA:</td></tr>
<tr><td colspan="3">DETAYLAR:</td></tr>
<tr><td colspan="3">KAYNAKLAR:</td></tr>
</table>

Şekil B.10 : T.10 Numaralı Envanter Fişi.

ENVANTER FİŞİ: TÖ.01

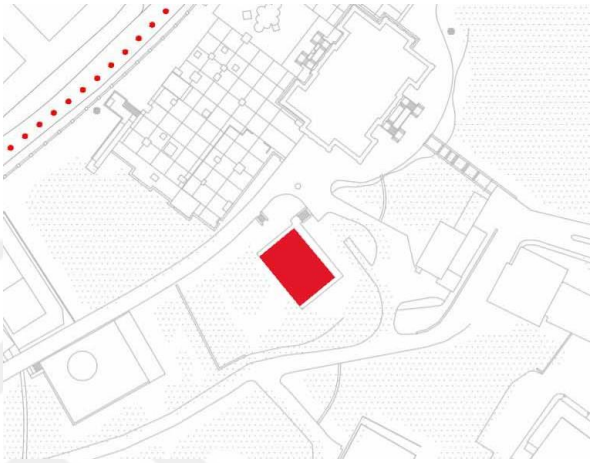
YAPI ADI: VALİDE OTEL

İL: İSTANBUL	İLÇE: ÜSKÜDAR	MAHALLE: ALTUNİZADE
ADA: 1313	PARSEL: 15	TESCİL DURUMU: ÖNERİLEN
YAPIM TARİHİ: 1954	BANİSİ: İHSAN MERMERCİ	MİMARI: BİLİNMİYOR

TANIM:

Hayırsever bir kişilik olan İhsan Mermerci tarafından önleyici bir kurum olarak çocuklara hizmet verilecek bir prevantoryum yapısı olmak üzere 1954 yılında inşa edilmiştir.

VAZİYET PLANI:

2022, Güncel Durum

FOTOĞRAF:

2020, Kübra Yücel Karabaş Arşivi

TARİHİ HARİTA:

1982 tarihli İBB hava fotoğrafı

DETAYLAR:

1950'li yıllardan 70'lerin ortalarına kadar prevantoryum hizmeti veren yapı, sonraları Öğretmen Hastanesi'nin ek binası olarak hizmet etmiş ve uzun süre boş kalmıştır. 2020 yılında risk altındaki çocuklar için eğitim birimi olmak üzere restorasyon ve deprem güçlendirme çalışmaları geçiren yapıda, 2021 yılında 'Valide Otel' adı ile, Öğretmenevi kurumuna hizmet vermek üzere mekânsal düzenleme çalışmalarına başlanmıştır.

KAYNAKLAR:

Kolay, A., Memiş, Ş. (2017). Maarif'in Hizmetinde 100 Yıl, Osmanlı'dan Günümüze Validebağı, Monad Baskı, İstanbul

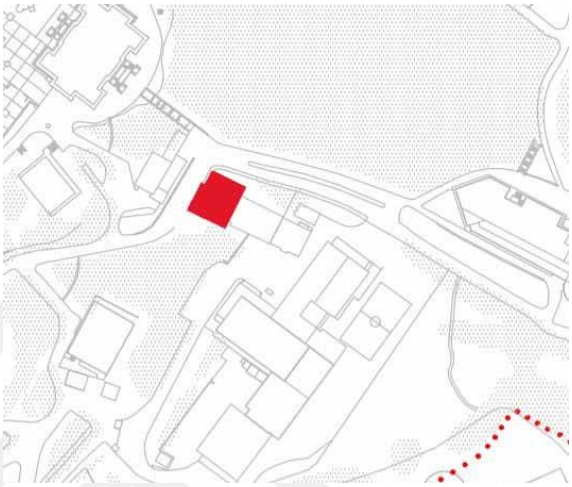
Şekil B.11 : TÖ.01 Numaralı Envanter Fişi.

ENVANTER FİŞİ: TÖ.02		
YAPI ADI: HASTANE ARŞİVİ		
İL: İSTANBUL	İLÇE: ÜSKÜDAR	MAHALLE: ALTUNİZADE
ADA: 1313	PARSEL: 15	TESCİL DURUMU: ÖNERİLEN
YAPIM TARİHİ: BİLİNMİYOR	BANİSİ: BİLİNMİYOR	MİMARI: BİLİNMİYOR

TANIM:

Adile Sultan Kasrı'nın arka cephesinden aşağı inen merdivenler takip edildiğinde karşılaşılan bu yapı, günümüzde Arşiv olarak Numune Hastanesi'ne hizmet vermektedir. Eski krokilerde merkez mutfak yapısı olarak belirtilmiştir.

VAZİYET PLANI:

2022, Güncel Durum

FOTOĞRAF:

2020, Kübra Yücel Karabaş Arşivi

TARİHİ HARİTA:

1982 tarihli İBB hava fotoğrafı

DETAYLAR:

Yapı tek katlı kargir bir bina olup, Kasra hizmet veren ek yapı-müştemilatlardan biri olduğu düşünülmekte ve bu sebeple ikinci derece kültür varlığı olarak tescillenmesi önerilmektedir.

KAYNAKLAR:

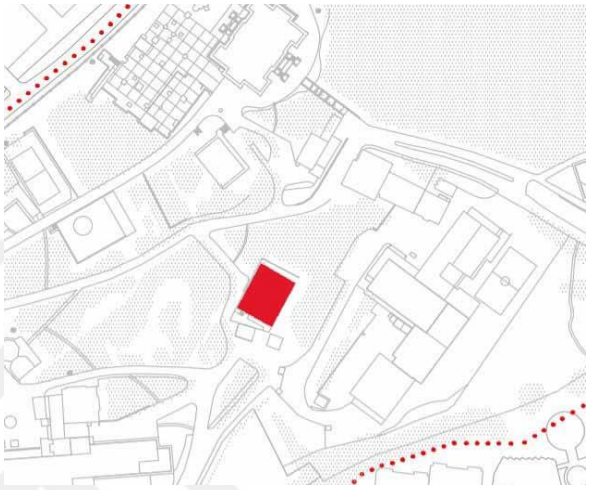
Şekil B.12 : TÖ.02 Numaralı Envanter Fişi.

ENVANTER FİŞİ: TÖ.03		
YAPI ADI: ACİL SERVİS İSTASYONU		
İL: İSTANBUL	İLÇE: ÜSKÜDAR	MAHALLE: ALTUNİZADE
ADA: 1313	PARSEL: 15	TESCİL DURUMU: ÖNERİLEN
YAPIM TARİHİ: BİLİNMİYOR	BANİSİ: BİLİNMİYOR	MİMARI: BİLİNMİYOR

TANIM:

1970'li yılların ortalarına doğru hizmete giren Sağlık Meslek Lisesi'nin, günümüzün Validebağ Fen Lisesi'nin önünde yer alan Acil Servis İstasyonu; İBB'ye ait eski tarihli hava fotoğraflarında da seçilebilmektedir. 1976 tarihli krokide çamaşırhane olarak geçmektedir.

VAZİYET PLANI:

2022, Güncel Durum

FOTOĞRAF:

2020, Kübra Yücel Karabaş Arşivi

TARİHİ HARİTA:

1982 tarihli İBB hava fotoğrafı

DETAYLAR:

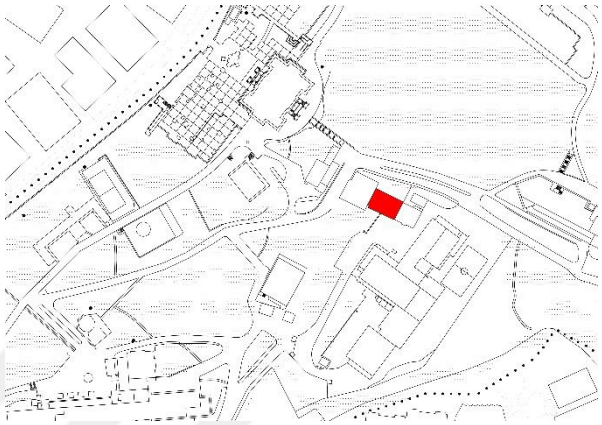
Önemli bir hizmet birimi olması sebebi ile ikinci derece kültür varlığı olarak tescillenmesi önerilmektedir.

KAYNAKLAR:

Şekil B.13 : TÖ.03 Numaralı Envanter Fişi.

<table>
<tr><td colspan="3">ENVANTER FİŞİ: TÖ.04</td></tr>
<tr><td colspan="3">YAPI ADI: NİŞAN TAŞLARI</td></tr>
<tr><td>İL: İSTANBUL</td><td>İLÇE: ÜSKÜDAR</td><td>MAHALLE: ALTUNİZADE</td></tr>
<tr><td>ADA: 1313</td><td>PARSEL: 15</td><td>TESCİL DURUMU: ÖNERİLEN</td></tr>
<tr><td>YAPIM TARİHİ: BİLİNMİYOR</td><td>BANİSİ: BİLİNMİYOR</td><td>MİMARI: BİLİNMİYOR</td></tr>
<tr><td colspan="2">TANIM:

Arşiv yapısının (eski merkez mutfak) bitişiğinde bulunan ve günümüzde atıl durumda olan bu yapı merkez kalorifer dairesidir. Kargir tuğla olan yapı, içerisinde bulunduğu yağı grubunun sağlık tarihi açısından önemi nedeni ile tescile önerilmektedir.</td><td>VAZİYET PLANI:

2022, Güncel Durum</td></tr>
<tr><td colspan="2">FOTOĞRAF:

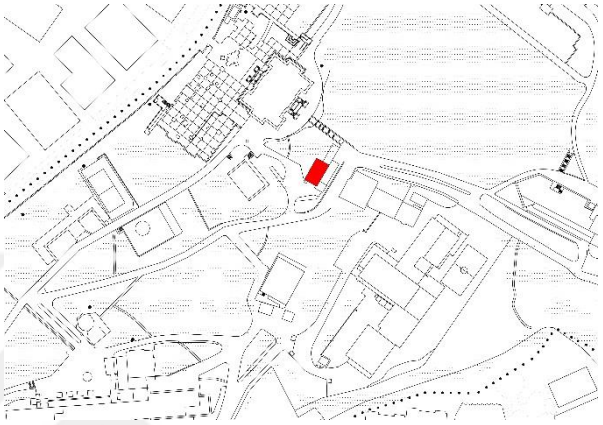

2019, Kübra Yücel Karabaş Arşivi</td><td>TARİHİ HARİTA:</td></tr>
<tr><td colspan="3">DETAYLAR:</td></tr>
<tr><td colspan="3">KAYNAKLAR:</td></tr>
</table>

Şekil B.14 : TÖ.04 Numaralı Envanter Fişi.

<table>
<tr><td colspan="3">ENVANTER FİŞİ: TÖ.05</td></tr>
<tr><td colspan="3">YAPI ADI: DEPO</td></tr>
<tr><td>İL: İSTANBUL</td><td>İLÇE: ÜSKÜDAR</td><td>MAHALLE: ALTUNİZADE</td></tr>
<tr><td>ADA: 1313</td><td>PARSEL: 15</td><td>TESCİL DURUMU: ÖNERİLEN</td></tr>
<tr><td>YAPIM TARİHİ: BİLİNMİYOR</td><td>BANİSİ: BİLİNMİYOR</td><td>MİMARI: BİLİNMİYOR</td></tr>
<tr><td colspan="2">TANIM:

1976 tarihli krokide ambar olarak okunan yapı, kargir olup günümüzde de depo hizmeti vermektedir.</td><td>VAZİYET PLANI:

2022, Güncel Durum</td></tr>
<tr><td colspan="2">FOTOĞRAF:

2019, Kübra Yücel Karabaş Arşivi</td><td>TARİHİ HARİTA:</td></tr>
<tr><td colspan="3">DETAYLAR:</td></tr>
<tr><td colspan="3">KAYNAKLAR:</td></tr>
</table>

Şekil B.15 : TÖ.05 Numaralı Envanter Fişi.

<table>
<tr><td colspan="3">ENVANTER FİŞİ: TÖ.06</td></tr>
<tr><td colspan="3">YAPI ADI: SANATORYUM ÇEŞMESİ VE MERDİVENİ</td></tr>
<tr><td>İL: İSTANBUL</td><td>İLÇE: ÜSKÜDAR</td><td>MAHALLE: ALTUNİZADE</td></tr>
<tr><td>ADA: 1313</td><td>PARSEL: 15</td><td>TESCİL DURUMU: ÖNERİLEN</td></tr>
<tr><td>YAPIM TARİHİ: BİLİNMİYOR</td><td>BANİSİ: BİLİNMİYOR</td><td>MİMARI: BİLİNMİYOR</td></tr>
<tr><td colspan="2">TANIM:

Sanatoryum binasının arka cephesindeki büyük giriş kapısının karşısında yer alan simetrik iki kollu merdiven ve altında bulunan çeşmenin yapım tarihi bilinmemektedir.</td><td>VAZİYET PLANI:

2022, Güncel Durum</td></tr>
<tr><td colspan="2">FOTOĞRAF:

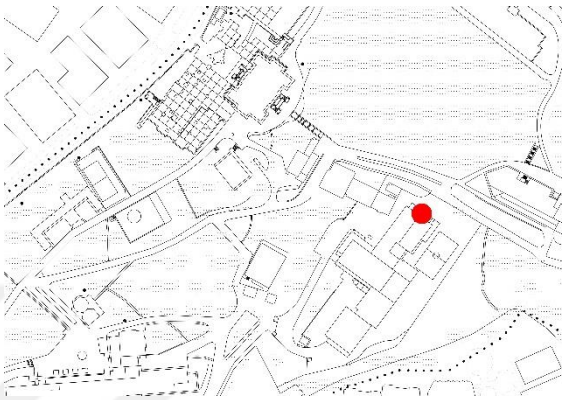

2020, Kübra Yücel Karabaş Arşivi</td><td>TARİHİ HARİTA:

1982 tarihli İBB hava fotoğrafı</td></tr>
<tr><td colspan="3">DETAYLAR:

Sanatoryumun giriş kapısının tam karşısında yer alan simetrik merdiven, pitoresk niteliği, polygonal duvar örgüsü ve dökme mozaik basamakları ile kültür varlığı değeri taşımakta olup, tescil edilmesi gerekmektedir.
Çeşmenin dayandığı beden duvarı kargir olup, ayna taşı ve yalağı bezemeli ve süslemeli mermerden oluşmaktadır. Çeşmenin musluğu günümüze ulaşmamış ve bütünü atıl durumdadır.</td></tr>
</table>

Şekil B.16 : TÖ.06 Numaralı Envanter Fişi.

<table>
<tr><td colspan="3">ENVANTER FİŞİ: TÖ.07</td></tr>
<tr><td colspan="3">YAPI ADI: ÇEŞME</td></tr>
<tr><td>İL: İSTANBUL</td><td>İLÇE: ÜSKÜDAR</td><td>MAHALLE: ALTUNİZADE</td></tr>
<tr><td>ADA: 1313</td><td>PARSEL: 15</td><td>TESCİL DURUMU: ÖNERİLEN</td></tr>
<tr><td>YAPIM TARİHİ: BİLİNMİYOR</td><td>BANİSİ: BİLİNMİYOR</td><td>MİMARI: BİLİNMİYOR</td></tr>
<tr><td colspan="2">TANIM:

Sanatoryum çeşmesi ile bire bir aynı olan bu çeşmenin kurnasının Adile Sultan Kasrı bodrum katında yer alan Hünkar Hamamı’ndan getirildiği söylenmektedir.</td><td>VAZİYET PLANI:

2022, Güncel Durum</td></tr>
<tr><td colspan="2">FOTOĞRAF:

2019, Kübra Yücel Karabaş Arşivi</td><td>TARİHİ HARİTA:</td></tr>
<tr><td colspan="3">DETAYLAR:</td></tr>
<tr><td colspan="3">KAYNAKLAR:</td></tr>
</table>

Şekil B.17 : TÖ.07 Numaralı Envanter Fişi.

<table>
<tr><td colspan="3">ENVANTER FİŞİ: TÖ.08</td></tr>
<tr><td colspan="3">YAPI ADI: NİŞAN TAŞLARI</td></tr>
<tr><td>İL: İSTANBUL</td><td>İLÇE: ÜSKÜDAR</td><td>MAHALLE: ALTUNİZADE</td></tr>
<tr><td>ADA: 1313</td><td>PARSEL: 15</td><td>TESCİL DURUMU: ÖNERİLEN</td></tr>
<tr><td>YAPIM TARİHİ: BİLİNMİYOR</td><td>BANİSİ: BİLİNMİYOR</td><td>MİMARI: BİLİNMİYOR</td></tr>
<tr><td colspan="2">TANIM:

Av Köşkü’nün mermerli havuzunun iki köşesinde bulunan iki adet nişan taşı, okçulukta rekor kırmanın nişanesi olarak dikilmektedir. Günümüzde iki taşın üzerinde de güvenlik kameraları bulunmaktadır.</td><td>VAZİYET PLANI:

2022, Güncel Durum</td></tr>
<tr><td colspan="2">FOTOĞRAF:

2019, Kübra Yücel Karabaş Arşivi</td><td>TARİHİ HARİTA:</td></tr>
<tr><td colspan="3">DETAYLAR:</td></tr>
<tr><td colspan="3">KAYNAKLAR:</td></tr>
</table>

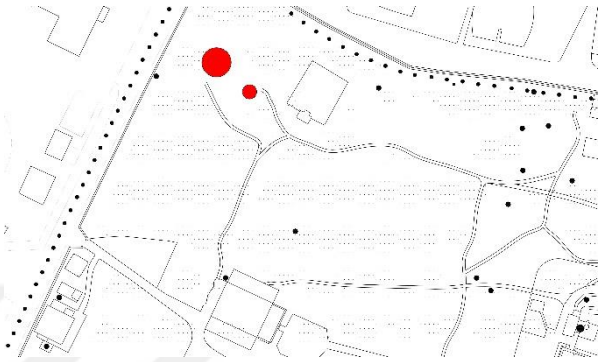
Şekil B.18 : TÖ.08 Numaralı Envanter Fişi.

ENVANTER FİŞİ: TÖ.09		
YAPI ADI: NİŞAN TAŞLARI		
İL: İSTANBUL	İLÇE: ÜSKÜDAR	MAHALLE: ALTUNİZADE
ADA: 1313	PARSEL: 15	TESCİL DURUMU: ÖNERİLEN
YAPIM TARİHİ: BİLİNMİYOR	BANİSİ: BİLİNMİYOR	MİMARI: BİLİNMİYOR

TANIM:

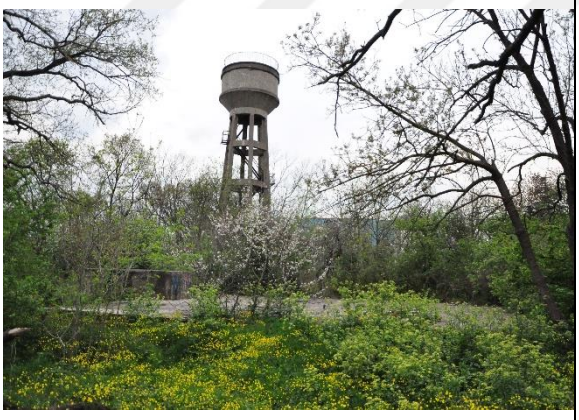
Korunun kuzeybatı köşesinde bulunan su kulesi ve yanındaki depo yapısı, betonarme olarak inşa edilmiş olup tipografik anlamda yiten bir yapı türü olduğu ve korudaki tarihi su yolları ile ilişkili olduğu için tescile önerilmektedir.

VAZİYET PLANI:

2022, Güncel Durum

FOTOĞRAF:

2019, Kübra Yücel Karabaş Arşivi

TARİHİ HARİTA:

DETAYLAR:

KAYNAKLAR:

Şekil B.19 : TÖ.09 Numaralı Envanter Fişi.

<table>
<tr><td colspan="3">ENVANTER FİŞİ: TÖ.10</td></tr>
<tr><td colspan="3">YAPI ADI: AV KÖŞKÜ ÇEŞMESİ</td></tr>
<tr><td>İL: İSTANBUL</td><td>İLÇE: ÜSKÜDAR</td><td>MAHALLE: ALTUNİZADE</td></tr>
<tr><td>ADA: 1313</td><td>PARSEL: 15</td><td>TESCİL DURUMU: ÖNERİLEN</td></tr>
<tr><td>YAPIM TARİHİ: BİLİNMİYOR</td><td>BANİSİ: BİLİNMİYOR</td><td>MİMARI: BİLİNMİYOR</td></tr>
<tr><td colspan="2">TANIM:

Abdülaziz Av Köşkü’nün önünde, Tophanelioğlu Caddesi üst girişinden devam edildiğinde karşılaşılan bu küçük çeşme yapısı, kaynaklarda belirtildiği üzere bir dönem doğal kayak suyu da veren bir çeşmedir.</td><td>VAZİYET PLANI:

2022, Güncel Durum</td></tr>
<tr><td colspan="2">FOTOĞRAF:

2020, Kübra Yücel Karabaş Arşivi</td><td>TARİHİ HARİTA:

1982 tarihli İBB hava fotoğrafı</td></tr>
<tr><td colspan="3">DETAYLAR:

Bağımsız bir çeşme olup, günümüzde atıl durumdadır. Musluğu mevcuttur.</td></tr>
<tr><td colspan="3">KAYNAKLAR:</td></tr>
</table>

Şekil B.20 : TÖ.10 Numaralı Envanter Fişi.

EK C: Analitik Rölöve Çizimleri

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

RESTORASYON PROGRAMI

VALİDEBAĞ KORUSU DOĞAL SİT ALANININ TARİHİ SİT OLARAK TANINMASI VE KORUNMASI İÇİN ÖNERİLER

TEZ DANIŞMANI:

DOÇ. DR. ZEYNEP ERES ÖZDOĞAN

HAZIRLAYAN:

KÜBRA YÜCEL KARABAŞ

LEJANT

- DOĞAL SİT ALANI SINIRLARI
- BAHÇE DUVARI
- ANIT AĞAÇ
- KORUNMAYA DEĞER AĞAÇ
- YEŞİL ALAN
- OTOPARK ALANI
- DERE
- FUTBOL SAHASI
- DEKOVİL HATTI KALINTISI
- TESCİLLİ YAPI
- TESCİLE ÖNERİLEN YAPI

ANAHTAR PAFTA

Üsküdar Belediyesi'nden edinilmiş olan Halihazır harita altlık olarak kullanılmış, saha çalışmaları ile İBB Şehir Rehberi ve Google Maps hava fotoğraflarından elde edilen bilgiler ile güncel harita oluşturulmuştur.

0 50 m

ÖLÇEK	1 / 5000
PAFTA NO	C. 01
TARİH	HAZİRAN 2022

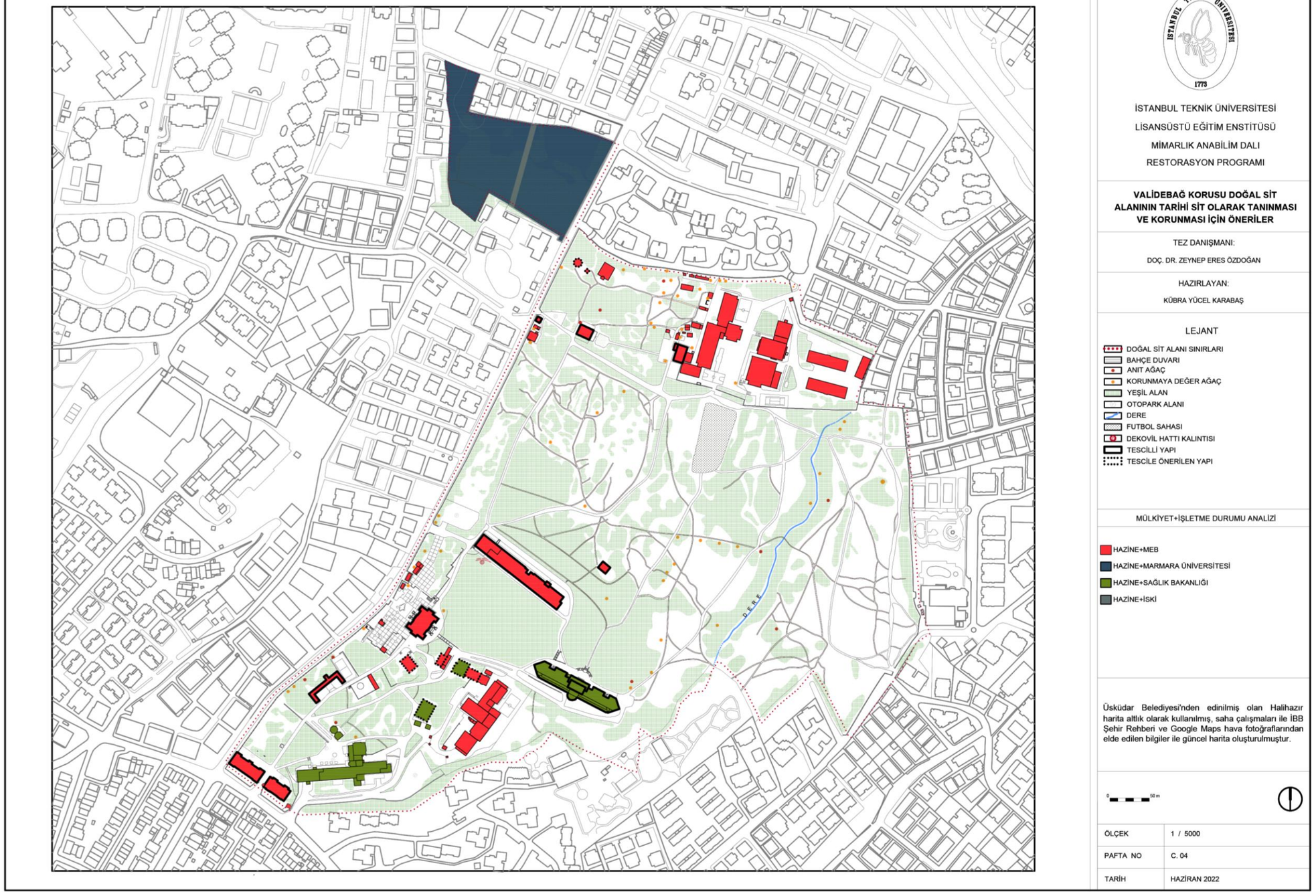
Şekil C.1 : Anahtar Pafta.

Şekil C.2 : Validebağ Korusu Zemin Kat Rölövesi.

Şekil C.3 : Ulaşım Durumu Analizi.

Şekil C.4 : Mülkiyet-İşletme Durumu Analizi.

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

VALİDEBAĞ KORUSU DOĞAL SİT ALANININ TARİHİ SİT OLARAK TANINMASI VE KORUNMASI İÇİN ÖNERİLER

TEZ DANIŞMANI:
DOÇ. DR. ZEYNEP ERES ÖZDOĞAN

HAZIRLAYAN:
KÜBRA YÜCEL KARABAŞ

LEJANT
- DOĞAL SİT ALANI SINIRLARI
- BAHÇE DUVARI
- ANIT AĞAÇ
- KORUNMAYA DEĞER AĞAÇ
- YEŞİL ALAN
- OTOPARK ALANI
- DERE
- FUTBOL SAHASI
- DEKOVİL HATTI KALINTISI
- TESCİLLİ YAPI
- TESCİLE ÖNERİLEN YAPI

İŞLEV ANALİZİ
- KONAKLAMA
- SAĞLIK
- EĞİTİM
- YEME İÇME
- MÜZE
- KONUT
- KÜMES/ARI KOVANI
- TEKNİK HACİM
- TUVALET
- DEPO
- BOŞ
- ATÖLYE
- SU DEPOLAMA YAPISI
- GÜVENLİK

Üsküdar Belediyesi'nden edinilmiş olan Halihazır harita altlık olarak kullanılmış, saha çalışmaları ile İBB Şehir Rehberi ve Google Maps hava fotoğraflarından elde edilen bilgiler ile güncel harita oluşturulmuştur.

0 50 m

ÖLÇEK	1 / 5000
PAFTA NO	C. 05
TARİH	HAZİRAN 2022

Şekil C.5 : İşlev Analizi.

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

RESTORASYON PROGRAMI

VALİDEBAĞ KORUSU DOĞAL SİT ALANININ TARİHİ SİT OLARAK TANINMASI VE KORUNMASI İÇİN ÖNERİLER

TEZ DANIŞMANI:

DOÇ. DR. ZEYNEP ERES ÖZDOĞAN

HAZIRLAYAN:

KÜBRA YÜCEL KARABAŞ

LEJANT

- DOĞAL SİT ALANI SINIRLARI
- BAHÇE DUVARI
- ANIT AĞAÇ
- KORUNMAYA DEĞER AĞAÇ
- YEŞİL ALAN
- OTOPARK ALANI
- DERE
- FUTBOL SAHASI
- DEKOVİL HATTI KALINTISI
- TESCİLLİ YAPI
- TESCİLE ÖNERİLEN YAPI

MALZEME VE YAPIM SİSTEMİ ANALİZİ

- YIĞMA
- AHŞAP İSKELET
- BETONARME
- ÇELİK İSKELET
- METAL+PLASTİK

Üsküdar Belediyesi'nden edinilmiş olan Halihazır harita altlık olarak kullanılmış, saha çalışmaları ile İBB Şehir Rehberi ve Google Maps hava fotoğraflarından elde edilen bilgiler ile güncel harita oluşturulmuştur.

0 50 m

ÖLÇEK	1 / 5000
PAFTA NO	C. 06
TARİH	HAZİRAN 2022

Şekil C.6 : Malzeme ve Yapım Sistemi Analizi.

Şekil C.7 : Kat Adedi Analizi.

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

VALİDEBAĞ KORUSU DOĞAL SİT ALANININ TARİHİ SİT OLARAK TANINMASI VE KORUNMASI İÇİN ÖNERİLER

TEZ DANIŞMANI:
DOÇ. DR. ZEYNEP ERES ÖZDOĞAN

HAZIRLAYAN:
KÜBRA YÜCEL KARABAŞ

LEJANT
- DOĞAL SİT ALANI SINIRLARI
- BAHÇE DUVARI
- ANIT AĞAÇ
- KORUNMAYA DEĞER AĞAÇ
- YEŞİL ALAN
- OTOPARK ALANI
- DERE
- FUTBOL SAHASI
- DEKOVİL HATTI KALINTISI
- TESCİLLİ YAPI
- TESCİLE ÖNERİLEN YAPI

YAPIM DÖNEMİ ANALİZİ
- 19. YÜZYIL
- 1900-1930
- 1930-1945
- 1945-1960
- 1960-1980
- 1980-2000
- 2000 SONRASI
- KESİN SAPTANAMADI

Üsküdar Belediyesi'nden edinilmiş olan Halihazır harita altlık olarak kullanılmış, saha çalışmaları ile İBB Şehir Rehberi ve Google Maps hava fotoğraflarından elde edilen bilgiler ile güncel harita oluşturulmuştur.

0 50 m

ÖLÇEK	1 / 5000
PAFTA NO	C. 08
TARİH	ŞUBAT 2022

Şekil C.8 : Yapım Dönemi Analizi.

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

VALİDEBAĞ KORUSU DOĞAL SİT ALANININ TARİHİ SİT OLARAK TANINMASI VE KORUNMASI İÇİN ÖNERİLER

TEZ DANIŞMANI:
DOÇ. DR. ZEYNEP ERES ÖZDOĞAN

HAZIRLAYAN:
KÜBRA YÜCEL KARABAŞ

LEJANT
- DOĞAL SİT ALANI SINIRLARI
- BAHÇE DUVARI
- ANIT AĞAÇ
- KORUNMAYA DEĞER AĞAÇ
- YEŞİL ALAN
- OTOPARK ALANI
- DERE
- FUTBOL SAHASI
- DEKOVİL HATTI KALINTISI
- TESCİLLİ YAPI
- TESCİLE ÖNERİLEN YAPI

KULLANIM DURUMU ANALİZİ
- KULLANILAN
- KULLANIM DIŞI

Üsküdar Belediyesi'nden edinilmiş olan Halihazır harita altlık olarak kullanılmış, saha çalışmaları ile İBB Şehir Rehberi ve Google Maps hava fotoğraflarından elde edilen bilgiler ile güncel harita oluşturulmuştur.

0 50 m

ÖLÇEK	1 / 5000
PAFTA NO	C. 09
TARİH	ŞUBAT 2022

Şekil C.9 : Kullanım Durumu Analizi.

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

RESTORASYON PROGRAMI

VALİDEBAĞ KORUSU DOĞAL SİT ALANININ TARİHİ SİT OLARAK TANINMASI VE KORUNMASI İÇİN ÖNERİLER

TEZ DANIŞMANI:

DOÇ. DR. ZEYNEP ERES ÖZDOĞAN

HAZIRLAYAN:

KÜBRA YÜCEL KARABAŞ

LEJANT

- DOĞAL SİT ALANI SINIRLARI
- BAHÇE DUVARI
- ANIT AĞAÇ
- KORUNMAYA DEĞER AĞAÇ
- YEŞİL ALAN
- OTOPARK ALANI
- DERE
- FUTBOL SAHASI
- DEKOVİL HATTI KALINTISI
- TESCİLLİ YAPI
- TESCİLE ÖNERİLEN YAPI

STRÜKTÜREL DURUM ANALİZİ

- İYİ
- ORTA
- KÖTÜ

Üsküdar Belediyesi'nden edinilmiş olan Halihazır harita altlık olarak kullanılmış, saha çalışmaları ile İBB Şehir Rehberi ve Google Maps hava fotoğraflarından elde edilen bilgiler ile güncel harita oluşturulmuştur.

0 50 m

ÖLÇEK	1 / 5000
PAFTA NO	C. 10
TARİH	HAZİRAN 2022

Şekil C.10 : Strüktürel Durumu Analizi.

Şekil C.11 : Korunmuşluk Durumu Analizi.

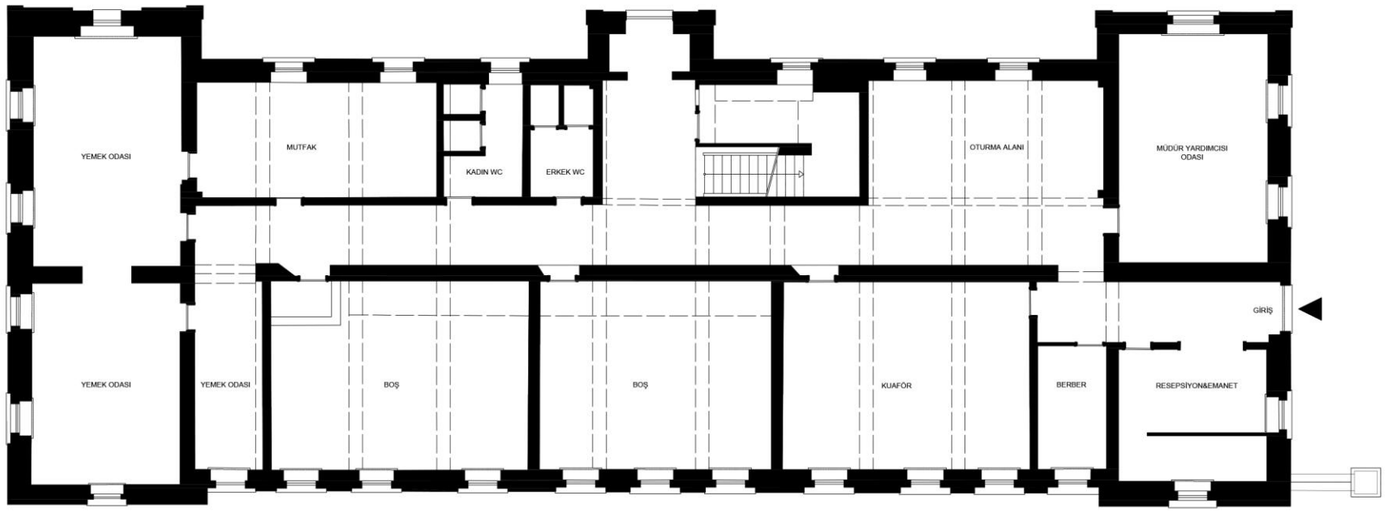

Şekil C.12 : Tescil Durumu Analizi.

Şekil C.13 : Çevresel Değerlilik Analizi-Somut Olmayan Kültürel Miras.

EK D: Yapı Rölöveleri

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

RESTORASYON PROGRAMI

VALİDEBAĞ KORUSU DOĞAL SİT ALANININ TARİHİ SİT OLARAK TANINMASI VE KORUNMASI İÇİN ÖNERİLER

TEZ DANIŞMANI:

DOÇ. DR. ZEYNEP ERES ÖZDOĞAN

HAZIRLAYAN:

KÜBRA YÜCEL KARABAŞ

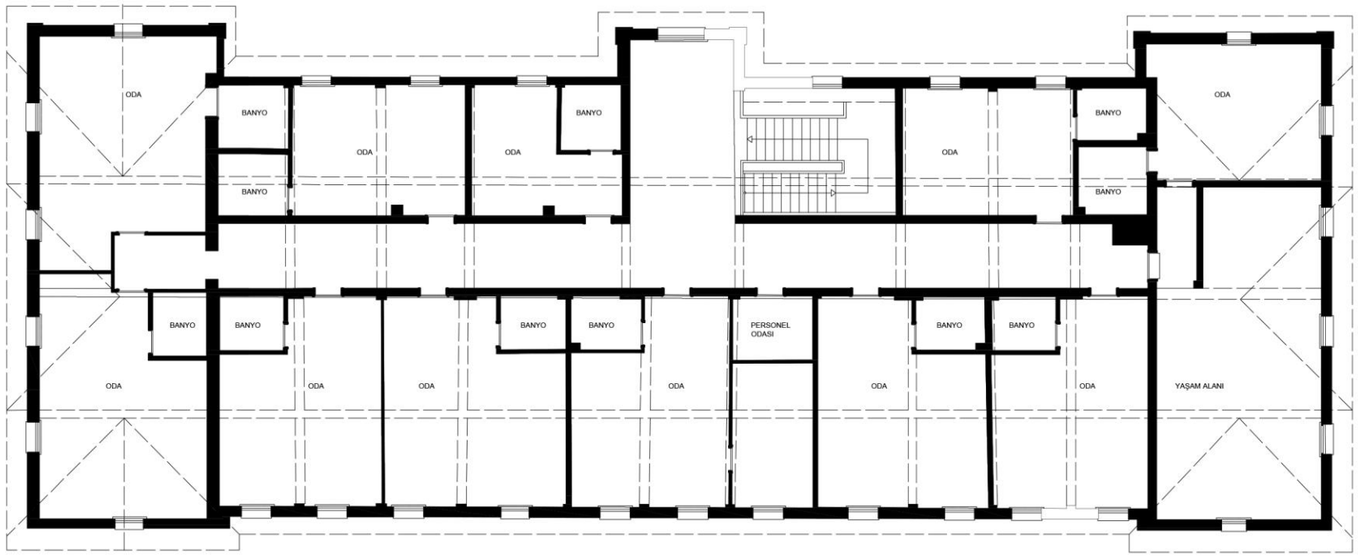
ÖĞRETMENEVİ A BLOK ZEMİN KAT PLANI

6 NO'LU KORUMA KURULU ARŞİVİ VE ÖĞRETMENEVİ İDARESİNDEN ELDE EDİLEN ESKİ VE YENİ RÖLÖVELER İLE YAZAR TARAFINDAN YAPIDA YAPILMIŞ OLAN ÖLÇÜM ÇALIŞMALARI SONUCU ÜRETİLMİŞTİR.

0 5 m

ÖLÇEK	1 / 200
PAFTA NO	D. 01
TARİH	HAZİRAN 2022

Şekil D.1 : Öğretmenevi A Blok Zemin Kat Planı.

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

RESTORASYON PROGRAMI

VALİDEBAĞ KORUSU DOĞAL SİT ALANININ TARİHİ SİT OLARAK TANINMASI VE KORUNMASI İÇİN ÖNERİLER

TEZ DANIŞMANI:

DOÇ. DR. ZEYNEP ERES ÖZDOĞAN

HAZIRLAYAN:

KÜBRA YÜCEL KARABAŞ

ÖĞRETMENEVİ A BLOK BİRİNCİ KAT PLANI

6 NO'LU KORUMA KURULU ARŞİVİ VE ÖĞRETMENEVİ İDARESİNDEN ELDE EDİLEN ESKİ VE YENİ RÖLÖVELER İLE YAZAR TARAFINDAN YAPIDA YAPILMIŞ OLAN ÖLÇÜM ÇALIŞMALARI SONUCU ÜRETİLMİŞTİR.

0 5 m

ÖLÇEK	1 / 200
PAFTA NO	D. 02
TARİH	HAZİRAN 2022

Şekil D.2 : Öğretmenevi A Blok Birinci Kat Planı.

ÖĞRETMENEVİ A BLOK ESKİ GÜNEYBATI CEPHESİ

ÖĞRETMENEVİ A BLOK ESKİ KUZEYDOĞU CEPHESİ

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

VALİDEBAĞ KORUSU DOĞAL SİT ALANININ TARİHİ SİT OLARAK TANINMASI VE KORUNMASI İÇİN ÖNERİLER

TEZ DANIŞMANI:
DOÇ. DR. ZEYNEP ERES ÖZDOĞAN

HAZIRLAYAN:
KÜBRA YÜCEL KARABAŞ

ÖĞRETMENEVİ A BLOK ESKİ
GÜNEYBATI VE KUZEYDOĞU CEPHELERİ

6 NO'LU KORUMA KURULU ARŞİVİ VE ÖĞRETMENEVİ İDARESİNDEN ELDE EDİLEN 'VALİDEBAĞ HASTANESİ ESKİ İDARE BİNASI' RÖLÖVE ÇİZİMLERİNDEN VE ESKİ FOTOĞRAFLAR ÜZERİNDEN ÜRETİLMİŞTİR.

0 5 m

ÖLÇEK	1 / 200
PAFTA NO	D. 03
TARİH	HAZİRAN 2022

Şekil D.3 : Öğretmenevi A Blok (Eski) Güneybatı ve Kuzeydoğu Cepheleri.

ÖĞRETMENEVİ A BLOK YENİ GÜNEYBATI CEPHESİ

ESKİ VE YENİ CEPHE ÇAKIŞTIRMASI

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

RESTORASYON PROGRAMI

VALİDEBAĞ KORUSU DOĞAL SİT ALANININ TARİHİ SİT OLARAK TANINMASI VE KORUNMASI İÇİN ÖNERİLER

TEZ DANIŞMANI:

DOÇ. DR. ZEYNEP ERES ÖZDOĞAN

HAZIRLAYAN:

KÜBRA YÜCEL KARABAŞ

LEJANT

ÇATININ YÜKSELMESİNİ İFADE EDER

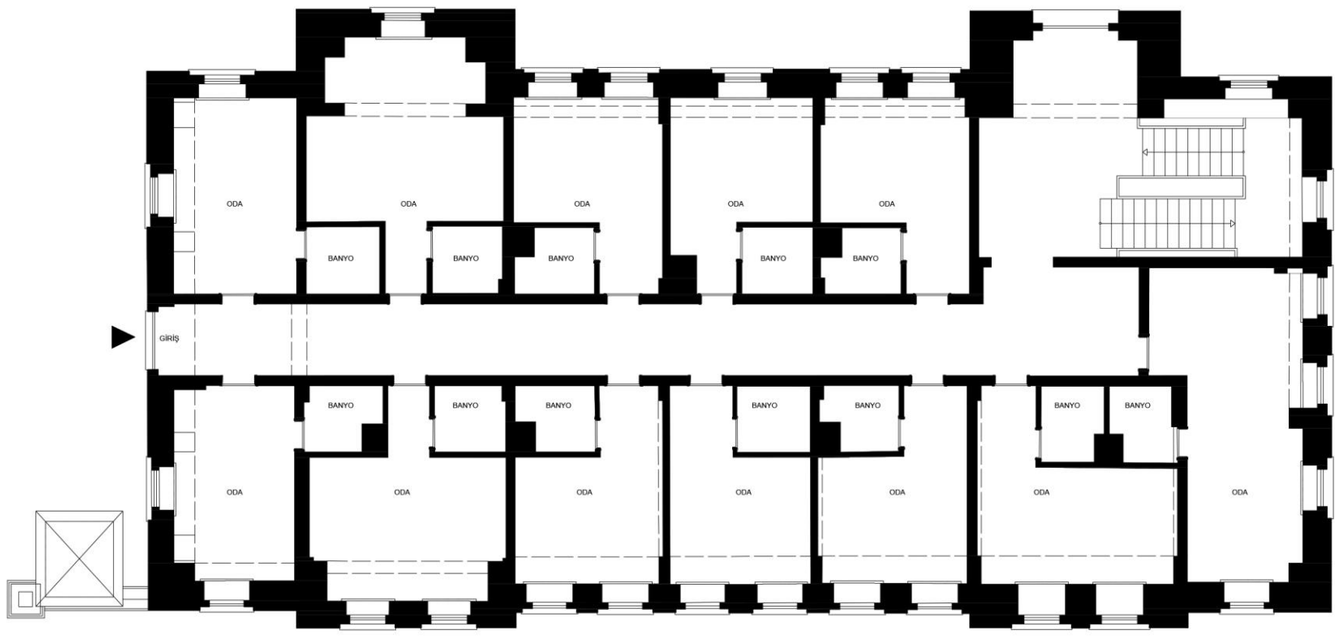
ÖĞRETMENEVİ A BLOK GÜNEYBATI CEPHESİ
ESKİ VE YENİ CEPHE ÇAKIŞTIRMASI

6 NO'LU KORUMA KURULU ARŞİVİ VE ÖĞRETMENEVİ İDARESİNDEN ELDE EDİLEN 'VALİDEBAĞ HASTANESİ ESKİ İDARE BİNASI' RÖLÖVE ÇİZİMLERİNDEN VE ESKİ FOTOĞRAFLAR ÜZERİNDEN ÜRETİLEN ESKİ ÇİZİMLER İLE YAZAR TARAFINDAN SAHADA YAPILAN ÖLÇÜM ÇALIŞMALARI SONUCU ESKİ VE YENİ CEPHELER ÜRETİLMİŞ VE KARŞILAŞTIRMA YAPILMIŞTIR.

0 5 m

ÖLÇEK	1 / 200
PAFTA NO	D. 04
TARİH	HAZİRAN 2022

Şekil D.4 : Öğretmenevi A Blok Güneybatı Cephesi, Eski ve Yenji Cephe Çakıştırması.

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

VALİDEBAĞ KORUSU DOĞAL SİT ALANININ TARİHİ SİT OLARAK TANINMASI VE KORUNMASI İÇİN ÖNERİLER

TEZ DANIŞMANI:
DOÇ. DR. ZEYNEP ERES ÖZDOĞAN

HAZIRLAYAN:
KÜBRA YÜCEL KARABAŞ

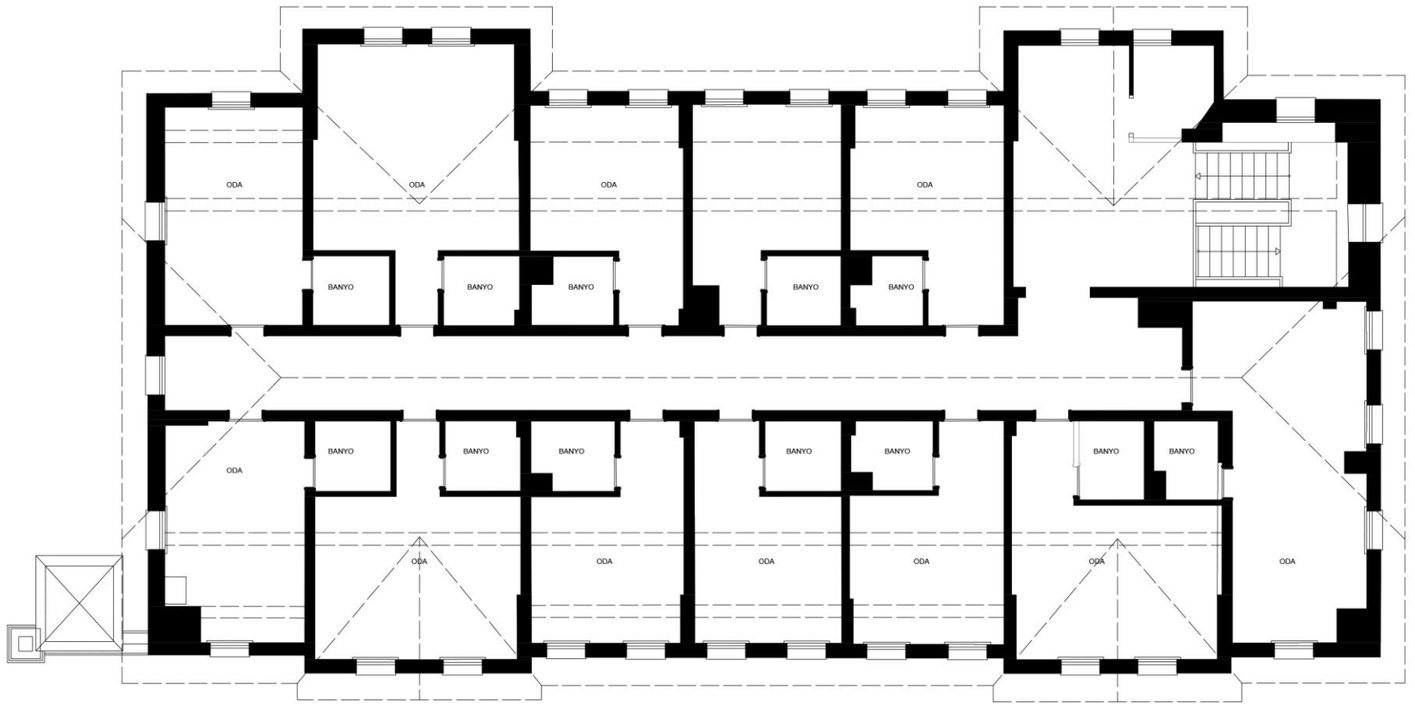
ÖĞRETMENEVİ B BLOK ZEMİN KAT PLANI

6 NO'LU KORUMA KURULU ARŞİVİ VE ÖĞRETMENEVİ İDARESİNDEN ELDE EDİLEN ESKİ VE YENİ RÖLÖVELER İLE YAZAR TARAFINDAN YAPIDA YAPILMIŞ OLAN ÖLÇÜM ÇALIŞMALARI SONUCU ÜRETİLMİŞTİR.

0 5 m

ÖLÇEK	1 / 200
PAFTA NO	D. 05
TARİH	HAZİRAN 2022

Şekil D.5 : Öğretmenevi B Blok Zemin Kat Planı.

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

RESTORASYON PROGRAMI

VALİDEBAĞ KORUSU DOĞAL SİT ALANININ TARİHİ SİT OLARAK TANINMASI VE KORUNMASI İÇİN ÖNERİLER

TEZ DANIŞMANI:

DOÇ. DR. ZEYNEP ERES ÖZDOĞAN

HAZIRLAYAN:

KÜBRA YÜCEL KARABAŞ

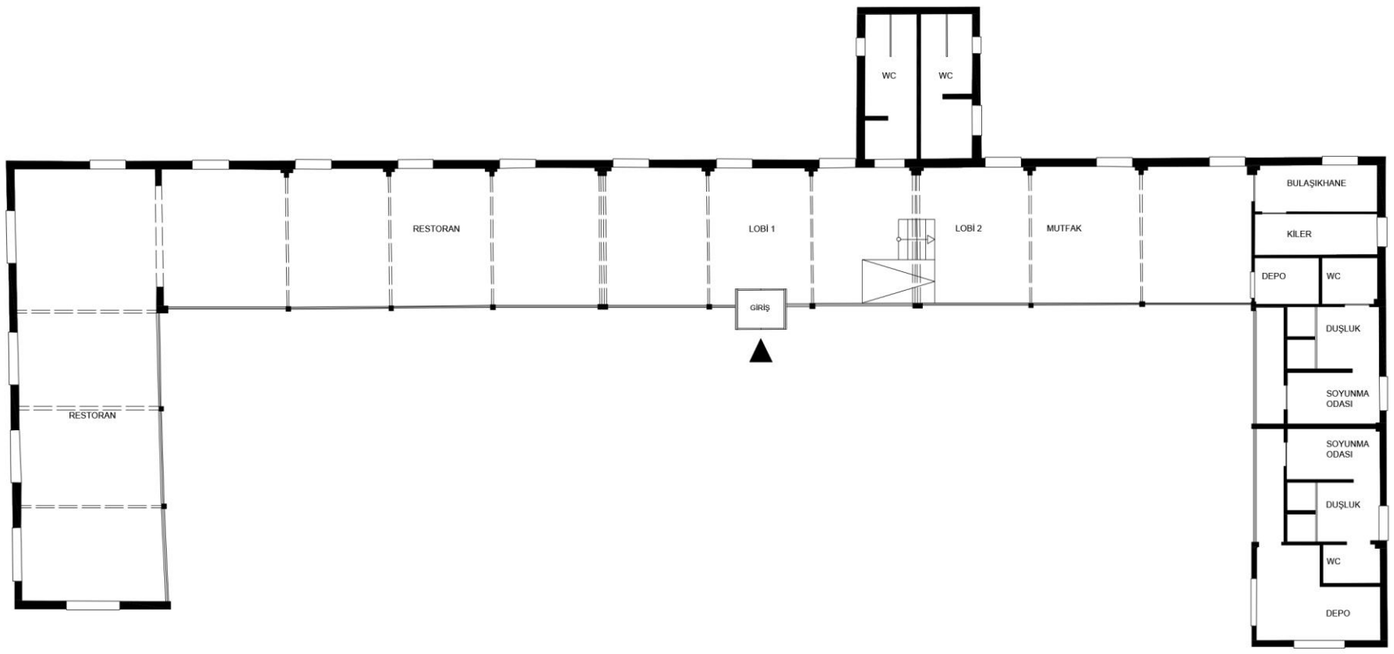
ÖĞRETMENEVİ B BLOK BİRİNCİ KAT PLANI

6 NO'LU KORUMA KURULU ARŞİVİ VE ÖĞRETMENEVİ İDARESİNDEN ELDE EDİLEN ESKİ VE YENİ RÖLÖVELER İLE YAZAR TARAFINDAN YAPIDA YAPILMIŞ OLAN ÖLÇÜM ÇALIŞMALARI SONUCU ÜRETİLMİŞTİR.

0 5 m

ÖLÇEK	1 / 200
PAFTA NO	D. 06
TARİH	HAZİRAN 2022

Şekil D.6 : Öğretmenevi B Blok Birinci Kat Planı.

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

RESTORASYON PROGRAMI

VALİDEBAĞ KORUSU DOĞAL SİT ALANININ TARİHİ SİT OLARAK TANINMASI VE KORUNMASI İÇİN ÖNERİLER

TEZ DANIŞMANI:

DOÇ. DR. ZEYNEP ERES ÖZDOĞAN

HAZIRLAYAN:

KÜBRA YÜCEL KARABAŞ

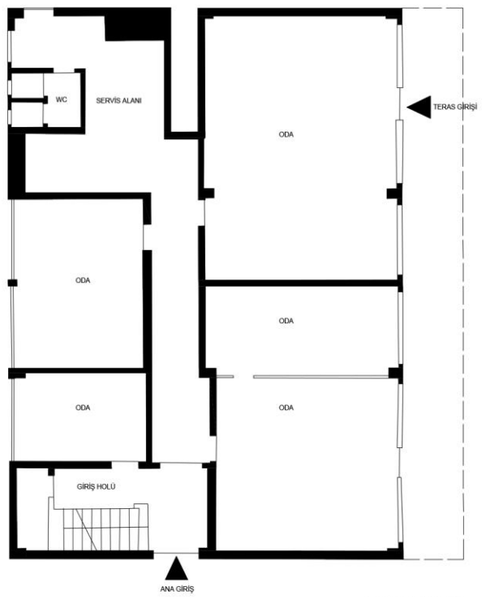
ADİLE KAFE (ESKİ ATÖLYE YAPISI-KÜR ALANI)
ZEMİN KAT PLANI

6 NO'LU KORUMA KURULU ARŞİVİ VE ÖĞRETMENEVİ İDARESİNDEN ELDE EDİLEN RÖLÖVE İLE YAZAR TARAFINDAN YAPIDA YAPILMIŞ OLAN ÖLÇÜM ÇALIŞMALARI SONUCU ÜRETİLMİŞTİR.

0 5 m

ÖLÇEK	1 / 200
PAFTA NO	D. 07
TARİH	HAZİRAN 2022

Şekil D.7 : Adile Kafe (Eski Atölye Yapısı-Kür Alanı) Zemin Kat Planı.

ZEMİN KAT PLANI

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

RESTORASYON PROGRAMI

VALİDEBAĞ KORUSU DOĞAL SİT ALANININ TARİHİ SİT OLARAK TANINMASI VE KORUNMASI İÇİN ÖNERİLER

TEZ DANIŞMANI:

DOÇ. DR. ZEYNEP ERES ÖZDOĞAN

HAZIRLAYAN:

KÜBRA YÜCEL KARABAŞ

VALİDE OTEL (ÇOCUK PAVYONU)
ZEMİN KAT PLANI

6 NO'LU KORUMA KURULU ARŞİVİNDEN ELDE EDİLEN ESKİ RÖLÖVE ÇALIŞMALARINDAN ÜRETİLMİŞTİR. YAPIDA GÜNCEL RÖLÖVE ÇALIŞMASI YAPILAMAMIŞTIR.

0 5 m

ÖLÇEK	1 / 200
PAFTA NO	D. 08
TARİH	HAZİRAN 2022

Şekil D.8 : Valide Otel (Çocuk Pavyonu) Zemin Kat Planı.

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

VALİDEBAĞ KORUSU DOĞAL SİT ALANININ TARİHİ SİT OLARAK TANINMASI VE KORUNMASI İÇİN ÖNERİLER

TEZ DANIŞMANI:
DOÇ. DR. ZEYNEP ERES ÖZDOĞAN

HAZIRLAYAN:
KÜBRA YÜCEL KARABAŞ

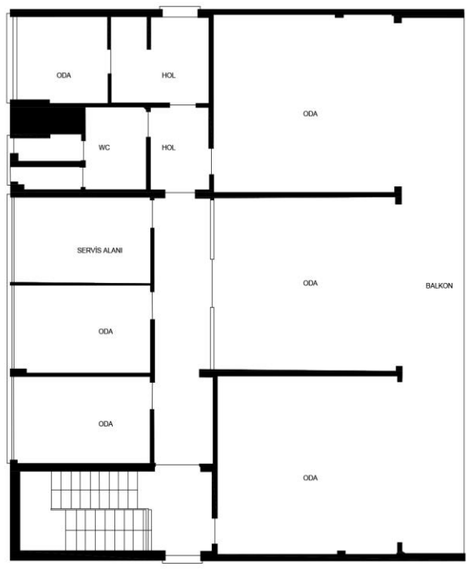
VALİDE OTEL (ÇOCUK PAVYONU)
ARA KAT PLANLARI

6 NO'LU KORUMA KURULU ARŞİVİNDEN ELDE EDİLEN ESKİ RÖLÖVE ÇALIŞMALARINDAN ÜRETİLMİŞTİR. YAPIDA GÜNCEL RÖLÖVE ÇALIŞMASI YAPILAMAMIŞTIR.

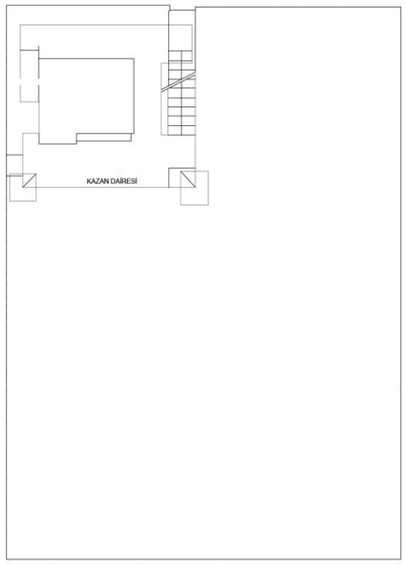
0 5 m

ÖLÇEK	1 / 200
PAFTA NO	D. 09
TARİH	HAZİRAN 2022

Şekil D.9 : Valide Otel (Çocuk Pavyonu) Ara Kat Planları.

ÜÇÜNCÜ KAT PLANI

BODRUM KAT PLANI

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

RESTORASYON PROGRAMI

VALİDEBAĞ KORUSU DOĞAL SİT ALANININ TARİHİ SİT OLARAK TANINMASI VE KORUNMASI İÇİN ÖNERİLER

TEZ DANIŞMANI:

DOÇ. DR. ZEYNEP ERES ÖZDOĞAN

HAZIRLAYAN:

KÜBRA YÜCEL KARABAŞ

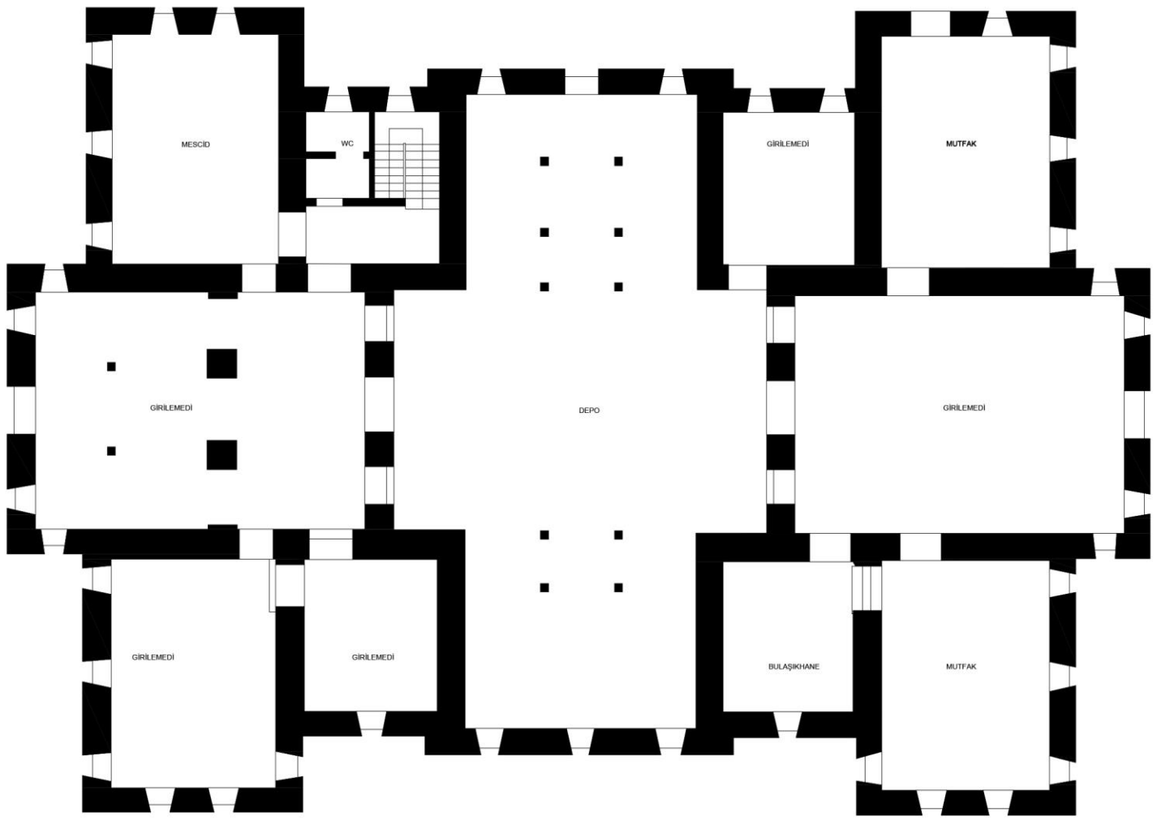
VALİDE OTEL (ÇOCUK PAVYONU)
ÜÇÜNCÜ KAT VE BODRUM KAT PLANLARI

6 NO'LU KORUMA KURULU ARŞİVİNDEN ELDE EDİLEN ESKİ RÖLÖVE ÇALIŞMALARINDAN ÜRETİLMİŞTİR. YAPIDA GÜNCEL RÖLÖVE ÇALIŞMASI YAPILAMAMIŞTIR.

0 5 m

ÖLÇEK	1 / 200
PAFTA NO	D. 10
TARİH	HAZİRAN 2022

Şekil D.10 : Valide Otel (Çocuk Pavyonu) Üçüncü Kat ve Bodrum Kat Planları.

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

RESTORASYON PROGRAMI

VALİDEBAĞ KORUSU DOĞAL SİT ALANININ TARİHİ SİT OLARAK TANINMASI VE KORUNMASI İÇİN ÖNERİLER

TEZ DANIŞMANI:

DOÇ. DR. ZEYNEP ERES ÖZDOĞAN

HAZIRLAYAN:

KÜBRA YÜCEL KARABAŞ

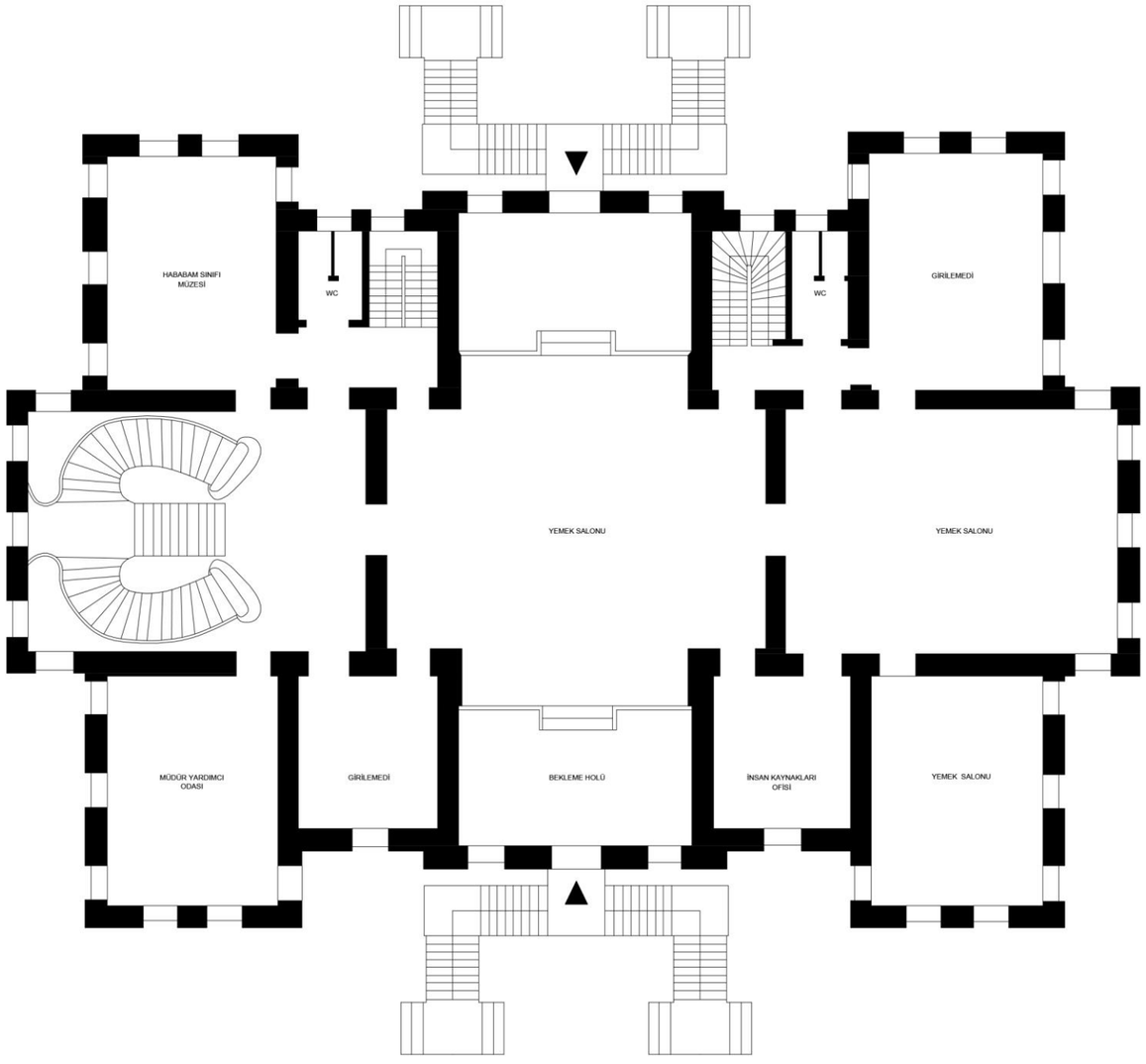
ADİLE SULTAN KASRI
BODRUM KAT PLANI

6 NO'LU KORUMA KURULU ARŞİVİ'NDEN ELDE EDİLEN ESKİ RÖLÖVE ÇALIŞMASI ÜZERİNDE YAZAR TARAFINDAN YAPIDA YAPILMIŞ OLAN ÖLÇÜM VE İNCELEME ÇALIŞMALARI SONUCU ÜRETİLMİŞTİR.

0 5 m

ÖLÇEK	1 / 200
PAFTA NO	D. 11
TARİH	HAZİRAN 2022

Şekil D.11 : Adile Sultan Kasrı Bodrum Kat Planı.

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

LİSANÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

RESTORASYON PROGRAMI

VALİDEBAĞ KORUSU DOĞAL SİT ALANININ TARİHİ SİT OLARAK TANINMASI VE KORUNMASI İÇİN ÖNERİLER

TEZ DANIŞMANI:

DOÇ. DR. ZEYNEP ERES ÖZDOĞAN

HAZIRLAYAN:

KÜBRA YÜCEL KARABAŞ

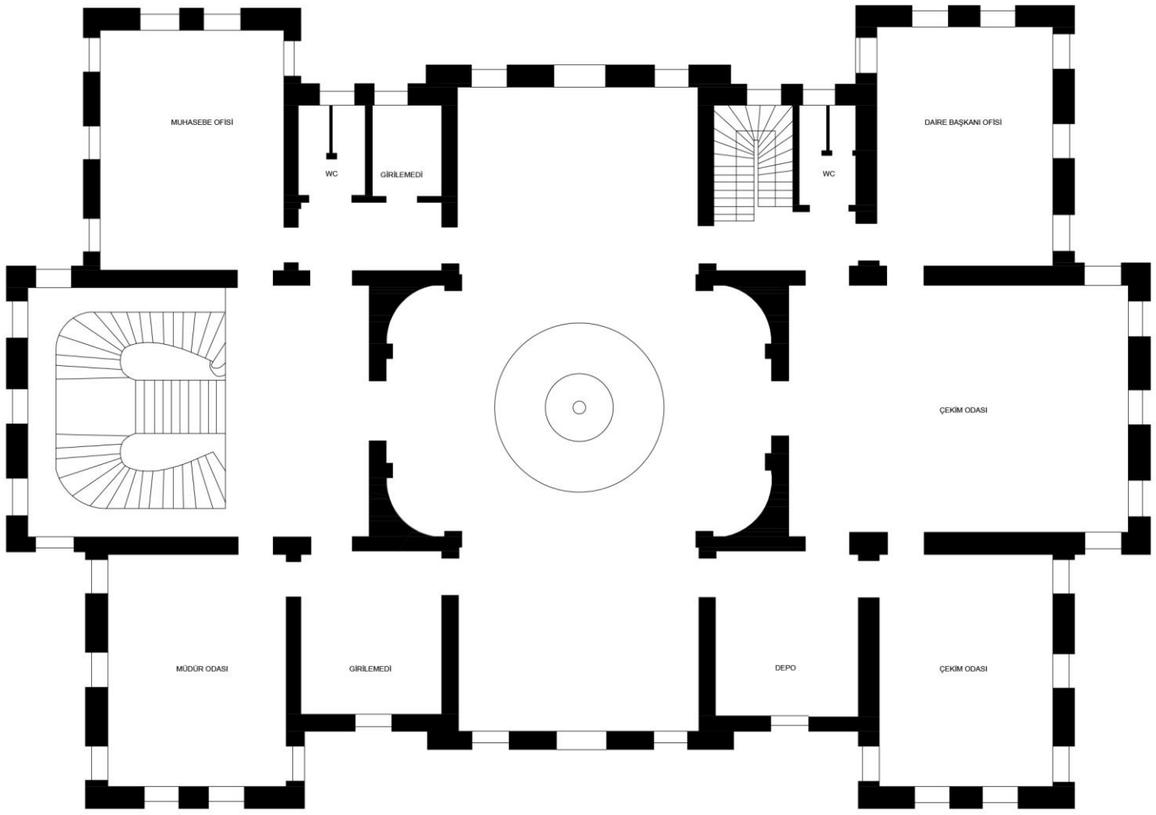
ADİLE SULTAN KASRI ZEMİN KAT PLANI

6 NO'LU KORUMA KURULU ARŞİVİ'NDEN ELDE EDİLEN ESKİ RÖLÖVE ÇALIŞMASI ÜZERİNDE YAZAR TARAFINDAN YAPIDA YAPILMIŞ OLAN ÖLÇÜM VE İNCELEME ÇALIŞMALARI SONUCU Ü R E T İ L M İ Ş T İ R .

0 5 m

ÖLÇEK	1 / 200
PAFTA NO	D. 12
TARİH	HAZİRAN 2022

Şekil D.12 : Adile Sultan Kasrı Blok Zemin Kat Planı.

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

RESTORASYON PROGRAMI

VALİDEBAĞ KORUSU DOĞAL SİT ALANININ TARİHİ SİT OLARAK TANINMASI VE KORUNMASI İÇİN ÖNERİLER

TEZ DANIŞMANI:

DOÇ. DR. ZEYNEP ERES ÖZDOĞAN

HAZIRLAYAN:

KÜBRA YÜCEL KARABAŞ

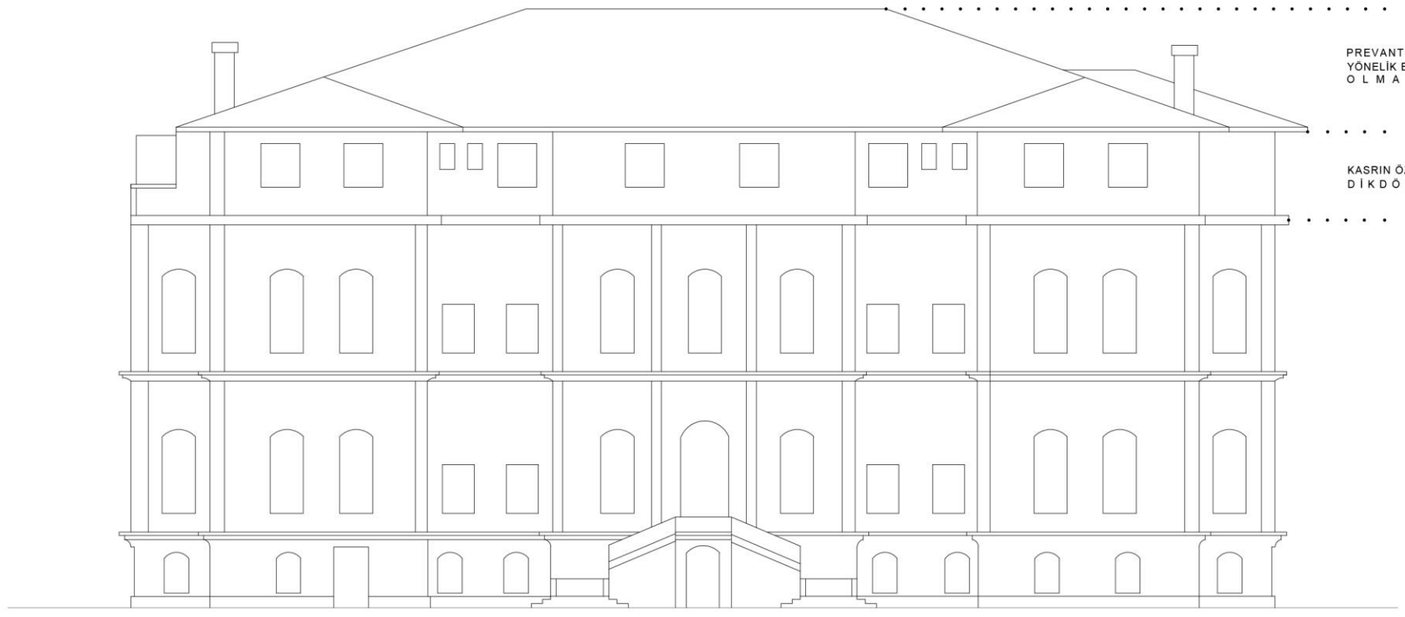
ADİLE SULTAN KASRI BİRİNCİ KAT PLANI

6 NO'LU KORUMA KURULU ARŞİVİ'NDEN ELDE EDİLEN ESKİ RÖLÖVE ÇALIŞMASI ÜZERİNDE YAZAR TARAFINDAN YAPIDA YAPILMIŞ OLAN ÖLÇÜM VE İNCELEME ÇALIŞMALARI SONUCU ÜRETİLMİŞTİR. YAPININ SON KATINA GİRİLEMEDİĞİ İÇİN ÇİZİMLERİ ÜRETİLEMEMİŞTİR.

0 5 m

ÖLÇEK	1 / 200
PAFTA NO	D. 13
TARİH	HAZİRAN 2022

Şekil D.13 : Adile Sultan Kasrı Birinci Kat Planı.

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

RESTORASYON PROGRAMI

VALİDEBAĞ KORUSU DOĞAL SİT ALANININ TARİHİ SİT OLARAK TANINMASI VE KORUNMASI İÇİN ÖNERİLER

TEZ DANIŞMANI:

DOÇ. DR. ZEYNEP ERES ÖZDOĞAN

HAZIRLAYAN:

KÜBRA YÜCEL KARABAŞ

ADİLE SULTAN KASRI ESKİ ÖN CEPHESİ

6 NO'LU KORUMA KURULU ARŞİVİ'NDEN ELDE EDİLEN ESKİ RÖLÖVE ÜZERİNDEN DİJİTALLEŞTİRİLMİŞTİR.

0 5 m

ÖLÇEK	1 / 200
PAFTA NO	D. 14
TARİH	HAZİRAN 2022

Şekil D.14 : Adile Sultan Kasrı Eski Ön Cephesi.

PREVANTORYUM DÖNEMİNDE EKLENMİŞ OLAN KATIN KALDIRILIP ÖZGÜN BİÇİMİNE VE MANSARD ÇATI FORMUNA DÖNÜLMESİ, RESTORASYON SONRASI DURUM

KASRIN ÖZGÜN PENCERE DOKUSUNA DÖNÜŞ

ADİLE SULTAN KASRI GÜNCEL ÖN CEPHESİ

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

VALİDEBAĞ KORUSU DOĞAL SİT ALANININ TARİHİ SİT OLARAK TANINMASI VE KORUNMASI İÇİN ÖNERİLER

TEZ DANIŞMANI:
DOÇ. DR. ZEYNEP ERES ÖZDOĞAN

HAZIRLAYAN:
KÜBRA YÜCEL KARABAŞ

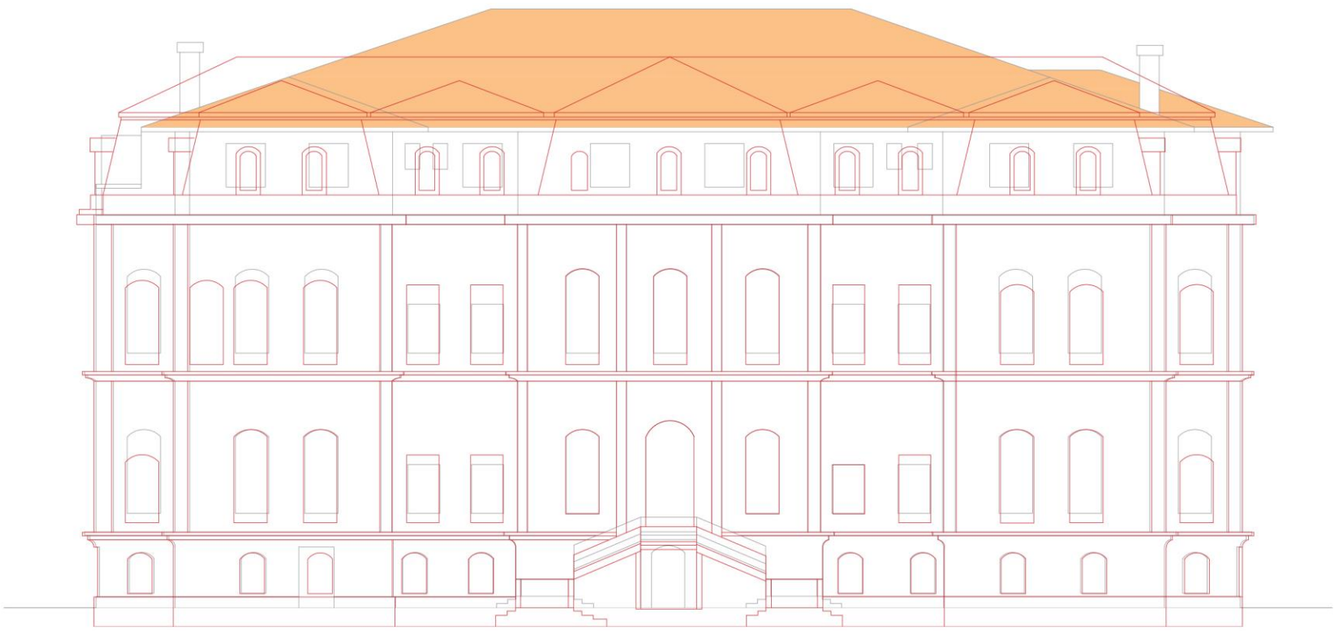
ADİLE SULTAN KASRI GÜNCEL ÖN CEPHESİ

6 NO'LU KORUMA KURULU ARŞİVİ'NDEN ELDE EDİLEN ESKİ VE YENİ RÖLÖVE ÜZERİNDEN DİJİTALLEŞTİRİLMİŞTİR.

0 5 m

ÖLÇEK	1 / 200
PAFTA NO	D. 15
TARİH	HAZİRAN 2022

Şekil D.15 : Adile Sultan Kasrı Güncel Ön Cephesi.

ESKİ VE YENİ CEPHE ÇAKIŞTIRMASI

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

RESTORASYON PROGRAMI

VALİDEBAĞ KORUSU DOĞAL SİT ALANININ TARİHİ SİT OLARAK TANINMASI VE KORUNMASI İÇİN ÖNERİLER

TEZ DANIŞMANI:

DOÇ. DR. ZEYNEP ERES ÖZDOĞAN

HAZIRLAYAN:

KÜBRA YÜCEL KARABAŞ

LEJANT

ESKİ KIRMA ÇATI İZİNİ İFADE EDER

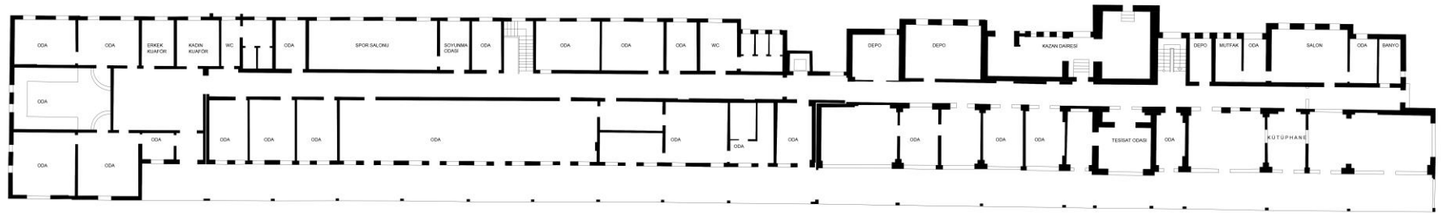
ADİLE SULTAN KASRI ESKİ VE YENİ CEPHE ÇAKIŞTIRMASI

6 NO'LU KORUMA KURULU ARŞİVİ'NDEN ELDE EDİLEN ESKİ VE YENİ RÖLÖVE ÜZERİNDEN VE YAZAR TARAFINDAN SAHADA YAPILAN ÖLÇÜM VE İNCELEMELER ÜZERİNDEN İKİ CEPHE VE DEĞİŞİMİ KARŞILAŞTIRILMIŞ VE ÇAKIŞTIRILMIŞTIR.

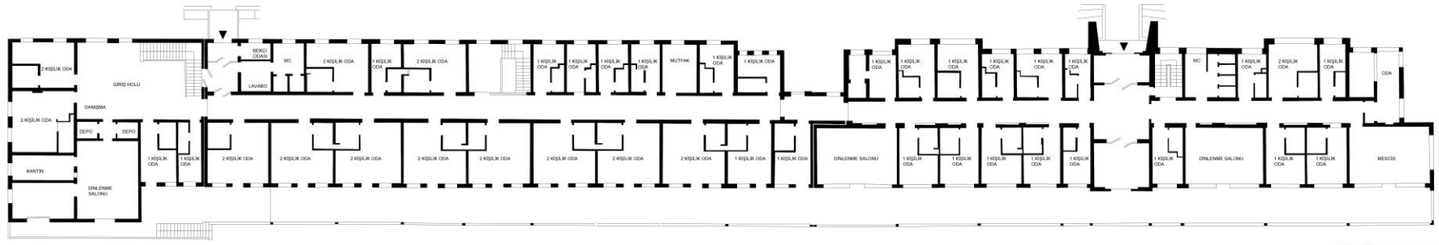
0 5 m

ÖLÇEK	1 / 200
PAFTA NO	D. 16
TARİH	HAZİRAN 2022

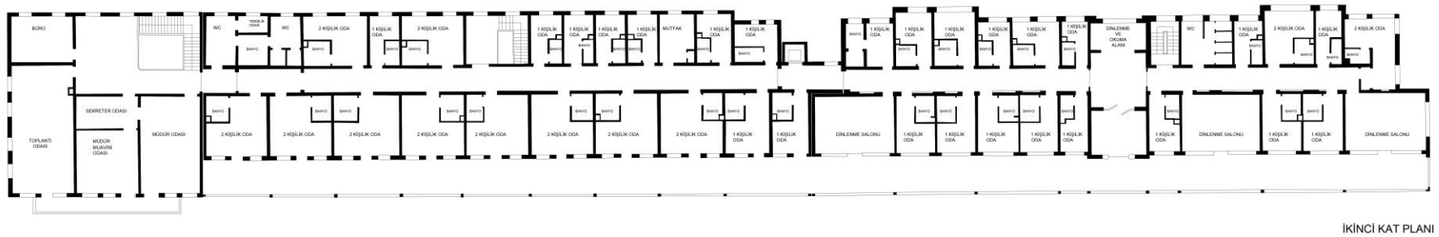
Şekil D.16 : Adile Sultan Kasrı Eski ve Yeni Cephe Çakıştırması.

ZEMİN KAT PLANI

BİRİNCİ KAT PLANI

İKİNCİ KAT PLANI

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

VALİDEBAĞ KORUSU DOĞAL SİT ALANININ TARİHİ SİT OLARAK TANINMASI VE KORUNMASI İÇİN ÖNERİLER

TEZ DANIŞMANI:

DOÇ. DR. ZEYNEP ERES ÖZDOĞAN

HAZIRLAYAN:

KÜBRA YÜCEL KARABAŞ

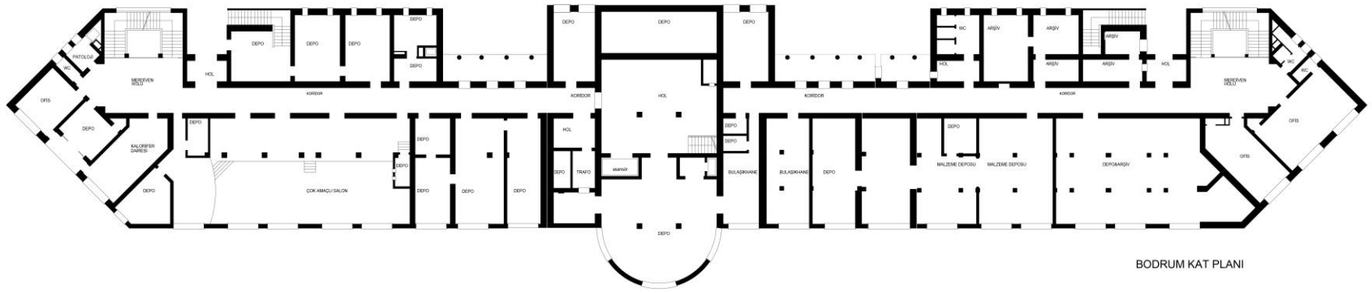
MUSTAFA NECATİ BEY ÖĞRETMEN HUZUREVİ
(ESKİ PREVANTORYUM YAPISI)
KAT PLANLARI

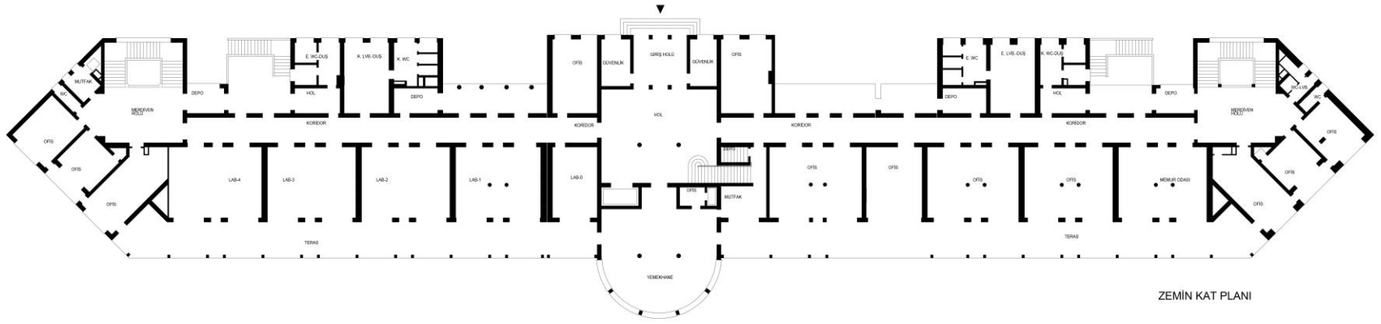
6 NO'LU KORUMA KURULU ARŞİVİ VE ÖĞRETMENEVİ İDARESİNDEN ELDE EDİLEN RÖLÖVE ÜZERİNDEN YAZAR TARAFINDAN DİJİTALLEŞTİRİLEREK ÜRETİLMİŞTİR. YAPIDA GÜNCEL RÖLÖVE ÇALIŞMASI YAPILAMAMIŞTIR.

0 5 m

ÖLÇEK	1 / 200
PAFTA NO	D. 17
TARİH	HAZİRAN 2022

Şekil D.17: Mustafa Necati Bey Öğretmen Huzurevi (Eski Prevantoryum Yapısı) Kat Planları.

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

VALİDEBAĞ KORUSU DOĞAL SİT ALANININ TARİHİ SİT OLARAK TANINMASI VE KORUNMASI İÇİN ÖNERİLER

TEZ DANIŞMANI:
DOÇ. DR. ZEYNEP ERES ÖZDOĞAN

HAZIRLAYAN:
KÜBRA YÜCEL KARABAŞ

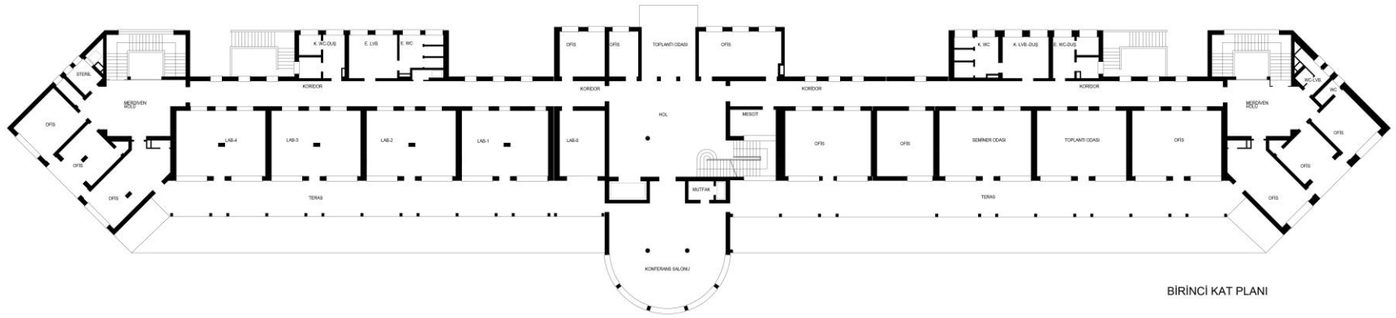
VALİDEBAĞ ARAŞTIRMA PARKI
(ESKİ SANATORYUM YAPISI)
KAT PLANLARI

SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ YAPI İŞLERİ BİRİMİ ARŞİVİNDEN ELDE EDİLEN ÇİZİMLER ÜZERİNDEN ÜRETİLMİŞ VE YAZAR TARAFINDAN YAPIDA YAPILAN GÖZLEMLER İLE GÜNCELLENMİŞTİR.

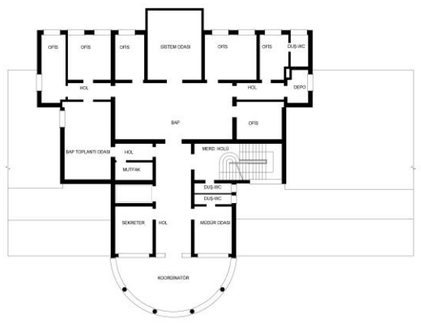
0 5 m

ÖLÇEK	1 / 200
PAFTA NO	D. 18
TARİH	HAZİRAN 2022

Şekil D.18 : Validebağ Araştırma Parkı (Eski Sanatoryum Yapısı) Kat Planları.

BİRİNCİ KAT PLANI

İKİNCİ KAT PLANI

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

RESTORASYON PROGRAMI

VALİDEBAĞ KORUSU DOĞAL SİT ALANININ TARİHİ SİT OLARAK TANINMASI VE KORUNMASI İÇİN ÖNERİLER

TEZ DANIŞMANI:

DOÇ. DR. ZEYNEP ERES ÖZDOĞAN

HAZIRLAYAN:

KÜBRA YÜCEL KARABAŞ

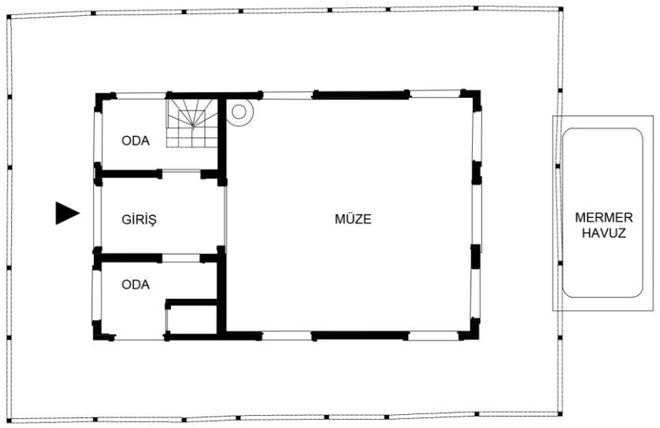
VALİDEBAĞ ARAŞTIRMA PARKI
(ESKİ SANATORYUM YAPISI)
KAT PLANLARI

SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ YAPI İŞLERİ BİRİMİ ARŞİVİNDEN ELDE EDİLEN ÇİZİMLER ÜZERİNDEN ÜRETİLMİŞ VE YAZAR TARAFINDAN YAPIDA YAPILAN GÖZLEMLER İLE GÜNCELLENMİŞTİR.

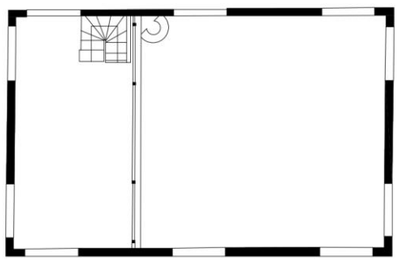
0 5 m

ÖLÇEK	1 / 200
PAFTA NO	D. 19
TARİH	HAZİRAN 2022

Şekil D.19 : Validebağ Araştırma Parkı (Eski Sanatoryum Yapısı) Kat Planları.

ZEMİN KAT PLANI

ÜST KAT PLANI

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

RESTORASYON PROGRAMI

VALİDEBAĞ KORUSU DOĞAL SİT ALANININ TARİHİ SİT OLARAK TANINMASI VE KORUNMASI İÇİN ÖNERİLER

TEZ DANIŞMANI:

DOÇ. DR. ZEYNEP ERES ÖZDOĞAN

HAZIRLAYAN:

KÜBRA YÜCEL KARABAŞ

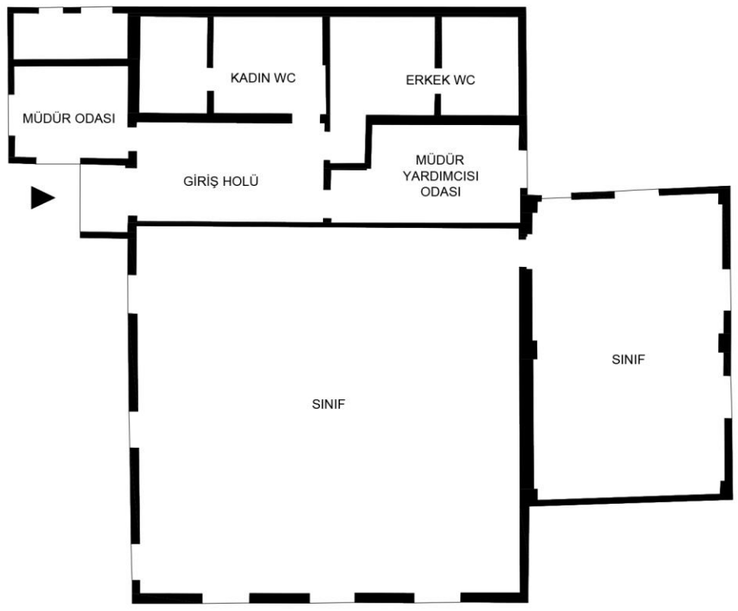
ABDÜLAZİZ AV KÖŞKÜ

6 NO'LU KORUMA KURULU ARŞİVİ'NDEN ELDE EDİLEN RÖLÖVE ÜZERİNDEN YAZAR TARAFINDAN DİJİTALLEŞTİRİLMİŞTİR. YAPIDA GÜNCEL RÖLÖVE ÇALIŞMASI YAPILAMAMIŞTIR.

0 5 m

ÖLÇEK	1 / 200
PAFTA NO	D. 20
TARİH	HAZİRAN 2022

Şekil D.20 : Abdülaziz Av Köşkü Kat Planları.

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

VALİDEBAĞ KORUSU DOĞAL SİT ALANININ TARİHİ SİT OLARAK TANINMASI VE KORUNMASI İÇİN ÖNERİLER

TEZ DANIŞMANI:
DOÇ. DR. ZEYNEP ERES ÖZDOĞAN

HAZIRLAYAN:
KÜBRA YÜCEL KARABAŞ

MASAL OKULU (AV KÖŞKÜ MÜŞTEMİLATI)

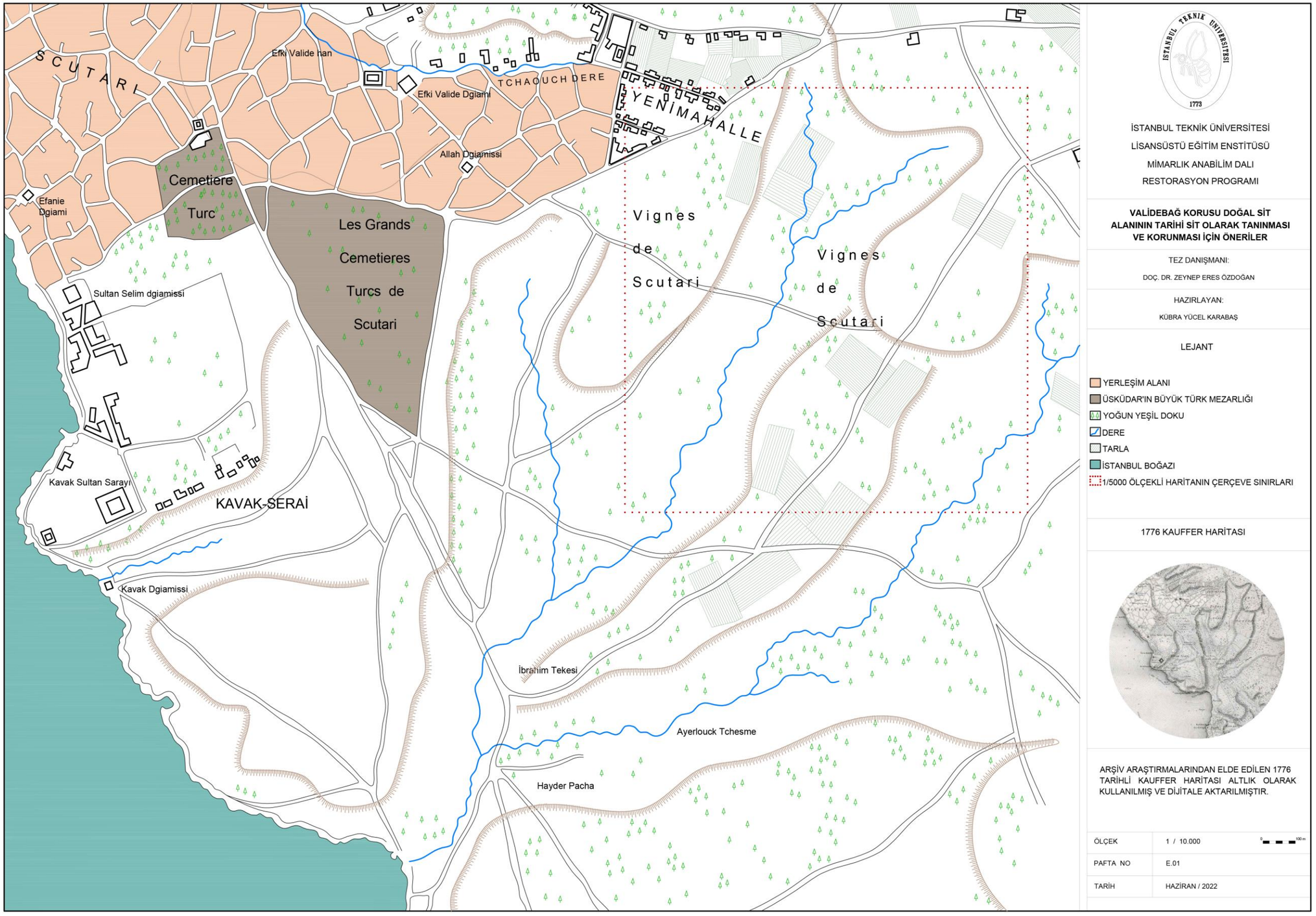
6 NO'LU KORUMA KURULU ARŞİVİ'NDEN ELDE EDİLEN RÖLÖVE İLE YAZAR TARAFINDAN YAPIDA YAPILMIŞ OLAN ÖLÇÜM ÇALIŞMALARI SONUCU ÜRETİLMİŞTİR.

0 5 m

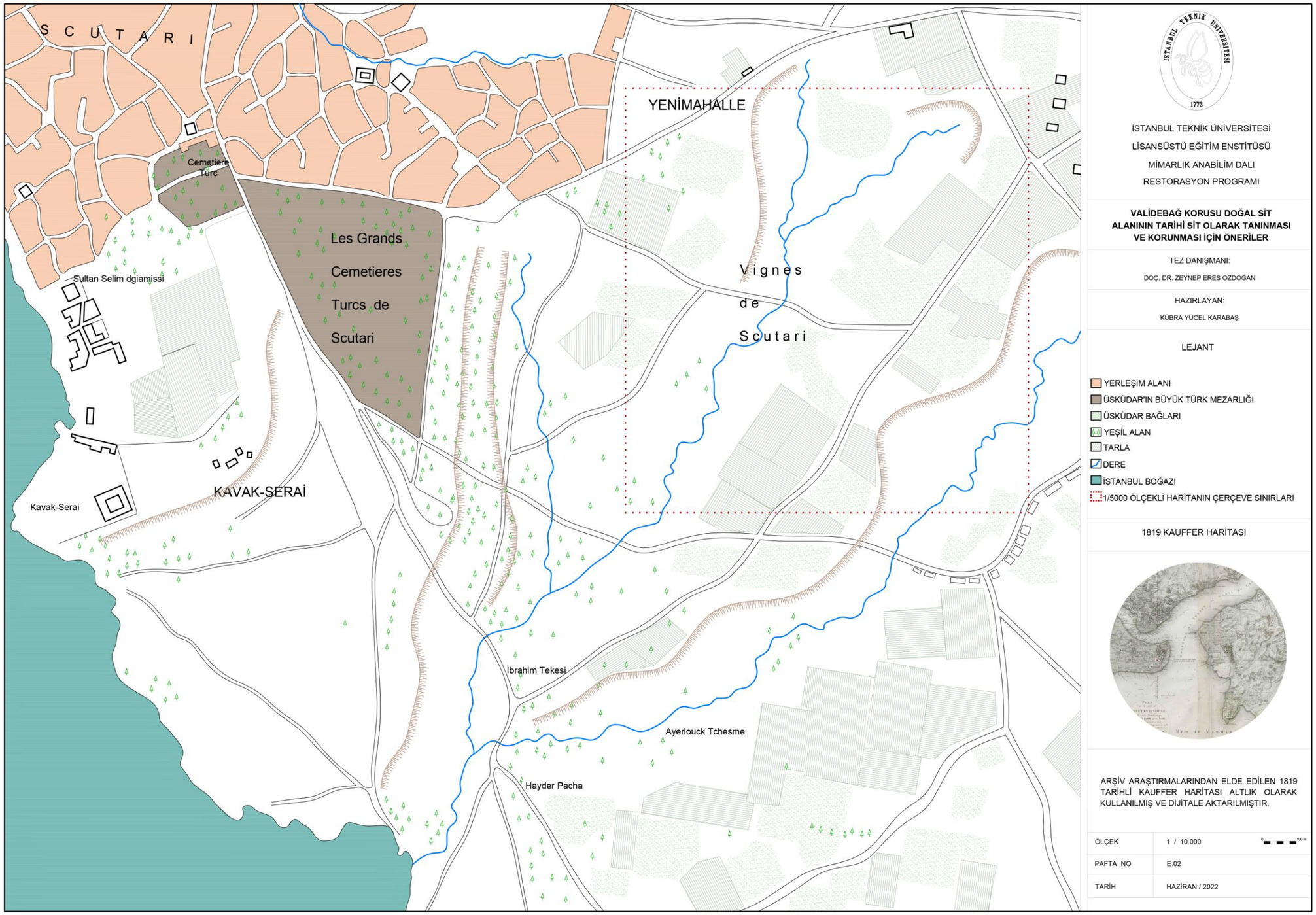
ÖLÇEK	1 / 200
PAFTA NO	D. 21
TARİH	HAZİRAN 2022

Şekil D.21 : Masal Okulu (Av Köşkü Müştemilatı) Zemin Kat Planı.

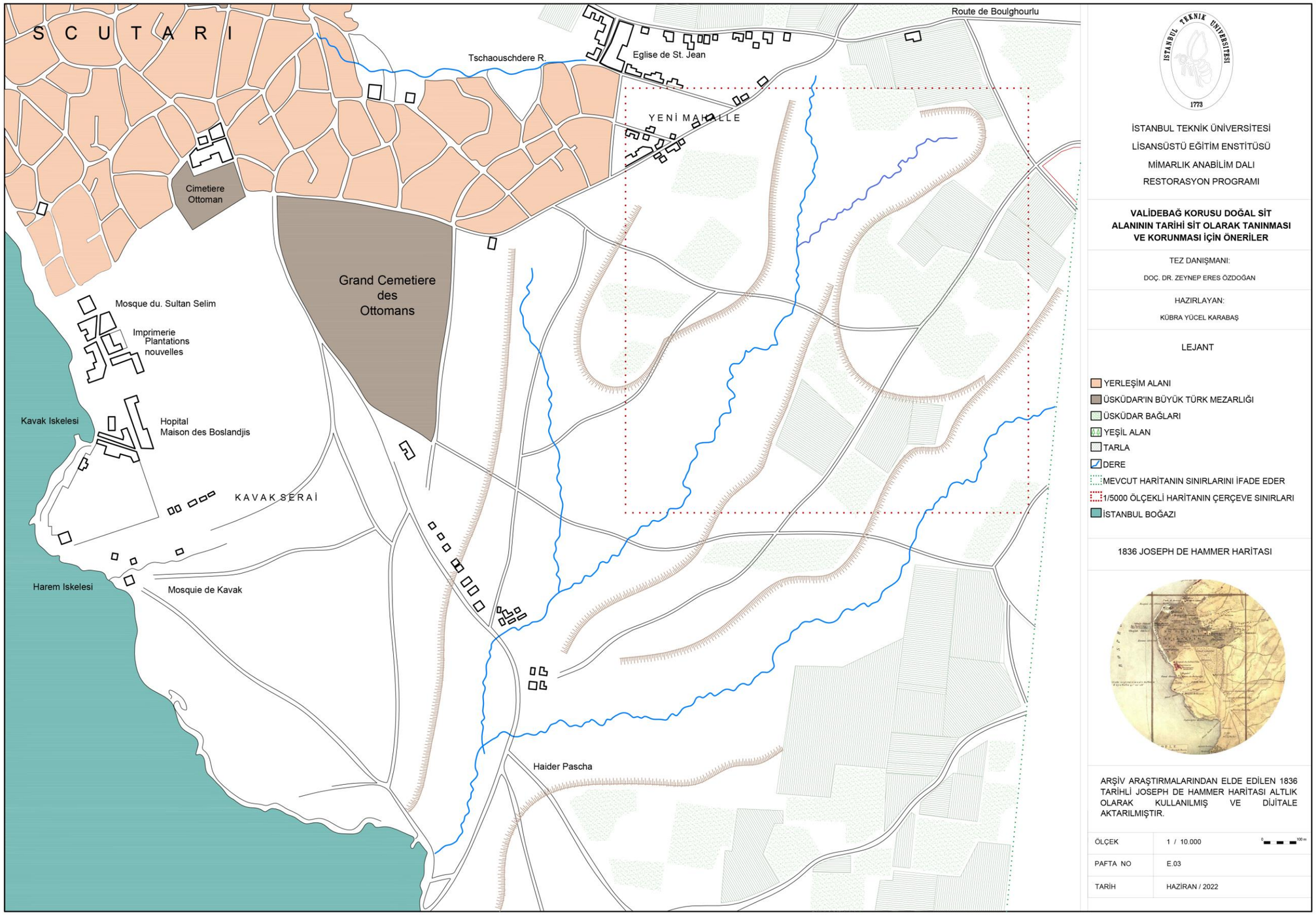
EK E: Tarihi Haritalar

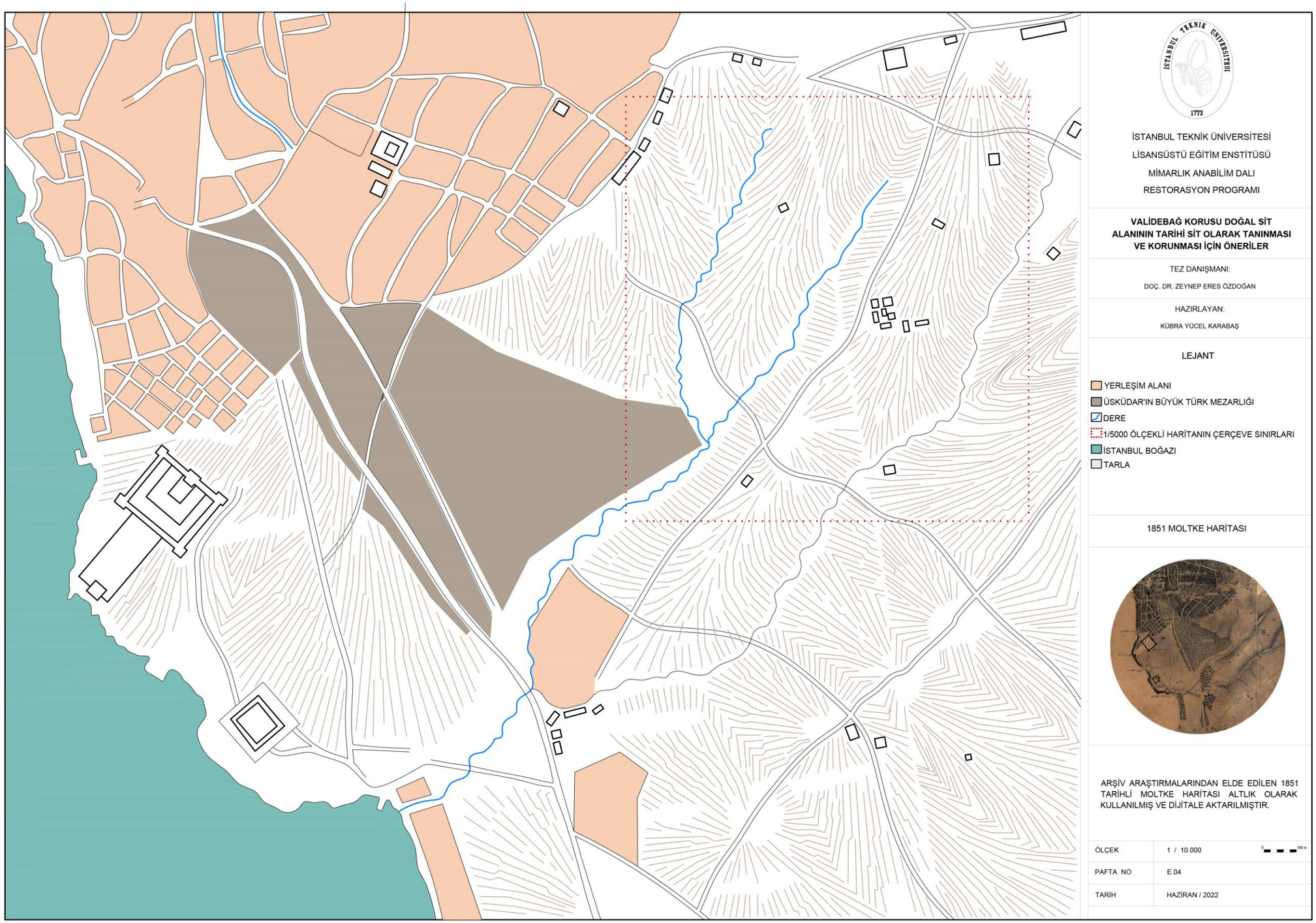
Şekil E.1 : 1776 Kauffer Haritası.

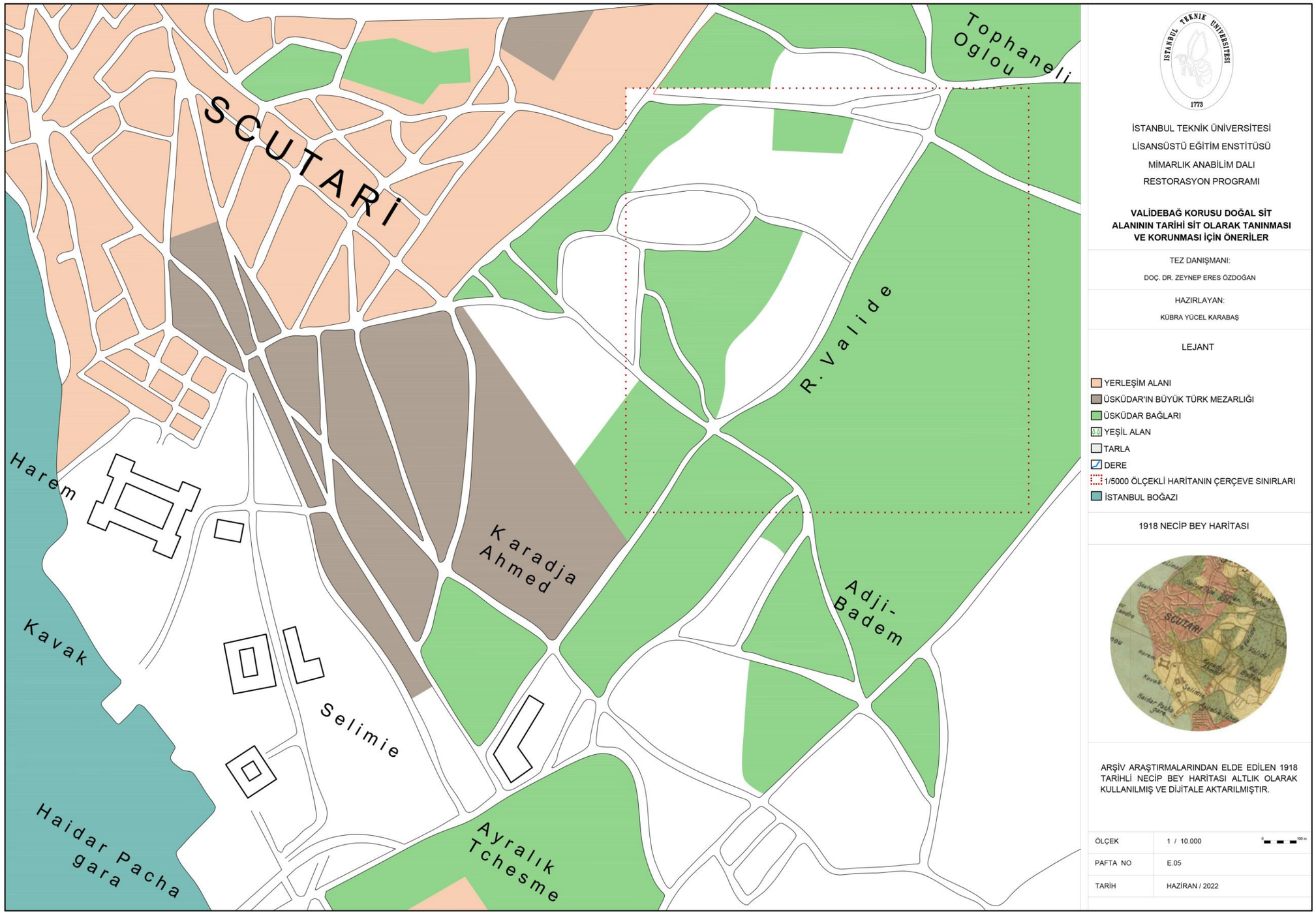
Şekil E.2 : 1819 Kauffer Haritası.

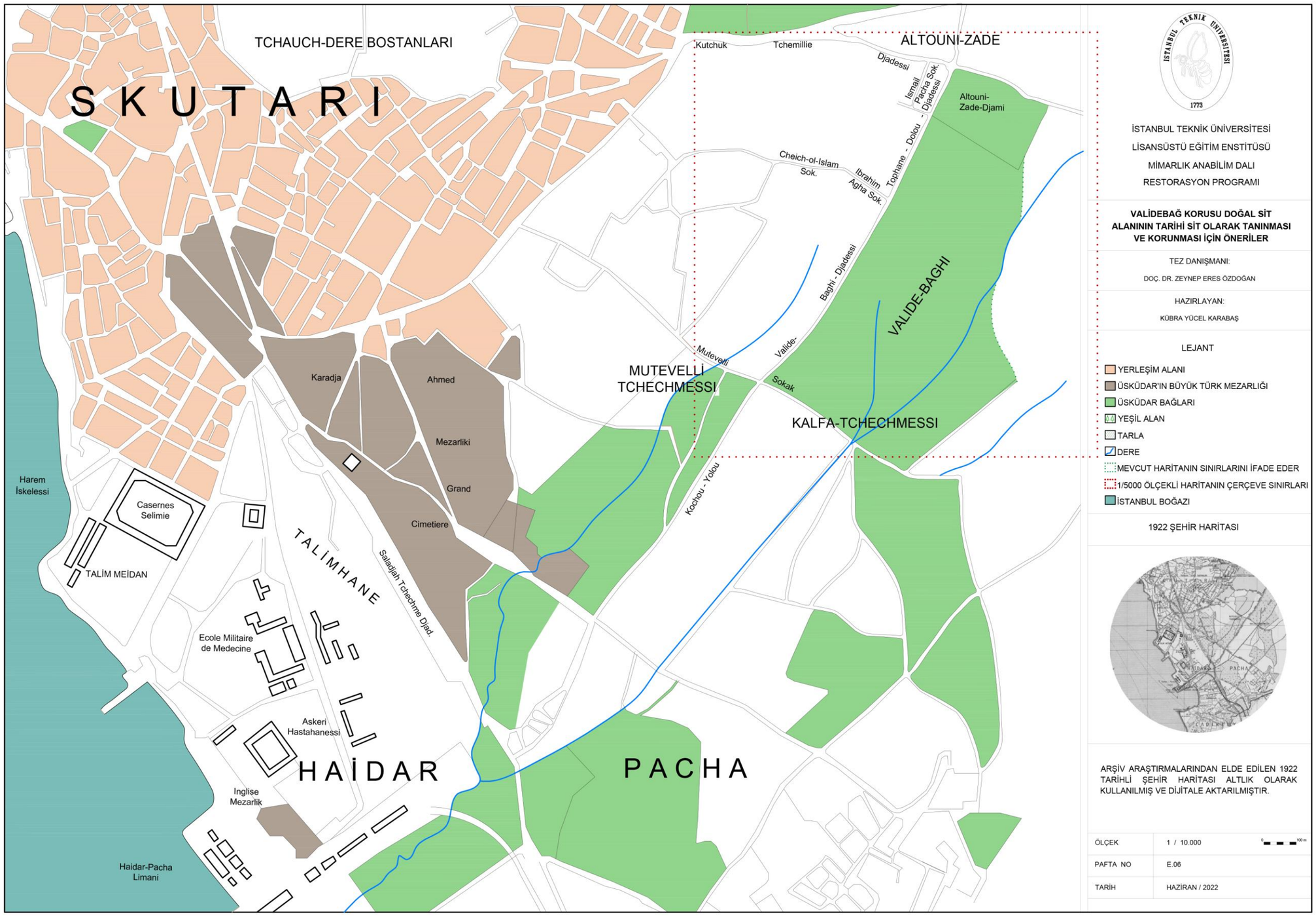
Şekil E.3 : 1836 Joseph de Hammer Haritası.

Şekil E.4 : 1851 Moltke Haritası.

Şekil E.5 : 1918 Necip Bey Haritası.

Şekil E.6 : 1922 Şehir Haritası.

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

RESTORASYON PROGRAMI

VALİDEBAĞ KORUSU DOĞAL SİT ALANININ TARİHİ SİT OLARAK TANINMASI VE KORUNMASI İÇİN ÖNERİLER

TEZ DANIŞMANI:

DOÇ. DR. ZEYNEP ERES ÖZDOĞAN

HAZIRLAYAN:

KÜBRA YÜCEL KARABAŞ

LEJANT

GÜNCEL DOĞAL SİT ALANI SINIRLARI

HARİTANIN KAYIP KISMINI İFADE EDER

HARİTADA PLANLAMA AMACIYLA ÇİZİLMİŞ OLDUĞU DÜŞÜNÜLEN ÇİZGİLER

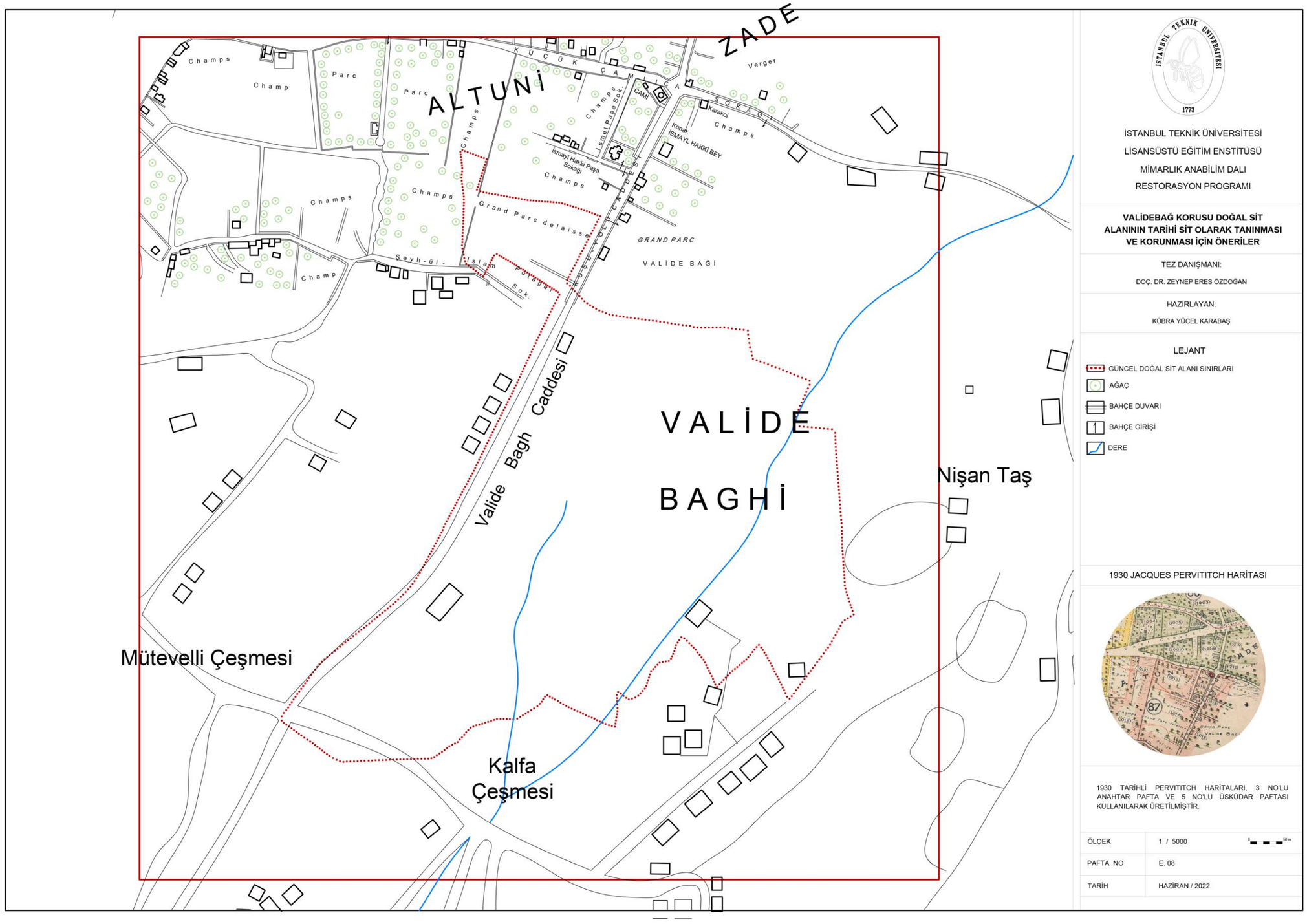
1923 TOPOGRAFYA HARİTASI

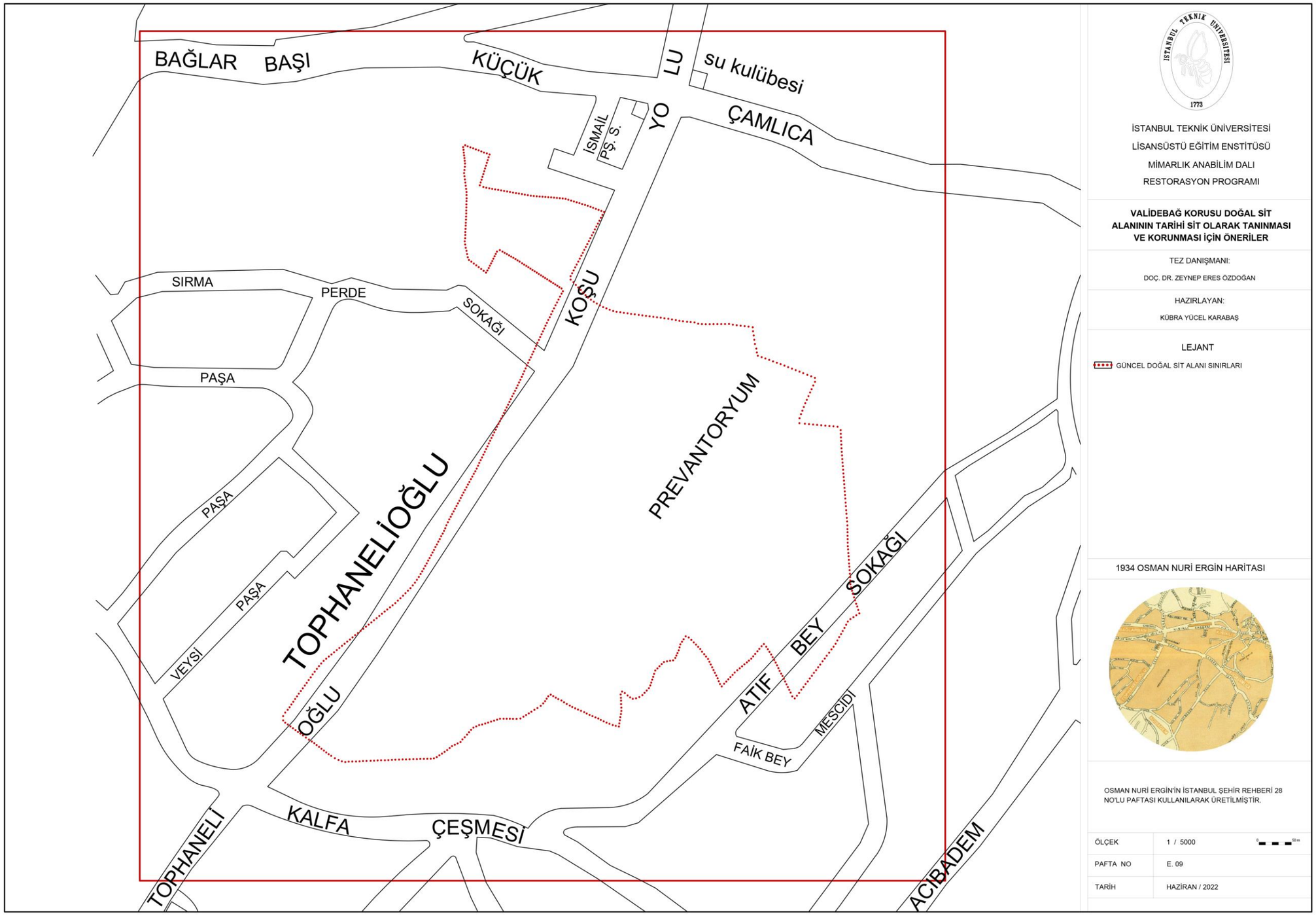
CUMHURBAŞKANLIĞI DEVLET ARŞİVİ'NDEN ELDE EDİLEN 1923 TARİHLİ TOPOGRAFYA HARİTASI ALTLIK OLARAK KULLANILMIŞ VE DİJİTALE AKTARILMIŞTIR.

ÖLÇEK	1 / 5000
PAFTA NO	E.07
TARİH	HAZİRAN / 2022

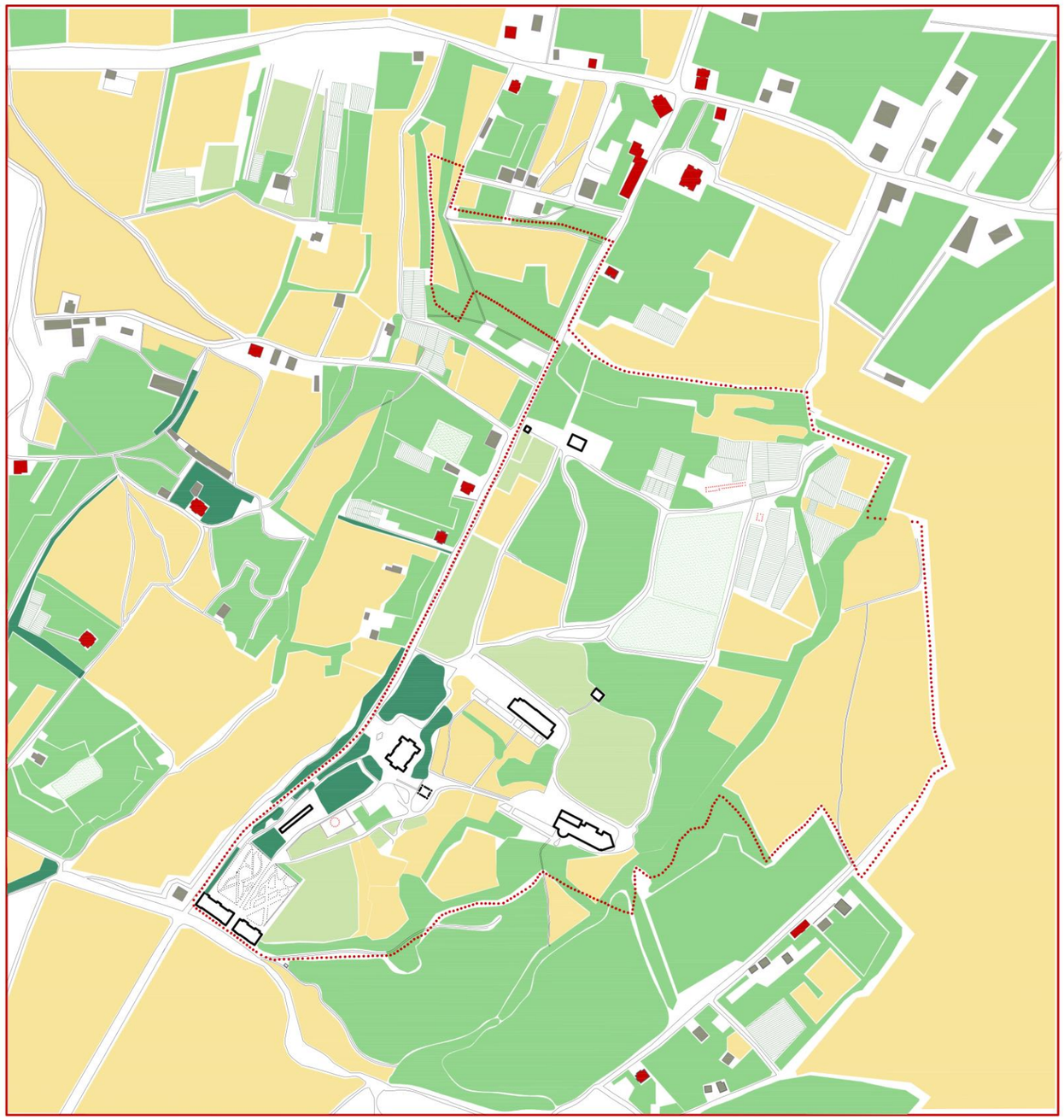
Şekil E.7 : 1923 Topografya Haritası.

Şekil E.8 : 1930 Jacques Pervititch Haritası.

Şekil E.9 : 1934 Osman Nuri Ergin Haritası.

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

VALİDEBAĞ KORUSU DOĞAL SİT ALANININ TARİHİ SİT OLARAK TANINMASI VE KORUNMASI İÇİN ÖNERİLER

TEZ DANIŞMANI:
DOÇ. DR. ZEYNEP ERES ÖZDOĞAN

HAZIRLAYAN:
KÜBRA YÜCEL KARABAŞ

LEJANT

- GÜNCEL DOĞAL SİT ALANI SINIRLARI
- SIK AĞAÇLIK ALAN
- SEYREK AĞAÇLIK ALAN
- ÇAYIRLIK ALAN
- YENİ AĞAÇLANDIRILMIŞ ALAN
- BAĞLIK ALAN
- TARLA
- SİT ALANI DIŞINDA TESCİLLİ YAPI
- SİT ALANINDA TESCİLLİ YAPI
- SİT ALANINDA GÜNÜMÜZDE VAR OLMAYAN YAPI
- SİT ALANINDA TESCİLE ÖNERİLEN YAPI
- MEVCUT HAVA FOTOĞRAFI SINIRLARINI İFADE EDER

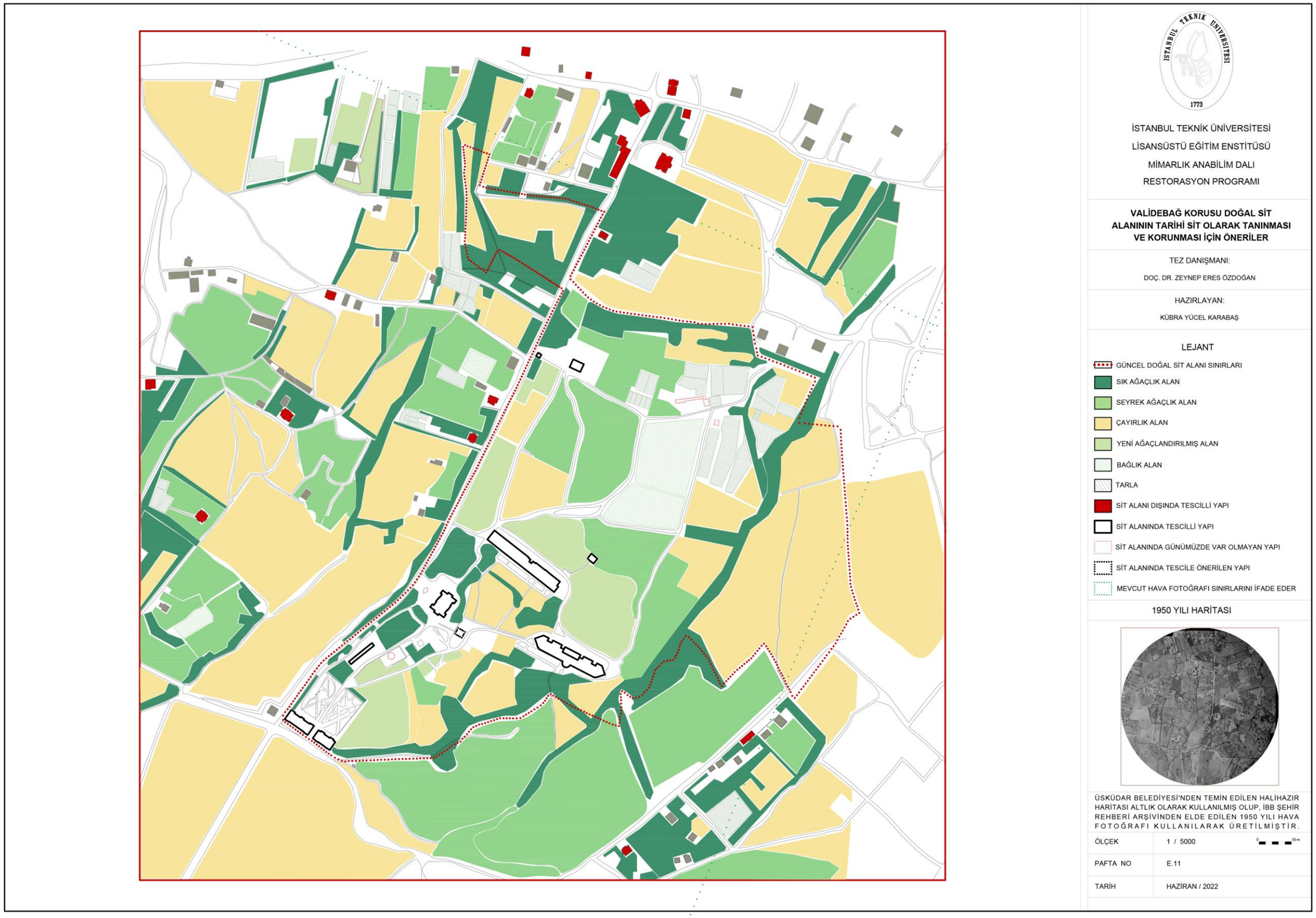
1946 YILI HARİTASI

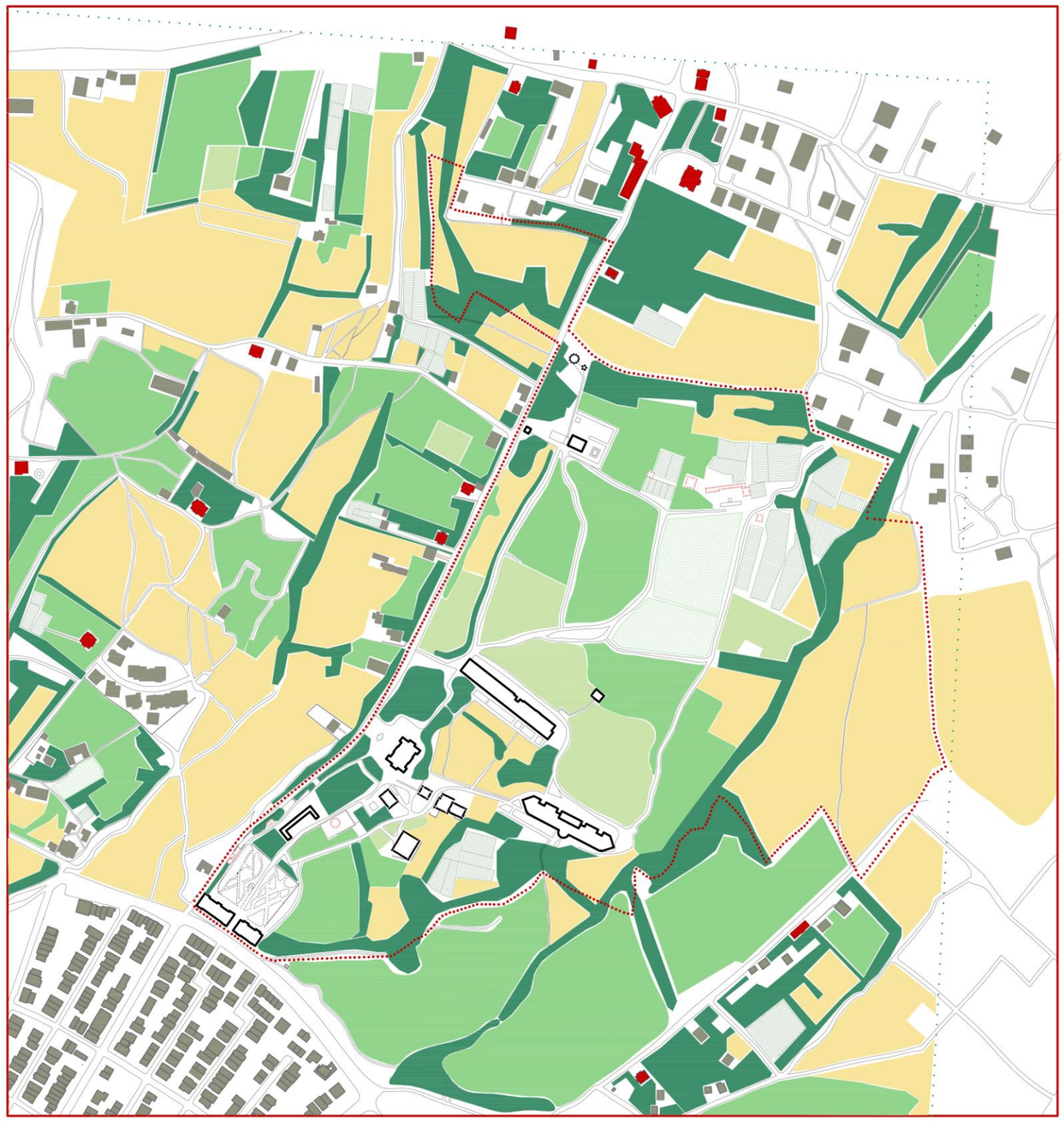
ÜSKÜDAR BELEDİYESİ'NDEN TEMİN EDİLEN HALİHAZIR HARİTASI ALTLIK OLARAK KULLANILMIŞ OLUP, İBB ŞEHİR REHBERİ ARŞİVİNDEN ELDE EDİLEN 1946 YILI HAVA FOTOĞRAFI KULLANILARAK ÜRETİLMİŞTİR.

ÖLÇEK	1 / 5000
PAFTA NO	E.10
TARİH	HAZİRAN / 2022

Şekil E.10 : 1946 Yılı Haritası.

Şekil E.11 : 1950 Yılı Haritası.

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

VALİDEBAĞ KORUSU DOĞAL SİT ALANININ TARİHİ SİT OLARAK TANINMASI VE KORUNMASI İÇİN ÖNERİLER

TEZ DANIŞMANI:
DOÇ. DR. ZEYNEP ERES ÖZDOĞAN

HAZIRLAYAN:
KÜBRA YÜCEL KARABAŞ

LEJANT

- GÜNCEL DOĞAL SİT ALANI SINIRLARI
- SIK AĞAÇLIK ALAN
- SEYREK AĞAÇLIK ALAN
- ÇAYIRLIK ALAN
- YENİ AĞAÇLANDIRILMIŞ ALAN
- BAĞLIK ALAN
- TARLA
- SİT ALANI DIŞINDA TESCİLLİ YAPI
- SİT ALANINDA TESCİLLİ YAPI
- SİT ALANINDA GÜNÜMÜZDE VAR OLMAYAN YAPI
- SİT ALANINDA TESCİLE ÖNERİLEN YAPI
- MEVCUT HAVA FOTOĞRAFI SINIRLARINI İFADE EDER

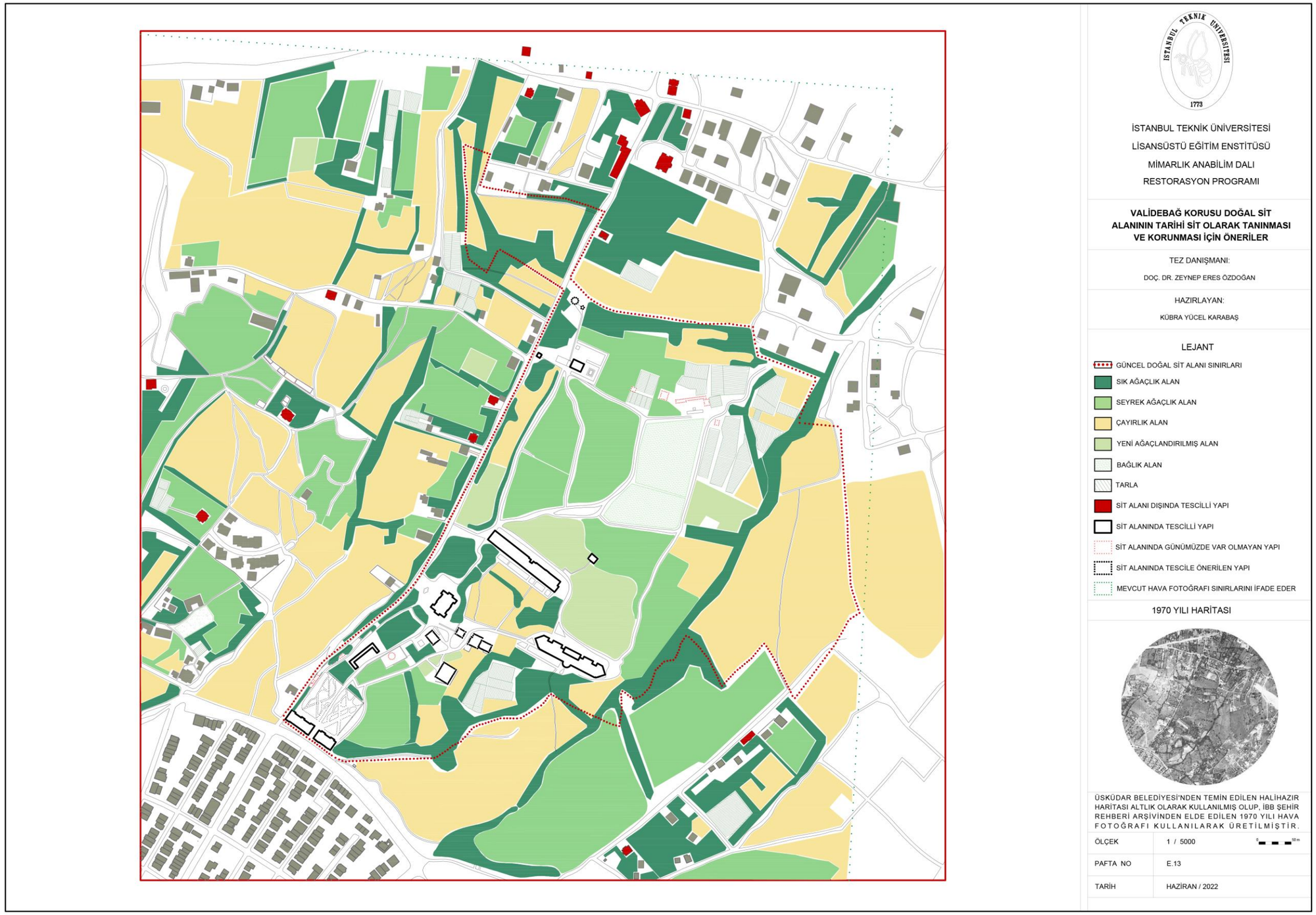
1966 YILI HARİTASI

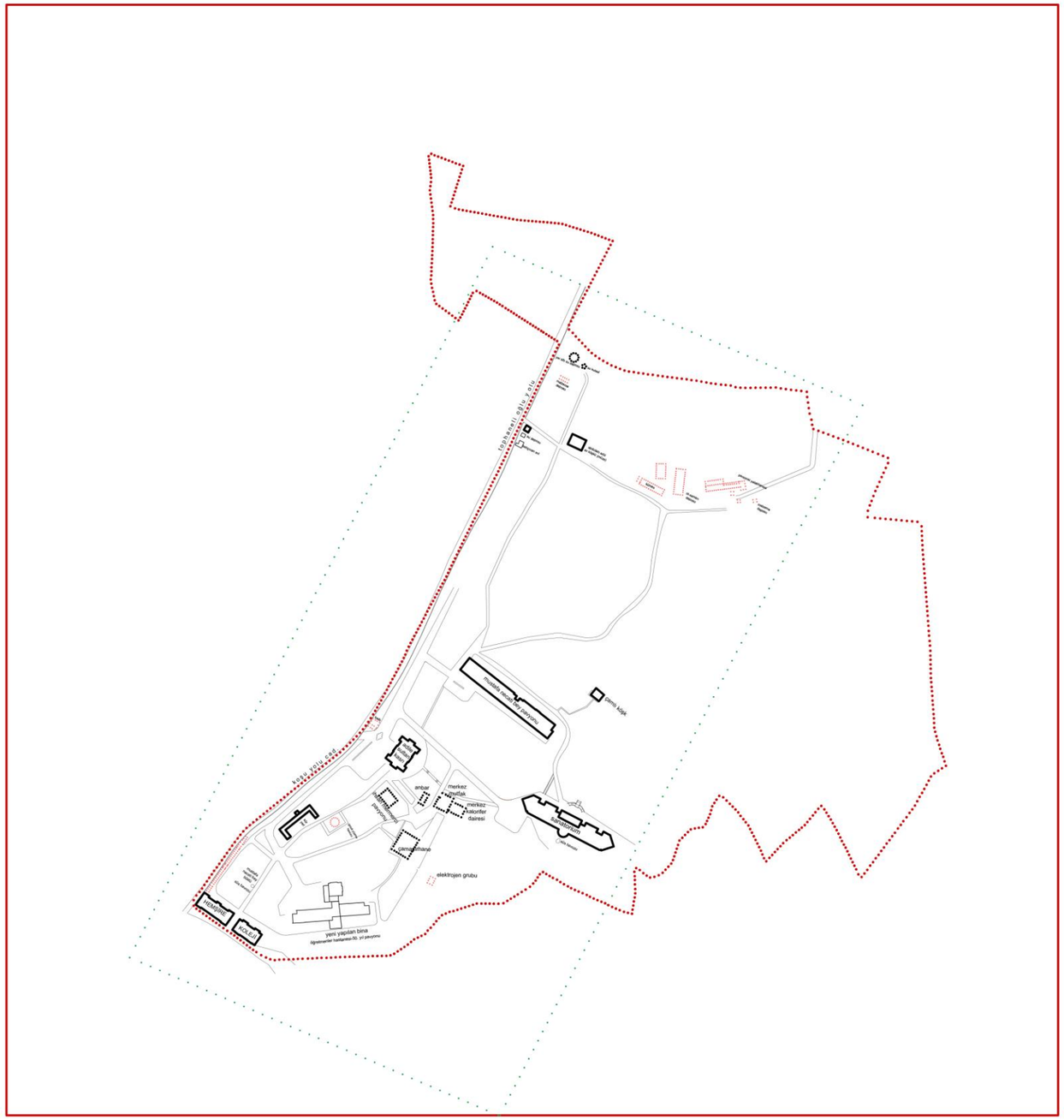
ÜSKÜDAR BELEDİYESİ'NDEN TEMİN EDİLEN HALİHAZIR HARİTASI ALTLIK OLARAK KULLANILMIŞ OLUP, İBB ŞEHİR REHBERİ ARŞİVİNDEN ELDE EDİLEN 1966 YILI HAVA FOTOĞRAFI KULLANILARAK ÜRETİLMİŞTİR.

ÖLÇEK	1 / 5000
PAFTA NO	E.12
TARİH	HAZİRAN / 2022

Şekil E.12 : 1966 Yılı Haritası.

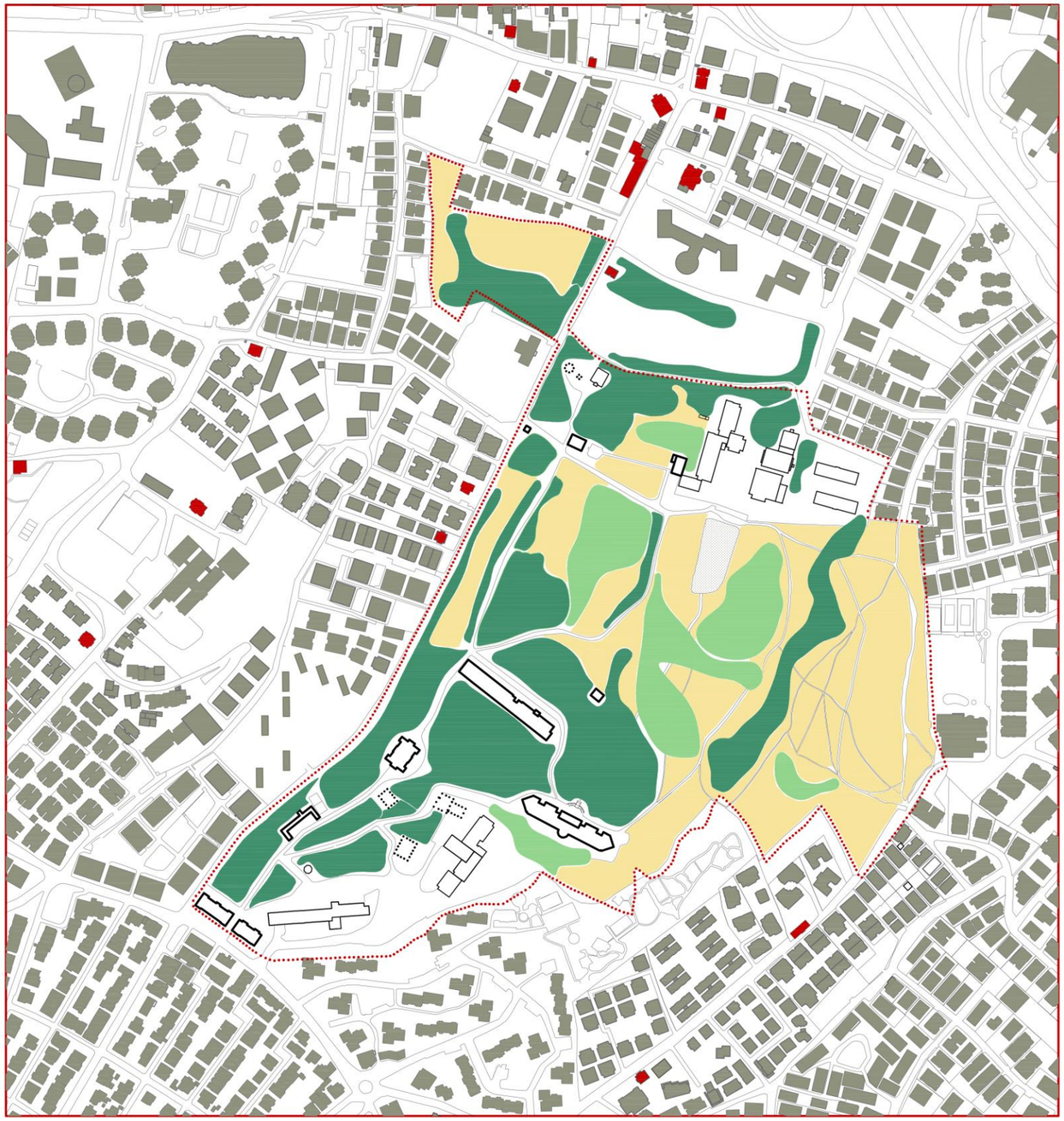

Şekil E.13 : 1970 Yılı Haritası.

Kuşdili Caddesi
Kuşdili mezarlığı yönünde
Kuşdili mezarlığı yönünde
Kuşdili mezarlığı yönünde

Şekil E.15 : 1982 Yılı Haritası.

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI

VALİDEBAĞ KORUSU DOĞAL SİT ALANININ TARİHİ SİT OLARAK TANINMASI VE KORUNMASI İÇİN ÖNERİLER

TEZ DANIŞMANI:
DOÇ. DR. ZEYNEP ERES ÖZDOĞAN

HAZIRLAYAN:
KÜBRA YÜCEL KARABAŞ

LEJANT

- GÜNCEL DOĞAL SİT ALANI SINIRLARI
- SIK AĞAÇLIK ALAN
- SEYREK AĞAÇLIK ALAN
- ÇAYIRLIK ALAN
- YENİ AĞAÇLANDIRILMIŞ ALAN
- BAĞLIK ALAN
- TARLA
- SİT ALANI DIŞINDA TESCİLLİ YAPI
- SİT ALANINDA TESCİLLİ YAPI
- SİT ALANINDA GÜNÜMÜZDE VAR OLMAYAN YAPI
- SİT ALANINDA TESCİLE ÖNERİLEN YAPI
- MEVCUT HAVA FOTOĞRAFI SINIRLARINI İFADE EDER

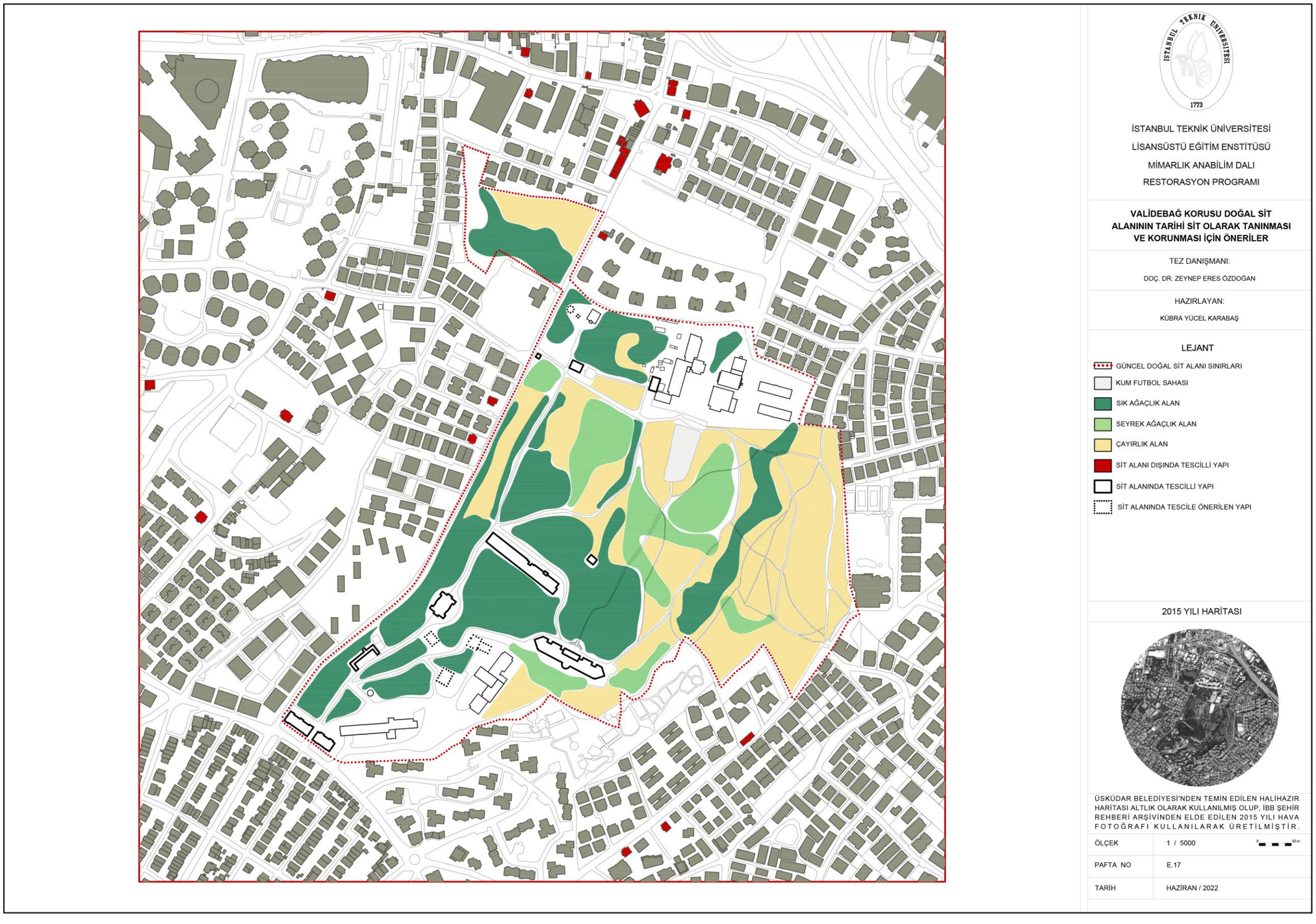
2006 YILI HARİTASI

ÜSKÜDAR BELEDİYESİ'NDEN TEMİN EDİLEN HALİHAZIR HARİTASI ALTLIK OLARAK KULLANILMIŞ OLUP, İBB ŞEHİR REHBERİ ARŞİVİNDEN ELDE EDİLEN 2006 YILI HAVA FOTOĞRAFI KULLANILARAK ÜRETİLMİŞTİR.

ÖLÇEK	1 / 5000
PAFTA NO	E.16
TARİH	HAZİRAN / 2022

Şekil E.16 : 2006 Yılı Haritası.

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

RESTORASYON PROGRAMI

VALİDEBAĞ KORUSU DOĞAL SİT ALANININ TARİHİ SİT OLARAK TANINMASI VE KORUNMASI İÇİN ÖNERİLER

TEZ DANIŞMANI:

DOÇ. DR. ZEYNEP ERES ÖZDOĞAN

HAZIRLAYAN:

KÜBRA YÜCEL KARABAŞ

LEJANT

- GÜNCEL DOĞAL SİT ALANI SINIRLARI
- KUM FUTBOL SAHASI
- SIK AĞAÇLIK ALAN
- SEYREK AĞAÇLIK ALAN
- ÇAYIRLIK ALAN
- SİT ALANI DIŞINDA TESCİLLİ YAPI
- SİT ALANINDA TESCİLLİ YAPI
- SİT ALANINDA TESCİLE ÖNERİLEN YAPI

2015 YILI HARİTASI

ÜSKÜDAR BELEDİYESİ'NDEN TEMİN EDİLEN HALİHAZIR HARİTASI ALTLIK OLARAK KULLANILMIŞ OLUP, İBB ŞEHİR REHBERİ ARŞİVİNDEN ELDE EDİLEN 2015 YILI HAVA FOTOĞRAFI KULLANILARAK ÜRETİLMİŞTİR.

ÖLÇEK	1 / 5000
PAFTA NO	E.17
TARİH	HAZİRAN / 2022

Şekil E.17 : 2015 Yılı Haritası.

Champ
Parc
Champs
Champ
Champs
Champs
Champs

Şekil E.19 : 1976 Krokisi ile Güncel Durumun Çakıştırılması.

EK F: BOA Belgeleri Transkripsiyonu

Çizelge A.1 : Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivi'nde bulunan Validebağ'da bağcılık-bahçecilik işleri ile ilgili belgelerin listesi.

Envanter No	**Belgenin Arşivdeki Yeri (Fon-Kutu-Gömlek)** **Hicri/Rumi Tarih**	**Miladi Tarih**	**Özet**
BOA46	MB.İ…-31-20 H-03-12-1291	11.01.1875	I- Kurena sınıfına yazdırılan Hüsnü Bey'e maaş bağlanarak yem tayinatı. II- Validebağ Kasrı Hümayunu Bekçisi Mehmed Ağa'nın maaşına zam yapılması. III- Çeşitli saray ve kasırların bekçilerine ödenen meblağı gösterir icmal kaydı.
BOA47	TS.MA.e-1182-50 H-24-11-1293	11.12.1876	Bahçivanbaşı Dervan Ağa'nın Validebağ, Zincirlikuyu, Ayazağa ve Feriye'de diktiği ağaçların bedelini tahsil ettiği.
BOA51	Y..PRK.HH..15-48 H-30-07-1302	15.05.1885	Maslak, Validebağı ve Ayazağa kasırları mahsulatının toplanması.
BOA52	HH.İ…-60-39 H-11-08-1302	26.05.1885	Maslak Kasr-ı Hümayunu ile Validebağı ve Ayazağa Kasr-ı Hümayunları bahçelerinin daha iyi bir şekilde işletilebilmesi için Zakaryan Efendi'nin görevlendirildiği.
BOA55	ML.EEM.-113-18 R-29-03-1305	10.06.1889	Küçükçamlıca ve Validebağ'ın filizlendirilmesi ve çapalanması için istihdam edilen amele ücretlerinin, vezneden ita olunduğu.
BOA58	ML.EEM.-152-34 R-07-01-1308	19.03.1892	Tophanelioğlu'da vaki validebağı tımar ve belleme masarıfına mahsuben bir miktar paranın Hazine-i Hassa Veznesi'nden Hadaik-i Hassa Nazırı Rauf Bey'e ita olunduğu.
BOA59	ML.EEM.-153-11 R-21-01-1308	02.04.1892	Tophanelioğlu'nda vaki Validebağı ve sair kasır bağlarında budama ve belleme işlerinde çalışan amelenin yevmiyelerinin vezneden ita olunması.

BOA60	ML.EEM.-153-84 R-02-02-1308	14.04.1892	Validebağı ile Küçükçamlıca ve sair kasırların bağlarının bellenmesinde çalışan amelenin yevmiyelerinin vezneden ita olunması.
BOA61	ML.EEM.-156-89 R-11-04-1308	23.06.1892	Validebağ, Küçükçamlıca ve sair mahallerde bulunan bağların bakımları için istihdam olunan amele yevmiyelerinin, Hazine-i Hassa veznesinden ita olunduğu.
BOA62	HH.İ…-82-82 H-21-12-1309	17.07.1892	Validebağ bahçesinde bahçıvan iken ölen babasının yerine tayin talebinde bulunan Mehmed Ağa'nın bu isteğinin uygun bulunduğu.
BOA65	ML.EEM.-173-95 R-05-05-1309	17.07.1893	Validebağının çapalanması ve filiz kırmasında müstahdem amelenin yevmiyesinin ödenmesi.
BOA66	ML.EEM.-199-75 R-11-10-1310	23.12.1894	Tophanelioğlu, Validebağı, Sırayalılar, Küçükçamlıca, Küplüce, Beylerbeyi, Maslak ve sair yerlerdeki bağ ve bahçelerin bellenip kazılması için gereken amelenin gönderilerek masraflarının tesviyesi.
BOA67	ML.EEM.-202-43 R-07-12-1310	19.02.1895	Tophanelioğlu'nda Validebağı için satın alınan fidanların bedelinin Hazine-i Hassa'dan itası.
BOA68	HH.İ…-192-85 R-18-02-1311	30.04.1895	Validebağı, Küçükçamlıca ve Beylerbeyi'ndeki bağların bellenmesinde istihdam edilen amelelerin yevmiyelerinin Hazine-i Hassa Veznesi'nden ödendiği.
BOA69	ML.EEM.-211-63 R-03-05-1311	15.07.1895	I-Validebağı ile Küçükçamlıca ve Beylerbeyi'ndeki bağların bellenmesi işinde istihdam olunan amele yevmiyelerinin veznesinden ödenmesi. II- Beylerbeyi İstavroz cihetindeki Bedevi Dergahı'nın etraf duvarlarının tamirat masrafı olan paranın vezneden itası.
BOA70	ML.EEM.-212-55 R-22-05-1311	3.08.1895	I- Validebağ ve Küçükçamlıca ile Beylerbeyi'ndeki Sırayalı bağlarının bellenmesinde istihdam olunan amelenin yevmiyesinin ödenmesi. II- Tophanelioğlu, Küçükçamlıca, Sırayalılar ve Küplüce kasırlarına ait bağlardaki eski bel ve kazmaların tamiri ve yenilerinin itası.

BOA71	ML.EEM.-213-61 R-16-06-1311	28.08.1895	I- Hamidiye ve Ertuğrul Camileri Mahfel-i Hümayun bekçileri elbise bedellerinin vezneden itası. II- Şazeli Dergahı'nın tamir masraflarının vezneden itası. III- Kafkasya Ümerasından Kadı Ömer Efendi akrabasından olup Mekteb-i Sultaniye şakirdanından Aziz ve Ahmed Efendilerin masraflarının vezneden itası. IV- Hereke Fabrika-i Hümayunu mamulatının vezneye teslim edildiği. V- Validebağı, Küçükçamlıca ve Beylerbeyi'ndeki bağların bellemesinde çalışan amelenin yevmiyesinin vezneden itası. VI- Pınarbaşı Çiftliği hasılatının vezneye teslim edildiği. VII- Hereke Fabrikası lazimesi için Ananiyadi Efendi'den satın alınan eşyanın bahasının vezneden itası. VIII- Haleb emlak-ı hümayun hasılatının vezneye teslim edildiği. IX- Padişaha takdim edilecek paranın vezneden itası.
BOA72	ML.EEM.-07-54 R-11-02-1311	23.02.1896	I- Hicaz'daki inşaatlarda kullanılmak üzere satın alınan kerestelerin parasının Hazine-i Hassa Veznesi'nden ödendiği. II- Validebağı, Küçükçamlıca ve Beylerbeyi'ndeki bağların bellenmesinde istihdam edilen amelelerin yevmiyelerinin Hazine-i Hassa Veznesi'nden ödendiği.
BOA73	ML.EEM.-226-63 R-14-02-1312	26.04.1896	Validebağı, Küçükçamlıca ve Beylerbeyi'nde bulunan sıra yalıları bağlarında istihdam edilen işçilerin yevmiyelerinin Hazine-i Hassa Veznesi tarafından ödenmesi.
BOA74	ML.EEM.-229-59 R-02-04-1312	14.06.1896	Validebağı, Küçükçamlıca ve Beylerbeyi'ndeki Sırayalı bağlarının çapalanmasında istihdam edilen amelenin yevmiyesinin ödenmesi.
BOA75	ML.EEM.-250-57 R-08-01-1313	20.03.1897	Validebağı'nın bellemesinde çalışan amelenin ücretlerinin vezneden itası.
BOA76	ML.EEM.-253-33 R-08-02-1313	20.04.1897	Validebağı, Küçükçamlıca ve Sırayalı bağlarının bellenmesinde çalışan ameleye yevmiye itası.

BOA77	ML.EEM.-253-71 R-12-02-1313	24.04.1897	Validebağı, Küçükçamlıca ve Sırayalı bağlarının bellemesinde çalışan ameleye ücret itası.
BOA78	ML.EEM.-254-11 R-17-02-1313	29.04.1897	Validebağ, Küçükçamlıca ve Sırayalılar Bağlarının bellenmesinde istihdam edilen amelelerin yevmiyelerinin Hazine-i Hassa Veznesi'nden ödendiği.
BOA79	ML.EEM.-257-66 R-11-04-1313	23.06.1897	Validebağı, Küçükçamlıca, Tophanelioğlu, Sırayalı ve sair bağlar ile Maslak Kasrı ve sair yemiş bahçelerinin çapalama masarifi olan meblağın Hazine-i Hassa Veznesi tarafından ita olunduğu.
BOA81	ML.EEM.-284-95 R-31-03-1314	12.06.1898	Validebağı, Küçükçamlıca ve Sırayalı bağ-ı alilerinin çapa ve sairesine istihdam olunan amelelerin yevmiyelerinin, Hazine-i Hassa veznesinden ita olunduğu.
BOA82	HH.İ…-117-15 H-20-03-1316	08.08.1898	Validebağı Kasrı'nın suyolcusu Hacı Mehmed Ağa'nın vefatı üzerine eşi Emine Hanım'a maaş bağlanması.
BOA83	ML.EEM.-307-47 R-24-01-1315	5.04.1899	Validebağı ve Çamlıca ve sair bağların belleme ameliyatında istihdam olunan amelenin yevmiyelerinin ödenmesi.
BOA84	ML.EEM.-308-40 R-06-02-1315	18.04.1899	Validebağı, Küçükçamlıca ve Sırayalılar bağlarının bellenmesinde istihdam edilen amelelerin yevmiyelerinin, Hazine-i Hassa veznesinden ödendiği.
BOA85	ML.EEM.-311-60 R-25-03-1315	6.06.1899	Validebağı, Küçükçamlıca ve Sırayalı bağlarının çapalamasında istihdam olunacak amelenin yevmiyelerinin vezneden itası.
BOA86	ML.EEM.-318-21 R-25-06-1315	6.09.1899	Validebağı'nda kain olup daha önce bir kısmı satın alınan arsanın diğer kısmının bedelinin tesviyesi.

BOA87	ML.EEM.-323-6 R-20-08-1315	1.11.1899	I- İdare-i Mahsusa vapuruyla Bandırma'dan Dersaadet'e nakledilen koyun ve sairenin nakil masraflarının ödendiği. II- İftar-ı seniyyeye katılan ve taş ocaklarında, Gemlik, Sarıyer ve Teşvikiye vapurlarında ve duba ve mavnalarda müstahdem askerlerin atiyyelerinin, Hazine-i Hassa veznesinden ödenmesi. III- Görevli olarak çeşitli iskelelerde bulunan zabitlere verilecek meblağın ödendiği. IV- Ramazan Bayramı münasebetiyle umum bendegana birer maaş verilmesi için Bank-ı Osmani'den alınan paranın, Hazine-i Hassa veznesine teslim edildiği. V- Ebniye-i Seniyye Anbarı bekçilerinden müteveffa Halid Baba zevcesi Ayşe Hanım'ın maaşının ödendiği. VI- Validebağı, Küçükçamlıca ve Sırayalı bağlarında çalışan işçilerin yevmiyesinin ödendiği. VII- Tahrirat Kalemi hulefasından Abdürrahim Efendi'ye alınan kumaş esmanı olan meblağın irad kaydı. VIII- Muhasebe tarafından tevzi olunacak maaşlara ilave edilmek üzere emlak-i hümayun hasılatından verilen meblağın, Hazine-i Hassa veznesine teslim edildiği.

BOA88	ML.EEM.-333-47 R-24-11-1315	5.02.1900	I- Merasim dairesi için Mösyö Rayzer'den mübayaa olunan eşyanın esmanı ile elektrik esmanının itası. II- Veladet-i padişahide Yıldız Sarayı'ndaki kandillerin yakılması için sanayi alayına gerekli meblağın itası. III- Makriköy Hamidiye Mektebi'nin masarıf-ı tamiriyyesinin itası. IV- Validebağ ve Çamlıcabağ-ı alilerinin bellenmesinde istihdam olunan amelenin yevmiyelerinin itası. V- Credit Liyonnais Bankası'ndan tesviye olunan meblağın bakiyyesinin irad kaydının yapılması. VI- Tevzi olunacak maaş için gerekli meblağın irad kaydının yapılması. VII- Edirne'de Gümülcine dalyanlarının bedel-i iltizamına mahsuben, Mültezimi Şükrü Paşa hesabına irad kaydının yapılması.
BOA89	ML.EEM.-338-31 R-25-01-1316	7.04.1900	I- Şazeli Dergahı'ndan Abdurrahman Efendi ile Orhaniye Camisi Kayyım-ı Evveli Ömer Lütfi Efendi ve Ertuğrul Camisi İmam-ı Sanisi Mehmed Emin Efendi ve sair hademesinin maaşlarının vezneden ödenmesi. II- Çini Fabrikası'nda müstahdem bulunanlar ve Emlak-i Hümayun İdare Merkezi'ndeki memurin ve ketebenin maaşları ile Kağıthane'deki hastahanede müstahdem bulunanların maaşlarının vezneden itası. III- Hamidiye Camisi imam ve hademesi ile Hamidiye Etfal hastahanesi'nde çalışanların maaşlarının vezneden ödenmesi. IV- Validebağı ve Küçük Çamlıca bağlarının bellemesinde çalışan amelenin yevmiyelerinin vezneden itası. V- Haleb sabık mutasarrıfı merhum Hakkı Paşa'nın zevcesi Zeynep Hanım'ın maaşının vezneden itası.
BOA90	ML.EEM.-339-39 R-11-02-1316	24.04.1900	Validebağı ve Küçükçamlıca bağlarının belleme masraflarının itası.

BOA91	ML.EEM.-340-34 R-27-02-1316	10.05.1900	I- Validebağı ve Küçükçamlıca bağlarının belleme masraflarının itası. II- Aydın Emlak-ı Hümayun hasılatının istihsali ve irad kaydı. III- İnşaat-ı cedide masrafının tesviyesi. IV- Çavuşbaşı Çiftliği memuru müteveffa Mardiros Ağa'nın eytamının birikmiş maaşlarının ödenmesi.
BOA92	ML.EEM.-340-69 R-02-03-1316	15.05.1900	Validebağı ve Küçükçamlıca bağlarının belleme masraflarının Hazine-i Hassa Veznesi'nden itası.
BOA93	ML.EEM.-340-70 R-02-03-1316	15.05.1900	Validebağı, Küçükçamlıca ve Sırayalılar bağlarının bellenmesinde istihdam edilen amelelerin yevmiyelerinin Hazine-i Hassa Veznesi'nden ödendiği.
BOA94	ML.EEM.-341-44 R-15-03-1316	28.05.1900	Validebağ, Küçükçamlıca ve Beylerbeyi bağlarının bellenmesinde istihdam edilen amelelerin teftişi ve yevmiyelerinin verilmesi hususunda yapılan masraflarının ödenmesi.
BOA95	ML.EEM.-342-64 R-30-03-1316	12.06.1900	Validebağı, Küçükçamlıca ve Beylerbeyi bağlarının filizleme ve çapalama işlerinde çalıştırılan amele yevmiyelerinin ödenmesi.
BOA97	ML.EEM.-363-8 R-03-01-1317	16.03.1901	Validebağı'na nakl olunan iki yüz elli araba gübrenin masarıf-ı nakliyesinin itası.
BOA98	ML.EEM.-364-36 R-15-01-1317	28.03.1901	Validebağı ve Küçükçamlıca'daki bağların belleme işinde istihdam olunan amelenin yevmiyelerinin ödenmesi.
BOA100	ML.EEM.-365-93 R-09-02-1317	22.04.1901	Validebağ, Küçükçamlıca ve sair mahallerdeki bağlarda istihdam edilen amelenin yevmiyelerinin ödenmesi.
BOA101	ML.EEM.-365-94 R-09-02-1317	22.04.1901	Validebağ, Küçükçamlıca bağlarının belleme ameliyatında istihdam olunan ameleyi teftiş için gönderilmiş olan Katib Ahmed Efendi'nin masraflarının ödenmesi.
BOA104	ML.EEM.-403-69 R-21-01-1318	3.04.1902	Validebağı ile Küçükçamlıca ve Sırayalılar bağlarının belletme masrafıyla su yolları tamir masrafının vezneden itası.

BOA111	ML.EEM.-438-21 R-19-02-1319	2.05.1903	Validebağı ve Küçükçamlıca kasırları ile Beylerbeyi'nde Sırayalılar bağlarının belleme işlerinde görevli amelenin yevmiyesinin Hazine-i Hassa veznesi tarafından ödendiği.
BOA112	ML.EEM.-439-25 R-01-03-1319	14.05.1903	Validebağı, Küçükçamlıca ve Sırayalı bağlarını belleyen ameleye yevmiye itası.
BOA113	ML.EEM.-441-9 R-26-03-1319	8.06.1903	I- Kayışdağı'nın boş bulunan yerlerine çınar, dişbudak ve kestane ağaçlarının dikilmesiyle ilgili yapılan masrafların ödenmesi. II- Validebağı ve Küçükçamlıca kasırlarına ait bağların bellenmesinde çalışan amelenin yevmiyelerinin ödenmesi.
BOA114	ML.EEM.-441-84 R-04-04-1319	17.06.1903	Validebağ, Küçükçamlıca ve Beylerbeyi'ndeki bağların çapalanmasında istihdam edilen amelenin yevmiyelerinin ödenmesi.
BOA115	ML.EEM.-442-46 R-14-04-1319	27.06.1903	Validebağı, Küçükçamlıca, Beylerbeyi ve Sırayalı bağlarının belleme ve çapa ameliyatının denetlenmesinde görevli Hadaik-i Hassa Nazırı Katibi Hasan Efendi'nin masraflarının ödendiği.
BOA116	ML.EEM.-442-101 R-21-04-1319	4.07.1903	Validebağı, Küçükçamlıca ve Sırayalılar bağlarının çapa işlerinde çalışan işçilerin yevmiyelerinin ödendiği.
BOA117	ML.EEM.-467-100 R-23-01-1320	5.04.1904	Validebağı, Küçükçamlıca, Beylerbeyi ve Sırayalılar Bağlarının bellenmesinde müstahdem amelelerin yevmiyelerinin tesviyesi.
BOA118	ML.EEM.-469-52 R-11-02-1320	24.04.1904	Validebağı, Küçükçamlıca ve Beylerbeyi'ndeki Sırayalı Bağları'nın bellenmesinde çalışan amelenin yevmiyelerinin ödenmesi

BOA119	ML.EEM.-470-16 R-20-02-1320	3.05.1904	I-Validebağı, Küçük Çamlıca ve Beylerbeyi'nde Sırayalılar Bağları'nın bellenmesinde çalışan amelenin yevmiyelerinin itası. II-Bakırköy'de Hamidiye Mektebi'nin müteferrik masraflarının itası. III-Yaverandan Ferik Fehim Paşa'ya ihsan buyurulan Balbumcu Kasrı civarındaki arsanın ağaçlandırma masraflarının ödenmesi. IV-Ramazan münasebetiyle Malta Köşkü'nde verilen iftar için satın alınan ekmek ve pide masrafının itası.
BOA120	ML.EEM.-471-11 R-02-03-1320	15.05.1904	Validebağ, Küçükçamlıca ve Beylerbeyi bağlarında istihdam olunan amele yevmiyelerini itası.
BOA121	ML.EEM.-471-25 R-04-03-1320	17.05.1904	Validebağı, Küçükçamlıca ve Beylerbeyi bağlarında müstahdem amele yevmiyelerinin itası.
BOA122	ML.EEM.-472-86 R-31-03-1320	13.06.1904	Validebağı, Küçük Çamlıca, Beylerbeyi Sırayalılar bağlarının belleme işinde istihdam olunan amelenin yevmiyelerinin tevzii ve bağların teftişatı için gidip gelen araba vesair masraflarının Hazine-i Hassa'dan ödenmesi.
BOA123	ML.EEM.-475-62 R-28-04-1320	11.07.1904	Validebağı, Sırayalılar ve Küçükçamlıca bağlarında istihdam olunan amele ücretlerinin ödenmesi.
BOA124	ML.EEM.-480-39 R-17-06-1320	30.08.1904	Validebağı, Çamlıca ve Sırayalı bağlarında istihdam edilen bahçıvanların yevmiyelerinin Hazine-i Hassa tarafından ödenmesi.
BOA125	ML.EEM.-493-13 R-13-11-1320	26.01.1905	Validebağı için Selimiye Kışlası'ndan getirtilen gübrenin nakliye masraflarının Hazine-i Hassa Veznesi'nden ödenmesi.
BOA126	ML.EEM.-493-64 R-19-11-1320	1.02.1905	Validebağı için Selimiye Kışlası'ndan getirtilen gübrenin naklinde istihdam edilen bahçıvan ve işçilerin yevmiyeleri ile sair masraflarının Hazine-i Hassa Veznesi'nden ödenmesi.
BOA127	ML.EEM.-500-85 R-05-01-1321	18.03.1905	Validebağı için Seyyar Topçu Üçüncü Alayı'ndan verilen yüz araba gübrenin bedeli olan meblağın Hazine-i Hassa'dan itası.

BOA128	ML.EEM.-500-86 R-05-01-1321	18.03.1905	Validebağı için Seyyar Topçu Dördüncü Alayı'ndan verilen yüz araba gübrenin bedeli olan meblağın Hazine-i Hassa'dan itası.
BOA129	ML.EEM.-500-87 R-05-01-1321	18.03.1905	Validebağı için Seyyar Topçu Beşinci ve Altıncı Alaylarından verilen yüz araba gübrenin bedeli olan meblağın Hazine-i Hassa'dan itası.
BOA130	ML.EEM.-504-112 R-11-02-1321	24.04.1905	Validebağı Kasrı bahçesi için alınan gübre esmanı olarak topçu alaylarına ita olunan meblağın Hazine-i Hassa Veznesi'nden ödendiği.
BOA131	ML.EEM.-507-29 R-03-03-1321	16.05.1905	Validebağ ve Çamlıca yalılarındaki bağların bellenmesinde istihdam olunacak ameleye verilmek üzere Hadaik-i Hassa-i Şahane nazırının istediği meblağın itası.
BOA132	ML.EEM.-509-81 R-25-03-1321	7.06.1905	Validebağı, Küçükçamlıca ve Sırayalı bağları masraflarının vezneden ita olunması.
BOA133	ML.EEM.-512-66 R-27-04-1321	10.07.1905	Validebağı için seyyar alaylardan verilen gübre bedelinin Hazine-i Hassa Veznesi'nden ita olunduğu.
BOA134	ML.EEM.-514-21 R-13-05-1321	26.07.1905	Validebağı, Çamlıca ve Sırayalı bağlarının filiz ve çapalama işlerinde istihdam olunan amelelerin yevmiyelerinin Hazine-i Hassa Veznesi'nden ita olunduğu.

BOA135	ML.EEM.-521-28 R-21-07-1321	4.10.1905	I- Naile Sultan'ın velime cemiyetleri için depo idaresinden verilen muhtelif eşyanın bedelinin tesviyesi. II- Memalik-i ecnebiyyede görev yapan bazı sefirler ile diğer zevatın maaşlarının tesviyesi. III- Büyükçekmece civarındaki Çöplüce ve Dimokaraniye çiftliklerinin bedelleri ödenerek padişah adına kaydının yapılması. IV- Mihaliç Çiftliği'nden gelen tereyağının bedelinin tesviyesi. V- Emlak-i Hümayun'dan Üsküdar'da Tophanelioğlu'nda Validebağı müştemilatından kura ve tarlaların kira bedellerinin müsteciri olan Harem-i Hümayun ağalarından Said Ağa'nın maaşından mahsub edilmesi. VI- Hazine-i Hümayun hademesinden Mahmud Nedim Efendi'ye satılan kumaşların bedelinin tesviyesi.
BOA136	ML.EEM.-542-33 R-01-01-1322	14.03.1906	Validebağı'nda çalışan amelenin yevmiyelerinin vezneden ita olunması.
BOA137	ML.EEM.-544-55 R-25-01-1322	7.04.1906	I- Tersane-i Amire Havuzlar Camii eimme ve hademesinin 1321 senesi Şubat ayı maaşlarının vezneden itası. II- Validebağı Kasrı civarındaki Atikbağı'nda çalışan amelenin yevmiyeleri olan paranın vezneden itası.
BOA138	ML.EEM.-545-107 R-05-02-1322	18.04.1906	Validebağı Sarayı civarındaki Atikbağ mahallinde istihdam olunan amele yevmiyelerinin Hazine-i Hassa Veznesi'nden itası.
BOA139	ML.EEM.-547-58 R-18-02-1322	1.05.1906	Validebağı ile Küçükçamlıca ve Beylerbeyi'ndeki Sırayalı'da icra edilmekte bulunan belleme işinde istihdam olunan amele yevmiyelerinin Hazine-i Hassa Veznesi'nden ita olunduğu.
BOA140	ML.EEM.-549-94 R-08-03-1322	21.05.1906	Validebağ, Çamlıca ve Sırayalı'daki bağ mahallerinin belleme işinde müstahdem amelenin yevmiyelerinin Hazine-i Hassa Veznesi'nden ita olunduğu.

BOA141	ML.EEM.-550-89 R-15-03-1322	28.05.1906	I- Validebağı, Çamlıca ve Sırayalı'daki bağ mahallerinin bellenmesinde çalışan amelenin yevmiyesi ile sair masrafın vezneden itası. II- Karamürsel kazasının İhsaniye karyesinde inşa olunacak caminin keşf-i sanisi için oraya gidecek olan Emlak-i Hümayun Kalfası Kigork Efendi'nin harcırahı ve yevmiyesinin vezneden itası.
BOA142	ML.EEM.-551-67 R-24-03-1322	6.06.1906	I- Mihaliç Çiftliği ağnamından Hazine-i Hassa Lahm Müteahhidi Hüseyin Bey tarafından satılan ağnamın bedellerinin vezneye teslim edildiği. II- Validebağı, Çamlıca ve Sırayalılar bağ mahallerinin belleme işinde çalışan amelenin yevmiyelerinin vezneden ita olunması. III- Eytam, eramil ve mütekaidinin maaşlarının vezneden ita olunması.
BOA144	ML.EEM.-552-103 R-05-04-1322	18.06.1906	Validebağı, Çamlıca ve Sırayalı bağlarının belleme işinde çalışan amele yevmiyelerinin vezneden itası.
BOA145	ML.EEM.-555-28 R-24-04-1322	7.07.1906	Validebağı, Küçükçamlıca ve Beylerbeyi Sırayalıları'ndaki bağların çapa işlerinde istihdam olunan amele yevmiyelerinin Hazine-i Hassa Veznesi'nden itası.
BOA146	ML.EEM.-559-96 R-31-05-1322	13.08.1906	Validebağı, Beylerbeyi'ndeki Sırayalılar ile Küçükçamlıca bağlarının filiz ve çapa işlerinde müstahdem amelenin yevmiye ve sair masraflarının Hazine-i Hassa Veznesi'nden ita olunduğu.
BOA147	ML.EEM.-574-43 R-20-09-1322	3.12.1906	Validebağı, Küçük Çamlıca ve Beylerbeyi'nde Sırayalı bağlarının belleme ameliyesi bedelinin ödenmesi.
BOA148	Y..MTV.-291-111 H-30-10-1324	17.12.1906	Validebağı Kasrı'nda bulunan bağa yerli bağ çubuğu dikilmesi.

BOA149	ML.EEM.-582-74 R-22-11-1322	4.02.1907	I- Ertuğrul, Orhaniye , Feriköy, Teşvikiye, Üsküdar Hazinedar Usta ve Burhaniye camilerinin imam, hademe ve sair görevlilerinin maaşlarının vezneden ödenmesi. II- Burhaniye Camii Müezzini Mehmed Hilmi Efendi'nin mart maaşından adliye için yapılan kesintinin vezneye teslimi. III- Validebağı ile Küçük Çamlıca ve Beylerbeyi'ndeki sıra yalılarda belleme işinde bulunan amelelerin yevmiyelerinin vezneden ödenmesi.
BOA151	HH.İ…-192-37 H-27-05-1325	8.07.1907	Validebağ Kasr-ı Hümayunu'nun bahçelerinde kullanılmak üzere yeni alat ve edevatın alınması, eskilerinin ise tamir ettirilmesi.
BOA152	ML.EEM.-616-24 R-14-06-1323	27.08.1907	Çamlıca'da Validebağı, Beylerbeyi'nde Sırayalılar ve Küçükçamlıca bağlarının bellenmesi işinde çalışan amelenin yevmiyeleri ile satın alınacak eşyanın bedelinin ödenmesi.
BOA153	ML.EEM.-623-78 R-24-07-1323	7.10.1907	Validebağı, merhume Kadınefendi, Küçükçamlıca ve Beylerbeyi'ndeki Sırayalılar bağ mahallerinin belleme işinde müstahdem amele yevmiyesiyle sair masraflarının ödenmesi.
BOA154	HH.İ…-192-85 H-03-09-1325	10.10.1907	Validebağı, Küçükçamlıca ve Beylerbeyi'indeki Sırayalılar bağlarınını bellenme işinde çalışan amelenin yevmiyelerinin ödenmesi.
BOA155	ML.EEM.-642-99 R-16-11-1323	28.01.1908	Validebağı, Küçük Çamlıca ve Beylerbeyi Sırayalılar bağlarının filiz ve çapa işleri masrafının, Hazine-i Hassa veznesinden ödendiği.
BOA157	ML.EEM.-658-98 R-18-01-1324	31.03.1908	Validebağı ve Küçükçamlıca gibi yerlerin belleme zamanı geldiğinden gerekli nan-ı aziz bedelinin itasıyla geçen seneki alet ve edevatın tamir olunarak kullanılması ve ihtiyaç duyulan alet listesinin tanzim ve irsali.

BOA158	ML.EEM.-676-83 R-20-03-1324	2.06.1908	Validebağ, Küçükçamlıca ve Beylerbeyi'nde Sırayalılar ile merhume Kadın Efendi'nin Küçükçamlıca'daki bağlarının belleme zamanı geldiğinden mevcut belleme alet ve edevatının tamiriyle yenilerinin mübayaası için lazım gelenlere emir verilmesi.
BOA159	ML.EEM.-703-61 R-03-07-1324	16.09.1908	Validebağı, Küçükçamlıca ve Sırayalı bağları ile Çamlıca'da merhume Kadın Efendi'nin bağının bellenmesi işinde istihdam olunan amelenin yevmiyelerinin Hazine-i Hassa Veznesi'nden ödenmesi.
BOA160	ML.EEM.-721-109 R-05-11-1324	18.01.1909	Validebağı Kasr-ı Hümayunu'na ait bulunan on dönüm bağ mahalline bağ çubuğu dikilmesi ameliyatı için tesviye edilen mebaliğ ile satın alınan ve tamir ettirilen alat ve edevat bedel ve masraflarının muamele-i kalemiyesinin ifası.
BOA164	ML.EEM.-743-46 R-06-02-1325	19.04.1909	Validebağı ve Çamlıca'daki bağların teftişi için görevlendirilen memurlara ait harcırahın ödenmesi. (İstanbul)
BOA165	ML.EEM.-749-60 R-10-04-1325	23.06.1909	Hristo veledi Hristo'nun Üsküdar Validebağ'da dut ağaçları mahsulatı ihalesini kazandığı halde yeniden müzayede olunduğuna dair şikayeti.
BOA168	MB.İ…-137-76 H-15-10-1327	30.10.1909	Şayeste Kadınefendi'ye tahsis edilen Validebağı civarındaki tarlanın yakınındaki münasip görülen tarlaların geçici olarak tahsis edilmesi.
BOA169	HH.İ…-200-21 H-17-10-1327	1.11.1909	Şayeste Kadın Efendi'ye geçici olarak Validebağı civarındaki tarlalardan tahsis edilmesi.
BOA170	MB.İ…-138-73 H-23-11-1327	6.12.1909	Şayeste Kadınefendi'nin Validebağ'da talep ettiği tarlalardan sadece üç tanesinin tahsis edildiği.
BOA171	HH.İ…-200-89 H-23-11-1327	6.12.1909	Üçüncü Kadınefendi'nin Validebağ civarında talep ettiği tarlalardan bir kısmının verilmesi.

BOA173	MB.İ…-140-104 H-24-02-1328	7.03.1910	Validebağı ile Çamlıca bağlarının belleme işlerinin tasarrufa dikkat edilerek yapılması.
BOA174	HH.İ…-235-17 H-24-02-1328	7.03.1910	Validebağı ile Çamlıca bağlarının belleme zamanı geldiği bahçıvanbaşı tarafından bildirildiğinden tasarrufa riayet edilerek lüzum görülen ve zaruri masarıfın yapılarak beklenen faydanın alınması.
BOA182	MB.İ…-155-39 H-17-09-1329	11.09.1911	Validebağı'nda bulunan sebze bahçesinin kuyu dolabının tamir masrafları için gereken muamelelerin Hazine-i Hassa tarafından icrası.
BOA183	HH.İ…-207-55 H-17-09-1329	11.09.1911	Validebağı'ndaki sebze bahçesindeki dolabın tamiri masrafının Muamele Kalemine kaydedilmesi.
BOA185	HH.İ…-208-47 H-28-03-1330	27.03.1912	Validebağı'ndaki ağaçlardan kurumuş veya kurumaya yüz tutmuş olanların kesimi ve diger ağaçların ıslahı için harcanan meblağın karşılanması.
BOA186	MB.İ…-160-69 H-28-04-1330	16.04.1912	Validebağı'ndaki meyve ağaçlarından kurumuş olanlar ve kurumağa yüz tutmuş olanlarının kesilerek ıslahı ile sair işlemlerin yapılması için tahmin olunan meblağın Hazine-i Hassa tarafından ödenmesi.
BOA188	MB.İ…-173-62 H-28-04-1332	26.03.1914	Validebağı Kasr-ı Hümayunu bahçesindeki ağaçların köklerinin temizlenmesi için sarfedilen meblağın ödenmesi.
BOA189	HH.İ…-211-38 H-28-04-1332	26.03.1914	Validebağı Kasr-ı Hümayunu bahçesindeki ağaç köklerinin temizlenmesi masrafının ödenmesi.

BOA198	HH.İ…-213-5 H-01-11-1332	21.09.1914	Yıldız Sarayı Bekçibaşı Muavini Mehmed Efendi'nin vefatı üzerine boşta kalan maaşının paylaştırılmak sureti ile yerine tayin edilen Merasim Dairesi Bekçisi Hacı Şaban, Tophane Kasrı Bekçisi Ahmed, Validebağ Kasr-ı Hümayunu Bekçisi Mehmed Ali, Beylerbeyi Saray-ı Hümayunu Bekçisi Mustafa ve Hüseyin, Beşiktaş Saray-ı Hümayunu Bekçisi Rafet ile Çadır Köşkü Bekçisi Şükrü ağaların maaşlarına zam olarak eklenmesi.
BOA237	DH.İ.UM-19-1 H-10-02-1340	13.10.1921	Istanbul'da Validebağı arazisi üzerine Darüleytam namına yapılacak su tesisatı ile mezkur araziye getirilen su.

Çizelge A.2 : Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivi'nde bulunan Validebağı'nda çalışanlar ile ilgili belgelerin listesi.

Envanter No	Belgenin Arşivdeki Yeri (Fon-Kutu-Gömlek-Sıra) Hicri/Rumi Tarih	Miladi Tarih	Özet
BOA1	HH.SAİD.MEM-6-2 H-29-12-1270	22.09.1854	Ahmed Efendi, Ahmed Ağa oğlu, 1270 Tosya doğumlu, Validebağı Kasr-ı Hümayun bekçi hademesi
BOA42	HH.İ…-50-7 H-05-02-1288	26.04.1871	Üsküdar Validebağı'nda bulunan Kasr-ı Hümayun'un suyunun akması hizmetinde istihdam edilen Suyolcu Hacı Mehmed'e, emsali gibi Hazine-i Hassa'dan maaş ve tayinat tahsisi.
BOA46	MB.İ…-31-20 H-03-12-1291	11.01.1875	I- Kurena sınıfına yazdırılan Hüsnü Bey'e maaş bağlanarak yem tayinatı. II- Validebağ Kasrı Hümayunu Bekçisi Mehmed Ağa'nın maaşına zam yapılması. III- Çeşitli saray ve kasırların bekçilerine ödenen meblağı gösterir icmal kaydı.
BOA52	HH.İ…-60-39 H-11-08-1302	26.05.1885	Maslak Kasr-ı Hümayunu ile Validebağı ve Ayazağa Kasr-ı Hümayunları bahçelerinin daha iyi bir şekilde işletilebilmesi için Zakaryan Efendi'nin görevlendirildiği.
BOA56	HH.İ…75-7 H-03-11-1306	01.07.1889	Validebağı Kasr-ı Hümayunu'nda bekçi olan Ali Ağa'nın vefatıyla zevcesi ile oğluna maaş tahsisi ve yerine Ahmed Ağa'nın alındığı.
BOA62	HH.İ…-82-82 H-21-12-1309	17.07.1892	Validebağ bahçesinde bahçıvan iken ölen babasının yerine tayin talebinde bulunan Mehmed Ağa'nın bu isteğinin uygun bulunduğu.
BOA82	HH.İ…-117-15 H-20-03-1316	08.08.1898	Validebağı Kasrı'nın suyolcusu Hacı Mehmed Ağa'nın vefatı üzerine eşi Emine Hanım'a maaş bağlanması.

BOA103	ŞD.-994-65 H-11-06-1319	25.09.1901	Validebağı Bekçibaşısı Hacı Mehmed Ağa'nın ailesine maaş tahsisi. (Tekâüd 6)
BOA108	HH.İ…-148-61 H-06-06-1320	10.09.1902	Validebağı Kasrı yeniçerilerinden vefat eden Mehmed Ağa'dan boşta kalan maaşın bekçiliğe alınan Bekir ve Salih ağalara tahsisi.
BOA167	MB.İ…-196-16 H-04-10-1327	19.10.1909	Küçükçamlıca Kasrı'ndan bekçi hademesi Yahya, Balmumcu Kasrı'ndan Ali ve Bahaddin ile Validebağ Kasrı'ndan Ahmed Ağaların Mabeyn-i Hümayun'da istihdam edilmesi.
BOA198	HH.İ…-213-5 H-01-11-1332	21.09.1914	Yıldız Sarayı Bekçibaşı Muavini Mehmed Efendi'nin vefatı üzerine boşta kalan maaşının paylaştırılmak sureti ile yerine tayin edilen Merasim Dairesi Bekçisi Hacı Şaban, Tophane Kasrı Bekçisi Ahmed, Validebağ Kasr-ı Hümayunu Bekçisi Mehmed Ali, Beylerbeyi Saray-ı Hümayunu Bekçisi Mustafa ve Hüseyin, Beşiktaş Saray-ı Hümayunu Bekçisi Rafet ile Çadır Köşkü Bekçisi Şükrü ağaların maaşlarına zam olarak eklenmesi.
BOA202	MB.İ…-179-57 H-24-03-1333	9.02.1915	Surre-i Hümayun İkinci Müjdeciliği'ne Validebağı Kasr-ı Hümayunu bekçilerinden Agah Efendi'nin tayini.
BOA203	İ..MBH.-17-45 H-08-04-1333	23.02.1915	Üç yüz otuz üç hicri yılı surre-i hümayunu ikinci müjdeciliğine Validebağı Kasrı bekçilerinden Agah Efendi'nin tayini. (1333R-003)
BOA204	MB.İ…-179-73 H-08-04-1333	23.02.1915	Hicri 1333 senesi Surre-i Hümayun İkinci Müjdeciliği'ne Validebağı Kasrı bekçilerinden Agah Efendi'nin tayini.
BOA205	MV.-238-57 H-09-04-1333	24.02.1915	1333 Hicri senesi Surre-i Hümayun İkinci Müjdeciliği'ne Validebağı Kasr-ı Hümayunu Bekçi

			Hademesi'nden Agah Efendi'nin tayini.
BOA206	BEO-4340-325468 H-12-04-1333	27.02.1915	1333 sene-i hicriyesi Surre-i Hümayun İkinci Müjdeciliği'ne Validebağı Kasr-ı Hümayunu bekçi hademesinden Agah Efendi'nin tayin buyurulduğu. (Evkaf, Maliye; İD/31-5)
BOA220	DH.EUM.6.Şb-21-25 H-30-11-1335	17.09.1917	Üsküdar'da Validebağı Bekçisi Mamuretülazizli Mustafa Ağa'nın bağ yakınlarında meçhul askerler tarafından yaralanma sebebinin düşmanlık olduğunun tahmin edildiği.
BOA221	HH.İ…-245-29 H-05-01-1336	21.10.1917	Validebağ Kasrı çalışanlarından Seyis Mehmed bin Hasan'ın hırsızlıktan dolayı işten atıldığı.
BOA226	HR.SYS.-2705-5 H-24-12-1337	21.08.1919	Mütareke Evrakı: Biri Fransız ordusunda asker diğeri Abdulhamid'in Kırıkçıbaşısı'nın oğlu olan Bitlisli iki Ermeni'nin Kasımpaşa'da Bahriye Yüzbaşısı Kemal Efendi'nin evinde Şerife adlı bir kızın Ermeni olduğu iddiasıyla kendilerine teslim edilmesini ısrarla talep etmeleri. Beyoğlu Balıkpazarı Ermeni Kilisesi Papazı Shak ile Galata Ermeni Kilisesi'nde Ermeni muharrir komisyon katibi Çakıryan'ın iki İngiliz subayla beraber Üsküdar Validebağ Kasrı Darüleytam mektebi kızlar bölümünden iki hemşireyi alıp götürdükleri. Resmi vazifeleri nedeniyle Reşid Bey vapuruyla gidemeyen Avusturya-Macar subay ve askerlerinin Samsun'dan gelen Avusturyalılarla ülkelerine dönmek için ricada bulunmaları. İstanbul'da kalma izni olan Şark Demiryolları memurlarının listesi. İstanbul'da bulunupta henüz kalma müsaadesi

			alamayan Almanların listesi. Vapurla Karadeniz'de gelen Alman sivil Tabib Mösyö Horn'ın diğer Almanlar gibi Adalar'a sevki. Muhafız efradı silahlarının Fransızlara teslimi. Kadıköy ve Adalarda Avusyalı-Alman askerlerin silahsızlandırılmaları. "Barış Konferansı-Osmanlı mali kredileri-Şark ve Anadolu Demiryollarında işgal idaresi-Osmanlı sahillerinde kabotaj şartlarını belirleyen karar" başlıkları altında Türkiye'yi ilgilendiren konularla ilgili "Le Moniteur Oriental"in verdiği haberler. Bir Alman vapurundaki hastaların muayenesi için itilafçıların tebilgatına intizar edilmesi. Tutuklanan Avusturya-Macar uyrukluların listesi ve kendi durumlarını bildirir dilekçeleri. İsveç Elçiliği'nden pasaport yerine geçer vesika verilmesi. Mütareke komisyonu görevlisinin günlük notları. Alman ve Avusturyalıların İstanbul ve Türkiye'yi terketme gelişmesiyle ilgili raporlar. 1845'ten beri İstanbul Pera'da yaşayıp Tüccar terzilik yapan Charles Hilbert'in şehri terk zorunluluğundan muaf tutulması istemi. Vadesi dolan 23 Ağustos 1918 tarihli Osmanlı-Alman kontratı hakkında.
BOA232	DH.İ.UM-11-9 H-15-11-1339	21.07.1921	İstanbul'da Validebağ Kız Sanayi Darüleytamı eski Müdürü Fazıl Bey'in ödenmemiş maaşının tediyesi.
BOA233	ŞD.-56-2 H-21-01-1340	24.09.1921	Darüleytam Validebağı Şubesi Müdürü Fazıl ve Muhasebe Memuru Halid efendilerin lüzum Anbar Memuru Tahsin Efendi'nin men-i muhakemesi. (Dahiliye 4)

BOA234	DH.İ.UM-19-1 H-23-01-1340	26.09.1921	Validebağı Darüleytam Musiki Muallimi Süreyya Bey'e tevkif edilen maaşının Maliye Nezareti'ne irsal kılındığı.
BOA235	ŞD.-2846-6 H-29-01-1340	2.10.1921	Tıp Fakültesi ile Validebağı Darüleytamı'nda muallimlikleri olduğundan dolayı her iki cihetten ikişer bin kuruş maaş ve muhassası bulunan Saim Bey'in tahsisat-ı fevkaladesinin ne yolda verileceği. (Dersaadet 31)
BOA236	BEO-4695-352074 H-02-02-1340	5.10.1921	Tıb Fakültesi ve Validebağ Darüleytam Muallimi Saim Bey'in maaşı. (Maliye: MTV/84)
BOA241	DH.İ.UM-19-1 H-09-07-1340	8.03.1922	Validebağı Darüleytamı musiki muallimi Süreyya Bey'in maaşından kesilen tahsil masraflarının karşılığı olan meblağ.
BOA250	30-18-1-2/104-10-11	7.02.1944	2/19005 sa. Kararla Validebağ Prevantoryum ve Sanatoryumu kadrosunda tecilleri kabul edilmiş olan dört yedek subay, baş tabib ve verem mütehassısı Yd. Tbb. Yzb. Zeki Köseoğlu'nun tecili.
BOA251	30-18-1-2/128-15-7	22.02.1952	Avusturyalı hemşire Schweigert'in, İstanbul Validebağ Verem Hastanesi'nde 2 yıl süre ile çalıştırılmasına izin verilmesi.
BOA252	30-18-1-2/128-22-19	27.03.1952	Validebağ Prevantoryumu'nda ihtisasını yapmakta olan Dr. İbrahim Naci Eren'in 1.5.1955 tarihine kadar askerliğinin ertelenmesi.
BOA268	30-18-1-2/442-413-8	29.12.1981	Emekli Tb. Kd. Albay Lütfi Bayraktaroğlu'nun İstanbul Validebağ Sanatoryum Öğretmenler Hastanesi'nde uzman hekim kadrosunda sözleşmeli olarak çalıştırılması.

BOA269	30-18-1-2/465-568-10	26.11.1982	C. Ayhan Demiroğlu'nun Milli Eğitim Bakanlığına bağlı İstanbul Validebağ Sanatoryum ve Öğretmenler Hastanesinde Doktor kadrosunda 31.12.1982 tarihine kadar sözleşmeli olarak çalıştırılması.

Çizelge A.3 : Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivi'nde bulunan Validebağı'nda inşa faaliyetleri ile ilgili belgelerin listesi.

Envanter No	**Belgenin Arşivdeki Yeri (Fon-Kutu-Gömlek-Sıra)** **Hicri/Rumi Tarih**	Miladi Tarih	Özet
BOA5	HH.d…-17827 H-02-09-1286	6.12.1869	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.
BOA6	HH.d…-17828 H-08-09-1286	12.12.1869	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.
BOA7	HH.d…-17829 H-16-09-1286	20.12.1869	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.
BOA8	HH.d…-17830 H-23-09-1286	27.12.1869	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.
BOA9	HH.d…-17831 H-30-09-1286	03.01.1870	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.
BOA10	HH.d…-17832 H-08-10-1286	11.01.1870	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.
BOA11	HH.d…-17833 H-14-10-1286	17.01.1870	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.
BOA12	HH.d…-17834 H-21-10-1286	24.01.1870	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.
BOA13	HH.d…-17835 H-28-10-1286	31.01.1870	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.
BOA14	HH.d…-17836 H-06-11-1286	07.02.1870	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.
BOA15	HH.d…-17837 H-14-11-1286	15.02.1870	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.
BOA16	HH.d…-17838 H-20-11-1286	21.02.1870	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.
BOA17	HH.d…-17840 H-06-12-1286	9.03.1870	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.

BOA18	HH.d…-17842 H-20-12-1286	23.03.1870	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.
BOA20	HH.d…-17841 H-23-12-1286	26.03.1870	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.
BOA21	HH.d…-17843 H-27-12-1286	30.03.1870	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.
BOA22	HH.d…-17844 H-02-01-1287	4.04.1870	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.
BOA23	HH.d…-17845 H-09-01-1287	11.04.1870	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.
BOA24	HH.d…-17846 H-16-01-1287	18.04.1870	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.
BOA25	HH.d…-17847 H-23-01-1287	25.04.1870	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.
BOA26	HH.d…-17848 H-30-01-1287	2.05.1870	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.
BOA27	HH.d…-17849 H-08-02-1287	10.05.1870	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.
BOA29	HH.d…-17850 H-15- -1287	15.05.1870	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.
BOA31	HH.d…-17851 H-22-02-1287	24.05.1870	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.
BOA32	HH.d…-17857 H-29-02-1287	31.05.1870	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.
BOA33	HH.d…-17858 H-04-04-1287	4.06.1870	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.
BOA34	HH.d…-17852 H-06-03-1287	6.06.1870	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.
BOA35	HH.d…-17853 H-13-03-1287	13.06.1870	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.
BOA36	HH.d…-17856 H-19-03-1287	19.06.1870	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.
BOA37	HH.d…-17854	27.06.1870	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.

	H-27-03-1287		
BOA38	HH.d…-17855 H-11-04-1287	11.07.1870	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.
BOA40	HH.İ…-49-12 H-28-08-1287	23.11.1870	Agop Kalfa tarafından inşa edilen Tophanelioğlu'nda Validebağ Kasrı'nın masraflarının ödenmesi.
BOA41	HH.d…-17839 H-27-11-1287	18.02.1871	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.
BOA226	HR.SYS.-2705-5 H-24-12-1337	21.08.1919	Mütareke Evrakı: Biri Fransız ordusunda asker diğeri Abdulhamid'in Kırıkçıbaşısı'nın oğlu olan Bitlisli iki Ermeni'nin Kasımpaşa'da Bahriye Yüzbaşısı Kemal Efendi'nin evinde Şerife adlı bir kızın Ermeni olduğu iddiasıyla kendilerine teslim edilmesini ısrarla talep etmeleri. Beyoğlu Balıkpazarı Ermeni Kilisesi Papazı Shak ile Galata Ermeni Kilisesi'nde Ermeni muharrir komisyon katibi Çakıryan'ın iki İngiliz subayla beraber Üsküdar Validebağ Kasrı Darüleytam mektebi kızlar bölümünden iki hemşireyi alıp götürdükleri. Resmi vazifeleri nedeniyle Reşid Bey vapuruyla gidemeyen Avusturya-Macar subay ve askerlerinin Samsun'dan gelen Avusturyalılarla ülkelerine dönmek için ricada bulunmaları. İstanbul'da kalma izni olan Şark Demiryolları memurlarının listesi. İstanbul'da bulunupta henüz kalma müsaadesi alamayan Almanların listesi. Vapurla Karadeniz'de gelen Alman sivil Tabib Mösyö Horn'ın diğer Almanlar gibi Adalar'a sevki. Muhafız efradı silahlarının Fransızlara teslimi. Kadıköy ve Adalarda Avusyalı-Alman askerlerin silahsızlandırılmaları. "Barış Konferansı-Osmanlı mali kredileri-Şark ve Anadolu Demiryollarında işgal idaresi-Osmanlı sahillerinde kabotaj şartlarını belirleyen karar" başlıkları altında Türkiye'yi ilgilendiren konularla ilgili "Le Moniteur Oriental"in verdiği

			haberler. Bir Alman vapurundaki hastaların muayenesi için itilafçıların tebilgatına intizar edilmesi. Tutuklanan Avusturya-Macar uyrukluların listesi ve kendi durumlarını bildirir dilekçeleri. İsveç Elçiliği'nden pasaport yerine geçer vesika verilmesi. Mütareke komisyonu görevlisinin günlük notları. Alman ve Avusturyalıların İstanbul ve Türkiye'yi terketme gelişmesiyle ilgili raporlar. 1845'ten beri İstanbul Pera'da yaşayıp Tüccar terzilik yapan Charles Hilbert'in şehri terk zorunluluğundan muaf tutulması istemi. Vadesi dolan 23 Ağustos 1918 tarihli Osmanlı-Alman kontratı hakkında.
BOA238	DH.İ.UM-19-1 H-25-05-1340	24.01.1922	Validebağı arazisi üzerinde vücuda getirilecek olan pavyonların inşaatında usül ve nizamına göre hareket edilmesi hakkında Darüleytam Müdür-i Umumisi Selahaddin Bey'e tezkire.
BOA245	HR.İM..-41-60	22.08.1923	Amerika Şark-ı Karib Muavenet Heyeti tarafından İstanbul'da Validebağı Darüleytamı civarında bina yaptırılmak istendiği, ancak mezkur yerde böyle bir binaya ihtiyaç olmadığından aynı inşaat masrafıyla Sinob'da bir darüleytam binası inşasının daha muvafık olacağının mezkur heyete bildirilmesi.
BOA248	30-18-1-2/70-95-9	11.12.1936	İstanbul'da Validebağı'nda inşa edilecek sanatoryumun ihale edilmesi.

Çizelge A.4 : Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivi'nde bulunan Validebağı'nda tamirat işleri ile ilgili belgelerin listesi.

Envanter No	**Belgenin Arşivdeki Yeri (Fon-Kutu-Gömlek-Sıra)** **Hicri/Rumi Tarih**	**Miladi Tarih**	**Özet**
BOA3	MB.İ…-22-173 H-12-07-1286	18.10.1869	Beylerbeyi ve Çırağan sahilsarayları ile Dilküşa, Validebağı, Beykoz ve Aynalıkavak kasırlarının soba ve kuşluklarının tamiri ve Beşiktaş Sahilsarayı limonluğunun üzerinin örtülmesi işlerinin Saray-ı Hümayun Ebniye Anbarı Katibi Osman Bey nezaretinde yaptırılarak ücretinin karşılanması.
BOA4	HH.İ…-220-3 H-07-08-1286	12.11.1869	I-Beşiktaş Sahilsarayı Mabeyn ve Harem-i Hümayun daireleriyle sair daireler ve bazı kasr-ı hümayunlar ile Alemdağ Kasr-ı Hümayunu'nun mefruşat masrafları. II- Şehzade efendilerin daireleriyle Harem-i Hümayun Dairesi'nde lüzum görülen yerlerin tamiratının yapılması. III- Beylerbeyi ve Çırağan saraylarıyla Dilküşa ve Validebağı, Beykoz ve Aynalıkavak kasr-ı hümayunlarında olan meyve sobalarıyla kuşlukların icap eden mahallerinin tamiriyle Beşiktaş Sahilsaray-ı Hümayunu limonluğu üzerinin örttürülmesi. IV- Beykoz Kasr-ı Hümayunu için bir adet mezbele arabasının yeniden imal ettirilmesi.

BOA19	HH.İ…-220-17 H-21-12-1286	24.03.1870	I-Saray-ı Hümayun ebniye anbarlarının yapılan masrafların ödenmesi. II- Beylerbeyi ve Çırağan saraylarıyla Dilküşa, Validebağ, Beykoz ve Aynalıkavak Kasr-ı hümayunlarında olan meyve sobalarıyla kuşlukların icap eden mahallerinin tamiri ve Beşiktaş Sahilsarayı limonluğunun üzerinin örttürülmesi.
BOA30	HH.d…-22003 H-16-02-1293	18.05.1870	Çırağan, Beylerbeyi ve Beşiktaş sahilsaraylarıyla Yıldız, Malta, Balmumcu, Ayasağa, Nüzhetiye, Sadabad, Beykoz, Hekimbaşı, Alemdağı ve Validebağı kasırlarında yapılan tamiratın muayenesi ile vuku bulan masrafları.
BOA43	MB.İ…-25-27 H-02-07-1288	17.09.1871	Küçüksu, Dilküşa ve İzmid Çiftlikatı Kasr-ı hümayunlarıyla Koşuyolu'nda bulunan Bağ-ı Âlî'nin (Validebağı) tamire muhtaç olan mahallerinin tamir edilmesi ve masraflarının ödenmesi.
BOA45	HH.d…-24428 H-23-02-1289	2.05.1872	Validebağı Kasrı'nın tamire muhtaç olan mahallerinin keşf-i sani defteri.
BOA48	HH.d…-17236 H-25-02-1294	11.03.1877	Validebağ Kasrı'nın tamiri için lazım olan masrafı mübeyyin keşf-i evvel defteri.
BOA50	Y..PRK.HH..-14-38 H-22-12-1301	13.09.1884	Validebağı'nda kain kasr-ı hümayunun tamiratı hakkında yapılan keşif ve fizibilite hesaplarını havi rapor.
BOA57	TS.MA.e-38-13 H-12-09-1307	2.05.1890	Topkapı Sarayı, Dolmabahçe Sarayı, Yıldız Sarayı, Çırağan Sarayı, Kağıthane Koşu Kasrı, Ayazağa Kasrı, Beykoz Kasrı, Validebağ Kasrı, Malta Kasrı, Nüzhetiye Kasrı, Yıldızlı Han (Mercan)'ın tamir ve malzeme masrafları müfredatı. (TSMA No: 78/1-33)

BOA64	DH.MKT.-48-21 H-11-11-1310	27.05.1893	Haydarpaşa Hastahanesi'ne aid, Validebağ civarında kain mahzenin tamir işi münakasa yolu ile bir muteahhide ihale olunduğundan, tamirata başlanması için lazım olan meblağın inaşaat ve tamirat tertibinden tesviye olunması gerektiği.
BOA102	ML.EEM.-380-70 R-22-06-1317	4.09.1901	Validebağı Kasr-ı Hümayunu tulumbalarının tamir masraflarının vezneden ita olunması.
BOA104	ML.EEM.-403-69 R-21-01-1318	3.04.1902	Validebağı ile Küçükçamlıca ve Sırayalılar bağlarının belletme masrafıyla su yolları tamir masrafının vezneden itası.
BOA151	HH.İ…-192-37 H-27-05-1325	8.07.1907	Validebağ Kasr-ı Hümayunu'nun bahçelerinde kullanılmak üzere yeni alat ve edevatın alınması, eskilerinin ise tamir ettirilmesi.
BOA157	ML.EEM.-658-98 R-18-01-1324	31.03.1908	Validebağı ve Küçükçamlıca gibi yerlerin belleme zamanı geldiğinden gerekli nan-ı aziz bedelinin itasıyla geçen seneki alet ve edevatın tamir olunarak kullanılması ve ihtiyaç duyulan alet listesinin tanzim ve irsali.
BOA158	ML.EEM.-676-83 R-20-03-1324	2.06.1908	Validebağ, Küçükçamlıca ve Beylerbeyi'nde Sırayalılar ile merhume Kadın Efendi'nin Küçükçamlıca'daki bağlarının belleme zamanı geldiğinden mevcut belleme alet ve edevatının tamiriyle yenilerinin mübayaası için lazım gelenlere emir verilmesi.
BOA182	MB.İ…-155-39 H-17-09-1329	11.09.1911	Validebağı'nda bulunan sebze bahçesinin kuyu dolabının tamir masrafları için gereken muamelelerin Hazine-i Hassa tarafından icrası.
BOA183	HH.İ…-207-55 H-17-09-1329	11.09.1911	Validebağı'ndaki sebze bahçesindeki dolabın tamiri masrafının Muamele Kalemine kaydedilmesi.

BOA185	HH.İ…-208-47 H-28-03-1330	27.03.1912	Validebağı'ndaki ağaçlardan kurumuş veya kurumaya yüz tutmuş olanların kesimi ve diger ağaçların ıslahı için harcanan meblağın karşılanması.
BOA186	MB.İ…-160-69 H-28-04-1330	16.04.1912	Validebağı'ndaki meyve ağaçlarından kurumuş olanlar ve kurumağa yüz tutmuş olanlarının kesilerek ıslahı ile sair işlemlerin yapılması için tahmin olunan meblağın Hazine-i Hassa tarafından ödenmesi.
BOA188	MB.İ…-173-62 H-28-04-1332	26.03.1914	Validebağı Kasr-ı Hümayunu bahçesindeki ağaçların köklerinin temizlenmesi için sarfedilen meblağın ödenmesi.
BOA189	HH.İ…-211-38 H-28-04-1332	26.03.1914	Validebağı Kasr-ı Hümayunu bahçesindeki ağaç köklerinin temizlenmesi masrafının ödenmesi.
BOA194	HH.d…-31050 H-09-09-1332	3.07.1914	Validebağı su yollarının tamir masrafları.
BOA207	MB.İ…-197-25 H-25-05-1333	10.04.1915	Validebağı Kasrı'nda icab eden bazı mahallere hasır döşenmesi.
BOA212	MB.İ…-181-42 H-10-07-1333	24.05.1915	Validebağı Kasrı'nın gerekli yerlerine hasır döşenmesi, soba konulması ve sandalye takımlarıyla perdelerin yenilenmesi için sarfedilen meblağın muamele-i kalemiyesinin yapılması.
BOA213	MB.İ…-182-42 H-19-09-1333	31.07.1915	Validebağı Kasrı'ndaki bir odanın belirtilen meblağın sarfıyla tefrişi.
BOA218	MB.İ…-191-5 H-04-04-1335	28.01.1917	Şehzade Ömer Hilmi Efendi'ye ait hayvanların nakledildiği Validebağı Kasr-ı Hümayunu'ndaki su tulumbasının tamiri masraflarının Hazine-i Hassa'dan karşılanması.
BOA219	MB.İ…-193-9 H-02-10-1335	22.07.1917	Validebağ Kasrı bahçesindeki su tulumbasının tamiri için gereken meblağın ödenmesi.

BOA222	MB.İ…-195-54 H-05-08-1336	16.05.1918	Şehzade Ömer Hilmi Efendi'nin Validebağı'nda bulunan köşkünde, yemek nakline mahsus araba hayvanının koşumunun tamir edilmesi ve masrafının Hazine-i Hassa tarafından ödenmesi.
BOA223	HH.İ…-246-94 H-05-08-1336	16.05.1918	Şehzade Ömer Hilmi Efendi'nin Validebağı'ndaki köşkünde bulunan araba koşumunun tamir masrafının ödenmesi.

Çizelge A.5 : Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivi'nde bulunan Validebağı ile ilgili su yolları ve su işleri ile ilgili belgelerin listesi.

Envanter No	**Belgenin Arşivdeki Yeri (Fon-Kutu-Gömlek-Sıra)** **Hicri/Rumi Tarih**	**Miladi Tarih**	**Özet**
BOA42	HH.İ…-50-7 H-05-02-1288	26.04.1871	Üsküdar Validebağı'nda bulunan Kasr-ı Hümayun'un suyunun akması hizmetinde istihdam edilen Suyolcu Hacı Mehmed'e, emsali gibi Hazine-i Hassa'dan maaş ve tayinat tahsisi.
BOA104	ML.EEM.-403-69 R-21-01-1318	3.04.1902	Validebağı ile Küçükçamlıca ve Sırayalılar bağlarının belletme masrafıyla su yolları tamir masrafının vezneden itası.
BOA109	ML.EEM-419-28 R-15-07-1318	28.09.1902	Üsküdarlı Gazi Süleyman Paşa Vakfı'ndan, Validebağı'na akan su için padişah adına düzenlenen senedin takdim edildiği.
BOA182	MB.İ…-155-39 H-17-09-1329	11.09.1911	Validebağı'nda bulunan sebze bahçesinin kuyu dolabının tamir masrafları için gereken muamelelerin Hazine-i Hassa tarafından icrası.
BOA183	HH.İ…-207-55 H-17-09-1329	11.09.1911	Validebağı'ndaki sebze bahçesindeki dolabın tamiri masrafının Muamele Kalemine kaydedilmesi.
BOA194	HH.d…-31050 H-09-09-1332	3.07.1914	Validebağı su yollarının tamir masrafları.
BOA218	MB.İ…-191-5 H-04-04-1335	28.01.1917	Şehzade Ömer Hilmi Efendi'ye ait hayvanların nakledildiği Validebağı Kasr-ı Hümayunu'ndaki su tulumbasının tamiri masraflarının Hazine-i Hassa'dan karşılanması.
BOA219	MB.İ…-193-9 H-02-10-1335	22.07.1917	Validebağ Kasrı bahçesindeki su tulumbasının tamiri için gereken meblağın ödenmesi.

BOA237	DH.İ.UM-19-1 H-10-02-1340	13.10.1921	Istanbul'da Validebağı arazisi üzerine Darüleytam namına yapılacak su tesisatı ile mezkur araziye getirilen su.
BOA246	230-0-0-0/66-30-2	3.02.1926	Üsküdar-Kadıköy Su Şirketi'nin Validebağı ve Haydarpaşa Darüleytam hastanelerinde olan alacağı hakkında.
BOA247	230-0-0-0/67-36-2	22.12.1927	Validebağı ve Haydarpaşa Darüleytam hastanelerinin Üsküdar-Kadıköy Su Şirketi'ne olan borçlarının ödenmesi.

Çizelge A.6 : Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivi'nde bulunan Validebağı'nda hayvancılık ile ilgili belgelerin listesi.

Envanter No	**Belgenin Arşivdeki Yeri (Fon-Kutu-Gömlek-Sıra)** **Hicri/Rumi Tarih**	**Miladi Tarih**	**Özet**
BOA80	HH.İ…-112-11 H-05-09-1315	28.01.1898	Üsküdar'da Validebağı'nda emlak-i padişahiden olup hazinece icar edilen 300 dönüm arazi dahilinde, zahireler ve hayvanların muhafazasına mahsus olmak üzere üstü samanlıklı bir ahır inşa ettirilmesi.
BOA218	MB.İ…-191-5 H-04-04-1335	28.01.1917	Şehzade Ömer Hilmi Efendi'ye ait hayvanların nakledildiği Validebağı Kasr-ı Hümayunu'ndaki su tulumbasının tamiri masraflarının Hazine-i Hassa'dan karşılanması.
BOA222	MB.İ…-195-54 H-05-08-1336	16.05.1918	Şehzade Ömer Hilmi Efendi'nin Validebağı'nda bulunan köşkünde, yemek nakline mahsus araba hayvanının koşumunun tamir edilmesi ve masrafının Hazine-i Hassa tarafından ödenmesi.
BOA223	HH.İ…-246-94 H-05-08-1336	16.05.1918	Şehzade Ömer Hilmi Efendi'nin Validebağı'ndaki köşkünde bulunan araba koşumunun tamir masrafının ödenmesi.
BOA224	ŞD.-3149-11 H-04-11-1336	11.08.1918	Üsküdar'da Validebağı'nda İnekçi Mustafa Ağa'nın ineklerinde zuhur eden hastalıktan dolayı itlaf olunub da bedeli noksan olarak verileceğinden bahisle şikayetine dair arzuhali. (İstida 43)

Çizelge A.7 : Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivi'nde bulunan Validebağ Darüleytamı ile ilgili belgelerin listesi.

Envanter No	**Belgenin Arşivdeki Yeri (Fon-Kutu-Gömlek-Sıra)** **Hicri/Rumi Tarih**	Miladi Tarih	Özet
BOA225	HR.SYS.-2705-5	18.01.1919	Mütareke Evrakı: Biri Fransız ordusunda asker diğeri Abdulhamid'in Kırıkçıbaşısı'nın oğlu olan Bitlisli iki Ermeni'nin Kasımpaşa'da Bahriye Yüzbaşısı Kemal Efendi'nin evinde Şerife adlı bir kızın Ermeni olduğu iddiasıyla kendilerine teslim edilmesini ısrarla talep etmeleri. Beyoğlu Balıkpazarı Ermeni Kilisesi Papazı Shak ile Galata Ermeni Kilisesi'nde Ermeni muharrir komisyon katibi Çakıryan'ın iki İngiliz subayla beraber Üsküdar Validebağ Kasrı Darüleytam mektebi kızlar bölümünden iki hemşireyi alıp götürdükleri. Resmi vazifeleri nedeniyle Reşid Bey vapuruyla gidemeyen Avusturya-Macar subay ve askerlerinin Samsun'dan gelen Avusturyalılarla ülkelerine dönmek için ricada bulunmaları. İstanbul'da kalma izni olan Şark Demiryolları memurlarının listesi. İstanbul'da bulunupta henüz kalma müsaadesi alamayan Almanların listesi. Vapurla Karadeniz'de gelen Alman sivil Tabib Mösyö Horn'ın diğer Almanlar gibi Adalar'a sevki. Muhafız efradı silahlarının Fransızlara teslimi. Kadıköy ve Adalarda Avusyalı-Alman askerlerin silahsızlandırılmaları. "Barış Konferansı-Osmanlı mali kredileri-Şark ve Anadolu Demiryollarında işgal idaresi- Osmanlı sahillerinde kabotaj şartlarını belirleyen karar" başlıkları altında Türkiye'yi ilgilendiren konularla ilgili "Le

			Moniteur Oriental"in verdiği haberler. Bir Alman vapurundaki hastaların muayenesi için itilafçıların tebilgatına intizar edilmesi. Tutuklanan Avusturya-Macar uyrukluların listesi ve kendi durumlarını bildirir dilekçeleri. İsveç Elçiliği'nden pasaport yerine geçer vesika verilmesi. Mütareke komisyonu görevlisinin günlük notları. Alman ve Avusturyalıların İstanbul ve Türkiye'yi terketme gelişmesiyle ilgili raporlar. 1845'ten beri İstanbul Pera'da yaşayıp Tüccar terzilik yapan Charles Hilbert'in şehri terk zorunluluğundan muaf tutulması istemi. Vadesi dolan 23 Ağustos 1918 tarihli Osmanlı-Alman kontratı hakkında.
BOA227	MF.MKT.-1240-21 H-26-02-1338	20.11.1919	Hamazasb tarafından Validebağ Darüleytamı'na yapılan teftişe dair raporun gönderildiği.
BOA228	İ..DUİT-116-8 H-25-01-1339	9.10.1920	Teşkil, düzenleme, maarif; Validebağ Kasrı; Hazine-i Hassa Müdüriyeti; Darüleytam Müdüriyeti
BOA229	MV.-220-160 H-28-01-1339	12.10.1920	1-Daruleytam şubelerinin tek bir mahalle toplanarak idare edilmesi. 2- Validebağı Kasr-ı Hümayunu'nun tamir edilerek Daruleytam'a tahsisi.
BOA230	BEO-4658-349344 H-28-01-1339	12.10.1920	Muhtelif mevkilerde kurulan Darüleytam şubelerinin bir mahalle toplanması ve suret-i idareleri ile Validebağı'ndaki kasrın Darüleytam'a tahsisi. (Maliye, Dahiliye; İD/93-13)
BOA231	DH.İ.UM.EK.-112-69 H-15-10-1339	22.06.1921	Masraflarında tenzilat sağlanması amacıyla Darüleytam şubelerinde düzenlenmeler yapılması.
BOA232	DH.İ.UM-11-9 H-15-11-1339	21.07.1921	İstanbul'da Validebağ Kız Sanayi Darüleytamı eski Müdürü Fazıl Bey'in ödenmemiş maaşının tediyesi.

BOA233	ŞD.-56-2 H-21-01-1340	24.09.1921	Darüleytam Validebağı Şubesi Müdürü Fazıl ve Muhasebe Memuru Halid efendilerin lüzum Anbar Memuru Tahsin Efendi'nin men-i muhakemesi. (Dahiliye 4)
BOA234	DH.İ.UM-19-1 H-23-01-1340	26.09.1921	Validebağı Darüleytam Musiki Muallimi Süreyya Bey'e tevkif edilen maaşının Maliye Nezareti'ne irsal kılındığı.
BOA235	ŞD.-2846-6 H-29-01-1340	2.10.1921	Tıp Fakültesi ile Validebağı Darüleytamı'nda muallimlikleri olduğundan dolayı her iki cihetten ikişer bin kuruş maaş ve muhassası bulunan Saim Bey'in tahsisat-ı fevkaladesinin ne yolda verileceği. (Dersaadet 31)
BOA236	BEO-4695-352074 H-02-02-1340	5.10.1921	Tıb Fakültesi ve Validebağ Darüleytam Muallimi Saim Bey'in maaşı. (Maliye: MTV/84)
BOA237	DH.İ.UM-19-1 H-10-02-1340	13.10.1921	Istanbul'da Validebağı arazisi üzerine Darüleytam namına yapılacak su tesisatı ile mezkur araziye getirilen su.
BOA239	DH.UMVM-166-20 H-03-07-1340	2.03.1922	Mali müzayekanın hafifletilmesi için devairce tatbik edilmesi gereken tedabirden mekatibin istisna tutulduğu gibi Darülytam'ın da istisnası teklifinin reddedildiği
BOA241	DH.İ.UM-19-1 H-09-07-1340	8.03.1922	Validebağı Darüleytamı musiki muallimi Süreyya Bey'in maaşından kesilen tahsil masraflarının karşılığı olan meblağ.
BOA241	DH.İ.UM-19-1 H-05-12-1340	30.07.1922	Çamlıca İnas-ı Sultanisi'ndeki elektirik motorunun tamiri nedeniyle Validebağı Darüleytamı'nda bulunan elektirik motorunun emaneten verilmesi.
BOA243	DH.İ.UM.EK.-65-46 H-15-03-1341	5.11.1922	Çamlıca İnas Sultanisi üçüncü sınıf meccani leyli talebelerinden üç numaralı Nahide Hanım'ın 5487 esas numarasıyla Daru'l-eytam Validebağı İnas Şubesine yeniden kaydedilmesi hakkında.

BOA244	HRT.h..-2429 H-29-12-1341	12.08.1923	Validebağı darü'l-eytam-ı müsliminine ihsan buyrulan kasr-ı hümayun ve müştemilatının topoğrafya haritası. a.g.y.tt, EHT (Ölçek 1/1000)
BOA245	HR.İM..-41-60	22.08.1923	Amerika Şark-ı Karib Muavenet Heyeti tarafından İstanbul'da Validebağı Darüleytamı civarında bina yaptırılmak istendiği, ancak mezkur yerde böyle bir binaya ihtiyaç olmadığından aynı inşaat masrafıyla Sinob'da bir darüleytam binası inşasının daha muvafık olacağının mezkur heyete bildirilmesi.
BOA246	230-0-0-0/66-30-2	3.02.1926	Üsküdar-Kadıköy Su Şirketi'nin Validebağı ve Haydarpaşa Darüleytam hastanelerinde olan alacağı hakkında.
BOA247	230-0-0-0/67-36-2	22.12.1927	Validebağı ve Haydarpaşa Darüleytam hastanelerinin Üsküdar-Kadıköy Su Şirketi'ne olan borçlarının ödenmesi.

Çizelge A.8 : Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivi'nde bulunan Validebağ Kasrı ile ilgili belgelerin listesi.

Envanter No	**Belgenin Arşivdeki Yeri (Fon-Kutu-Gömlek-Sıra)** **Hicri/Rumi Tarih**	Miladi Tarih	Özet
BOA1	HH.SAİD.MEM-6-2 H-29-12-1270	22.09.1854	Ahmed Efendi, Ahmed Ağa oğlu, 1270 Tosya doğumlu, Validebağı Kasr-ı Hümayun bekçi hademesi
BOA3	MB.İ…-22-173 H-12-07-1286	18.10.1869	Beylerbeyi ve Çırağan sahilsarayları ile Dilküşa, Validebağı, Beykoz ve Aynalıkavak kasırlarının soba ve kuşluklarının tamiri ve Beşiktaş Sahilsarayı limonluğunun üzerinin örtülmesi işlerinin Saray-ı Hümayun Ebniye Anbarı Katibi Osman Bey nezaretinde yaptırılarak ücretinin karşılanması.
BOA4	HH.İ…220-3 H-07-08-1286	12.11.1869	I-Beşiktaş Sahilsarayı Mabeyn ve Harem-i Hümayun daireleriyle sair daireler ve bazı kasr-ı hümayunlar ile Alemdağ Kasr-ı Hümayunu'nun mefruşat masrafları. II- Şehzade efendilerin daireleriyle Harem-i Hümayun Dairesi'nde lüzum görülen yerlerin tamiratının yapılması. III- Beylerbeyi ve Çırağan saraylarıyla Dilküşa ve Validebağı, Beykoz ve Aynalıkavak kasr-ı hümayunlarında olan meyve sobalarıyla kuşlukların icap eden mahallerinin tamiriyle Beşiktaş Sahilsaray-ı Hümayunu limonluğu üzerinin örttürülmesi. IV- Beykoz Kasr-ı Hümayunu için bir adet mezbele arabasının yeniden imal ettirilmesi.
BOA5	HH.d…-17827 H-02-09-1286	6.12.1869	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.
BOA6	HH.d…-17828 H-08-09-1286	12.12.1869	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.
BOA7	HH.d…-17829 H-16-09-1286	20.12.1869	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.

BOA8	HH.d…-17830 H-23-09-1286	27.12.1869	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.
BOA9	HH.d…-17831 H-30-09-1286	03.01.1870	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.
BOA10	HH.d…-17832 H-08-10-1286	11.01.1870	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.
BOA11	HH.d…-17833 H-14-10-1286	17.01.1870	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.
BOA12	HH.d…-17834 H-21-10-1286	24.01.1870	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.
BOA13	HH.d…-17835 H-28-10-1286	31.01.1870	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.
BOA14	HH.d…-17836 H-06-11-1286	07.02.1870	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.
BOA15	HH.d…-17837 H-14-11-1286	15.02.1870	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.
BOA16	HH.d…-17838 H-20-11-1286	21.02.1870	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.
BOA17	HH.d…-17840 H-06-12-1286	9.03.1870	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.
BOA18	HH.d…-17842 H-20-12-1286	23.03.1870	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.
BOA19	MB.İ…-22-173 H-21-12-1286	24.03.1870	I-Saray-ı Hümayun ebniye anbarlarının yapılan masrafların ödenmesi. II- Beylerbeyi ve Çırağan saraylarıyla Dilküşa, Validebağ, Beykoz ve Aynalıkavak Kasr-ı hümayunlarında olan meyve sobalarıyla kuşlukların icap eden mahallerinin tamiri ve Beşiktaş Sahilsarayı limonluğunun üzerinin örttürülmesi.
BOA20	HH.d…-17841 H-23-12-1286	26.03.1870	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.
BOA21	HH.d…-17843 H-27-12-1286	30.03.1870	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.

BOA22	HH.d…-17844 H-02-01-1287	4.04.1870	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.
BOA23	HH.d…-17845 H-09-01-1287	11.04.1870	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.
BOA24	HH.d…-17846 H-16-01-1287	18.04.1870	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.
BOA25	HH.d…-17847 H-23-01-1287	25.04.1870	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.
BOA26	HH.d…-17848 H-30-01-1287	2.05.1870	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.
BOA27	HH.d…-17849 H-08-02-1287	10.05.1870	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.
BOA28	H-10-02-1287	12.05.1870	Koşuyolu'nda Validebağ Kasrı'nın mefruşat masrafları.
BOA29	H-15- -1287	15.05.1870	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.
BOA30	HH.d…-22003 H-16-02-1293	18.05.1870	Çırağan, Beylerbeyi ve Beşiktaş sahilsaraylarıyla Yıldız, Malta, Balmumcu, Ayasağa, Nüzhetiye, Sadabad, Beykoz, Hekimbaşı, Alemdağı ve Validebağı kasırlarında yapılan tamiratın muayenesi ile vuku bulan masrafları.
BOA31	HH.d…-17851 H-22-02-1287	24.05.1870	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.
BOA32	HH.d…-17857 H-29-02-1287	31.05.1870	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.
BOA33	HH.d…-17858 H-04-04-1287	4.06.1870	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.
BOA34	HH.d…-17852 H-06-03-1287	6.06.1870	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.
BOA35	HH.d…-17853 H-13-03-1287	13.06.1870	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.
BOA36	HH.d…-17856 H-19-03-1287	19.06.1870	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.
BOA37	HH.d…-17854	27.06.1870	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.

	H-27-03-1287		
BOA38	HH.d…-17855 H-11-04-1287	11.07.1870	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.
BOA39	HH.d…-17826 H-03-06-1287	31.08.1870	Validebağ Kasrı'nın inşası için Çırağan ebniyesinden verilen eşyayı gösteren defter.
BOA40	HH.İ…-49-12 H-28-08-1287	23.11.1870	Agop Kalfa tarafından inşa edilen Tophanelioğlu'nda Validebağ Kasrı'nı n masraflarının ödenmesi.
BOA41	HH.d…-17839 H-27-11-1287	18.02.1871	Validebağ Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı.
BOA42	HH.İ…-50-7 H-05-02-1288	26.04.1871	Üsküdar Validebağı'nda bulunan Kasr-ı Hümayun'un suyunun akması hizmetinde istihdam edilen Suyolcu Hacı Mehmed'e, emsali gibi Hazine-i Hassa'dan maaş ve tayinat tahsisi.
BOA43	MB.İ…-25-27 H-02-07-1288	17.09.1871	Küçüksu, Dilküşa ve İzmid Çiftlikatı Kasr-ı hümayunlarıyla Koşuyolu'nda bulunan Bağ-ı Âlî'nin (Validebağı) tamire muhtaç olan mahallerinin tamir edilmesi ve masraflarının ödenmesi.
BOA45	HH.d…-24428 H-23-02-1289	2.05.1872	Validebağı Kasrı'nın tamire muhtaç olan mahallerinin keşf-i sani defteri.
BOA46	MB.İ…-31-20 H-03-12-1291	11.01.1875	I- Kurena sınıfına yazdırılan Hüsnü Bey'e maaş bağlanarak yem tayinatı. II- Validebağ Kasrı Hümayunu Bekçisi Mehmed Ağa'nın maaşına zam yapılması. III- Çeşitli saray ve kasırların bekçilerine ödenen meblağı gösterir icmal kaydı.
BOA48	HH.d…-17236 H-25-02-1294	11.03.1877	Validebağ Kasrı'nın tamiri için lazım olan masrafı mübeyyin keşf-i evvel defteri.
BOA49	Y..MTV.-7-85 H-17-12-1298	11.10.1881	Üsküdar Koşuyolu'nda Semiha Sultan'ın Validebağı Kasrı'na bitişik iken Rus tebeasından Ohannes Efendi'ye ferağ edilen kasrın satışının mahzurlu olup olmadığının tahkiki.
BOA50	Y..PRK.HH...-14-38 H-22-12-1301	13.09.1884	Validebağı'nda kain kasr-ı hümayunun tamiratı hakkında yapılan keşif ve fizibilite hesaplarını havi rapor.

BOA51	Y..PRKHH..-15-48 H-30-07-1302	15.05.1885	Maslak, Validebağı ve Ayazağa kasırları mahsulatının toplanması.
BOA52	HH.İ…-60-39 H-11-08-1302	26.05.1885	Maslak Kasr-ı Hümayunu ile Validebağı ve Ayazağa Kasr-ı Hümayunları bahçelerinin daha iyi bir şekilde işletilebilmesi için Zakaryan Efendi'nin görevlendirildiği.
BOA53	Y..MTV.-22-1 H-02-11-1303	02.08.1886	Adile Sultan'ın ikametine tahsis olunan Validebağ Kasrı'nda bulunan defterin takdimine, deftere dahil olup ayrıca listesi çıkarılan yirmi yedi parça eşyanın emsali nadir olmasıyla Mabeyn-i Hümayuna aldırtılması teklifine dair.
BOA54	HH.d…-23274 H-17-06-1304	13.03.1887	Tophanelioğlu'ndaki Validebağı Kasrı'nda bulunan mefruşat ile eşya-i sairenin miktarı.
BOA56	HH.İ…-75-7 H-03-11-1306	01.07.1889	Validebağı Kasr-ı Hümayunu'nda bekçi olan Ali Ağa'nın vefatıyla zevcesi ile oğluna maaş tahsisi ve yerine Ahmed Ağa'nın alındığı.
BOA57	TS.MA.e-38-13 H-12-09-1307	2.05.1890	Topkapı Sarayı, Dolmabahçe Sarayı, Yıldız Sarayı, Çırağan Sarayı, Kağıthane Koşu Kasrı, Ayazağa Kasrı, Beykoz Kasrı, Validebağ Kasrı, Malta Kasrı, Nüzhetiye Kasrı, Yıldızlı Han (Mercan)'ın tamir ve malzeme masrafları müfredatı. (TSMA No: 78/1-33)
BOA82	HH.İ…-117-15 H-20-03-1316	08.08.1898	Validebağı Kasrı'nın suyolcusu Hacı Mehmed Ağa'nın vefatı üzerine eşi Emine Hanım'a maaş bağlanması.
BOA96	ML.EEM.-346-105 R-30-05-1316	12.08.1900	Karin-i Şehriyari Emin Efendi'ye takdim edilen Validebağı Kasrı ile Emlak-ı Hümayun tarlaları ve civarına ait düzenlenen harita masrafının Hazine-i Hassa Veznesi tarafından tesviyesi.
BOA102	ML.EEM.-380-70 R-22-06-1317	4.09.1901	Validebağı Kasr-ı Hümayunu tulumbalarının tamir masraflarının vezneden ita olunması.
BOA105	DH.MKT.-524-46 H-8 -03-1320	15.06.1902	Şerif Sadık Paşa'nın Üsküdar Validebağı'nda kiralamış olduğu hanenin kira bedelinin Maliye Nezareti'nden gönderilmesinin istendiği.

BOA106	HH.İ…-229-88 H-15-03-1320	22.06.1902	Şerif Sadık Paşa için Üsküdar Validebağı'nda kiralanan köşkün tefrişi.
BOA107	HH.İ…-145-25 H-07-04-1320	14.07.1902	Şerif Sadık Paşa için Üsküdar Validebağı'nda kiralanan köşkün tefrişatı ve alınması gerekli eşyalar.
BOA108	HH.İ…-148-61 H-06-06-1320	10.09.1902	Validebağı Kasrı yeniçerilerinden vefat eden Mehmed Ağa'dan boşta kalan maaşın bekçiliğe alınan Bekir ve Salih ağalara tahsisi.
BOA151	HH.İ…-192-37 H-27-05-1325	8.07.1907	Validebağ Kasr-ı Hümayunu'nun bahçelerinde kullanılmak üzere yeni alat ve edevatın alınması, eskilerinin ise tamir ettirilmesi.
BOA167	MB.İ…-196-16 H-04-10-1327	19.10.1909	Küçükçamlıca Kasrı'ndan bekçi hademesi Yahya, Balmumcu Kasrı'ndan Ali ve Bahaddin ile Validebağ Kasrı'ndan Ahmed Ağaların Mabeyn-i Hümayun'da istihdam edilmesi.
BOA175	ML.EEM.-796-28 R-21-02-1326	4.05.1910	Üsküdar'da Hazine-i Hassa'ya devredilen Validebağı Kasrı'nın Altunizade Vakfı'na iade edilmesi talebi.
BOA177	HH.d…-17718 H-11-12-1328	14.12.1910	Validebağı Kasrı'nda mevcut bulunan eşyanın listesi.
BOA187	MB.İ…-180-6 H-21-04-1331	30.03.1913	Şehzade Ziyaeddin Efendi'nin Beşiktaş Sarayı'ndaki daireleri ile Validebağı'ndaki kasr-ı alilerine mart ayı başından eylül ayı sonuna kadar Matbah-ı Amire İdaresince verilmiş olan levazım belirtilen miktara yükseldiğinden tertibat-ı muayyeneleri haricinde olarak sarfedilen paranın hazinece muamele-i kalemiyesinin yapılması.
BOA190	MB.İ…-173-74 H-06-05-1332	2.04.1914	Şehzade Ziyaeddin Efendi'nin ikametine tahsis edilen Validebağı Kasr-ı Hümayunu'nun bazı bölümlerine elektrik çıngırakları konacağından bahisle on liralık masrafın ödenmesi.
BOA191	HH.İ…-211-50 H-06-05-1332	2.04.1914	Şehzade Ziyaeddin Efendi'nin ikametine tahsisi edilen Validebağı Kasr-ı Hümayunu'nun bazı yerlerine elektirik çıngırakları konulması.

BOA192	MB.İ…-173-79 H-09-05-1332	5.04.1914	Ziyaeddin Efendi'nin ikametine tahsis edilen Validebağı Kasr-ı Hümayunu'na ait olup yerlerinden kaldırılarak saklanan eşyaların tamir ve nakillleri için gerekli meblağın ödenmesi.
BOA193	HH.İ…-211-56 H-09-05-1332	5.04.1914	Şehzade Ziyaeddin Efendi'nin ikametine tahsis edilen Validebağ Kasr-ı Hümayunu'na ait olup tamiratı yapılan eşya masraflarının ödenmesi.
BOA195	MB.İ…-176-18 H-26-08-1332	20.07.1914	Şehzade Ziyaeddin Efendi'nin ikamet ettiği Validebağı ve Haydarpaşa kasırlarına konulan telefonların ücretinin ödenmesi.
BOA196	HH.İ…-244-40 H-26-08-1332	20.07.1914	Ziyaeddin Efendi'nin ikamet ettiği Validebağı ve Haydarpaşa kasırlarına konulan telefonun bedeli olan miktarın karşılanması.
BOA197	HH.İ…-212-84 H-23-10-1332	14.09.1914	Şehzade Ziyaeddin Efendi ile kızı Sultan Efendi'ye masaj için Validebağı Kasrı'na gidip gelen Doktor Miloviç Efendi'ye ücretinin ödenmesi.
BOA198	HH.İ…-213-5 H-01-11-1332	21.09.1914	Yıldız Sarayı Bekçibaşı Muavini Mehmed Efendi'nin vefatı üzerine boşta kalan maaşının paylaştırılmak sureti ile yerine tayin edilen Merasim Dairesi Bekçisi Hacı Şaban, Tophane Kasrı Bekçisi Ahmed, Validebağ Kasr-ı Hümayunu Bekçisi Mehmed Ali, Beylerbeyi Saray-ı Hümayunu Bekçisi Mustafa ve Hüseyin, Beşiktaş Saray-ı Hümayunu Bekçisi Rafet ile Çadır Köşkü Bekçisi Şükrü ağaların maaşlarına zam olarak eklenmesi.
BOA199	HH.İ…-213-10 H-07-11-1332	27.09.1914	Şehzade Ziyaeddin Efendi'nin kızı Sultan Hanım Efendi'ye masaj yapmak üzere Validebağ Kasr-ı Hümayunu'na getirtilen Doktor Miloviç Efendi'nin geliş gidiş masraflarının karşılığı olan belirli bir meblağın ödenmesi.

BOA200	MB.İ…-178-7 H-16-12-1332	5.11.1914	Şehzade Ziyaeddin Efendi Validebağı Kasrı'nda bulunduğu sırada çağırılan Diş Hekimi Ayanyan Efendi'nin gidiş geliş ve tedavi masrafının ödenmesi.
BOA201	MB.İ…-244-51 H-16-12-1332	5.11.1914	Ziyaeddin Efendi'nin Validebağı Kasr-ı Hümayunu'nda bulundukları sırada tedavi için gelen Diş Tabibi Ayanyan Efendi'nin tedavi ücertlerinin ve diğer masraflarının karşılanması.
BOA202	MB.İ…-179-57 H-24-03-1333	9.02.1915	Surre-i Hümayun İkinci Müjdeciliği'ne Validebağı Kasr-ı Hümayunu bekçilerinden Agah Efendi'nin tayini.
BOA203	İ.MBH.-17-45 H-08-04-1333	23.02.1915	Üç yüz otuz üç hicri yılı surre-i hümayunu ikinci müjdeciliğine Validebağı Kasrı bekçilerinden Agah Efendi'nin tayini. (1333R-003)
BOA204	MB.İ…-179-73 H-08-04-1333	23.02.1915	Hicri 1333 senesi Surre-i Hümayun İkinci Müjdeciliği'ne Validebağı Kasrı bekçilerinden Agah Efendi'nin tayini.
BOA205	MV.-238-57 H-09-04-1333	24.02.1915	1333 Hicri senesi Surre-i Hümayun İkinci Müjdeciliği'ne Validebağı Kasr-ı Hümayunu Bekçi Hademesi'nden Agah Efendi'nin tayini.
BOA206	BEO-4340-325468 H-12-04-1333	27.02.1915	1333 sene-i hicriyesi Surre-i Hümayun İkinci Müjdeciliği'ne Validebağı Kasr-ı Hümayunu bekçi hademesinden Agah Efendi'nin tayin buyurulduğu. (Evkaf, Maliye; İD/31-5)
BOA207	MB.İ…-197-25 H-25-05-1333	10.04.1915	Validebağı Kasrı'nda icab eden bazı mahallere hasır döşenmesi.
BOA208	MB.İ…-181-16 H-28-06-1333	13.05.1915	Şehzade Ömer Hilmi Efendi'nin Validebağı Kasrı'na naklinden dolayı satın alınan lüks lambaların bedelinin ödenmesi.
BOA209	MB.İ…-181-24 H-01-07-1333	15.05.1915	Validebağı Kasrı'na geçen Şehzade Ömer Hilmi Efendi'nin bendeganına ait odaların tefrişi ve teferruatıyla beraber bir yazıhane verilmesi için gerekli paranın sarfına müsaade edildiği.

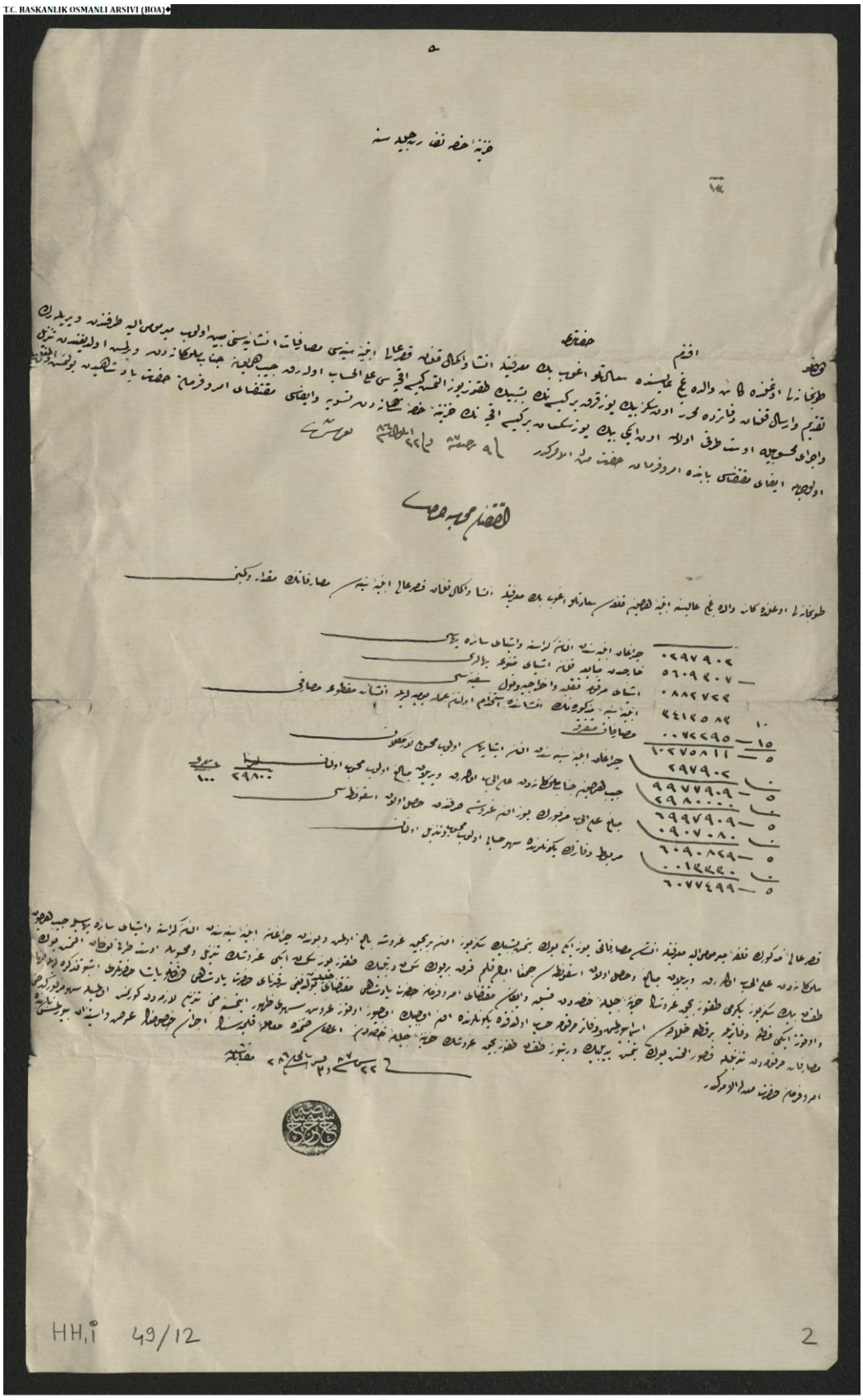
BOA210	MB.İ…-181-35 H-03-07-1333	17.05.1915	Şehzade Ömer Hilmi Efendi'nin oturduğu Validebağı Kasrı'na konulan telefon ve elektrik çıngırakları için sarfedilen meblağın hazinece muamele-i kalemiyesinin yapılması.
BOA211	MB.İ…-197-34 H-05-07-1333	19.05.1915	Şehzade Ömer Hilmi Efendi'nin Bağlarbaşı'nda bulunan köşkü için mefruşat ve avize verilmesi, ikinci kadınefendinin ikamet ettiği Validebağı Kasrı'nda belirtilen odanın misafirlere tahsis olunmak üzere tefrişi ve Yıldız Sarayı beşinci hazinedar kalfaya muhassas odanın kaliçe ve döşemesinin yenilenmesi.
BOA212	MB.İ…-181-42 H-10-07-1333	24.05.1915	Validebağı Kasrı'nın gerekli yerlerine hasır döşenmesi, soba konulması ve sandalye takımlarıyla perdelerin yenilenmesi için sarfedilen meblağın muamele-i kalemiyesinin yapılması.
BOA213	MB.İ…-182-42 H-19-09-1333	31.07.1915	Validebağı Kasrı'ndaki bir odanın belirtilen meblağın sarfıyla tefrişi.
BOA214	HH.d…-16796 H-17-11-1333	26.09.1915	Validebağ Kasrı'nın eşyasını havi defteri. (Ek belge; 6/a-c)
BOA215	MB.İ…-183-39 H-18-11-1333	27.09.1915	İkinci kadınefedinin Validebağı'na naklolunan eşyalarının araba vapuru bedeli olan meblağın hazinece tesviyesi.
BOA216	MB.İ…-185-72 H-25-05-1334	30.03.1916	Şehzade Ömer Hilmi Efendi'nin Validebağı'nda buluna köşkünden, Yıldız Sarayı'ndaki dairelerine nakledilen şehir telefonunun tesis masraflarının Hazine-i Hassa tarafından ödenmesi.
BOA218	MB.İ…-191-5 H-04-04-1335	28.01.1917	Şehzade Ömer Hilmi Efendi'ye ait hayvanların nakledildiği Validebağı Kasr-ı Hümayunu'ndaki su tulumbasının tamiri masraflarının Hazine-i Hassa'dan karşılanması.
BOA219	MB.İ…-193-9 H-02-10-1335	22.07.1917	Validebağ Kasrı bahçesindeki su tulumbasının tamiri için gereken meblağın ödenmesi.

BOA222	MB.İ…-195-54 H-05-08-1336	16.05.1918	Şehzade Ömer Hilmi Efendi'nin Validebağı'nda bulunan köşkünde, yemek nakline mahsus araba hayvanının koşumunun tamir edilmesi ve masrafının Hazine-i Hassa tarafından ödenmesi.
BOA223	HH.İ…-246-94 H-05-08-1336	16.05.1918	Şehzade Ömer Hilmi Efendi'nin Validebağı'ndaki köşkünde bulunan araba koşumunun tamir masrafının ödenmesi.

Çizelge A.9 : Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivi'nde bulunan prevantoryum ve sanatoryum yapıları ile ilgili belgelerin listesi.

Envanter No	Belgenin Arşivdeki Yeri (Fon-Kutu-Gömlek-Sıra) Hicri/Rumi Tarih	Miladi Tarih	Özet
BOA248	30-18-1-2/70-95-9	11.12.1936	İstanbul'da Validebağı'nda inşa edilecek sanatoryumun ihale edilmesi.
BOA249	30-18-1-2/93-113-9	9.12.1940	Validebağ Prevantoryum ve Sanatoryumu'nun bazı ihtiyaçlarının pazarlıkla temini.
BOA250	30-18-1-2/104-10-11	7.02.1944	2/19005 sa. Kararla Validebağ Prevantoryum ve Sanatoryumu kadrosunda tecilleri kabul edilmiş olan dört yedek subay, baş tabib ve verem mütehassısı Yd. Tbb. Yzb. Zeki Köseoğlu'nun tecili.
BOA253	30-18-1-2/131-5-16	14.01.1953	Validebağ Prevantoryum-Sanatoryumu için alınacak 150 000 ekmeğe ait sözleşmenin değişik fiyat esası üzerinden kabulü.
BOA254	30-18-1-2/154-60-16	27.10.1959	Validebağ Prevantoryum-Sanatoryumu'nun ihtiyacı bulunan bir adet komple röntgen cihazı ile sair alet ve teçhizatın pazarlıkla satınalınması.
BOA256	30-18-1-2/158-41-10	3.02.1961	Nebraska Üniversitesi tarafından AÜ Veteriner Fakültesi'ne gönderilen malzeme ile Amerika'daki Türk Kadınlar Birliği'nin İstanbul Validebağ Prevantorium Sanatoryumu'na gönderdiği Electro-Cardiograph cihazının vergiden muaf tutulması.
BOA257	30-18-1-2/165-31-14	10.07.1962	Validebağ Prevantoryum-Sanatoryum Dostları Derneği'nin kamuya yararlı derneklerden sayılması.
BOA258	30-18-1-2/180-53-3	31.08.1964	İstanbul Validebağ Prevantoryum-Sanatoryum Müdürlüğü'nün 1964 yılı ihtiyacı için satınalınacak yaş sebzenin pazarlıkla temini.

BOA259	30-18-1-2/198-60-17	23.08.1966	İhale edilemeyen İstanbul Validebağ Prevantorium-Sanatoryumu'nun 1966 yılı ihtiyacı olan yaş sebzenin pazarlıkla sağlanması.
BOA260	30-18-1-2/208-51-12	5.07.1967	İstanbul Validebağ Prevantoryumu'nun yaş sebze ve meyve ihtiyaçlarının pazarlıkla sağlanması.
BOA261	30-18-1-2/222-56-17	19.07.1968	İstanbul Validebağ Prevantorium-Sanatorium'unun ihtiyacı olan gıda maddelerinin pazarlıkla satınalınması.
BOA262	30-18-1-2/240-68-16	3.10.1969	İstanbul Validebağ Prevantoryum-Sanatoryum'unun ihtiyacı olan beyaz, yeşil ve mavi sabun ile sodanın pazarlıkla satınalınması.
BOA263	30-18-1-2/241-75-7	31.10.1969	İstanbul Validebağ Prevantoryum-Sanatoryum Kurumu'na odun ve mangal kömürü satınalınması.
BOA264	30-18-1-2/256-63-7	21.08.1970	İstanbul Validebağ Prevantorium Sanatorium'un ihtiyacı olan tavuk ve hindi eti ihalesinin pazarlık suretiyle yapılması.
BOA265	30-18-1-2/257-68-7	18.09.1970	Validebağ Prevantoryum Sanatoryumu'nun ihtiyacı bulunan kuru erzakın ihalesine istekli çıkmadığından, pazarlıkla satın alınması.
BOA266	30-18-1-2/258-77-4	28.10.1970	İstanbul Validebağ Prevantoryum-Sanatoryum Müdür ve Baştabipliğin ihtiyacı olan kuruyemiş, yumurta ve yaş sebzenin pazarlıkla satınalınması.
BOA267	30-18-1-2/269-52-10	13.07.1971	İstanbul Validebağ Prevantoryum-Sanatoryumun ihtiyacı olan tavuk, hindi eti ve yaş sebzenin pazarlıkla satınalınması.

HH.İ..00049.00012.002

Şekil F.01 : Adile Sultan Kasrı'nın inşasına yönelik belge (BOA, HH.İ…49_12_002, H_28081287).

Hazine-i Hassa-ı Nezaret-i Celilesine

Devletlü efendim hazretleri

Tophanelioğlu kain Validebağ-ı alisinde saadetlü Ağop Bey marifetiyle inşa ve ikmal kılınan kasr-ı ali ebniye-i seniyyesi masarifat-ı inşaiyesini mübeyyen olup mir-i mumaileyh tarafından verilerek takdim ve irsal kılınan defatirde ve muharrer 18141 kisenin 5960 kise akçesi alel-hesap olarak ceyb-i hümayun cenab-ı mülükaneden verilmiş olduğundan tenzil ve icra-yı mahsubuyla üst tarafı olan 12181 kise akçenin hazine-i hassa-ı şahaneden tesviye ve ifası mukteza-yı emr ü ferman hazret-i padişahiden bulunmuş olmakla ol-vechle ifa-yı muktezası babında emr ü ferman hazret-i men lehül-emrindir. 22 Eylül sene 86/9 Recep sene 87

Tophanelioğlu'nda kain Validebağ-ı alisine ebniye-i hümayun Saadetlü Agop Bey marifetiyle inşa ve ikmal kılınan kasr-ı ali ebniye-i seniyesi masarifatının miktar ve kıymeti

Çırağan ebniyesinden alınan kereste ve eşya-yı saire bahası 297902 Kuruş

Hariçten mübayaa kılınan eşya-yı mütenevvia bahaları 5609307,5 Kuruş

Eşya-yı merkume nakliye ve ihraciye ve nevl sefinesi 882723 Kuruş

Ebniye-i seniye-i mezkurenin inşasında istihdam olunan amele yevmiyeleriyle inşaat-ı maktu masarifi 3413583 Kuruş 10

Masarifat-ı mütenevvia 72295,5 Kuruş 15

Toplam: 10275811,5 Kuruş 5

297902 Kuruş (Çırağan ebniyesinden alınan eşya bahası olup mahsuben lazım gelen)

Geriye kalan: 9977909,5 Kuruş 5

2980000 Kuruş (ceyb-i hümayun cenab-ı mülükaneden alel-hesap olarak verilen mebaliğ olup mahsup olunan (lira 29800, kuruş 100)

Geriye kalan: 6997909,5 Kuruş 5

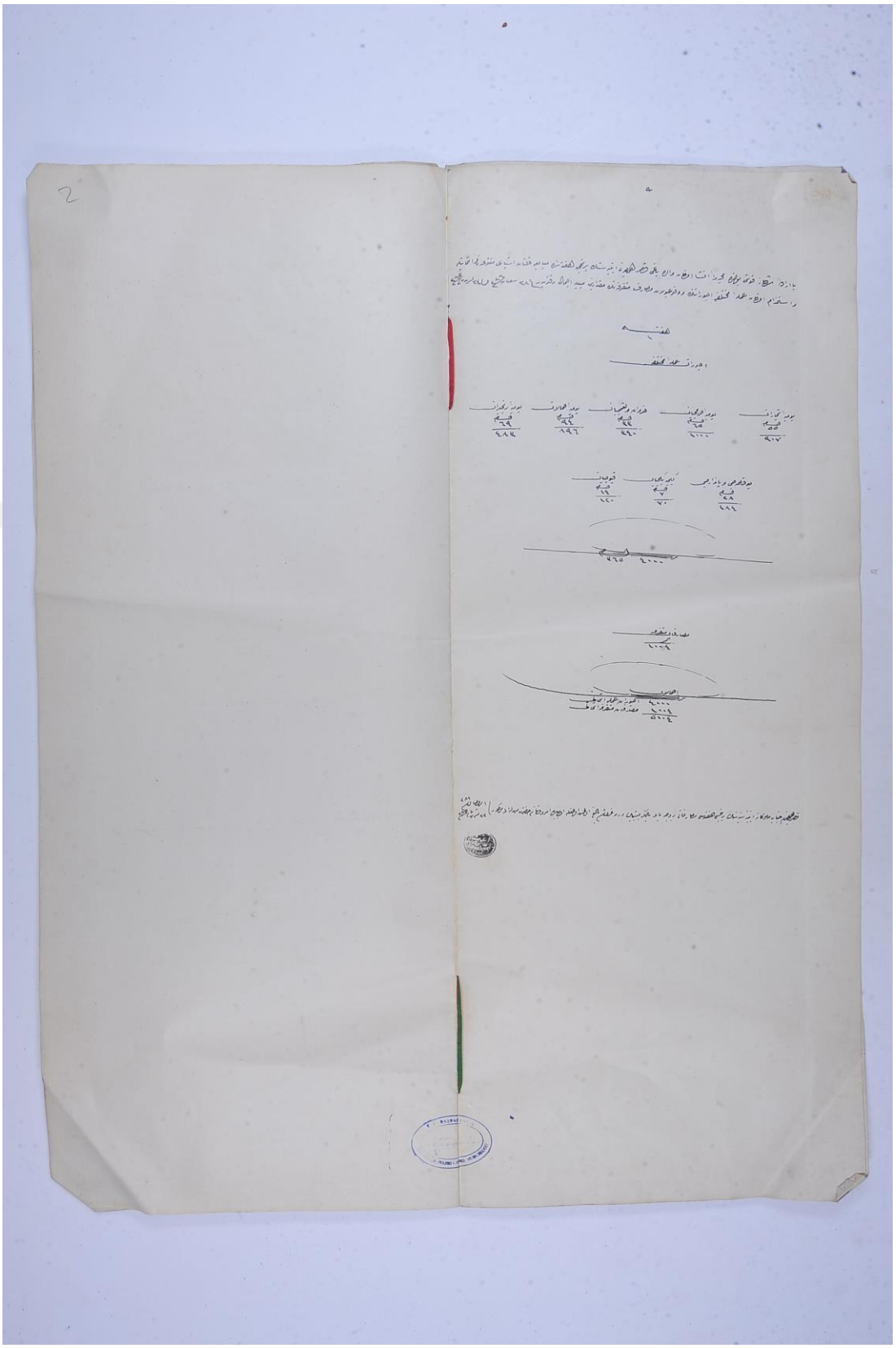
907080 Kuruş (mebaliğ alel-hesab-ı mezburun 110 kuruşa sarfından hasıl olan iskontosu)

Geriye kalan: 6090829,5 Kuruş 5

13330 Kuruş (Merbut defatirin yekünlerinde sehv hesabı olup mahsub-ı tenzil olunan)

Geriye kalan: 6077499,5 Kuruş 5

Şekil F.02 : Adile Sultan Kasrı'nın inşasına yönelik belgenin transkripsiyonu (BOA, HH.İ…49_12_002, H_28081287).

Şekil F.03 : Adile Sultan Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı (BOA, HH.d…17827, H_02091286).

Bi'l-irade-i şahane Koşuyolu'nda müceddeden inşa olunan Validebağı kasr-ı hümayunu ebniyesinin birinci haftasında mübayaa kılınan eşya-yı mütenevvianın esmanıyla istihdam olunan amele-i muhtelife ücüratının vuku bulan masarif-i müteferrikanın miktarını mübeyyen icmal defterdir. 28 Şaban sene 286 ve 24 Teşrinisani sene 285.

Hafta: 1

Ücüratı Amele-i muhtelife

Yevmiye-i tüccaran, 55 hadem, 908 Kuruş

Yevmiye-i hamamcıyan, 65 hadem, 1000 Kuruş

Hırvat ve lağımcıyan, 33 hadem, 340 Kuruş

Yemviye-i hamalat, 94 hadem, 896 Kuruş

Yevmiye-i rençberan, 69 hadem, 483 Kuruş

Yoklamacı ve pazarcı, 28 hadem, 184 Kuruş

Kahya, kahyan, 7 hadem, 70 Kuruş

Kapıcıyan, 7 hadem, 120 Kuruş

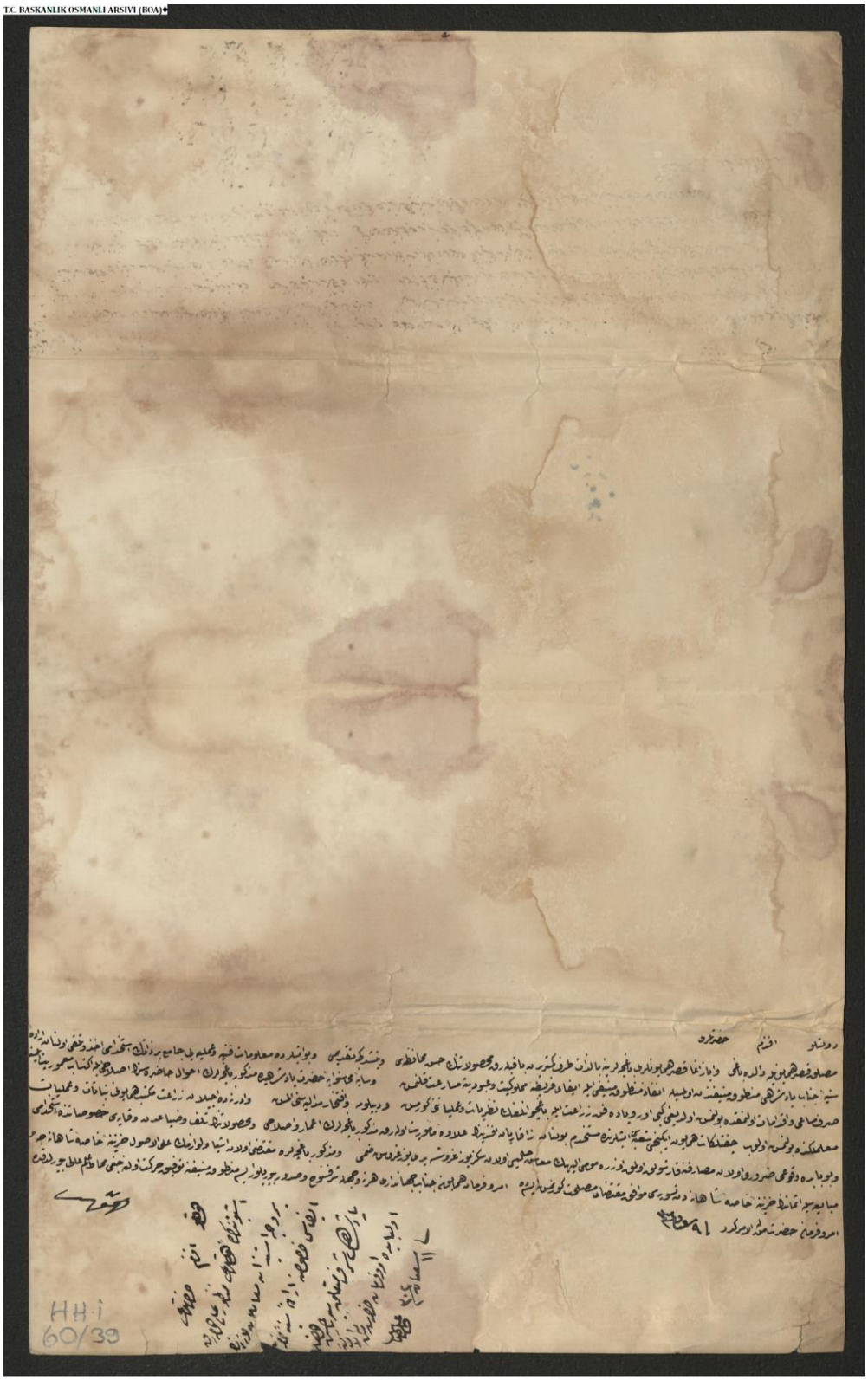
Yekün: 365 Hadem, 4000 Kuruş

Masarif-i müteferrik 1004 Kuruş

İcmalat: 4000 Kuruş (Ücürat-ı amele esmanı) + 1004 Kuruş (Masarifat-ı müteferrik esmanı) = 5004 Kuruş

Kasr-ı hümayun cenab-ı mülükane ebniyesinin birinci haftası masarifatı ber-vech-i bala yalnız 5004 kuruşa baliğ olmuş olmakla olbabda emr ü ferman hazret-i men lehül-emrindir. 1 Ramazan sene 286 ve 22 Teşrinisani sene 285.

Şekil F.04 : Adile Sultan Kasrı inşaatının amele ücretleriyle vs. masarıfatı belgesinin transkripsiyonu (BOA, HH.d…17827, H_02091286).

Şekil F.05 : Maslak Kasr-ı Hümayunu ile Validebağ ve ayazağa Kasr-ı Hümayunları bahçelerinin daha iyi bir şekilde işletilebilmesi için Zakarayan Efendi'nin görevlendirildiği (BOA, HH.i…60_39_01, H_11081302).

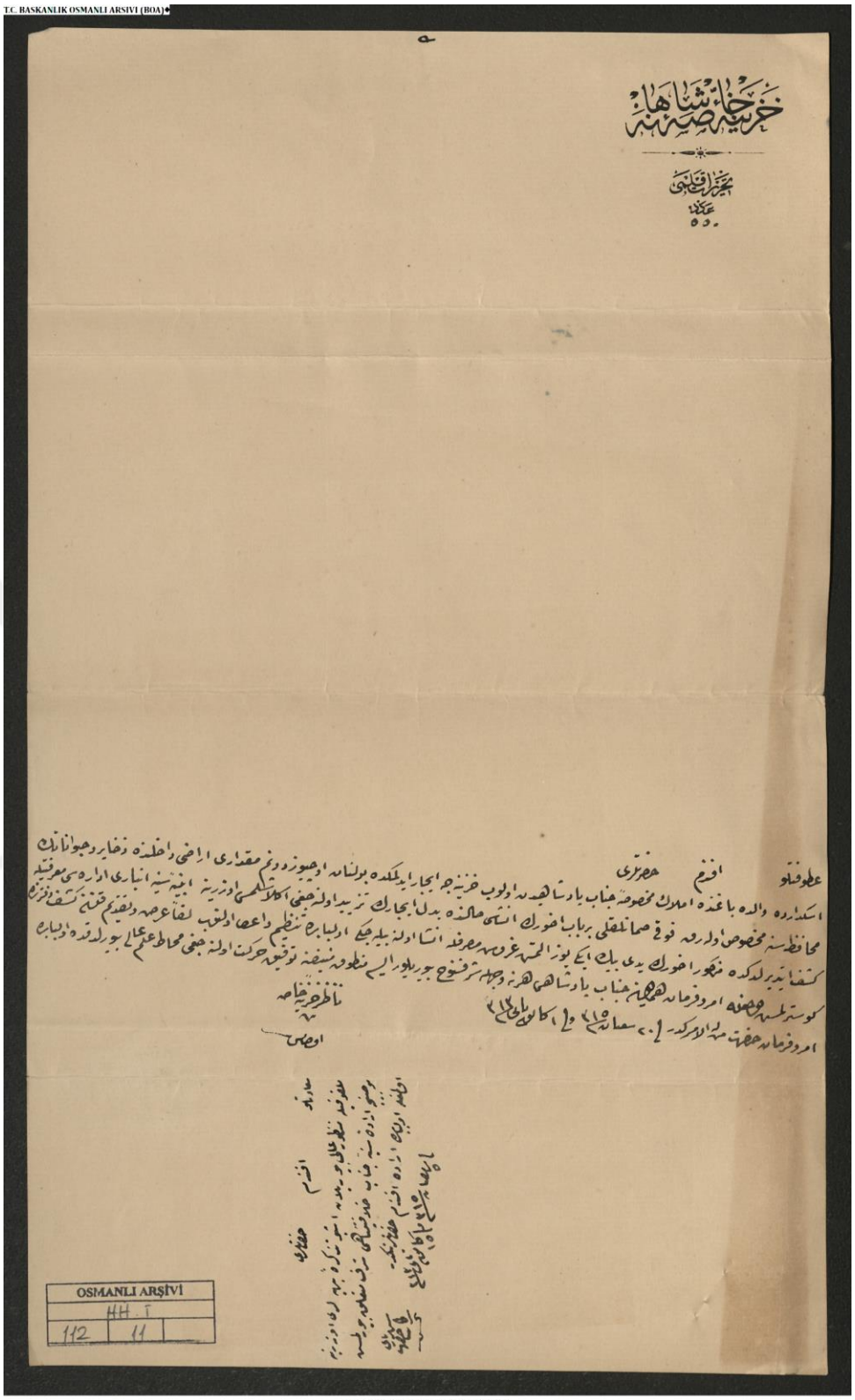
Devletlü efendim hazretleri

Maslak kasr-ı hümayunuyla Validebağı ve Ayazağa kasr-ı hümayunları bahçelerine bizzat taraf-ı kemteriden bakılarak mahsulatının hüsn-i muhafazası ve yetiştikçe takdimi ve bu işlerde malumat-ı fenniyye ve ilmiyeyi cami bir zatın istihdamı ahz ve telakki olunan irade-i seniye-i cenab-ı padişah mantuk-ı münifinden olmasıyla infaz-ı mantuk-ı münifiyle ifa-yı fariza-ı memlukiyet ve ubudiyete müsaraat kılınmış ve saye-i mahasin-vaye-i hazret-i padişahide mezkur bahçelerin ahval-i hazırasının ıslahı ile iktisab-ı mamuriyetiyle sarf-ı mesai ve ikdamat olunmakta bulunmuş olduğu gibi Avrupa'da fen-i ziraat ile bahçıvanlığın nazariyat ve ameliyatını görmüş ve diploma ve iftihar madalyasını almış ve Edirne'de açılan ziraat mekteb-i hümayunu nebatat ve ameliyat muallimliğinde bulunmuş olup çiftlikat-ı hümayun ikinci şubesi işlerinde müstahdem bulunan Zakaryan Efendi'nin ilave-i memuriyet olarak mezkur bahçelerin imar ve ıslahı ve mahsulatının telef ve ziyadan vikayesi hususatında istihdamı ve bu babda vukuu zaruri olan masarifine karşılık olmak üzere mumaileyhin maaş-ı halisi olan 800 kuruşa 700 kuruş zammı ve mezkur bahçelerde muktezi olan eşya ve levazımın alelusul hazine-i hassa-ı şahanece mübayaasıyla esmanının hazine-i hassa-ı şahaneden tesviyesi muvafık mukteza-yı maslahat görünmüş ise de emr ü ferman-ı hümayun cenab-ı tacdari her ne vechle şeref-sünuh ve sudur buyrulur ise mantuk-ı münifine tevfik-i hareket olunacağı muhat-ı ilm- ali buyrulduk da emr ü ferman hazret-i men lehü'l-emrindir. 9 Şaban sene 302

Devletlü efendim hazretleri

İşbu tezkire-i devletleri manzur-ı ali olarak bervech-i istizan muamelat-ı lazımenin ifası hususuna irade-i seniye-i padişahi şeref-müteallik buyrulmuş olmakla olbabda emr ü ferman hazret-i men lehü'l-emrindir. Fi 11 Şaban sene 302.

Şekil F.06 : Maslak Kasr-ı Hümayunu ile Validebağ ve ayazağa Kasr-ı Hümayunları bahçelerinin daha iyi bir şekilde işletilebilmesi için Zakarayan Efendi'nin görevlendirildiği belgenin transkripsiyonu (BOA, HH.i…60_39_01, H_11081302).

HH.İ..00112.00011.001

Şekil F.07 : Üsküdar'da Validebağı'nda emlak-i padişahiden olup hazinece icra edilen 300 dönüm arazi dahilind, zahireler ve hayvanların muhafazasına mahsus olmak üzere üstü samanlıklı bir ahır inşa ettirilmesi (BOA, HH.İ…112_11_001, H_05091315).

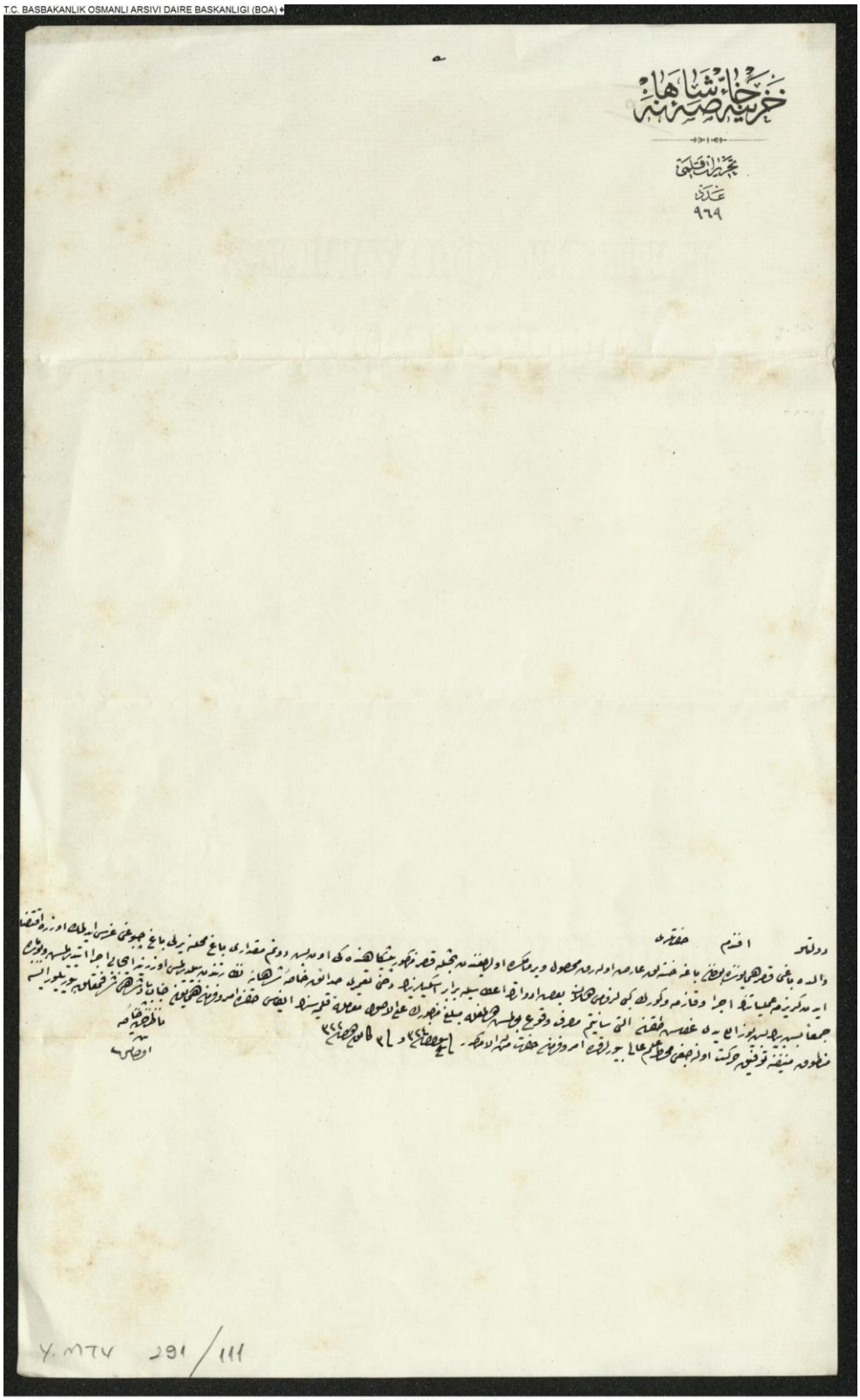
Devletlü efendim hazretleri

Üsküdar'da Validebağı'nda emlak-ı mahsusa-ı cenab-ı pahişahiden alıp hazinece icar edilmekte bulunan 300 dönüm miktarı arazi dahilinde zahair ve hayvanatın muhafazasına mahsus olarak fevki samanlıklı bir bab ahırın inşası halinde bedel-i icarın tezyit olunacağı anlaşılması üzerine enbiye-i seniye ambarı idaresi marifetiyle keşf ettirildik de mezkur ahırın 7260 kuruş masrafla inşa olunabileceği olbabda tanzim ve ita olunup leffen arz ve takdim kılınan keşf defterinde gösterilmiş olmakla emr ü ferman-ı hümayun cenab-ı padişahi her ne vechle şeref-sünuh buyrulur ise mantuk-ı münifine tevfik-i hareket olunacağı muhat-ı ilm-i alem buyrulduk da olbabda emr ü ferman hazret-i men lehü'l-emrindir. Fi 20 Şaban sene 315 ve fi 1 Kanunusani sene 313, Nazır-ı hazine-i hassa

Saadetlü efendim hazretleri

Melfufuyla manzur-ı ali buyrulan işbu tezkire-i behiyeleri üzerine mucibince irade-i seniye-i cenab-ı hilafet-penahi şeref-müteallik buyrulmuş olmakla olbabda irade efendim hazretlerinindir. Fi 5 Ramazan sene 315 ve fi 15 Kanunusani sene 313, Şehriyari serkatip hazretleri Tahsin.

Şekil F.08 : Üsküdar'da Validebağı'nda emlak-i padişahiden olup hazinece icra edilen 300 dönüm arazi dahilind, zahireler ve hayvanların muhafazasına mahsus olmak üzere üstü samanlıklı bir ahır inşa ettirilmesine ilişkin belgenin transkripsiyonu (BOA, HH.İ…112_11_001, H_05091315).

Y.MTV.00291.00111.001

Şekil F.09 : Validebağı Kasrı'nda bulunan bağa yerli bağ çubuğu dikilmesi (BOA, Y..MTV.291_111_001, H_30101324).

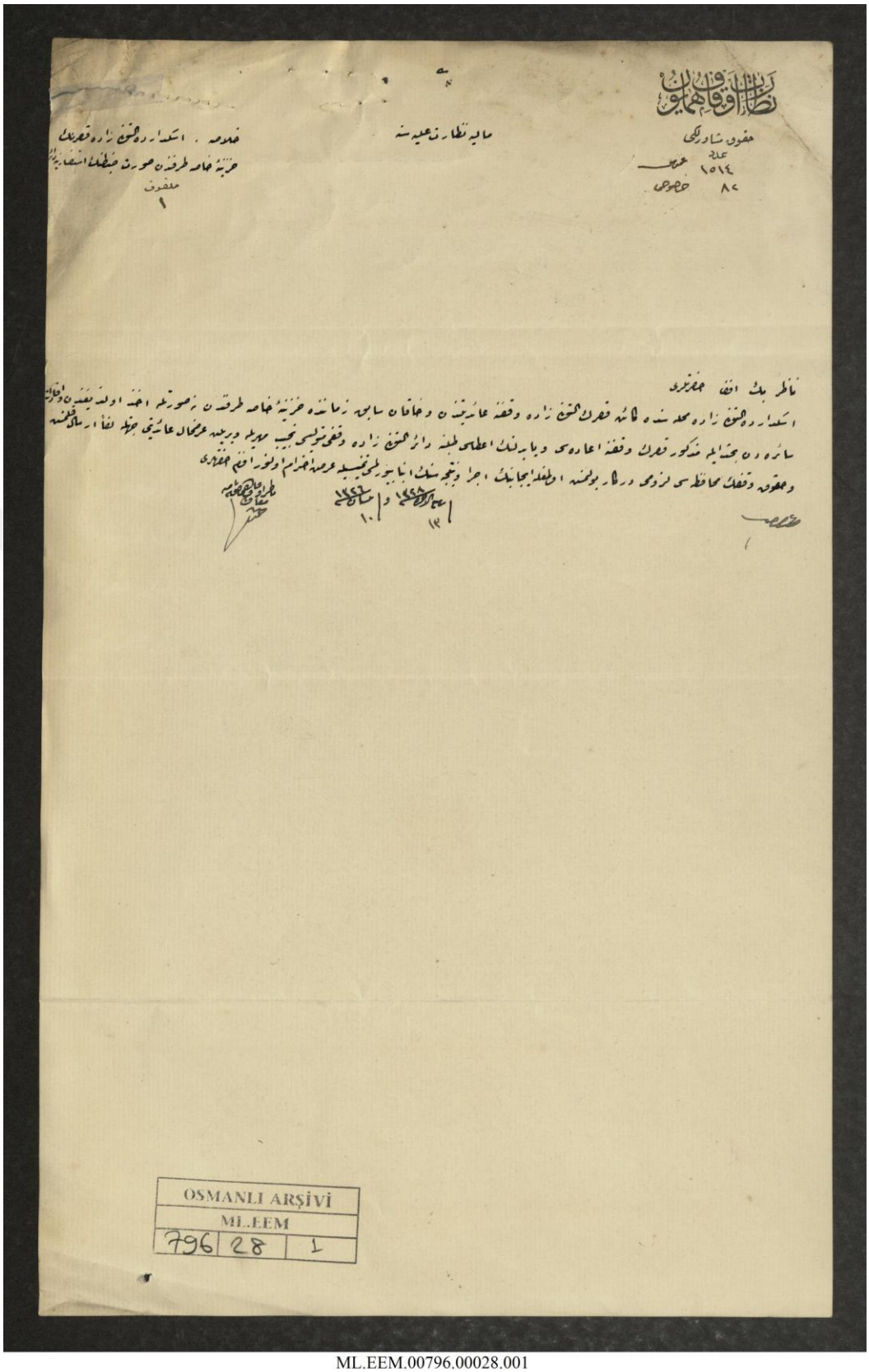
Devletlü efendim hazretleri

Validebağı kasr-ı hümayununda bulunan bağa hastalık arız olarak mahsul vermemekte olduğundan bahisle kasr-ı mezkur-ı pişgahındaki 15 dönüm miktarı bağ mahaline yerli bağ çubuğu gars edilmek üzere iktiza eden kirizma ameliyatının icra ve kazma ve kürek gibi lüzumu olan bazı edevatın itasıyla beraber eskilerinin dahi tamiri Hadaik-i Hassa-ı Şahane Nezareti'nden bildirilmesi üzerine icabı icra ettirilmiş ve bu babda cem'an 5.557 kuruş 96 santim masraf vuku bulmuş olmakla meblağ-ı mezburun alelusul muamele-i kalemiyesinin ifası hakkında emr ü ferman-ı hümayun cenab-ı padişahi şeref-müteallik buyrulur ise mantuk-ı münifine tevfik hareket olunacağı muhat-ı ilm-i ali buyrulduk da emr ü ferman hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fi 29 Şevval sene 1324 ve fi 3 Kânunuevvel sene 1322

Nazır-ı Hazine-i Hassa Ohannes.

Şekil F.10 : Validebağı Kasrı'nda bulunan bağa yerli bağ çubuğu dikilmesi hakkındaki belgenin transkripsiyonu (BOA, Y..MTV.291_111_001, H_30101324).

ML.EEM.00796.00028.001

Şekil F.11 : Üsküdar'da Hazie-i Hassa'ya devredilen Validebağı Kasrı'nın Altunizade Vakfı'na iade edilmesi talebi hakkında belge (BOA, ML.EEM._796_28_001, R_21021326).

Maliye Nezaret-i Celilesine

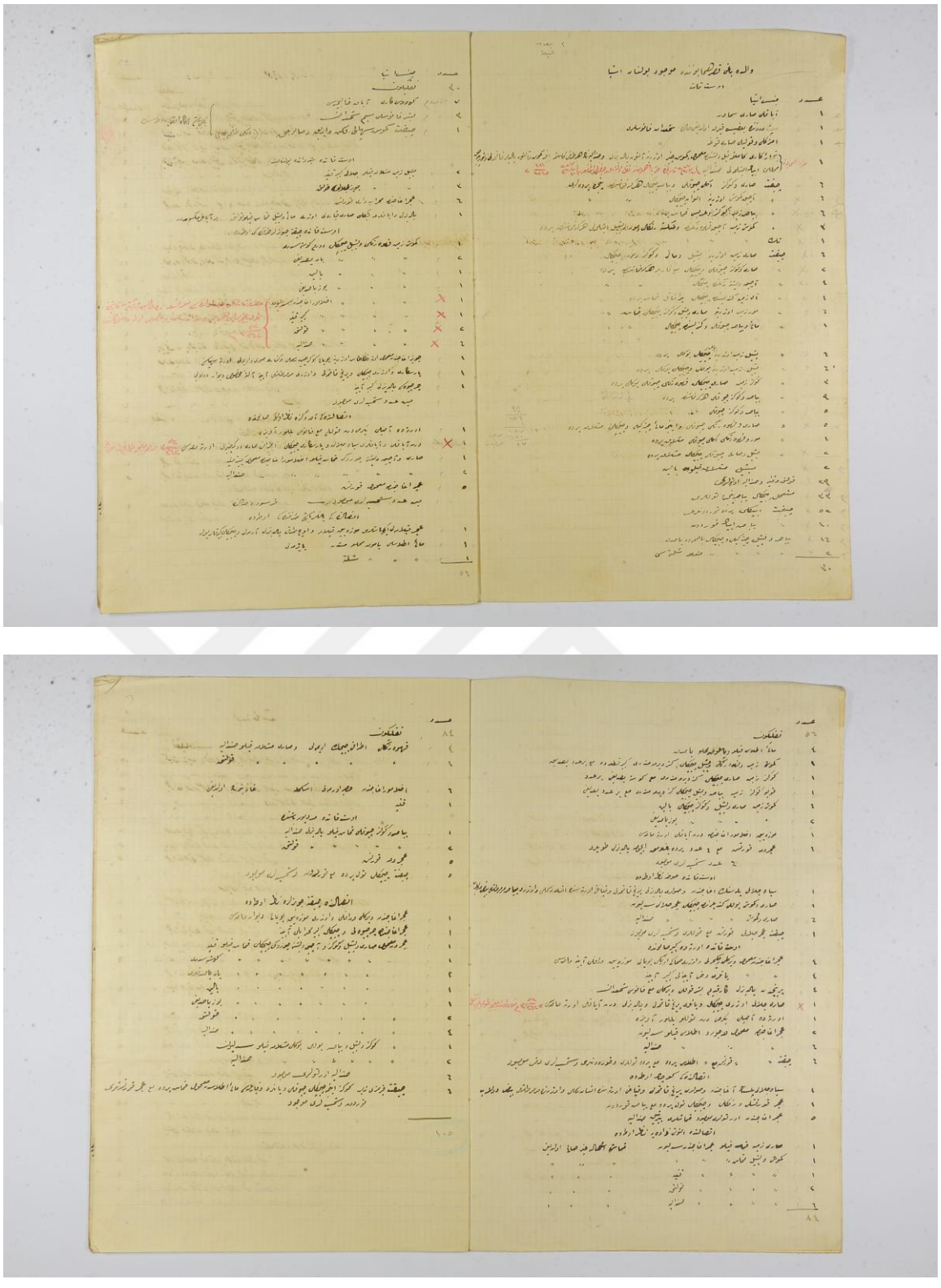
Hülasa: Üsküdar'da Altunizade kasrının hazine-i hassa tarafından suret-i zabtının istinsarına dair

Nazır beyefendi hazretlerine

Üsküdar'da Altunizade Mahallesi'nde kain kasrın Altunizade Vakfı'na aidiyetinden ve hakan-ı sabık zamanında hazine-i hassa tarafından ne suretle ahz olunduğundan ve ifadat-ı saireden bahis ile mezkur kasrın vakfına iadesi veya bedelinin itası talebine dair Altunizade Vakfı mütevellisi Necip Mahir ile verilen arzuhal aidiyeti cihetle leffen irsal kılınmış ve hukuk vakfın muhafazası lüzumunu derkar bulunmuş olmakla icabının icra ve neticesinin inba buyrulması temennisiyle arz-ı ihtiram olunur efendim hazretleri

Fi 13 Rebiülahir sene 1328 ve fi 10 Nisan sene 1326 Nazır-ı Evkaf-ı Hümayun Muavini.

Şekil F.12 : Üsküdar'da Hazie-i Hassa'ya devredilen Validebağı Kasrı'nın Altunizade Vakfı'na iade edilmesi talebi hakkında belgenin transkripsiyonu (BOA, ML.EEM._796_28_001, R_21021326).

Şekil F.13 : Validebağı Kasrı'nda mevcut bulunan eşyanın listesi (BOA, HH.d…17718_002 ve 17718_003, H_11121328).

Çizelge A.10 : Validebağı Kasrı'nda mevcut bulunan eşyanın listesinin transkripsiyonu 1 (BOA, HH.d…17718_002, H_11121328).

Sağ taraf

Validebağı Kasr-ı Hümayunu'nda Mevcud Bulunan Eşya

Üst Kat

Aded	**Cins-i eşya**
1	Ayaklı sarı semaver
1	Sepet derununda bazısı kırık olduğu halde şamdan fanusları
1	Emzikli ve kulplu sarı kova
1	Buhara-kari kamilen fil dişinden maʿmul ve gümüş çenber üzerine altun yaldızlı ve sandalyenin her tarafı kamilen ince gümüş altun yaldız kakmalı oturulacak mahalli ipek işlemeli sandalye fi 10 Mart 327 tarihinde hazine-i hümayuna nakl olunarak hıfz edilmişdir fi 20 Mart 327
6	Çift sarı ve güvez enli çubuklu ve beyaz çiçekli Hereke kumaşından pencere perdeleri
6	Çift açık gümüş üzerine elvan çiçekli Hereke kumaşından pencere perdeleri
6	Çift beyaz zemin güvez ve yeşil … kumaş (silik)
3	Çift gümüş zemin açık kahverenginde ve menekşe renkli ve mor ve yeşil işlemeli Hereke kumaşından perde
1	Tek gümüş zemin açık kahverenginde ve menekşe renkli ve mor ve yeşil işlemeli Hereke kumaşından perde
6	Çift sarı zemin üzerine yeşil ve mai ve güvez ve mor çiçekli Hereke kumaşından perde
2	Çift sarı ve güvez çubuklu ve çiçekli maʿ farbala Hereke kumaşından perde
4	Çift açık vişne renginde çiçekli Hereke kumaşından perde
1	Çift al zemin kendisinden çiçekli … kumaş perde
6	Çift mor zemin üzerine sarı ve yeşil ve güvez çiçekli kumaş perde
1	Çift mai ve beyaz çubuklu ve kendisinden çiçekli kumaş perde
6	Çift yeşil zemin üzerine pullu çiçekli yünlü perde
6	Çift yeşil zemin üzerine pullu ve çiçekli yünlü perde
3	Çift güvez zemin sarı çiçekli kahverengi çubuklu yünlü perde
9	Çift beyaz ve güvez çubuklu Hereke kumaşından perde
5	Çift beyaz ve güvez çubuklu Hereke kumaşından perde
5	Çift sarı ve kahverengi çubuklu ve ince mai çizgili ve çiçekli … perde
1	Çift mor ve kahverengi enli çubuklu … perde
2	Çift yeşil ve sarı çubuklu çiçekli … perde

2	Yeşil … kaplı balin
29	Koltuk ve kanepe ve sandalye örtüleri
33	Müstaʿmel çiçekli beyaz pencere tülleri
52	Çift ipekli perde kordonları
10	Çift beyaz ipek kordon
16	Beyaz ve yeşil çizgili ve çiçekli basmadan yasdık
2	Beyaz ve yeşil çizgili ve çiçekli minder şiltesi
30	

Sol taraf

Aded	**Cins-i eşya**	
30	Nakl-i yekun	
7	…-kari ayak haliçesi	
3	Beşer fanuslu sim şamdan	
1	Çift gümüş sehpalı leğen ve ibrik ve sabunluk (iki takım) (Bekçi başı Agah Efendi ofasında)	
	Üst katda … bulunan	
2	Yeşil zemin … kaplı cilalı kebir kanepe	
3	Yeşil zemin … kaplı ceviz cilalı koltuk	
6	Amber ağacından mihrabvari korniş	
1	Yaldızlı ve ayakları beşikli sarı kapareli? Üzeri mai ve yeşil kumaş kaplı koltuk bir ayağı meskutdur	
	Üst katda Çiftecevizler tarafındaki odada	
1	Gümüş zemin kahverengi ve yeşil çiçekli dürüm? köşe sediri	
2	Gümüş zemin kahverengi ve yeşil çiçekli yan yasdığı	
1	Gümüş zemin kahverengi ve yeşil çiçekli balin	
1	Gümüş zemin kahverengi ve yeşil çiçekli yüz yasdığı	
1	Gümüş zemin kahverengi ve yeşil çiçekli ıhlamur ağacından serliyon?	Mefruşat-ı hümayun idaresi marifetiyle 30 Kanun-ı Evvel 328 tarihinde Dolmabahçe saray-ı hümayununda zat-ı şahaneye mahsus odaya nakl olunmuşdur.
1	Gümüş zemin kahverengi ve yeşil çiçekli ıhlamur ağacından kebir kanepe	
2	Gümüş zemin kahverengi ve yeşil çiçekli ıhlamur ağacından koltuk	
6	Gümüş zemin kahverengi ve yeşil sandalye	
1	Ceviz ağacından mamul üzeri … taş üzerine boyalı güvercin resimli ve kenarı … ve oymalı orta sehpası	
1	Pariskari ve üzeri çiçekli ve pirinç kakmalı ve üzeri mermer taşlı ayna altına mahsus duvar dolabı	
1	Çerçevesi yaldızlı ayna	
	Beş aded şemsiyeleri mevcud	
	İttisalindeki Akdenize nazır olan salonda	
1	Ortada asılı yirmi dört kollu maʿ fanus billur avize	
1	Dört ayaklı ve ayakları siyah cilalı ve Pariskari çiçekli etrafı sarı dökme çenberli orta masası (evrak mucebinde doğruca Dolmabahçe sarayına nakl olunmuşdur)	

1	Sarı ve açık vişne çürüğü kumaş kaplı ıhlamur ağacından mamul kebir kanepe
2	Sarı ve açık vişne çürüğü kumaş kaplı ıhlamur ağacından mamul sandalye
5	Amber ağacından mamul korniş
	Beş aded şemsiyeleri mevcuddur fersude halinde
	İttisalindeki Bağlarbaşı tarafındaki odada
1	Amber kaplamalı iki başları mozaik kaplama ve üç tarafı yaldızlı armalı ve çiçekli karyola
1	Mai atlaslı pamuk memlu minder
1	Mai atlaslı pamuk şilte
56	

Çizelge A.11 : Validebağı Kasrı'nda mevcut bulunan eşyanın listesinin transkripsiyonu 2 (BOA, HH.d…17718_003, H_11121328).

Sağ taraf

Aded	
56	Nakl-i yekun
4	Mai atlas kaplı ve pamuk memlu yasdık
1	Gümüş zemin ve kahverengi ve yeşil çiçekli gezdirme minderi kebir kıtada maʿ bir aded yasdık
1	Güvez zemin sarı çiçekli gezdirme minder maʿ köşe yasdığı bir aded
1	Koyu güvez zemin beyaz ve yeşil çiçekli gezdirme minderi maʿ bir aded yasdığı
6	Gümüş zemin sarı ve yeşil ve güvez çiçekli belin
2	Gümüş zemin sarı ve yeşil ve güvez çiçekli yüz yasdığı
1	Mozaik ıhlamur ağacından dört ayaklı orta masası
6	Amberden korniş maʿ 6 aded perde bağlamak için yaldızlı topları
	6 aded şemsiyeleri mevcud
Üst katda havuza nazır odada	
1	Siyah cilalı pelesenk ağacından … yaldızlı pirinç kakmalı ve kapağı ortasında insan resimli ve üzeri beyaz mermer taşlı beyaz dolab
1	Sarı ve gümüş pullu kendilerinden çiçekli amber cilalı sedliyon
6	Sarı ve gümüş pullu kendilerinden çiçekli amber cilalı sandalye
1	Çift amber cilalı korniş maʿ kulları ve şemsiyeleri mevcud
Üst katda ortada kebir salonda	
4	Amber ağacından mamul direkli ve çekmeli ve üzeri somaki … boyalı mozaik ve raflı ayna masası
4	Amber ağacından mamul yanları dahi aynalı kebir ayna
4	Pirinçden yaldızlı kar-i kadim beşer kollu direkli maʿ fanusl şamdan
1	Sarı cilalı üzeri çiçekli ve yanları pirinç kakmalı ve yaldızlı dört ayaklı orta masası (… numrolu evrak mucebince Dolmabahçeye nakl)
1	Ortada asılı yirmi dört kullo billur avize
2	Amber ağacından mamul laciverd atlas kaplı sedliyon
6	Amber ağacından mamul laciverd atlas kaplı sandalye
6	Çift amber ağacından mamul korniş maʿ laciver atlas perde maʿ perde kolları ve kordonları ve şemsiyeleri dahi mevcud
İttisalindeki küçük odada	
1	Siyah cilalı pelesenk ağacından .. pirinç kakmalı ve kapağı ortasında insan resimli ve üzerinde mermer taşlı beyaz dolab
1	Amber kornişler ve renkli ce çiçekli tül perde maʿ beyaz kordon
5	Amber ağacından örtüleri mevcud kumaşları yırtık sandalye

İttisalinde Altunizadeye nazır odada	
1	Sarı zemin kumaş kaplı amber ağacından sedliyon kumaşı istimale gayr-ı salih olduğu
1	Gümüş ve yeşil kumaş kaplı amber ağacından sedliyon, kumaşı istimale gayr-ı salih olduğu
1	Gümüş ve yeşil kumaş kaplı amber ağacından kanepe, kumaşı istimale gayr-ı salih olduğu
2	Gümüş ve yeşil kumaş kaplı amber ağacından koltuk, kumaşı istimale gayr-ı salih olduğu
6	Gümüş ve yeşil kumaş kaplı amber ağacından sandalye, kumaşı istimale gayr-ı salih olduğu
84	

Sol taraf

Aded	
84	Nakl-i yekun
4	Kahverenkli etrafı çiçek oymalı ve sarı … kaplı sandalye
1	Kahverenkli etrafı çiçek oymalı ve sarı … kaplı koltuk
6	Ihlamur ağacından .. örmeli iskemle …
1	Kanepe
Üst katda merdiven başında	
1	Beyaz ve güvez çubuklu kumaş kaplı yaldızlı sandalye
2	Beyaz ve güvez çubuklu kumaş kaplı yaldızlı koltuk
5	Amberden korniş
5	Çift çiçekli tül perde maʿ kordon ve şemsiyeleri mevcud
İttisalinde Çiftecevizlere nazır odada	
1	Amber ağacından direkli ve raflı ve üzeri mozaik boyalı duvar masası
1	Amber ağacından çerçeveli ve çiçekli kebir mihrablı ayna
1	Amber ağacından sarı ve yeşil ve güvez ve açık vişne çürüğü çiçekli kumaş kaplı kanepe
1	sarı ve yeşil ve güvez ve açık vişne çürüğü çiçekli kumaş kaplı köşe sediri
2	sarı ve yeşil ve güvez ve açık vişne çürüğü çiçekli kumaş kaplı yan yasdığı
1	sarı ve yeşil ve güvez ve açık vişne çürüğü çiçekli kumaş kaplı balin
1	Sarı ve yeşil ve güvez ve açık vişne çürüğü çiçekli kumaş kaplı yüz yasdığı
2	Amber ağacından sarı e yeşil ve güvez ve açık vişne çürüğü çiçekli kumaş kaplı koltuk
4	Amber ağacından sarı ve yeşil ve güvez ve açık vişne çürüğü çiçekli kumaş kaplı sandalye
1	Amber ağacından güvez ve yeşil ve beyaz pullu yünlü … kaplı sedliyon
2	Amber ağacından güvez ve yeşil ve beyaz pullu yünlü … kaplı sandalye
6	Sandalye örtüleri mevcud
6	Çift kırmızı zemin güvez ince çiçekli çubuklu ve yanları … mai atlasdan mamul kumaş perde maʿ amber kornişleri kordon ve şemsiyeleri mevcud
105	

Çizelge A.12 : Validebağı Kasrı'nda mevcut bulunan eşyanın listesinin transkripsiyonu 3 (BOA, HH.d…17718_004, H_11121328).

Sağ taraf

Orta Kat	
Aded	
105	Nakl-i yekun
1	Gümüş zemin ve kahverengi çizgili ceviz ağacından mamul çiçekli koltuk
3	Gümüş zemin ve kahverengi çizgili ceviz ağacından mamul çiçekli sandalye
2	Amber ağacından mamul üçer ayaklı sagir müdevver sigara masası
4	Amber ağacından mamul üçer ayaklı dört köşeli sagir sigara sehpası
1	Amber ağacından mamul açılır kapanır dört ayaklı ve çiçekli yemek masası
8	Sarı pirinç kebir ve yanları oymalı cam fener ikişer mumlu
5	Yalnız üstleri sarı tenekeli ve köşeleri farisi ikişer mumlu cam fener
5	Amber ağacından mamul korniş maʿ beş şemsiyeleri mevcud
Merdiven sol cenahındaki odada	
1	Maun ağacından yaldızlı ve çiçekli ve arslan resimli ve üzeri cevizkaplamalı ayna masası
1	Maun ağacından çerçeveli ve yaldızlı ve arslan resimli kebir ayna
1	Amber ağacından kumaşsız kebir kanepe
2	Ceviz ağacından yanları çiçek oymalı ve sarı … kaplı koltuk
6	Ceviz ağacından yanları çiçek oymalı ve sarı … kaplı sandalye
6	Amber ağacından mamul korniş maʿ güvez ve beyaz çiçekli tül perde maʿ kordonları
4	Siyah karyola
1	Sarı atlaslı ve kakmalı ayakları yaldızlı koltuk
9	Amber ağacından fersude yüzlü sandalye
2	Helalarda sarı ibrik
Merdivenin sağ cenahında Altunizadeye nazır odada	
1	Yeşil zemin … kaplı kebir kanepe
1	Yeşil zemin … kaplı koltuk
13	Yeşil zemin … kaplı sandalye
6	Amber ağacından korniş maʿ tül ve şemsiyeleri
2	Yeşil … kaplı ayak iskemlesi
İttisalindeki havuza nazır küçük odada	
2	Güvez fersude kumaşlı yaldızlı sagir kanepe

1	Mai ve sarı ve kahverenkli çubuklu yaldızlı sandalye
1	Mai zemin güvez ve yeşil çiçekli kumaş kaplı sandalye yaldızlı olduğu
1	Ceviz ağacından ikişer raflı ve üzeri somaki taşlı yarım duvar masası
132	

Sol taraf

Aded	
132	Nakl-i yekun
1	Maun ağacından ikişer raflı ve üzeri mermer taşlı yarım duvar masası
1	Amber ağacından korniş maʿ renkli tül perde ve bir şemsiyesi mevcud
… orta salonunda 13 numrolu	
1	Ceviz ağacından ayaklarının üzerleri çiçekli ve üzeri siyah somaki taşlı kebir orta masası
4	Onar kollu ve orta yerleri fanuslu kebir karpuzlu pirinç direkli ve altları somaki taşlı şamdan
15	Amber ağacından beyaz ve güvez kumaş kaplı sandalye
4	Amber ağacından korniş maʿ tül ve şemsiyeleri ve kordonları mevcud
1	Ortada asılı on ikişer kollu billur ve fanuslu avize
Havuzbaşına ve Karacaahmede nazır odada	
1	Som yaldızlı ve sagir aynalı ve çekmeli tuvalet masası
1	Amber ağacından mamul samani zemin kumaş kaplı sedliyon
2	Amber ağacından mamul samani zemin kumaş kaplı koltuk
4	Amber ağacından mamul samani zemin kumaş kaplı sandalye
İttisalinde Akdenize nazır odada	
	Avrupakari çekme borulu altışar çekmeli ve yanlarında pirinç kakmalı ve üzerleri taşlı ve çekmelerinde yazıhane sürmeli konsol
1	Beyazü’ş-şekl Pariskari çekmeli pirinç çubuk ve çiçek kakmalı ve üzeri mermer taşlı duvar dolanı
1	Çerçevesi yaldızlı ve armalı kebir ayna
2	Ayakları pirinçden bargir tırnaklı ve limon küfü renginde üçer tarafları kız resimli Avrupakari ve ağızları çenberli sagir vazo
1	Ceviz ağacından çiçek oymalı üç ayaklı ve ortası siyah taş üzerine boya ile çenber gül ve çiçek işlemeli orta masası
1	Ihlamur ağacından gayet ziynetli oymalı ve çiçekli ve üzeri siyah kıymetli taş üzerine yine taş ile çiçek kakmalı bir demet muhtelif çiçek resmini havi orta masası
2	Beyaz ve güvez ve yeşil çubuklu kumaş kaplı kebir kanepe
2	Beyaz ve güvez ve yeşil çubuklu kumaş kaplı koltuk
4	Beyaz ve güvez ve yeşil çubuklu kumaş kaplı sandalye
6	Beyaz ve güvez ve yeşil çubuklu kumaş kaplı perde maʿ farbala ve kordon ve maʿ amberden korniş ile tülleri dahi mevcud
4	Parça odanın etraf-ı erbaası Avdrupakari yol haliçelesi mefruşdur zeminde hasır mefruşdur
Orta katda Akdenize nazır küçük salonda	
1	Cevizden mamul çiçekli ve oymalı ve üzeri somaki taşlı dört ayaklı orta masası

1	Yaldızlı ve çifte güvercin heykelli ve direkleri çiçekli ve yaldızlı ve üzerindeki siyah taş üzerine renkli taşla işlemeli orta yeri manolya ve sair muhtelif çiçek resimli ve kelebek ve kuş resimli müdevver orta masası
2	Amber ağacından arkalıklı ve yanları ve üzerleri laciverd kumaş kaplı sedir
2	Laciverd kumaş kaplı ve pamuk memlu şilte
6	Laciverd kumaş kaplı ve pamuk memlu yan yasdıkları
159	

Çizelge A.13 : Validebağı Kasrı'nda mevcut bulunan eşyanın listesinin transkripsiyonu 4 (BOA, HH.d…17718_005, H_11121328).

Sağ taraf

Aded		
159	Nakl-i yekun	
4	Laciverd kumaş kaplı ve pamuk memlu yüz yasdıkları	
4	Amber ağacından laciverd kumaş sandalye	
4	Güvez zemin atlas kaplı maun aağacından sarı pirinç çiçek kakmalı kebir koltuk	30 Kanun*ı evvel 328 ve 13 Kanun-ı sani 328 tarihlerinde mefruşat-ı hümayun idaresi marifetiyle Dolmabahçe saray-ı hümayununda zat-ı şahaneye mahsus odaya nakl olunmuşdur 23 Kanun-ı sani 328
2	Güvez zemin atlas kaplı maun ağacından sarı pirinç çiçek kakmalı sagir koltuk	
2	Güvez zemin atlas kaplı maun ağacından sarı pirinç çiçek kakmalı sedliyon	
5	Çift alve beyaz çubuklu maʿ farbala ve amber ağacından korniş ve tül ve kordonları perde ve şemsiyeleri mevcud	
1	Amber kaplama altı çekmeli ve .. ve çiçekli ve kapağı aynalı dolab	
	Orta katda deniz tarafına nazır sol cenahtaki odada	
1	Sarı ve siyah cilalı dört ayaklı ve üzeri somaki taşlı orta masası	… numrolu evrak mucebince Dolmabahçe saray-ı hümayununa nakl olunmuşdur
1	Sitah cilalı ve pirinç düğme ile … ve sair mahallerinde işlemeli ve kız resimli ve siyah mermer taş üzerine kırmızı ve yeşil işlemeli üç kanadlı kebir dolab	13 Kanun-ı Sani 328 tarihinde mefruşat-ı hümayun idaresi marifetiyle Dolmabahçe saray-ı hümayununa nakl olunmuşdur.
1	Yaldızlı ayna	
2	Mai zemin ve altları ve ağızları düğme? Ve yaldızlı sagir küp vazo	
2	Gümüş zemin al ve yeşil sarı çiçek işlemeli ve yaldızlı koltuk	
4	Gümüş zemin al ve yeşil sarı çiçek işlemeli ve yaldızlı sandalye	
1	Gümüş zemin al ve yeşil sarı çiçek işlemeli ayak iskemlesi	
6	Gümüş zemin al ve yeşil sarı çiçek işlemeli perde maʿ amber korniş ma´tülleri ve kordonları ve şemsiyeleri dahi mevcud	
1	Sagir ve cilalı sigara sehbası	
Alt katda müdürler odası		
1	Eski ve mozaik kaplı üç kanadlı ve üzeri somaki taşlı beyzü'ş-şekl ayna altına mahsus dolab	
1	Kebir semaver (KKYYV)	
Bekçibaşı Odasında		

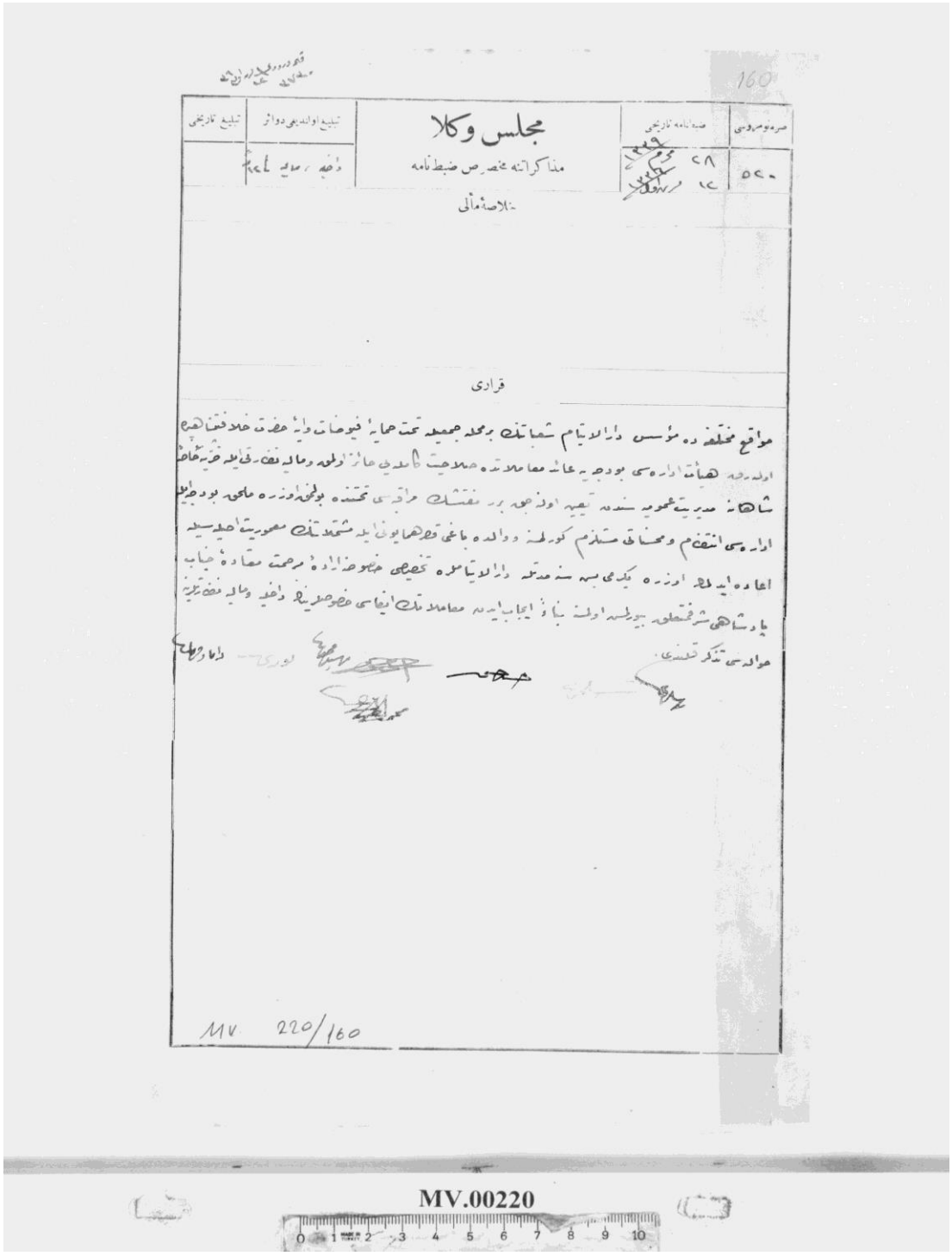
1	Meşin kaplı kanepe
2	Meşin kaplı koltuk
4	Meşin kaplı sandalye
1	Yaldızlı kumaşsız kanepe maʿ iki sagir yan yasdığı
1	Maun ağacından al kumaşdan koltuk maʿ örtüsü
2	Yeşil ve beyaz çubuklu yün memlu minder
1	Yeşil ve beyaz çubuklu pamuk memlu şilte
4	Yeşil ve beyaz çubuklu yün memlu yasdık
1	Yeşil ve beyaz çubuklu pamuk memlu yüz yasdığı (basması yırtık olduğu)
187	

Sol taraf

Aded		
187	Nakl-i yekun	
Bekçi Ağalar Odasında		
1	Siyah cilalı kebir kanepe	
1	Sarı cilalı camekan dolab altlı üstlü	
1	Şamdan odasında önü tenteli dolab	
2	Yün memlu sedir	
11	Yün memlu yasdık	
4	İki kebir iki sagir maʿ kapak tencere	Bakır Takımı
4	Maʿ kapak sahan	
1	Kapaksız çorba tası	
1	Yumurta tavası hurda halinde	
1	Yağ tavası hurda halinde	
1	Kebir kadayıf tepsisi hurda halinde	
1	Sagir kadayıf tepsisi	
1	Kapaksız karavana	
1	Kara güğüm	
1	Sagir kahve güğümü	
1	Saplı tas	
2	Taam tepsisi bir kebir bir sagir olduğu	
1	Süzgeç	
205		

Yalnız iki yüz beş kalem eşyadır
Validebağı kasr-ı hümayununda mevcud bulunub sebt-i defter edilen bervech-i bala iki yüz beş kalem eşyayı tamamen teslim aldığımızı mübeyyin işbu mahale şerh verilerek temhir kılındı fi 1 Kanun-ı Evvel 326

Kasr-ı mezkur Bekçibaşı

Şekil F.14 : 1. Darüleytam şubelerinin tek bir mahalle toplanarak idare edilmesi 2. Validebağı Kasr-ı Hümayunu'nun tamir edilerek Daruleytam'a tahsisi (BOA, MV.220_160, H_28011339).

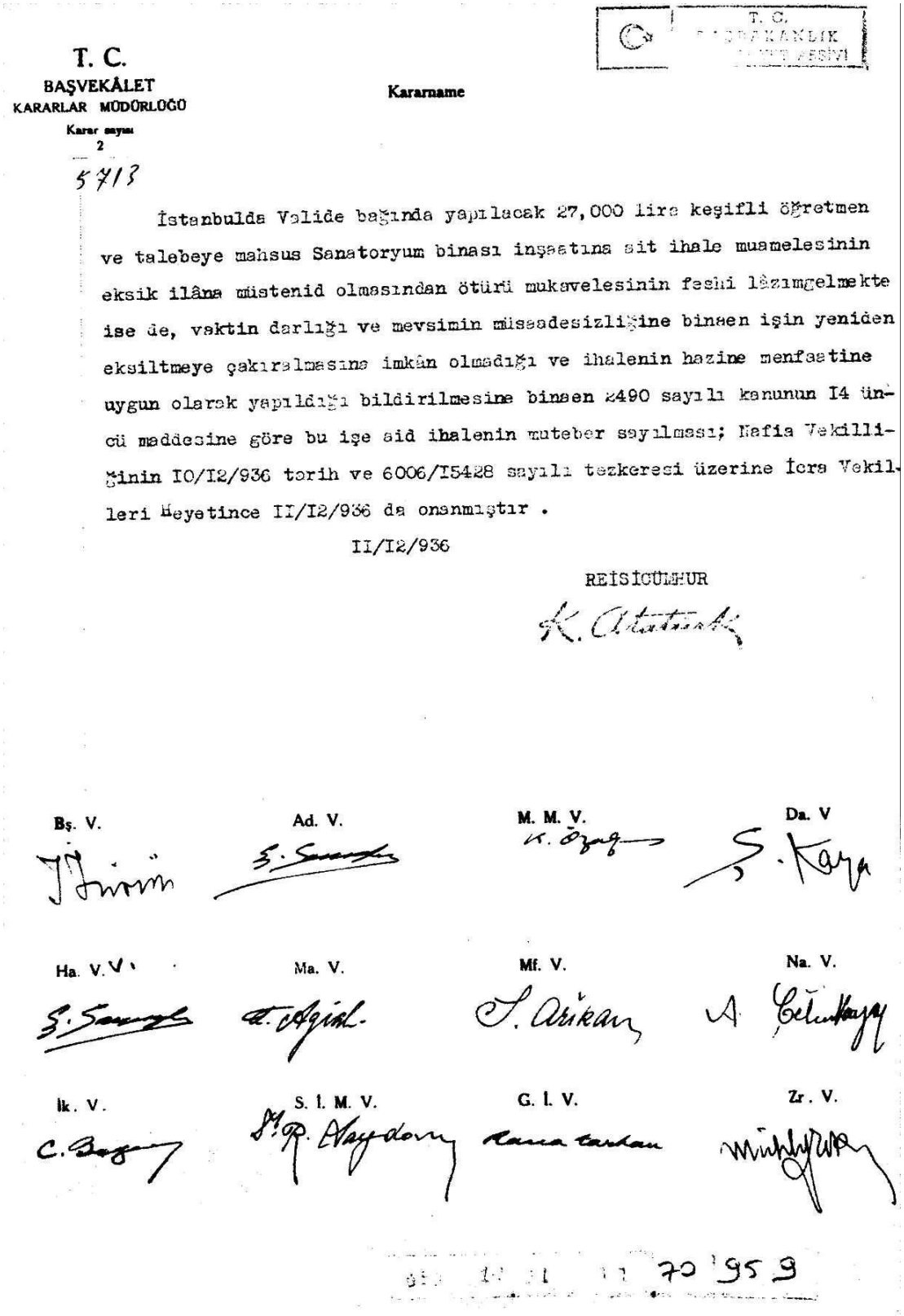
Meclis-i Vükela
Müzakeratına Mahsus Zabıtname

28 Muharrem sene 1339
12 Teşrinievvel sene 1336

Tebliğ olunduğu devair: Dahiliye ve Maliye

Kararı:
Mevaki-i muhtelifede müesses darüleytam şubatının bir mahale cemiyle taht-ı himaye-i füyuzat-vaye-i hazret-i hilafet-penahide olarak heyet-i idaresi bütçeye aid muamelatta salahiyet-i kamileyi haiz olmak ve Maliye Nezareti ile Hazine-i Hassa-ı Şahane Müdüriyet-i Umumiyyesi'nden tayin olunacak birer müfettişin murakabesi tahtında bulunmak üzere mülhak bütçe ile idaresi intizam ve muhassasatı müstelzim görülmesine ve Validebağı kasr-ı hümayunu ile müştemilatının mamuriyet-i asliyesiyle iade edilmek üzere 25 sene müddetle darüleytamlara tahsis hususuna irade-i merhamet mutade-i cenab-ı padişahi şeref-müteallik buyrulmuş olmasına binaen icab eden muamelatın ifası hususlarının Dahiliye ve Maliye Nezaretlerine havalesi tezekkür kılındı.

Şekil F.15 : 1. Darüleytam şubelerinin tek bir mahalle toplanarak idare edilmesi 2. Validebağı Kasr-ı Hümayunu'nun tamir edilerek Daruleytam'a tahsisi hakkındaki belgenin transkripsiyonu (BOA, MV.220_160, H_28011339).

T. C.
BAŞVEKÂLET
KARARLAR MÜDÜRLÜĞÜ
Karar sayısı
2
5713

Kararname

İstanbulda Valide bağında yapılacak 27,000 lira keşifli öğretmen ve talebeye mahsus Sanatoryum binası inşaatına ait ihale muamelesinin eksik ilâna müstenid olmasından ötürü mukavelesinin feshi lâzımgelmekte ise de, vaktin darlığı ve mevsimin müsaadesizliğine binaen işin yeniden eksiltmeye çakırılmasına imkân olmadığı ve ihalenin hazine menfaatine uygun olarak yapıldığı bildirilmesine binaen 2490 sayılı kanunun 14 üncü maddesine göre bu işe ait ihalenin muteber sayılması; Nafia Vekilliğinin 10/12/936 tarih ve 6006/15428 sayılı tezkeresi üzerine İcra Vekilleri Heyetince 11/12/936 da onanmıştır .

11/12/936

REİSİCÜMHUR
K. Atatürk

Bş. V. | Ad. V. | M. M. V. | Da. V

Ha. V. | Ma. V. | Mf. V. | Na. V.

İk. V. | S. İ. M. V. | G. İ. V. | Zr. V.

70 95 9

Şekil F.16 : İstanbul Validebağı'nda inşa edilecek sanatoryumun ihale edilmesi (BOA, 30-18-1-2_70_95, M_11121936).

T. C.
BAŞVEKÂLET
KARARLAR DAİRESİ MÜDÜRLÜĞÜ
Karar sayısı
2
14829

Kararname

Eksiltmeye konulduğu ve müddeti de uzatıldığı halde isteklisi çıkmadığı ve bir ay zarfında pazarlık suretile de inale olunamadığı anlaşılan Validebağ Prevantoryom ve sanatoryomunun I940 malî yılı yumurta, sarımsak, soğan, patates, hayvan yemi, Zeytinyağı, sabun, soda, toz ve kesme şeker, unlu maddeler ve kuru erzak ihtiyacının 2490 sayılı kanunun 46 ıncı maddesinin R fıkrasına göre pazarlık suretile temin olunması; Maarif Vekilliğinin II/II/I940 tarih ve 52330/II/29033 sayılı tezkeresi ve Maliye Vekilliğinin 4/I2/I940 tarih ve II2233/92/5629 sayılı mütaleanamesi üzerine İcra Vekilleri Heyetince 9. KÂN. EV. 1940 tarihinde kabul olunmuştur.

REİSİCÜMHUR

Bş. V. Ad. V. M. M. V. Da. V. Ha. V.

Ma. V. Mf. V. Na. V. İk. V. S. İ M. V.

G. İ. V. Zr. V. Mü. V. Ti. V.

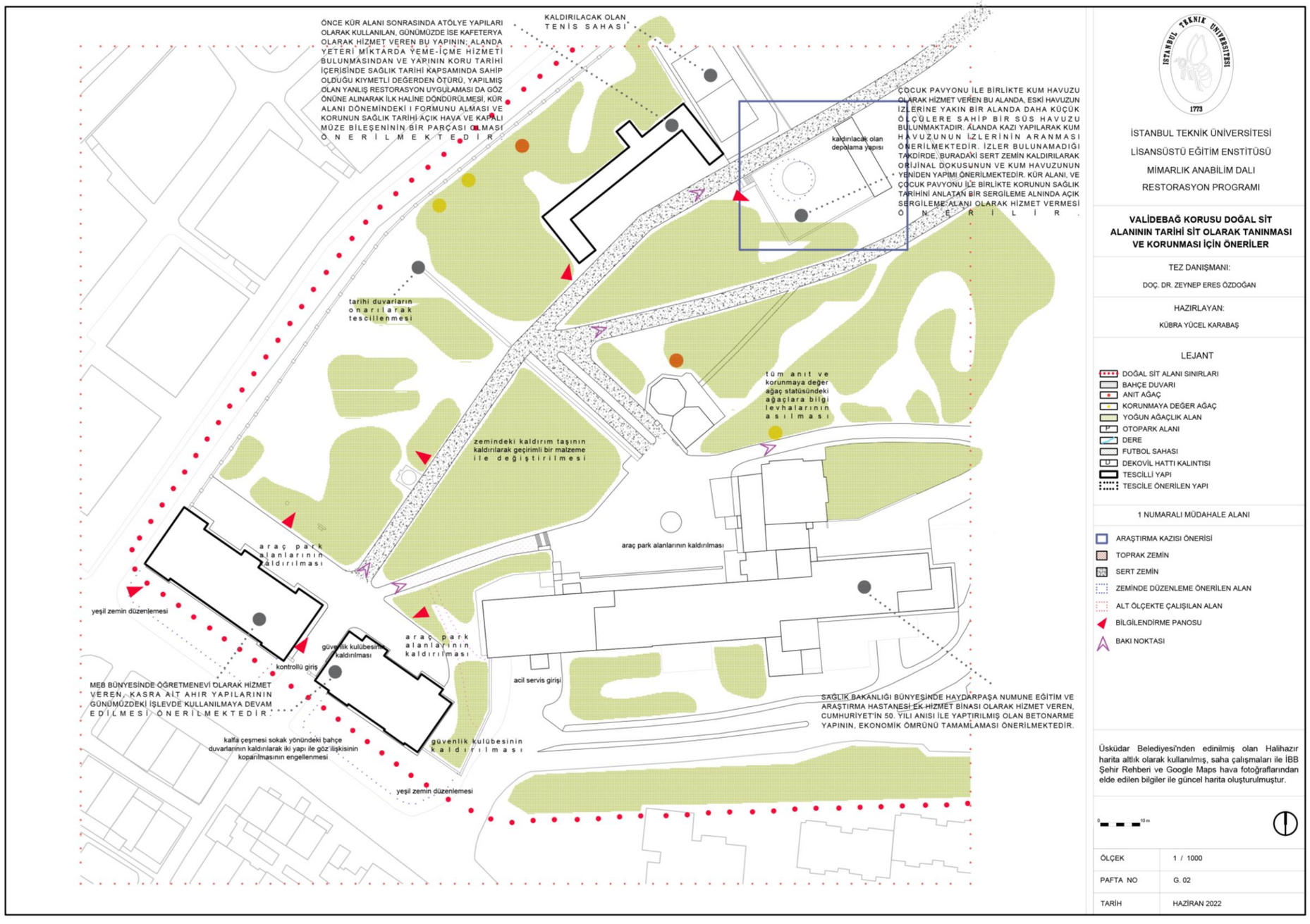
93 113 3

Şekil F.17 : Validebağ Prevantoryum ve Sanatoryumu'nun bazı ihtiyaçlarının pazarlıkla temini (BOA, 30-18-1-2_93_113, M_09121940).

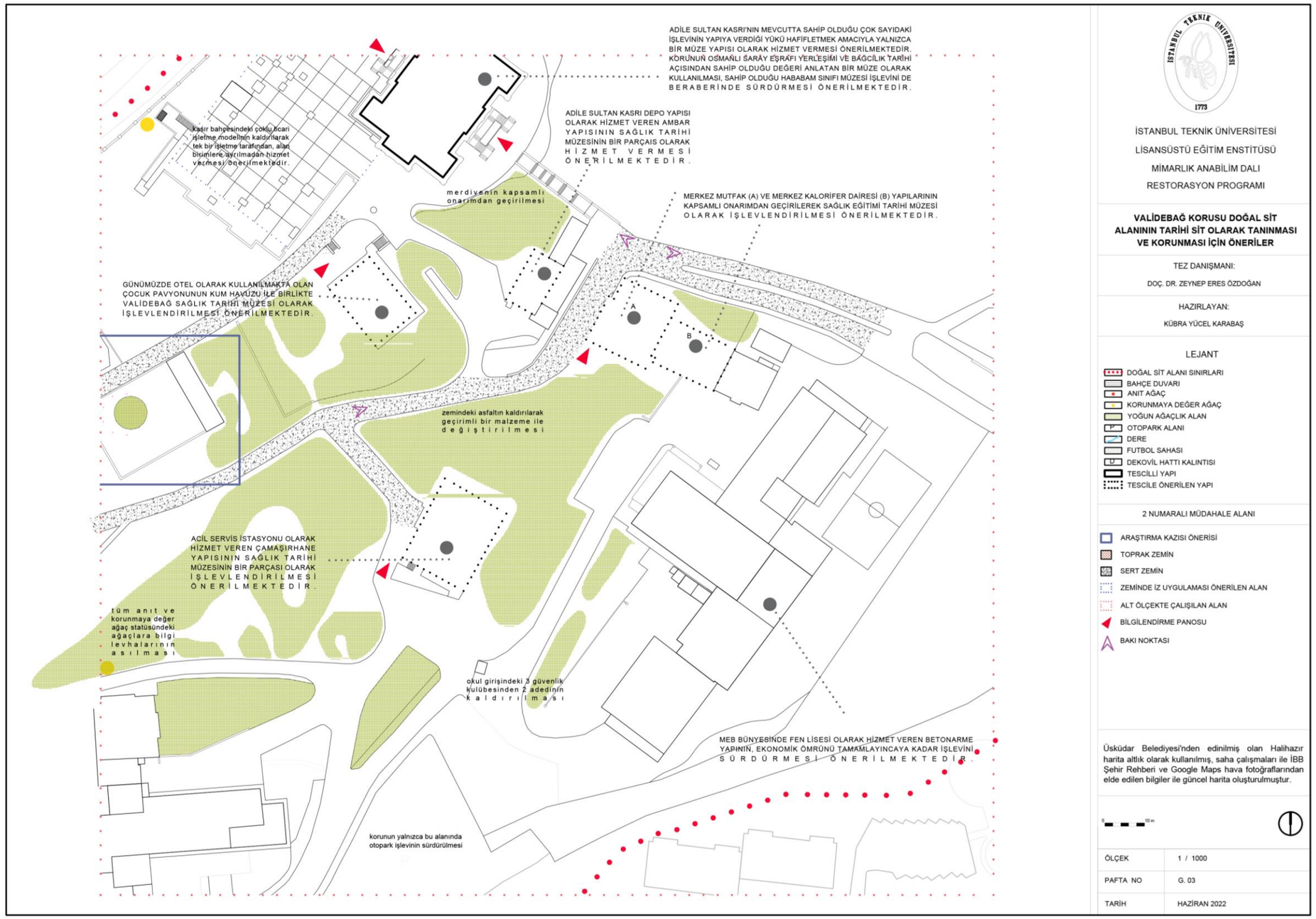
EK G: Müdahale Önerisi Çizimleri

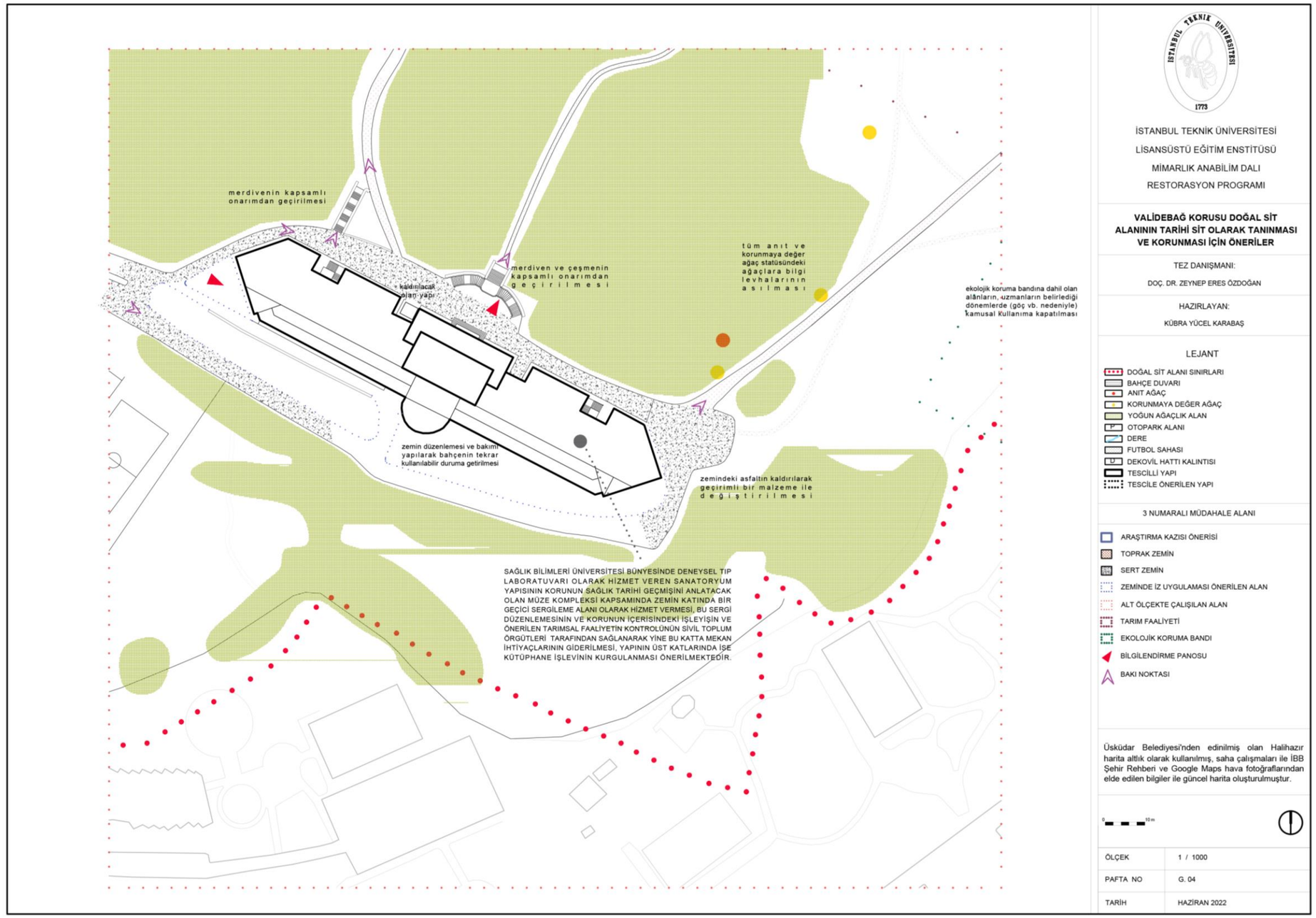
Şekil G.1 : Müdahale Önerisi.

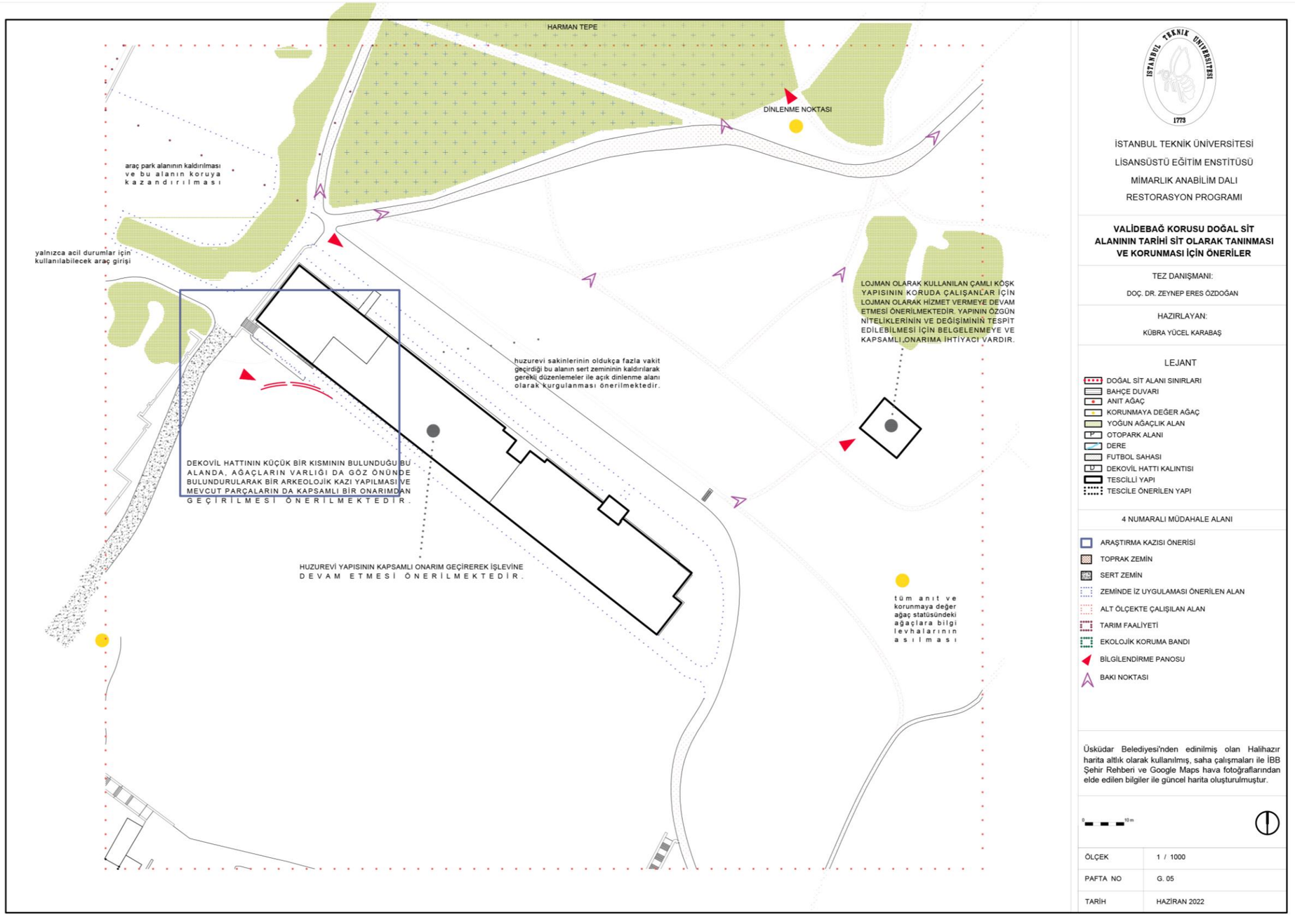
Şekil G.2 : 1 Numaralı Müdahale Alanı.

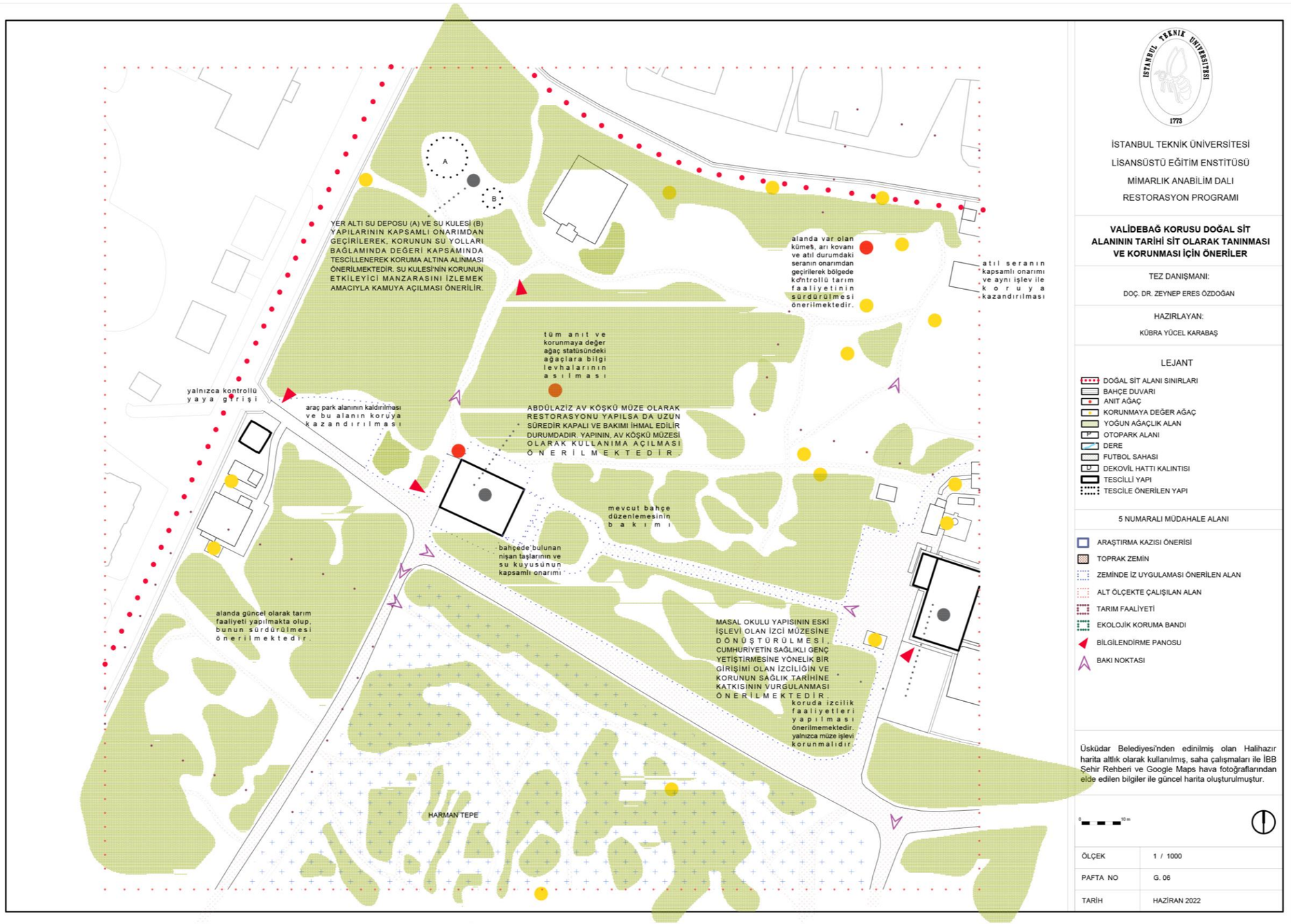
Şekil G.3 : 2 Numaralı Müdahale Alanı.

Şekil G.4 : 3 Numaralı Müdahale Alanı.

Şekil G.5 : 4 Numaralı Müdahale Alanı.

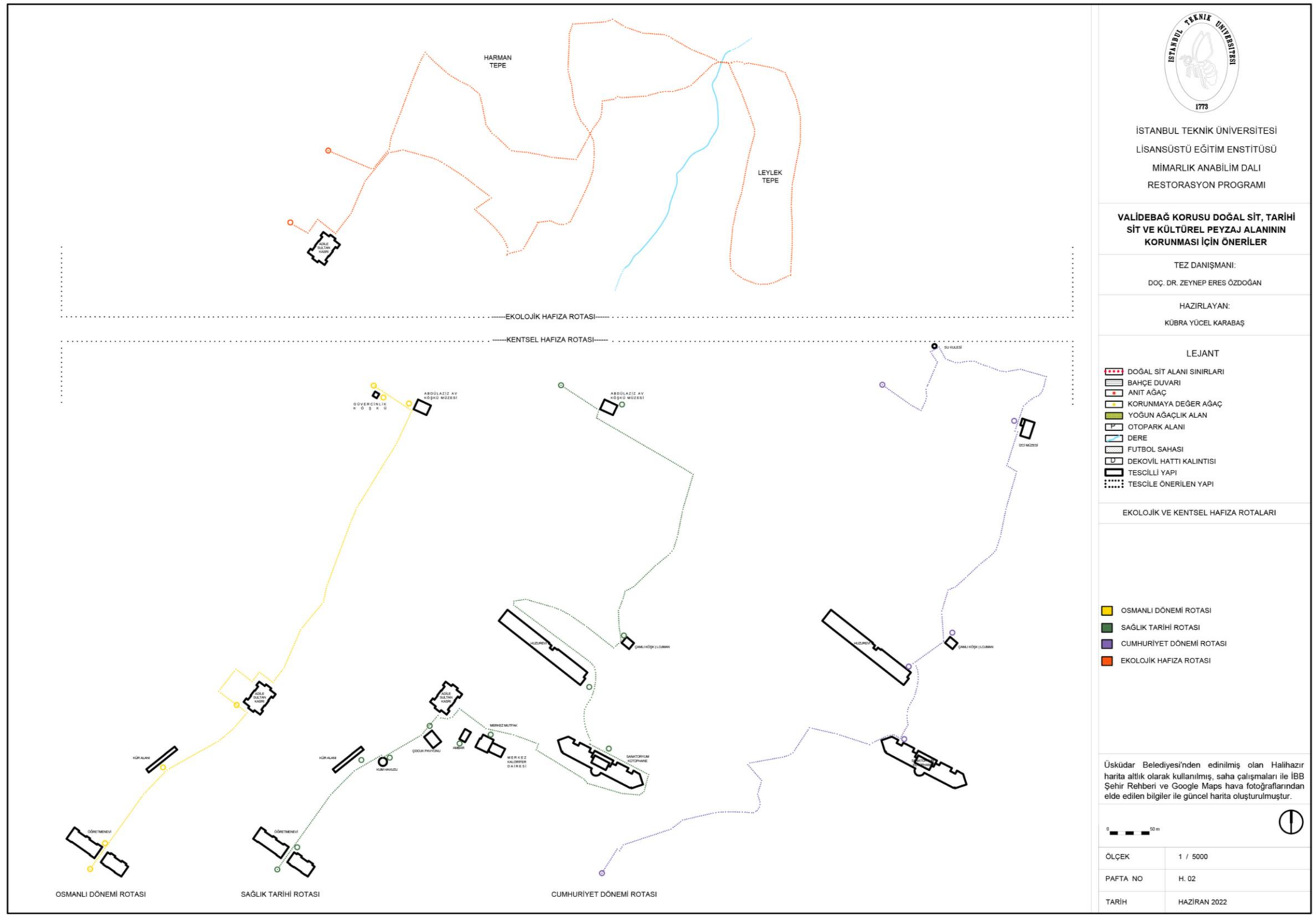

Şekil G.6 : 5 Numaralı Müdahale Alanı.

EK H: Koruma Önerisi Çizimleri

Şekil H.1 : Koruma Önerisi.

Şekil H.2 : Ekolojik ve Kentsel Hafıza Rotaları.

ÖZGEÇMİŞ

Ad-Soyad **: Kübra YÜCEL KARABAŞ**

Doğum Tarihi ve Yeri **: 01.01.1994 Çankaya/ANKARA**

E-posta **: kubrayucelmsgsu@gmail.com**

ÖĞRENİM DURUMU:

- **Lisans** **:** 2017, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü
- **Önlisans** **:** - , Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi, Kültürel Miras ve Turizm
- **Yükseklisans** **:** 2022, İstanbul Teknik Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Restorasyon Programı

MESLEKİ DENEYİM VE ÖDÜLLER:

- Lisans eğitimi esnasında Alman Arkeoloji Enstitüsü ile Bochum Üniversitesi işbirliğinde gerçekleşen Milet Antik Kenti'nde belgeleme çalışmalarında görev almıştır.
- 2016 ve 2019 yıllarında Alman Arkeoloji Enstitüsü'nde 'Bergama Digitalization Project' kapsamında Fotoğraf Arşivinde ve Yapı Araştırmaları Kültür Varlıklarını Koruma ekibinde dönemsel çalışmalarda yer almıştır.
- 2017 yılında Hagia Thekla Silifke Ören Yeri Yüzey Araştırması ekibinde yer almıştır.
- 2018 ve 2019 yıllarında Konda Araştırma ve Danışmanlık Şirketi'nde ekip şefliği, proje yöneticiliği gibi çeşitli pozisyonlarda proje bazlı çalışmalar yürütmüştür.
- 2019 yılı Kasım ayından beri Haliç Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü'nde Araştırma Görevlisi olarak çalışmaktadır.